SERIA — III ANUL IV No. 115

3 L ei Exemplarul în ţară
6 Lei Ex. în străinătate

Duminică 4 Februarie 1923

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Figuri şi timpuri dispărute

P. P. CARP

de **I. Petrovici**, profesor universitar

Personal l'am cunoscut puţin pe Petre Carp. Două-trei încrucişări la Titu Maiorescu acasă pe vremea când eram student şi când sosirea lui Carp însemna sfârşitul intempestiv al vizitei mele; trecerea subită de la starea sufletească a copilului răsfăţat la acea a copilului jenat care nu ştie cum să dispară mai repede şi mai pe nesimţite...

Vre-o zece ani după asta am fost împreună cu alţi prieteni din Iaşi oaspetele său la ţară, la Ţibăneşti, unde m'am dus cu bucurie şi de unde m'am întors fără nici o nostalgie. Căci Petre Carp nu era omul care să te pue comod, care să s'aplece măcar c'o aparenţă de interes asupra sufletului tău. Distanţa o simţeai de sigur şi cu Maiorescu, dar marginea până la care puteai să 'naintezi nu avea acel caracter implacabil care te încremenea lângă Carp. Olimpian era şi Maiorescu, — dar ca zeii olimpului autentic, care se făceau uneori şi mai mici şi cărora dacă li se ridicau temple, probează că-i puteai clinti c'o rugăciune. Pe Carp nu-l abătea nimica de la linia lui nemlădioasă, unde păzea pentru oricine biciul ironiei.

Era autoritar şi voia să fie, — avea suflet de stăpân. La el acasă apărea ce e dreptul şi latura moldoveanului primitor, însă strict la limită. Se îngrijea să fii bine găzduit, dar şi aicea dacă pierdea ceva din vedere, nu se mai repara nimic. Un foarte mărunt incident caracteristic. Când m'am urcat în camera care-mi era destinată, condus de unul din fiii lui, acesta, foarte amabil, mi-a arătat între altele unde aveam să mă spăl. De-odată însă rămase pe gânduri observând că lipsea săpunul la lavoar. „Ce e de făcut!" îngână dânsul încurcat... „Cheia dela săpun o ţine tata şi..." şi am înţeles că-i părea exclus să i-o ceară.

Carp se scula foarte dimineaţă şi poate de asta se culca foarte devreme. Insă întreaga societate de la Ţibăneşti — în care nu avea mai nimeni vârsta bătrânului castelan — era obligată să treacă la odihnă odată cu el. Nu se îngăduia nimănuia să întârzie de miezul nopţii, iar la Ţibăneşti miezul nopţii era — după cum spunea c'o umbră de zâmbet Carp — la nouă şi jumătate. Niciodată nu mi-am adus atât aminte de vremea de la internat...

La masă — o masă de altminteri foarte îmbelşugată şi c'un simpatic colorit de moşie — se auzea ţăcănitul furculiţilor, în tăcerea pe care o creia puţinul chef de vorbă al lui Carp şi sfiiciunea celorlalţi care îşi cheltuiau nervozitatea cizelând între feluri gogoloaşe de miez de pâne. In sfârşit când a trebuit să vorbim politică, fiindcă pentru asta venisem — era în vremea războiului balcanic şi câţi-va tineri din Iaşi rămăseserăm singurii soldaţi ai marelui bătrân părăsit — am făcut demersuri ca pentru o audienţă. La întrebările noastre îngăimate ne-a comunicat câte-va dispoziţii scurte, fără nici un fel de îmboldire. Avea aerul să zică: treaba voastră, eu nu vă cer nimica şi nu vă îndemn la nimic!

Ne-am întors cam contrariaţi, deşi am regăsit de-a doua zi entusiasmul neştirbit!

Căci entusiasmul acesta — cel puţin la mine unul — nu răsărise după o zi de ploae, pentru a se usca după una de secetă. El avea rădăcini cu atât mai trainice cu cât nu le puteai urmări bine începutul; rădăcini hrănite d'n cele ce spuneau de-a lungul ţării lăutarii istoriei nescrise, despre capacitatea şi cultura lui Carp, despre caracterul său dârz şi cerbicos, despre replicile sale tăioase şi spirituale dintre care unele — realmente — vor fi fost ale lui, dar altele poate nici n'au fost.

Legenda pusese de multă vreme mâna pe această remarcabilă figură, având ce e dreptul în unele privinţe, foarte puţin de adaos la ceeace era în adevăr...

De mic copil auzisem cântece de slavă în care revenea numele lui Carp şi mi se spusese de către acei a căror vorbă n'o controlam încă cu alte credinţe, că tot ce este mai strălucit în ţară se grupase în jurul lui Carp. Când am văzut apoi că însuş Maiorescu — pentru noi sublimul Maiorescu — seconda politica lui Carp, primind chiar să se aşeze lângă dânsul pe-un scăunel mai mic, se poate înţelege pentru ce imaginaţia mea şi a altora se dilata fără greutate nu numai pentru a adăposti legenda, dar chiar pentru a-i ajuta să mai crească...

Fapt e că de la vârsta de băeţan, numele de Carp mă obseda ca o vrajă. Il căutam prin ziare, îl aduceam intenţionat în conversaţii din care puteam să aflu amănunte inedite. Impărtăşam împreună cu atâţia alţii din generaţia mea revolta de a vedea că ţara nu-l foloseşte în destul şi începusem să judec valorile politice după cum erau lângă Carp sau împotriva lui. Când auzeam că a ţinut un discurs la Cameră mă năpusteam pe gazete. Il uram pe Gheorghe Panu care în timpul guvernului Cantacuzino de la 1900 îi răspunsese odată cu vervă şi cu spirit; îl detestam pe Take Ionescu care era sufletul nuanţei conservatoare protivnice lui Carp şi care l'a şi răsturnat de la putere prin votul din Februarie 1901.

Nu ştiu cum s'a făcut dar mi s'au pus mereu obstacole în cale când era să-l aud la tribună. Cu toată dorinţa mea arzătoare l'am auzit vorbind foarte târziu. Până atunci m'am mărginit să-i citesc discursurile c'o regularitate de ritual. Şi aplecat pe coloanele ziarelor sorbeam şi memoram ca să pot reproduce şi altora, formulele scânteetoare, definiţiile ingenioase, ripostele lapidare care alcătuiau substanţa întotdeauna concentrată a cuvântărilor lui. Nici o frază obscură, nici o vorbă de prisos. Intrupa claritatea şi căuta concisiunea. Imi amintesc în legătură cu asta de o scenă în vagonul-restaurant al expresului-Berlin. Mă întorceam din familie la Bucureşti. Carp venea şi dânsul de la Vaslui şi cum nici odată nu renunţa la ciaiul de la 5 ore a apărut în vagonul-restaurant aşezându-se la o masă vecină de-aceia unde mă aflam. Cum l'am văzut nu mi-am mai luat ochii de la el şi mă sileam să nu scap nici o vorbă din cele ce spunea D-rului Anghelescu — tovarăşul său de masă — pe atuncea simplu aspirant de minister. Acesta îi lăuda discursurile pe care le rostea cu autoritate în parlamentul liberal. „Ceea ce admir la D-voastră este claritatea" îi spuse D-rul Anghelescu.

— „Pardon, încă ceva: concisiunea", îi răspunse Carp

Dintre toate discursurile cetite acel care pe vremuri îmi umplusese sufletul cu lumina unei şerpuiri de fulger, a fost superba improvizaţie din ziua căderii sale — despre care am vorbit mai înainte — când un complot al unui parlament pe care nu-l avea în mână, dar în care se încrezuse cavalereşte, i-a dat un vot de blam. Nu puteam să-mi iert că neglijasem să mă duc la cameră şi umblam după toţi aceia care fuseseră de faţă. Cele ce am să povestesc acuma dovedesc la evidenţă cât prestigiu şi ce fascinare exercita pe-atunci în tinerime figura lui Petre Carp.

Mă întâlnesc cu unul din prieteni, cu C. Panco, pre vremea aceia student şi dânsul, astăzi un şurub însemnat în maşinăria băncii Blanck. Cum mă vede îmi spune:

— N'ai fost la cameră?

— Nu.

— Ce păcat!.. Ce păcat!.. Eu am fost. N'ai auzit nimica dacă nu l'ai auzit pe Carp. Un prodigiu, o minune!

— Dar Take Ionescu?

— Slab, lamentabil.

Şi începu să-mi zugrăvească cu detalii precise peripeţiile memorabilii şedinţe în care învinsul dela urnă fusese învingătorul duelului oratoric, sdrobind moraliceşte pe adversar.

Mă despart de Panco şi dau de alt prieten, de D. Caracostea, actual profesor, — carpist până în măduva oaselor în aceea perioadă. Şi încep a-i desfăşura la rându-mi incidentele şedinţii şi impresia fantastică pe care o produsese Carp, repetându-i povestirea pe care mi-o făcuse Panco, însă prezentându-i-o — ca o mândrie şi poate pentru a-l mişca mai tare — ca şi cum aş fi fost şi eu acolo.

— Ce fericit eşti, îmi spuse pătimaş Caracostea, şi ce rău îmi pare că eu n'am fost!.. M'a pus ca să-i mai istorisesc odată şi îmi cerea şi alte amănunte pe care am fost nevoit să le inventez.

Intâia dată când l-am revăzut pe Panco i-am spus în ce mod m'am slujit de mărturiile sale oculare, făcându-l să creadă pe Caracostea că fusesem şi eu prezent.

Văd pe Panco, că nu-şi poate ţine râsul.

— Ce este?

— Apoi drept să-ţi spun... nici eu n'am fost de faţă... şi mie mi-a povestit un altul...

Acum Dumnezeu ştie dacă şi acest „altul" fusese la şedinţă cu adevărat!

Dar toţi concepeam ca o glorie să fi văzut cu ochii aceea ce socoteam că fusese un triumf al idolului nostru!

Talentul parlamentar al lui Petre Carp nu numai că a rămas întreg până la urmă, dar către sfârşit, la adânci bătrâneţe, a produs poate cele mai frumoase jerbe literare. Amintească-şi oricine cele două discursuri, ale „fierului roşu" precum şi discursul din vremea neutralităţii când fără a convinge parlamentul de justeţea directivei sale a uimit însă pe toată lumea prin unele formulări aforistice superbe. Puţini oratori pot rivaliza cu Petre Carp în posibilitatea de-a li se extrage din discursuri atâtea cugetări înalte, în forme pe care literatura să le revendice măgulită. Nu acelaş lucru l'aşi putea spune despre Titu Maiorescu ale cărui discursuri sunt mult mai diluate, ale cărui elegante fraze sunt mult mai comune şi unde ceiace impresionează e ordonanţa întregului, nu valoarea intrinsecă a părţilor. In tot cazul o antologie se poate hrăni mult mai bine cu extracte din Carp, decât cu citate din discursurile lui Maiorescu. Aş face între exprimarea acestor doi oameni aceiaşi paralelă ca între Eschyl şi Euripide, — tragicii elenismului. La primul grandoare simplă, formulare tăiată în granit; la celălalt dialogul se destinde, dialectica năpădeşte, arta e mai relaxată.

Şi totuş Carp n'a avut niciodată reputaţia de orator de care se bucura Maiorescu şi eu însumi când am parvenit în fine să-l ascult n'am resimţit nici pe departe farmecul cu care mă obişnuise acesta din urmă. Şi lucrul nu e greu de explicat: Carp nu poseda arta rostirii. Lăsând la o parte glasul despre care Vasile Pogor spusese că-i aminteşte o spargere de geamuri, dar vorba nu îi curgea destul de repede şi mai avea o pronunţie dialectală care deserveşte unui orator. Maiorescu însă „juca" discursurile, întovărăşind vastele perioade de muzica unei voci melodioase şi de o mimică minunat de expresivă, în sfârşit îşi debita cuvântarea cu un ansamblu de acompaniamente artistice care îţi îmbrobodeau simţirea ducându-te adesea până la hotarul dintre uman şi divin...

Cuvântările lui Carp câştigă imens la cetire pe când ale lui Maiorescu pierd neînchipuit...

Şi pentrucă am început paralela s'o continui mai departe. Dacă Maiorescu era profesorul de logică, Petre Carp era logicianul la exces. Pentru dânsul logica nu era numai instrumentul de organizare al realităţii, faţă de care însă rămâne întotdeauna un ideal, — ci realitatea se confunda cu logica. De aci tendinţa de a simplifica enorm realitatea, de-a neglija nenumăratele ei nuanţe care se sustrag formulelor raţionale, de-a micşora bogăţia ei concretă în schema rigidă a unui sistem. De aci atâtea profeţii foarte logice, dar care au rămas neîmplinite, — de aci o veşnică inadaptare la împrejurări. Această mentalitate, de-o netăgăduită măreţie nu era fără legătură nici cu intransigenţa caracterului lui Carp, nici cu vestita lui însuşire de-a fi om dintr'o bucată. Oscilaţiile atitudinei sunt de multe ori determinate de luarea în consideraţie a împrejurărilor schimbătoare care te silesc la mai multă elasticitate. O tipică simplificare a realităţii unită c'o schematizare excesivă avem printre altele în modul în care Carp vedea războiul european şi de aicea rolul care după dânsul urma să-l aibă România. Toate trebuiau să se înlănţue şi să se desfăşoare după câteva raporturi unilaterale pe care le pusese de mult în formulă şi'n conformitate cu care ţara noastră încheiase odată tratat cu puterile centrale. Ii scăpase cu totul enorma complicare a evenimentelor, înmulţirea neprevăzută a factorilor şi chiar unele resorturi din acelea care îşi au cuvântul la hotărîrea unui popor. Aşa se explică tenacitatea cu care a susţinut participarea României alături de Germania şi indignarea că nu aplicăm tratatul de alianţă, recoltând foloasele sale. Căci după cum spunea dânsul unor prieteni era o nebunie „să ari şi să sameni, iar pe urmă să renunţi a strânge roadele".

Aceiaşi manie a formulelor stringente dar anemiante a avut-o — pentru a trece dela una la alta—şi'n scurta sa activitate de critic literar. Amintesc de aspra critică necruţătoare pe care a făcut-o dramei „Răsvan şi Vidra" a lui Haşdeu. Pornind dela o definiţie abstractă — care era justă dar incompletă — a osândit cu cruzime această lucrare, ce are desigur defecte esenţiale, dar este plină de un suflu puternic şi de un admirabil colorit.

Maiorescu ţinea mai mult socoteală de contingenţile realităţii. Uneori acestea îl făceau de-o prudenţă care-i paralizau iniţiativa. Carp, ca om politic, era cu mult mai curajos. Maiorescu înţelegea să aştepte evenimentele, Carp să le creieze.

Legaţi politiceşte o viaţă până la punctul de-a constitui un nou exemplu de prietenie legendară, s'au separat cu sgomot în timpul războiului balcanic — osebit de unele motive de politică internă — de oarece Carp preconiza o intervenţie hotărîtă în timp ce Maiorescu spera dela noroc. Tot aşa faţă de războiul cel mare liniile lor au fost deosebite: Carp susţinând neobosit o acţiune pentru recucerirea Basarabiei, realizându-se, cu aceasta, partea răsăriteană a idealului nostru; Maiorescu mergând cu circumspecţia până la a refuza să se pronunţe, taxând orice fel de intervenţiune drept o politică de aventură.

In sfârşit, să mai relev că amândoi şi-au închinat viaţa publică politicei *conservatoare*, având aceiaşi aversiune pentru fraza deşartă şi declamaţia sonoră a liberalismului decăzut. Dar dacă te scobori mai adânc în sufletul lor ai să vezi că la Maiorescu conservatismul avea la temelie iarăş prudenţa şi teama de risc, înfigându-se în ideia că progresul se face încet şi că nu trebue pripire. La Carp conservatismul era grefat pe dispreţul de vulg şi de turmă şi să'nchega în aforisme neînduplecate ca'n tabla superbului Zarathustra...

N'am să închei c'o noutate spunând că Petre Carp nu şi-a înrâurit prea mult epoca. A interesat-o dar nu a cârmuit-o; a împodobit-o, dar nu a modelat-o. Forţă morală imensă, cu mult de-asupra societăţii în care a trăit, a năzuit s'o regenereze fără a se face şi dânsul om. La o întrunire publică din Iaşi, Barbu Delavrancea l'a definit pe Carp „cea mai eloquentă prefaţă a timpurilor viitoare", făcându-şi probabil prea mari iluzii de-aceste vremuri. O fire transcendentă ca a lui Petre Carp mai în totdeauna străluceşte fără a însufleţi, afară doar de câteva capete răsleţe care să'nfierbântă de o rază. Dispreţuind o popularitate pe care nici n'a avut-o decât ca un exemplar de o fosforescenţă curioasă, lipsit de orice spirit practic, Carp a guvernat rar şi a plecat repede dela cârmă împedecându-se uneori de cioturi ce altuia i-ar fi fost lesne să le ocolească. Iar ursita i-a dat atâtea zile ca la sfârşit să cunoască o supremă amărăciune: nu numai ca ţara iarăş să nu-i asculte sfaturile, dar ca evenimentele să-i arate că dacă l'ar fi ascultat, n'ar fi făcut bine.

A fost desigur ceva tragic şi'n viaţa şi'n sfârşitul acestui om. De asta — acum că nu mai este — liniile lui severe, parcă se îndulcesc în trăsături de durere, — ale omului veşnic răpus. Icoana lui postumă începe chiar a înduioşa. Şi aci soarta lui Petre Carp apare paradoxală: pe alţii, mai duioşi la suflet, posteritatea îi perpetuiază în bronz, iar dânsul a fost omul de bronz pe care generaţiile viitoare au să-l perpetueze subt forma unei imagini duioase...

I. PETROVICI

DOINA

Desen de POPA

Se tânguesc
Tălăngi pe căi,
Şi neguri cresc
Din negre văi,
Plutind pe munţi...
La făgădău,
La Vadul-Rău.
Sus, la răscruci,
Vin trei haiduci
Pe cai mărunţi...

Grăesc încet...
Un scurt popas —
Şi spre brădet
Pornesc la pas
Cei trei călări...
Sus, peste plaiu
Tăcutul craiu
Al nopţii reci,
Umbrind poteci,
Se'nalţă 'n zări...

Şi neguri cresc,
S'anină 'n crăngi; —
Se tânguesc
Şi plâng tălăngi
Pe căi pustii...
Se duc... uitaţi
Cei trei fârtaţi,
Săltând în şa,
Plutind aşa,
Ca trei stafii...

Dar când ajung
La cotituri,
Un chiot lung
Din mii de guri
Dărâmă stânci...
Haiducii mei
Doinesc toţi trei;
Şi clocotesc
Şi hohotesc
Păduri adânci...

St. O. Iosif

Poezii

de **Victor Eftimiu**

Pastel cu corbi

Calmă, bună, seara lunecă domol
Pe culmi de ulmi, în parc, subt cerul de cenuşe
In fire de zăpadă licurici în stol
Aleargă 'n alb de-argint cu focuri jucăuşe.

Alai de doliu s'a lăsat pe legănarea culmilor:
Vin stoluri negre 'n noaptea visătoare ca un fînd
Şi fluturând în falnic fâlfâit în vârful ulmilor
Se surpă corbii şi se rup în rânduri, croncănind.

Vântului

O, tu ce 'ndemni pădurile să cânte
In ritmul epopeelor bătrâne, —
Tu vara treci şăgalnic, fără frâne
Şi cântecul îl faci să ţi s'avânte.

Când norii vin şi codrul gol rămâne
In glasul tău pornesc să se frământe
Preludii vagi ce mor încet, înfrânte
Dar le domini. Abia de pot să 'ngâne.

Acum e frig. Dă-ţi drumul. Te coboară!
Hai, vino printre brazi ce 'ncep să sune!
M'ai ascultat. Pădurea se 'nfioară...

Acorduri lungi, sălbatice, nebune
Se rup din crengi ca dintr'o liră, sboară,
Iar tu îmi pari Homer cântând pe strune!..

Noaptea pe Sena

Ce sombră şi largă tristeţă se 'ntinde
Când picură ploaia pe ape 'n surdină
Când picură ploaia pe apele negre
Pătate, departe, cu stropi de lumină...

S'aşterne atuncea imensa tristeţă
Din nopţile toamnei răsfrânte în mare,
Tristeţa ce doarme în inimi cernite
In vieţi risipite pe-a crimei cărare.

Letargic adoarme oraşul în ploaie
Şi turlele 'n noapte răsună sonore:
Pierzându-şi ecoul pe ape, departe,
Oftează 'n turnuri târziile ore...

S'ascund vagabonzii sub vechile poduri
Şi bolta se umple de sgomote stranii:
Ii mârâie cânii ascunşi în unghere
Şi-aleargă, speriaţi de lumină, guzganii...

Victor Eftimiu

DIN LITERATURA UNGUREASCĂ MODERNĂ

Moartea şi tăietorul de lemne

de FREDERIC KARINTHY

I

De trei zile, de când — în adâncul sufletului său — lucrul s'a hotărît şi s'a localizat în timp şi spaţiu, de când ştie amănunţit, chiar unde şi cum se va întâmpla: era cuprins de o stare sufletească lămurită, mult asemănătoare liniştei, acea veche, foarte veche senzaţie, pe care aproape o uitase. I se trezeau în suflet amintiri uitate, din copilărie. Şi în toate acestea era o frământare tainică, serioasă. Cât de ciudat era de pildă acest lucru: în anii din urmă, de când trăia în iadul ăsta sufletesc, i s'a tocit orice sensibilitate faţă de lucrurile exterioare, dispreţuia şi privea de sus bâjbâirea fără rost, forfotirea în sus şi în jos, importanţa cu care, viaţa frământată din jurul lui, îşi diriguia măruntele ei formalităţi. Se întorcea cu dispreţ dela însemnatele afaceri zilnice; nu răspundea scrisorilor. Pentru ce? Pentru cine? La ce bun? gândea despre tot ce avea vreo legătură cu realitatea, cu viaţa lui, cu împrejurările şi mediul în care trăia. Nu se preocupa de impresia pe care o lăsa oamenilor nepăsarea şi dispreţul său; dacă auzea vreo părere despre el, sau vreo mustrare, pe faţă îi înflorea un surâs obosit şi bizar. Niciodată n'a găsit de cuviinţă să desmintă ştirile neadevărate pe cari desinteresarea lui le provoca, pe cari afacerile neregulate la timp le complicau.

Acum însă, de trei zile, de când nu mai avea, cu adevărat, nici un interes comun cu interesele lumii, de când s'a pregătit pentru acolo, unde nu mai este nici părere, nici judecată, iar dacă sunt, de bună seamă nu sunt cele omeneşti: acum simţi dintr'odată nevoia nestăvilită să se desvinovăţească în faţa lumii. Toată dimineaţa a făcut scrisori, compoziţii lungi, ceremonioase, în cari analiza „cazul" său, amănunţit şi obiectiv; lămurea de ce trebuia să moară. Se gândea la toţi, vorbea cu fiecare în limba lui. In scrisoarea căpitanului se explica milităreşte, îi încredinţă regularea afacerilor neisprăvite. Pe mama lui, care ani de-a-rândul nu primise dela el un răspuns, — o mângâia într'o sentimentală scrisoare de cinci pagini, o făcea să înţeleagă, că nu s'a putut altfel. Prietenului său, doctorului, îi făcu o adevărată comunicare ştiinţifică, — bogată în termeni technici, — despre atât de ciudata lui boală sufletească, ce-l predestinase sinuciderii. Se întrevedea din scrisori, că îşi simte cazul, ca fiind tot atâtea cazuri deosebite şi individuale, şi accentua într'un chip surprinzător, că melancolia lui nu avea o cauză din afară, obiectivă, cum se întâmplă de obiceiu candidaţilor „comuni" la sinucidere.

Stătu de vorbă — mult şi călduros, — cu mireasa lui, cărei până acum îi trimitea, (doar) cel mult, cărţi poştale, — şi îşi desvălui toată inima. Când isprăvi şi această din urmă scrisoare îl cuprinse o dispoziţie foarte apropiată de fericire, presimţea, că logodnica lui va iubi dealungul unei vieţi, pe cel care i-a scris aceste rânduri. In această dispoziţie sufletească îndreptă chiar două accente şi o transcrise din nou.

După amiazi mai reciti de câteva ori scrisorile. Eşi, dar îşi opri fără de veste mersul în poarta cazarmei, — îi veni de odată în minte, dacă n'ar fi mai bine să sfârtice toate scrisorile acestea şi în locul lor să lase pe masă o singură foaie de hârtie, pe care să scrie una, cel mult două fraze, cari să lămurească totul, condensat şi definitiv. Ii veniră în gând câteva fraze de felul ăsta. „Nu aşa mi-am închipuit eu", sau: „Am ajuns la fund, nu mă pot cufunda mai adânc", sau: „Viaţa mea nu mai are un conţinut — şi viaţa goală nu îmi este deajuns", sau: „Nu mai este nimic, decât Marţi... Miercuri... Joi... Vineri... Sâmbătă... a fost deajuns". Pe aceasta din urmă o găsi deosebit de expresivă. Câteva clipe i-se păru, că în ea se află tot ce a spus în scrisori, apoi hotărî, că tot e mai bine să trimită scrisorile.

După ce isprăvi toate acestea, îl cuprinse o nespusă uşurare. Căpătă chef să-şi rânduiască frumos şi chibzuit lucrurile cari i-au mai rămas. Merse la bancă şi îşi scoase „livretele". Socoti totul şi adăugă câteva puncte noi în testamentul pe care îl făcuse de mai de mult, din instinct. Se încuiă vreo patru ceasuri, ca să-şi aducă în ordine hârtiile; legă un pachet de scrisori cu fir de mătase roz, făcu o însemnare pe fir şi îl puse de-o parte.

Se uită la ceas — mai avea vreme. Servitorul moţăia, cu gulerul desfăcut, în odaia vecină. Ii făcu semn:

— Să laşi scrisorile acestea acolo, pe masă. Dacă astă seară nu vin acasă, dimineaţă să le trimiţi. Ai înţeles?

— Da, domnule locotenent!

— Te poţi duce.

Cercetă arma, apoi o vârî îndesat în buzunar. Afară, pe coridor, servitoarea sergentului urla ceva. Nu prinse înţelesul cuvintelor, dar avu impresia — ciudată şi cunoscută— că toate acestea: strigătul servitoarei, ploaia piezişe a razelor de soare şi faptul că el stă, înaintea mesei de scris, toate aceste s'au mai întâmplat odată, întocmai aşa ca acum. Şi îndată după asta simţi, că de acum înainte nu se va mai întâmpla niciodată, şi noutatea aceasta îl umplu de-o nelinişte şi mai adâncă.

Şi simţi, că acum îşi ia rămas bun dela toate, fără s'o mărturisească, totuşi, printr'o revărsare de vorbe, că se desparte de fiecare, în parte. De străzi, de case, la cari ia aminte, de parcă acum le-ar vedea mai întâi. Ciudat. Nici odată nu l-a interesat faţa celor pe cari îi întâmpină, ca acum. De pe a fiecăruia citeşte ceva, despre care acela nici nu bănuieşte. Şi ar fi dorit, ca toţi aceştia să-i ţină minte înfăţişarea, ca apoi mâine, dacă se vor întâlni câţiva dintre ei, să poată spune: „Eu l-am întâlnit pe stradă câteva ceasuri mai înainte şi l-am privit ţintă — avea faţa liniştită şi spiritualizată".

Din cartierul vilelor începând, putu să recunoască străzi pe cari nu le-a mai văzut de douăzeci de ani. Aci trebuia să cotească, să ajungă la casa aceea cu doi plopi în faţă. Coborâse seara; vântul începu să susure lin, pe cer, înaintea lui se iviră stele. Şi acum dintr'odată, ca şi cum pe nesimţite în inima lui s'ar fi deschis o uşe tainică—dela sine, uşor, — a înţeles ceeace vreme de trei zile în sufletul lui s'ar fi închegat hotărîtor şi instinctiv, fără să-i cunoască îndemnul; de ce anume trebuie să moară el în grădina casei în care s'a născut. Sfârşitul trebuie să se topească cu începutul, trebuie îndreptată o mare greşală, de care nu el e vinovat. Trebuie să învedereze în faţa lui şi în faţa lumii, că el, Sufletul, ar fi fost vrednic de altceva, de mai mult, decât la ce l-a învrednicit trupul lui nevoiaş, zămislit din femeie; nevoiaşul lui trup, pe care nici nu-l mai simte;—şi viaţa lui pe care acum o leapădă cu mândrie.

Pe faţă i se preling lacrimi calde, îmbelşugate, buzele-i tremură într'o mişcare mută. Degetele dibuitoare pipăe arma. Prins în păienjenişul unei dureri înfricoşate, simte totuşi o mulţumire lăuntrică adâncă, înviorătoare, simte că în această durere s'a găsit pe sine, şi clipa asta rară nu o va lăsa să treacă.

II.

Ascultă, Alexandre, stăi!

In întuneric alerga spre el o umbră înaltă. Când ajunse destul de aproape, recunoscu pe doctor.

— De cinci minute alerg după tine — gâfâi — pentru ce te grăbeşti aşa? Pe mine m'ai căutat?

Se uită buimăcit, cu senzaţia pe care ţi-o lasă ceva neplăcut, chinuitor. Abea acum îi veni în minte, că şi doctorul locuieşte pe aici şi că toate sunt astfel potrivite, în cât s'ar părea că pe *el* l-a căutat.

— Tocmai voiam să plec, — din întâmplare te-am zărit. Cel puţin să isprăvim. Vino, rogu-te, ne urcăm în laborator.

Fără nici-o lămurire merse înainte, pe faţă nu i se putea citi nimic. Pe când îl urma aşa, neputincios, începu să-i aburească în suflet o pornire duşmănoasă faţă de purtarea atât de poruncitoare a prietenului său. Ar fi vrut să-l umilească, să-l înspăimânte, să-l facă să simtă cu cine se poartă astfel şi pentru ce faptă se pregătea el în clipa aceea.

In încăperea cu pereţii căptuşiţi acoperiţi cu pătrate de faianţă era întuneric. Doctorul făcu lumină şi căuta ceva pe măsuţa de sticlă. Atunci observă că doctorul e foarte palid. Se miră. In clipa aceea doctorul se întoarse spre el repede şi hotărît.

— Bine dragul meu, dar... Eşti om în toată firea şi ai datorii. Şezi, te rog, şi fii liniştit. Vreau să-ţi vorbesc deschis.

Incremeni, simţi cum sângele i se înfipse în inimă, apoi se resfiră prin întreg trupul. O clipă crezu că ameţeşte. Apoi nu mai auzi decât frânturi de cuvinte, al căror înţeles îl prindea târziu, după minute:

...încă mai de mult, când îţi vorbeam de neurastenia ta... bănuiam ceva... nu voiam să-ţi spun... exema aceea — în cerul gurei... puncţiile tot pentru asta le-am făcut... analiza... am cercetat-o azi după masă... păcat; ce-i mai grav, e că nu ai ştiut de stadiul prim... Aceasta e acum partea cea mai grea...

Asta îl fulgeră dintr'odată, ca un trăsnet. Se ridică. Tuşi de câteva ori, ca să nu se înnăbuşe. Se ridică şi doctorul.

— Şi prognoza?

Doctorul şovăi o clipă. Pentru clipa asta îl urî.

— Tratamentul poate nu e cu desăvârşire întârziat—dar va fi îndelungat şi va trebui să jertfeşti totul. Mai bine dacă te vei retrage pentru câtva timp în viaţa civilă... pentru un militar e cam greu.

Işi destinse din nou gâtul sugrumat.

— Pe scurt — ce perspective am?

— Pe scurt — nu tocmai bune. Lucrul s'a înveninat foarte tare. Se vede că şi creerul mic e atacat. Dar poate se retrage...

— Inţeleg. Şi dacă nu — câtă vreme trebuie — ca să...

Un an, un an jumătate.

Imbrăcă paltonul, încheindu-l cu mişcări hotărîte.

Doctorul se grăbi politicos să-i ajute. Intre timp vorbea repezit, agitat.

Adecă, nu ştiu... Ca doctor te-aş încuraja, ca militar nu pot spune nimic... Dacă te gândeşti la vreo prostie... scoate-ţi-o din cap... La ce? Dar dacă totuşi... mai aşteaptă o zi, două... Omul trebuie să-şi isprăvească afacerile — mai sunt şi alţii...

Laş, fanfaron... — horcăi înfundat, alergând pe scări în jos, cu sângele urcat în faţă. Cum se desfăta luând poza asta josnică... de sfătuitor care vorbeşte cinstit şi deschis...

Răsuflă otrăvit, încleştă pumnul.

— A gustat situaţia asta... omul rece... doctorul, care nu se desgustă de nimic, dar care poate simţi, că eu m'am desgustat de mine însumi...

Se opri, într'atât se înnăbuşa.

— A gustat-o... a răsgustat-o... a sporit-o... probabil că a şi minţit... numai ca situaţia să pară mai gravă... el, bărbatul sănătos... şi eu...

Porni din nou, vorbea tare, gesticula.

A exagerat... cu siguranţă a exagerat... Ca să cred eu, că fără îndoială... Totdeauna a fost un închipuit şi un ambiţios... Mârşevie neomenoasă... Despre ce este vorba?

Nici nu observă, că rătăcea pe străzile unei mahalale necunoscute. Gândurile îi alergau prin creer deşirate, pierdu noţiunea timpului. Asemenea cuprinşilor de friguri făurea panuri uriaşe, era numai aţâţare şi hotărîre sălbatecă, îndărătnică. Se opri în faţa unei mari case galbene. Il izbi un miros greu de iod. Atunci îşi veni în fire. Ingălbeni şi începu să tremure, încât trebui să se sprijine de perete. Sudori reci îi îmbrobonîră fruntea.

In noaptea târzie nu mai umbla nimeni pe stradă. Alăturea, lângă paraclis sâsâia flacăra unui felinar. Peretele galben şi posomorât al spitalului respira un frig jilav, care îl pătrundea tăios în spate. Se ghemui jos lângă perete încetişor, fără sgomot. Rămase şezând aşa, pe trotuoar, cu spatele răzimat de peretele spitalului, cu capul îngropat în palmele-i umede.

Inlăuntru, dincolo de pereţii aceştia galbeni gâfâie muribunzi schilavi, acoperiţi de răni. Sub pansamente şi vată iodată: feţe, căpăţini şi intestine ciopârţite. Buboaie stoarse, de cari sănătatea chiaburǎ şi îmbelşugată s'a milostivit să le arunce din prisosul ei un fir de pai de care să se agaţe. Şi ei se agaţă, — oare nu se târăsc prin ţărână, pe pântece, în mână cu o bucată de lemn pe care se sprijinesc, cerşetorii cu picioarele tăiate, ca să poată astfel ridica la trecători ochii rugători: mai am stomac, daţi-mi ceva, ca să-l umplu? Şi sănătosul se milostiveşte şi dă.

Se pipăi dibuitor: mai are încă picioarele. Şi în paraclis un clopoţel suna învăluit, somnoros.

III.

Doctorul se întoarse tresărind, când în dimineaţa albastră cineva, asemenea unui bolnav, îi prinse liniştit braţul. Tocmai voia să intre pe poarta spitalului.

— Ce?... Tu eşti?... M'ai aşteptat până în ziuă aci, în stradă?... De unde ştiai, că voi veni aşa de vreme?

Celălalt dădu din cap. Il privea cu ochii aiuriţi, fără mânie. Tremura necontenit, încetişor.

— Aş fi voit să te rog, să mă primeşti... dacă nu-ţi sunt spre povară... O să încerc cura asta... Un an jumătate... Părăsesc totul... poate reuşeşte...

Doctorul nu ştia ce să răspundă. Acesta îl privea neliniştit, apoi continuă repede, pripit, voind parcă să-i prevină obiecţiunile oricărei umbre de îndoială.

— Mi-a venit în minte ce am citit eu despre lucrul acesta... Nu tăgădui, chiar şi tu mi-ai povestit... că după teoriile mai noi totul atârnă de conştiinţiositatea curei... Şi că într'adevăr sunt cazuri fericite... Şi eu — să ştii — voi fi conştiincios... Aşteaptă... am cumpănit totul amănunţit. Ceas cu ceas... felul meu de trai. Dimineaţa mă tratez... după amiazi îmi aleg o muncă oarecare...

Deveni aproape vesel, — ochii îi clipeau repede, neliniştit.

— O... am gata un întreg program... vei vedea... dacă eu mă apuc serios de ceva... vei vedea... nu sunt un băiat aşa de uşuratic...

Şi răse ciudat, copilăreşte, pe un ton ascuţit şi fals — clănţănind din dinţi, — şi privi la doctor, îngrijorat de faptul, că zâmbea la toate acestea.

Acesta nu ştia ce să răspundă. Ii făcu semn să-l urmeze.

Trad. de IOAN LUPU

CEL MAI SANATOS ALIMENT
CACAO VAN HOUTEN

Eminescu şi poezia nouă

de Emil Riegler

— Câteva note dintr'o disertaţie la „România Jună" din Viena —

Ce mai trăeşte azi din „ediţia critică"?

Istoria literară va menţine poate odele adolescentului şi poeziile scrise după primul atac al bolii. Miezul cristalizat îşi cere însă alte suprafeţe.

Ar fi de actualitate o revizuire care să detaşeze pe european într'o nouă ediţie Eminescu.

In ceeace e definitiv, tehnica eminesciană corespunde ştiinţei moderne a versului. In prima perioadă uzează cu virtuozitate de imagine şi de notaţie, în ultima mai mult de notaţie. Sensibilizează singurătatea. Se obiectivează. Subtilizează corespondenţe de cuvinte-imagini-idei. Recepteazǎ cu o egală putere amănuntul şi cosmosul, elementul tragic şi hilar.

Şi toată producţia lui — deasupra tehnicii organice — e muiată într'un efect coloristic asemuitor cu acel al lui Rembrandt. E maestrul clar-obscurului poetic.

Şi peste tot viaţa interiorizată. Căci mai există pentru el: sufletul.

*

Asupra artei poetice moderne Duhamel face unul din cele mai interesante studii estetice în „Les poètes et la poésie" (1914).

Diferenţiând încă odată creaţia, insistă asupra metaforei lui Mallarmé şi Rimbaud. Arată cum două elemente disparate, prin bruscul contact, fac să subnească o flacără vie, scurtă ca un ţipăt: imaginea provizorie—sau eternă. Observă cum cunoaşterea poetică, luarea în poesie a elementului esenţial, notaţia sobră, potenţiază poesia descripţiei pure.

In perfect spirit galic spune însă: „Ca vinul unei podgorii renumite, glasul marilor poeţi pune stăpânire pe suflet, îl îmbată, îl dezarmează în judecată". Şi Duhamel încheie cele 120 de pagini de bun simţ cu afirmări nicidecum noi: „Neapărat romantismul a existat; a existat şi parnasul şi naturalismul şi simbolismul şi multe alte asemenea lucruri; dar uitaţi că toate acestea au fost şi amintiţi-vă că au fost „oameni". Marii scriitori au fost ei înşişi; scriitorii cei mici sunt cei care au format gloata şcolilor".

Eminescu poartă steagul romantismului românesc. „Romantism" pentrucă aşa numesc criticii epoca reprezentată de Goethe, Hugo, Byron, Puschin, aşa de diferiţi între ei. Fiecare poet mare ar putea corespunde prin câte o poezie şcolilor celor mai diferite.

Nictsche, Mombert, şcoala lui Ştefan George se regăsesc în Hölderlin, contemporanul lui Goethe. De ce nu s'ar regăsi şi d-l Blaga în poetul Diotemei, poetul versurilor libere (Hölderlin)? De ce n'ar fi şi Eminescu, parnasian sau simbolist!

* * *

Lirica modernă se resfrânge în poezia a patru poeţi români consacraţi de critică: Nichifor Crainic, Blaga, Botez şi Maniu.

Vom trece peste observaţia că Blaga şi-a însuşit cu totul forma lui Alfred Mombert (chiar în „Zamolxe"), că ultimul Maniu, Botez şi Crainic ar corespunde lui James, Rodenbach sau Rilke. Vom nota numai că limba lor poetică e mai bogată decât în 1880, imaginile sunt inedite şi abundente. Au adeseori superioritate asupra liricei contimporane din Franţa, Anglia şi Germania.

Ne vom opri însă la personalitate, la sufletul intim.

Şi din capul locului trebue să constatăm că prin *atitudinea lor religioasă* Blaga şi Crainic se apropie mai mult de autorul „Luceafărului" decât ceilalţi.

D-nii Botez şi Maniu au în ultimile lor poezii o ironie amară, un rictus care frânge emoţiunea pur lirică în raţiuni prăpăstioase. Se apropie de satiră.

Iată versuri caracteristice:

Prietenii se vor simţi datori să vie
Până la lăcaşul tău de veşnicie
Să se razime acolo, trişti, de un pom
Filozofând ridicol: „ce-i un om!.."
. . . . . .
(D. BOTEZ)

Zilele trec, ca oameni rătăciţi pe stradă
La umbra caselor de mult întunecate
Aici numai pentru înmormântări e paradă
Iar fetele sunt urâte toate, toate.
. . . . . .
(A. MANIU)

Sunt impregnate de personalitate originală şi variază aspectul literaturii noastre dar nu fac parte din *lirica neblazată, lirica pură a celor care se minunează tragic sau naiv.* Supra-sensibilii, neurastenicii, se vor recunoaşte în d-l Botez. Rafinaţii, epicureianii, vor proclama de pe acum pe d-l Maniu ca prinţ al poeţilor blestemaţi.

In orice cultură înnaintată va exista un dualism Baudelaire-Verlaine — sau fantomele acestora. Nichifor Crainic — în afară de atitudinea tradiţională—are avantajul asupra lui Blaga de a scri în ritm şi rimă. Astfel de versuri, când sunt iluminate, se învaţă pe dinafară ca proverbele.

Iată sfârşitul unei „bachice" al cărei corespondent mondial nu-l găsim decât la Richard Dehmel:

O sufletul, sufletul, urmă cernită
Cu glorii de secole 'n scrum.
Ş'adaos din scrumul durerii de-acum,
Cenuşă de viaţă zădărnicită,
Din nou semănaţi-l cu alte seminţe
De noi idealuri şi noi năzuinţe.
Cenuşa uscată stropiţi-o cu vin:
Eu pentru suflet închin.

Sau versuri cuprinzând întreg sufletul chinuit al umanitaristului modern:

Şi dacă Domnul m'a deosebit
Din marea umilinţă unanimă
A fost ca mai adânc s'o simt: eu am iubit.

In afară de formă, prin atitudinea lui ferventă, evanghelic întrebătoare sau afirmativă, Crainic e mai profet decât aristocratul Blaga. Poeziile lui vor fi mai curând înţelese la ţară ca la oraş.

Dar Goethe în faţa mirării lui Eckermann că anumite versuri libere sună aşa de frumos şi în nemţeşte afirmă superb că în faţa tradiţionaliştilor ar putea scri în aşa fel versuri libere încât lumea să le ştie pe dinafară.

Poezia d-lui Blaga tinde spre această realizare. Sunt încă în mintea tuturor versuri din „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii" sau „Noi şi pământul". Lirismul îi descreşte însă în ultimile poezii publicate în „Gândirea". E paralizat adeseori de raţiune, imagine şi vorbe. Şi mai ales imaginea, se răsbună pe vânător, muşcă din lirismul unitar, rupe avântul.

M'aplec peste margine:
nu ştiu — e — a mării
ori a bietului gând?
Sufletul îmi cade în adânc
alunecând ca un inel
dintr'un deget slăbit de boală.

Vino sfârşit — aşterne cenuşă pe lucruri:
nici o cărare nu mai e lungă,
nici o chemare nu mă alungă.
Vino sfârşit.
Pe coate încă odată
mă mai ridic o şchioapă dela pământ
şi ascult:
— apa bate'ntr'un ţărm, —
altceva nimic,
nimic,
nimic.

E o poezie reprezentativă a *şcolii imagiste.* Astăzi — printr'un fenomen de audiţie colorată — cuvintele sună, prin sclipire. Atmosfera ce urmează puternicii imaginii a inelului alunecând „dintr'un deget slăbit de boală" se simte prea bine că e căutată. Poate tocmai pentrucă acest procedeu al d-lui Blaga e mai greu fiind întors: liricii de până acum aveau mai întâiu atmosfera şi *solicitau în urmă imaginea.*

Ne aflăm în faţa unei ecuaţii:

evocarea = x-ul emoţional al atmosferii

In poezia de mai sus atmosfera găsită e mai prejos de imagine, ecuaţia nu se egalizează, nu produce unitatea.

Dacă e adevărat că o poezie se înfăţişează ca un tot organic, armonios crescut, faţă de ţinuturile codrene ale lui Eminescu, literatura imaginilor e aceia a spalierelor. Pătrundem în grădină în vederea fructului imagine care atârnă greu pe suporturi. Tulpina şi coroana e degenerată, fructul însă desăvârşit.

In poeziile lui Goethe, Walt Whitman, Eminescu, pe lângă evocare, muzica sentimentului ridică întotdeauna inspiraţia. La Lucian Blaga aceasta se întâmplă câte odată la Nichifor Crainic mai întotdeauna.

Cu prilejul criticii lui Eminescu d-l Ibrăileanu a formulat vraja versului prin aceea a muzicii lui Schopenhauer: muzica e voinţa însăşi. Carlyle în „Eroii" a arătat acelaş lucru: „Toate lucrurile adânci sunt un cântec. Pare să fie într'adevăr esenţa noastră centrală cântecul, ca şi cum orice altceva n'ar fi decât păstaie şi înveliş. Poezia o s'o chemăm gând muzical prin urmare.

Aşa de simplă pare ecuaţia creării artistice verbale şi aşa de mulţi se străduesc s'o explice.

In „Geburt der Tragödie" Nietsche dă o desvoltare rapsodică întregei probleme amintind că epoca de glorie a teatrului grec nu e a şcolii lui Socrate ci aceea a premergătorilor, autorii mitului dioniziac. Socrate concludentul, înseamnă decadenţa dramei greceşti.

Nietsche consideră ca o supremă artă reunirea plasticei cu muzica, păstrându-se metafizica sfârşitului şi se referă la opera wagneriană.

* * *

In teatru mijloacele emotive sunt desigur mult mai variate. Dar în poezie — chintesenţa artei vrebale-pure — adevărul acesta e intangibil: evocarea să se înnalţe odată cu sentimentul spre infinit. Efectul va fi cu atât mai mare cu cât mai integrate vor fi componentele.

Versurile lui Eminescu răspund cerinţelor moderne ale versului deoarece răspund legilor imutabile ale poeziei.

Poetul ne dezarmează, ne îmbată, pentrucă ştiind să scrie rafinat mai are un plus de putere elementară: inspiraţia.

Versurile lui răsar ca nişte portice de marmură, proaspăt tăiate de fulguirea lunii... Coloane ce susţin temple de atmosferă sufletească.

La Coşbuc această atmosferă va fi susţinută de stâlpi de pridvor. Se vor face diferenţieri la Cerna, la Crainic şi la Blaga. La Bacovia, la Arghezi şi la Philippide.

Dar asemenea poezii, răsărite din asemenea elemente vor fi definitive — într'u cât poate fi vorba de definitiv.

EMIL RIEGLER

Imnuri către femeie

E mâna ta ce-ncetul pe mâna mea s-aşterne,
E glasul tău ce-ncetul îmi picură-n urechi,
E părul tău ce moale ca puful unei perne
Ma cheamă să-mi plec capul pe aurul lui vechi...

Sunt ochii tăi: lumină de far ce mă cuprinde,
Văpăi de foc de sobă ce-mi joacă pe obraji
Şi-ncetul îmi strecoară prin vinele răcinde
In viaţa-mi tristă un sânge de renăscut curaj...

O, tu femeie vino la pieptul meu, mi-eşti dragă,
Şi curmă-ţi glasu. închide cu sila ochiul stâng,
Căci mi-alipesc obrazul de obrazul tău de fragă,
Şi te cuprind de mână şi tremur tot şi plâng...

Al. Viţianu

ÎNSEMNĂRI

Cu numărul de față își încep colaborarea la „Adevărul Literar și Artistic" d-nii I. Petrovici, profesor universitar și Const. Bacalbașa, distinsul nostru publicist.

O corespondență cu Urban Jarnik

Acum șaisprezece ani, aducându-mi aminte că în „țara Ceului" în orașul Praga se află un învățat cunoscător al tainelor limbii românești, am găsit cu cale a mă adresa lui Urban Iarnik, cerându-i oarecari lămuriri asupra obârșiei cuvântului „pădure". Mulți vor spune: altă grije n'are? Ba da, griji destule, fiindcă nu fiecare are norocul de a moșteni moșii, dar în orele mele de nedormire, căutam și eu ca un biet diletant fără pretenții de eruditiune oficială, să desleg pentru satisfacțiunea mea personală, oarecari enigme privitoare la limba românească. Intre aceste enigme nenumărate, era și precum spusei cuvântul „pădure". Credeam ca ceva firesc să nu mă împac cu părerea marelui filolog Miklosich, și anume că „pădure" vine dela „paludem", cuvânt latinesc care are înțălesul de „mlaștină", „baltă".

Știam că în **pădure** nu se prind pești, precum nu se găsesc iepuri în lac. Numai filologi cu teșcherea, cu lefuri și pensii, ar putea pretinde să accept aceste năzbâtii. Cine nu știe că **febra palustră** sunt friguri de baltă, nu de pădure.

N'a trecut mult și am primit un răspuns scris într'o românească neaoșă, în care Urban Iarnik își arăta bucuria și în acelaș timp mirarea că un român de pe malul Dunării și-a adus aminte de dânsul și l'a învrednicit să i se adreseze lui într'o chestiune etimologică.

Din conținutul acestei scrisori par'că reiese durerea ce o simția că nu prea fusese recunoscut ca autoritate în ramura linguistică. Ce o fi cauza acestui boicot de castă?... Urban Iarnik s'a străduit a discuta problema cu modestie dar și cu judecată sănătoasă. El mi-a arătat cu franchețăcă toată viața lui s'a îndeletnicit cu folk-lorul românesc, și pentru a se adăpa la izvoarele limpezi ale graiului popular, a făcut mai multe călătorii prin ținuturi românești; din capul locului mărturisește că n'ar putea să-mi răspundă cu competență, ceea ce nu-l micșorează deloc în fața celor cari îl judecă cinstit.

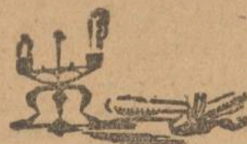
Iată un amănunt interesant din acea scrisoare:

„In curând voi împlini șeaizeci de ani, și lucru curios, acum 36 de ani la examenul de doctorat, Miklosich m'a întrebat tocmai de etimologia cuvântului „pădure". Nu mi-aș fi închipuit că după o trecere de jumătate de veac să vie cineva să dărâme părerea acestui mare învățat".

Am citat din memorie, fiindcă scrisoarea originală se află în păstrarea d-lui Leonte Moldovan. Această scrisoare merită să fie publicată în fac-simile, ca românii să cunoască până la ce înălțimi se ridică Urban Iarnik în dragostea nețărmurită pentru poporul nostru. Numai izvoarele cristaline la care s'a adăpat și și-a potolit jarul setei a putut să producă acea limbă frumoasă și acele mărgăritare aflate cu prisos în poezia populară. Urban Iarnik moare apărând cu credință adevărurile relative propoveduite de marele său dascăl.

Eu nu l'am mai necăjit cu contra-argumente deși aș fi putut demonstra matematicește nu numai că „pădure" nu e „**paludem**", oricât de ispititoare este originea latină a unui cuvânt pentru un patriot înflăcărat, dar și că are o biată origină slavă. Poate cu alt prilej voiu lămuri aceasta.

DR. SOTEC LETEANU

Tot cu referire la turtureaua cea amărâtă *)

— O SCRISOARE —

Brăila, 21 Ianuarie 1923

Domnule Lăzăreanu,

Ienăchiță Văcărescu, când spune de turturea

Căci soția și-a răpus,

nu păcătuește întru nimica, deoarece în graiul popular, când e vorba de animale — respectiv păsări, — „soție" nu înseamnă numai decât jumătatea femenină, ci „perechea" (indiferent dacă e vorba de bărbat sau femee). Astfel un țăran scoțând în vânzare doi boi, spre a încredința pe cumpărător că sunt din „pereche", adică nu-s desperechiați, îi spune: „Is **soție**". Așa precum un om din popor, vorbind despre el și o soră a lui, spune: „**Sântem frați**".

A. BLEICHER

Frederich Karinthy

In primii ani ai *Umoristului*, colabora — în special cu versuri — d. I. Pop Florantin.

Născut la 1887 în Budapesta, face parte tot din falanga scriitorilor grupați în jurul revistei *Nyugat*, porniți la luptă cu gândul să sfarme cătușile strâmte ale tradiționalismului literar și să purifice atmosfera îmbibată de vetustate academică și naționalism șovin, introducând forme noi de expresiune și suflul unui umanitarism larg: elemente cari au făcut din mișcarea dela Nyugat — al cărei suflet era Ady — un „Sturm und Drang" unguresc.

In acest grup Karinthy a avut nota lui personală și originală. Ironist fin, uneori înțepător, vede în tragicul vieții substratul de comic și ridicol, care îi stă la bază, îl scoate la iveală într'un fel nou și ne face să pătrundem un alt înțeles al lucrurilor decât cel obișnuit. Imaginația-i vioaie se complace a transforma realitatea până la a-i imprima un caracter de fantastic grotesc, iar fantezia lui sprintenă, impregnată de sarcazm, jonglează cu sufletele eroilor până la caricatură. Cunoscător al literaturei engleze — admirator al lui Shaw și Wells din care a tradus — scrisul lui respiră ceva din acel umor englezesc cunoscut.

A scris poezii, proză: „Igy irtok ti" (Așa scrieți voi), o serie de parodii; „Grimasz" (Grimasuri), „Gylkosok" (Ucigași) volumul din care s'a tradus bucata: „Moartea și tăietorul de lemne", etc...., teatru: „Hököm-Szinház" (Teatrul surprizei), „Vitéz László Szinháza", ultimul volum, apărut la Viena în biblioteca: *Uj modern könyvtár*, condusă de cunoscutul Gyömöri Jenö, traduceri, etc...

I. L.

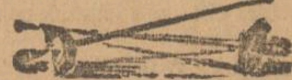
Umoristul

— din care se înfruptă pagina umorului din numărul de față al revistei — se intitula „foia glumétia". Primul număr a apărut în Pesta la 1/13 Optovre (adică Octombre) 1863.

„Proprietariu, redactoru respundiatoriu și editoriu" era Giorgiu Ardeleanu.

Iar „colucratoriu primariu" — adică colaborator principal

*) Radu D. Rosetti și Eman. Cerbu: Cartea dragostei antologie 1740—1922, ediția doua, Alcalay & Calafeteanu, pag. 11—12.
și prim-redactor — era Iosif Vulcanu, ajuns mai târziu membru al Academiei Române.

Gelett Burges

Scriitorul american din care traducem azi o schiță este unul din cei mai reputați ai generației actuale. A scris romane psihologice și dramatice, dar mai ales povești și istorioare pline de umor și fantastic care îl apropie de Kipling și de Marc Twain.

„Astra" la Cluj

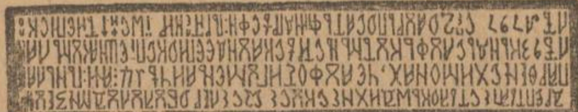
Injghebarea culturală dela Cluj, „Cultura poporului" nu reușise să grupeze sub un singur steag societatea românească. Se părea că ea are un aer ostil pentru ardeleni și dădea impresia că urmărește aceeași unificare grăbită ca și partidele politice ale vechiului regat.

Până la urmă, dorința de a grupa într'un mănunchiu pe toți, indiferent de păreri politice și confesionale, a fost încununată de succes. S'a convenit ca să se lucreze sub aripile „Astrei", vechei „asociațiuni pentru cultura poporului român" cu sediul în Sibiu. Tradiția de conciliantă și muncă științifică este atât de respectată, încât cei mai ireductibili adversari politici sau confesionali pot sta foarte bine alături în „Astra".

Este adevărat că „Astra" n'a putut face eforturi mai mari culturale și științifice în ultimele decenii, din cauza mijloacelor materiale reduse și asupririi politice. Astăzi aceste piedici trebue să fie definitiv înlăturate pentru ca vechiul așezământ să-și poată îndeplini menirea sa inițială.

Cu ramificații în toate orașele, ea poate singură să refacă solidaritatea sufletească, atât de amenințată de politicianism.

Conferințele profesorilor universitari începute sub steagul „Culturii poporului", continuă astăzi sub egida „Astrei". Vrem să salutăm această ușoară transformație ca un bun augur de victorie a nevoiei adânci de concilieri și pace între frații de pe cele două coaste ale Carpaților

Literatura română în limba olandeză

De o vreme încoace, străinătatea se interesează de cultura și mai ales de literatura noastră. Este îmbucurător, că baricadele — ridicate de dușmanii culturei românești — încep să se dărâme și tot mai multă atențiune se dă în străinătate produsului cultural românesc. O nouă dovadă, ni se semnalează Un distins gazetar olandez, d. *Pypers*, s'a adresat zilele trecute unui cunoscut scriitor român, rugându-l ca să-i procure o colecțiune de nuvele și poesii românești, pe care d. *Pypers* le va traduce în limba olandeză și le va publica în cele mai importante reviste din Amsterdam și Haga. D. *Pypers* observă, că dintre literaturile „mici", singură literatura română este necunoscută în Olanda. Chiar și Ungurii sunt cunoscuți prin autorii lor: *Molnar* și *Lengzel*, ale căror piese au fost jucate în teatrele olandeze. D. *Pypers* va traduce tot ce i se va da. I s'a pus la dispoziție literatură de Eminescu, Caragiale, Coșbuc, Sadoveanu, Anghel, Vlahuță, și o colecție din poeziile poeților mai tineri. In lipsa unei propagande culturale a oficialității noastre, scriitorii se cunosc mai ușor prin cunoștinți personale și schimb de scrisori, și rezultatul este frumos: aproape toate traducerile ce s'au făcut în limbi străine din autorii noștri, se datoresc inițiativelor particulare.

Pentru copii

Ali-Baba al nostru aduce la cunoștința numeroșilor săi cititori că a publicat o carte de povești cu haz cu numele de „*Bucuria Copiilor*". Frumoasă e coperta în culori, frumoase sunt numeroasele ilustrații din lăuntrul cărții, dar și mai frumoase și mai cu haz sunt poveștile ce conține. Și nici nu e scumpă: numai 12 lei. Copii, cereți dela librării „*Bucuria Copiilor*" de Ali-Baba și veți simți o mare plăcere citind-o.

Dramatizarea romanului Dorian Gray

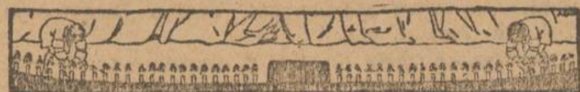
Oscar Wilde, tragicul autor al „Salomeei", este puțin cunoscut în literatura noastră. Asupra lui Wilde (nefericitul C. 3. 3.) s'a scris puțin la noi. D. Emil Isac, după cum știm, a tradus pentru întâia oară „Evantaiul doamnei Windermere" și câteva poeme în proză, publicate în „Familia", iar „Salomeea" a fost tradusă de d. Zaharia Bârsan, în a cărui adaptare a și fost reprezentată. Acum se publică și traducerea povestirilor: „Prințul fericit" de Oscar Wilde. Lucrările lui Wilde cele mai frumoase sunt însă necunoscute la noi. Din versurile lui, n'a încercat încă nimeni să traducă, deși *Balada din Reading-Gaol* este una dintre cele mai frumoase poeme ale literaturei universale. Nu sunt cunoscute din „Grădina lui Eros", Carnetul umanitar: „De Profundis", scris în pușcărie, și comediile ironice: „Importanța de a fi serios", essayurile: „Sufletul omenesc", etc

Dintre toate lucrările lui Wilde, romanul „Dorian Gray" — apologia frumuseții trecătoare — este fără pereche. Criticii nordici l-au asemuit cu Edgar Allan *Poe*. Misticismul lui Wilde, însă, nu este neînțeles: maestru al verbului, a putut creia romanul *Dorian Gray* în vremea, când literatura era asaltată de romancierii englezi de duzină (Baroneta Orczy etc., Stevenson). Doui scriitori francezi *Nozières* și Miss G. Constant-*Lounsbery*, au dramatizat romanul lui Wilde, și această dramatizare a fost pusă pe scenă de cunoscutul regisor rus: *Pitoëff*. „Comédie des Champs-Elysée", teatrul, care a încercat lucrarea lui Wilde, nu s'a bucurat de prea mult succes, iar critica franceză recunoaște cu unanimitate geniul lui Wilde, dar consideră dramatizarea ca o detestabilă încercare de popularizare a celui mai exclusivist artist al epocei. Spiritul caustic, cuvintele scăpărător de cinice ale lui Wilde, s'au pierdut în scene corosive și dialoguri banale și la eșecul piesei a contribuit și montarea, care a fost cât se poate de excentrică, dar nu arare-ori atingând grotescul.

Dramatizarea romanelor celebre — după cum se vede — nu are reușită. Astfel au pățit-o și romanele lui *Tolstoi* (Ana Karenina), *Gorki* (Copiii soarelui), *Flaubert*: Salambô, *Balzac* (O femee de 40 ani), *Gottfried Keller* (Romeo și Julieta dela sate), *Sienkievicz* (Quo Vadis — căzută pe scenă, învingând însă la Cinematograf), *Berhard Kellerman* (Tunelul), etc., iar mai în urmă *Dorian Gray* de Oscar Wilde.

In contra lui Franz Werfel

Apariția lui Franz Werfel a pricinuit revoltă în lumea literelor germane. Acum, Germanii, deși sunt ocupați la Ruhr, găsesc vreme să se ocupe și de alte chestiuni. Când este vorbă ca junkerul german să poată lovi în ideia progresului, sentimentalismul patriotic se uită ușor. Werfel este poetul avantgardei. Primele lui poesii, romane și piese de teatru au fost primite cu vijelioase atacuri de criticii germani. Presa oportunistă, susținută de rentieri și moșieri, ajutorată de helebardierii vechilor tradițiuni literare — a anatemizat atât sonetele, cât și „Bockgesang" și „Spiegelmensch" de Werfel. La reprezentarea pieselor lui Werfel, publicul, alarmat de criticile mediocre ale diferiților profesori, a manifestat ostil împotriva poetului, considerat și azi de majoritatea publicului german, ca un excentric și ca un neputincios. Publicul care vede și azi în *Iwan Goll* un nebun și refuză poezia lui *Mombert*, *Leo Greiner* ori *Richard Schauckal*, publicul care iubește romanele *Courts Mahler*, *Ompteda* și *Wollzogen* — nu poate iubi și aprecia versul lui *Werfel*, unul dintre cei mai de seamă poeți contemporani. Critica literară oficială s'a pronunțat asupra lui *Werfel*. Și nu e mirare, că *Alfred Kerr*, criticul genial al Germanilor, vrând să facă concesiuni „spiritului public" s'a declarat împotriva lui Werfel? Kerr îmbătrânește. Dar pe cât i se înmulțesc dușmanii, sporesc și admiratorii lui Werfel. Noua sa piesă, nejucată încă: „*Schweiger*", a produs de pe acum un conflict. Referentul artistic al teatrelor germane a găsit că noua piesă a lui Werfel este o batjocorire a ideei sociale și a propus, ca ea să nu fie admisă. Teatrele moderne însă vor s'o joace. Iar Werfel, se declară ambițios în ziare, spunând că nu-i „pasă de proști" și că merge înainte atacând violent pe referentul artistic, căruia îi dă un epitet neobișnuit, îl numește: „pompier de stat, încredințat cu păzirea focului vestal al panopticului literaturei germane". Referentul artistic, conform obiceiurilor unui funcționar de stat care se respectă — a pus pe rug și la index pe Werfel, și astfel, poetul este amenințat să fie afurisit de toți profesorii cu ochilari negri. Cum spunea Flaubert? Marea are țărmuri, prostia omenească este nețărmurită...

O nouă ediție a „Portretelor Imaginare" de Walter Pater

Walter Pater, marele estet englez mort la 1894, unul dintre marii artiști ai criticei literare engleze și ale cărui opere sunt considerate ca cele mai strălucite invențiuni ale esteticei (*Istoria renașterei — Marius, epicureul — Aprecialiuni* — etc) a lăsat în tipar un admirabil volum: *Portrete Imaginare* (Imaginary Portrets), pe care bibliofilii în zadar îl căutau în librării, căci oricâte ediții ar fi tipărit editorul lor, s'ar fi epuizat.

Portretele Imaginare sunt fanteziile bogate ale lui Walter Peter: Prințul de Rosenmold, Denys d'Auxerrois, Watteau, Sebastian van Storck (pictorul olandez, de pe vremea lui Gerard Dow, De Kayser, Hondecoeter, Cunz, etc.) — n'au existat niciodată așa cum le „imaginează viața" marele estet. Walter Pater însă ne arată, cum putea fi viața curtizanei, a pictorului și a feodalului — și filozofia lui Sebastian van Storck este o filozofie de criptă, aristocratică și rece, dar impunătoare de artă. Criticii lui *Walter Pater* îl asemue cu Baruch *Spinoza*, cu care pare înrudit sufletește.

Portretele Imaginare ale lui Wolter Pater, vor fi din nou retipărite de John Lane. Ilustrațiile Prințului de Rosenmold le face unul dintre marii pictori englezi: Gregony. Carnetul domnișoarei, care s'a amorezat de Watteau (Valenciennes, Septembre 1701...) va fi din nou dat în mâinile cititorilor, a căror lectură nu era opera lui Walter Pater. Și noua estetică engleză, reprezentată de Dante Gabriel Rosetti, Burne-Jones, Wiliam Morris, Wilde și Walter Pater — prărafaelitismul minunat al renaissance-ului „modern" englez, va putea fi cunoscut, în sfârșit și la noi. In loc de atâtea memorii și romane imbecile, câte se traduc la noi și se publică de diferitele edituri, s'ar putea găsi vreun „suflet frumos" care să traducă Portretele Imaginare de Walter Pater.

Noua poezie polonez[ă]

„Misao"

Corespondentul din Varșovia al importantei reviste ...mar al (gândirea) ce apare la Belgrad, publică în ultimul ... ezie polo... acestei reviste un articol amănunțit despre noua... tăzi terenu... nează și despre curentele literare cari își dispută ... în Polonia.

Socotim că e de folos a da un scurt rez... mat al acestui articol.

In Polonia nouile tendințe literare din A... us, ca expresionismul, futurizmul, simbolizmul etc. apar t... iu de tot. Aceasta din cauza că vitregile împrejurări polit... în care trăiau, îi siliau pe Polonezi să lupte necontenit p... tru existența lor națională, pentru propria lor viață.

Poetul *Iulian Tuvim* este cel d... tâi simbolist polonez. In importanta revistă „*Pro studio et* ...e" ce apare la Varșovia publică în anul 1917 o poezie, care ...ste un fel de declarație de profesiune. I. Tuvim începe zicând ...că „va fi în Polonia cel dintâiu simbolist, ceeace nu însemn... că nu se va îndeletnici prostește cu versul numai dintr'... simplu sport și că va scuipa asupra trecutului".

Poema sa „*Primăvara*" p... ...icată un an mai târziu, provoacă în lagărul partizanilor ...echei școli tradiționaliste o adevărată furtună de indignar... Născut și crescut la *Lodz*, oraș industrial, cu fabrici multe, ...un proletariat numeros și în continuă frământare, I. Tuvim... nu ne face într'o formă oarecum consacrată o descriere idi... a primăverei, vorbindu-ne de câmpuri cu flori, de păduri... verzite, de păsări cari își intonează cântece de bucurie. In ... „Primăvara" sa Tuvim ne arată într'o formă cam brutală, ...itoare, cum isbucnesc pasiunile lumei muncitoare, cum se ... jizlănțuesc instinctele, biciuite, reînviate de seva primăverei, ...m proletariatul, căruia zilele frumoase îi readuc speranțe, ...ită mai sgomotos, luptă mai dârj și mai îndrăzneț pentru c... cucerirea de drepturi și îmbunătățirea situației materiale. ...ile violente, necruțătoare, de care a avut

Cu toate ata... în cauza acestor atacuri, *Iulian Tuvim* ajunge parte, ori, poate... foarte cunoscut și foarte citit. A publicat până în scurtă vreme... de versuri și toate au avut succes.

acum trei vol... poema „Primăvara", se mai citează ca una din

In afară ...ale creațiuni ale lui și poezia „*Hristos clădește*", cele mai orig... cu cuvintele cele mai simple, așa cum a fost și o poezie scri... ristos.

arătarea lui ...le isbutite și foarte apreciate sunt și poemele sale

Minunat... se într'un volum intitulat „*Legenda aurea*".

în proză, s... uvim este șeful noului curent literar, care câștigă

Astăzi ... mai mult teren. Poeții *Kasimir Wjejinski*, *Iaroslav* din ce în ... *Jan Lețron*, *I. Witlina*, *Emil Zegadlovici*, precum *Iwaskiewjewski*, care e Nestorul lor, formează o adevărată fa... și *Titus* ...uptă pentru biruința nouilor tendințe în poezie.

langă ce... tendinți nouă se caracterizează printr'o puternică in-

Acest... futurizmului italian și a expresionizmului german.

fluență a

Despre Maupassant

...nard, marinarul care îi conducea yachtul și despre care ...ssant pomenește în „Sur l'eau", trăește și astăzi. Mau... alt, uscat, ars de soare, Bernard vorbește puțin, ca toți ...rii, dar când îi pomenești de fostul lui stăpân, atunci ...vește drept în ochi și nu mai contenește cu laudele la ...te a „domnului Maupassant". Povestește călătoriile cu *Bel* ...și opririle pe țărmurile insulelor.

...tr'o zi Maupassant e ispitit de frumusețile insulei Santa ...gareta. Se oprește și scrie acolo „Angelus".

...n primele zile ale anului 1892, Maupassant, la miezul nopții ...rcă să se sinucidă. Din fericire gloanțele nemeriseră în pe... Altă dată cu un cuțit încercă să-și tae carotida. Tăișul ...ecă și-și făcu o rană adâncă pe obraz. Cei care erau cu el, ...seră cămașa de forță, ca să-l ducă la Paris.

...„Inainte de plecare, povestește Octave Mirbeau, prietenii romancierului, care știau cât de mult își adora yachtul, l-au dus ca să i-l arate ultima oară, nădăjduind că la vederea lui *Bel-Ami* să-și recapete memoria stinsă.

„Legat, cu mâinile înțepenite în cămașa de forță, nenorocitul fu condus pe mal. *Bel Ami* se legăna ușor pe valurile mării.

„Cerul albastru, aerul limpede, linia elegantă a vaporașului, îl liniștiră.

„Privirea îi deveni senină. Se uită lung și privi apoi cu melancolie tovarășul de care se despărțea pentru totdeauna. Mișcă buzele, dar nu se auzea nici un sunet. Il luară și Maupassant mai întoarse din când în când capul, ca să mai vadă pe *Bel Ami*".

Când îi aduci aminte de astea lui Bernard, marinarul schimbă numai decât vorba. I se umezesc ochii și arată ca pe o comoară scumpă cartea cu dedicația: „A. Bernard. Maupassant".

CHESTIUNI FEMININE

Filosofia „saint simonienne" și feminismul

Toți câți se grupară în jurul lui Saint-Simon; acei discipoli cu spiritul vast și fantasmagoric, cu caracterul bizar, își făuriră o concepțiune despre lume și despre drepturi, pe cât de largă, pe atât de cuceritoare.

In această atitudine, ei fură cei mai capabili să înțeleagă, ceeace atâția înaintea lor se îndărătniciră s'o facă și saint-simoniștii astfel, fură adevărații tribuni ai femenismului.

Filosofia lor, conducându-și adepții spre metafizică, fu în acelaș timp și calea de împăciuire între cele două sexe vrășmașe.

„Dumnezeu e unul singur, deoarece se manifestă de o potrivă în spirit ca și în materie, în înțelepciune ca și în frumusețe". De aici și deducțiunea că cele două aspecte ale *Ființei* creiată de el, sunt egale, prin carne și spirit.

Reabilitatea cărnei, este una din părțile principale ale acestei doctrine, care conduce direct la reabilitarea femeei.

Creștinismul a stabilit că femeia e mai mult materie decât spirit și așa s'a dobândit sclavia ei.

In potriva creștinismului saint-simonismul desleagă toate lanțurile, și cele care încătușează femeia și cele care încătușează proletarul.

In misticismul său, saint-simonismul nu pledă prea mult în numele iubirei.

Totuși el spune că dacă cei care iubesc comandă, atunci femeei îi vine natural acest drept, întrucât ea este ființa cea mai afectuoasă.

Mai târziu *gnosticii* se supuseră femeei, prin acest suprem argument... până la care saint-simoniștii nu au ajuns; dar aprigi a...turi ai ei, au luptat cu ardoare, pentru emanciparea femeei.

Printre saint-simoniști, se cunoaște figura părintelui Enfantin, cum îl numeau credincioșii lui.

Enfantin predică pentru feminism cu o rară pasiune și poate cu o sinceră convingere, dar rămâne la părerea fermă, că femeia nu poate sluji cultul și crede de altfel că în credința saint-simonistă, numai cultul iubirei poate fi reprezentat prin femeie.

Se zice de altfel, că femeile nu-i refuzau nimic, în ciuda bărbaților înșelați. Ori cât de glumeață ...te asertiunea lui Abensour, asta dovedește mai mult felul cum e privit un apărător al femeei. In fondul ei, gluma are un sâmbure de tristețe.

Pe lângă părintele Enfantin între saint-simoniști, au mai fost și alte fizionomii demne de remarcat, mai ales printre femei.

Claire Demar, vrând să se libereze din lanțurile sclaviei, divorțează, dar negăsind în uniunea liberă, probabil fericirea visată, la sfârșitul poemei, se sinucide.

Flora Tristan ca și Claire Demar se desprinde din cătușile căsniciei, ca să-și ducă singură existența.

Cu idei noui, inteligență până la exaltare, înzestrată cu o frumusețe de creolă, ea se manifestă ca o femeie fatală, zugrăvită de halucinația vr'unui visător, din poveștile romantice.

N'a lipsit saint-simoniștilor nici credința, nici elanul, nici noutatea ideei.

Dogma lor originală, despre care vom vorbi altă dată, n'a putut totuși să găsească piatra filosofală, a chestiunei femeești.

ROZINA

Sanatoriul „CENTRAL"
Medico-chirurgical
Calea Călărași No: 16 (în plin centru al Capitalei)

Operațiuni chirurgicale	Boli de ochi, nașteri. Boli interne, genito urinare, venero-sifilice și boli nervoase neturbulente.
Tratament anti-sifilitic	Pe cale venoasă, intramuscular și electric nedureros, cu mecol (Ionizare) Roscost.
Laboratorul Central de Analize medicale	Analize complecte de urină, sânge, spută suc ... și orice produse patol... React. Wasserman și Sachs Georgi pentru diagnosticul sifilisului. Examene bacteorologice ... Autovaccinuri și stockvaccinuri, antigonogogic, stafilococic, polimicrobian, gripal, etc.
Instalațiuni speciale	Pentru ionizare, radiografie, radioscopie, radioterapie, diatermie, electroterapie, masaj vibrător, hidroterapie.

Bucătărie dietetică pentru diabet și boli renale
Pacienții pot să se trateze cu orice medic internist sau chirurg
In secțiunile speciale se îngrijesc bolnavi atât intern, cât și extern, de către medici specialiști: radiologi, sifilis și boli nervoase.
Orele de tratament 9—11 și 3—6 p. m.

SE BEA SAMPANIA RHEIN PRETUTINDENI

Cărți și Reviste

Din lumea acelor cari nu cuvântă de Emil Gârleanu
Editura Viața Românească

Gârleanu face parte din falanga acelor scriitori români, care înainte de războiu au însemnat o dată în literatura noastră originală.

Strâns legat cu Anghel și Iosif — din cei duși — Emil Gârleanu sau Emilgar, cum iscălea la început, a purtat cu aceștia multă vreme, idealul unei inspirațiuni noi, o fatală răsfrângere a vieței și a împrejurărilor, i-a scos din viață unul după altul, lăsând amintirea unui triumvirat intelectual, demn de toată cinstirea.

Am în fața volumașul: **Din lumea celor care nu cuvântă**, în edițiunea a doua, amintindu-mi pe cel dintâiu, în format mic și pătat într'un colț cu roșul aprins al unui cărăbuș sau boul lui Dumnezeu.

Au trecut ani și dacă se cuvenea o pomenire pioasă pentru cei duși, desigur că printre ei, trebuia numai decât ales Gârleanu.

Apărută în literatură, într'o vreme, când proza românească stagna, sau mai bine zis abia înainta, operă lui Gârleanu s'a desemnat sigură și clară, cu toate nuanțele ei delicate și sufletești.

De aceia zic, ar fi trebuit o reeditare cât mai îngrijită și mai grăbită a prozei lui Gârleanu, tocmai pentru a fi așezat în locul ce i se cuvine.

Fire impresionabilă, scriitorul gâzelor, a găsit în fiecare vietate secretul existenței ei, dscusându-i intimitatea cu o rară putere de discernământ.

Ceeace la atras și ceea ce a descoperit în temperamentul acestor vietăți este tocmai ceeace pentru bagajul său literar, constituia nucleul.

Era sufletul. A urmărit musca, sau cărăbușul, sau gândăcelul, sau furnica, sesizând imperceptibila nuanță de simțire, în care desigur și-a închipuit că ființa își condensează sufletul.

Coborât în această minoră psihologie, a deschis perspective originale de cunoaștere și de rezonanță sensorială.

Fără să predice sau să anticipeze legi științifice, a stabilit atâtea puncte interioare în alcătuirea ființelor „care nu cuvânta“ că nu te poți opri numai cu zâmbet sceptic sau dezinteresat când se pomenește de vietățile lui. Și dela gângăniile nevăzute sau neobservate, a trecut la pasările gospodărești sau sburătoarele înalte, ghicindu-le ascunzișurile instinctului, cu dibăcie și interes.

Gârleanu, rămâne, ca și în zilele când își purta printre noi silueta melancolică cu ochii mari și calzi — tot acelaș scriitor delicat, plin de simțire și discernământ discret.

„Bătrânii“, „Intr'o noapte de Mai“, „Cea d'intâi durere“, Nucul lui Odobac, Amintiri și schițe, împreună cu **Din lumea celor care nu cuvântă**, sunt cărți care constituesc o parte din literatura noastră originală, oricând salutată cu entusiasm.

C. L.

Antologia poeților români

(Traduceri de d. Alexandru Keresztury)

In coloanele „Adevărului Literar“ am mai amintit de activitatea talentatului tânăr d. *A. Keresztury*, care a luat asupra sa sarcina grea, să înlesnească accesul culturii românești în sufletul minorității ungare. Și este misiune grea, confundată de unii — dintre acei ce confundă toate ideile bune cu interes — ca un mijloc de propășire individuală, până ce aceasta se reduce la jertfe adese-ori inutile. Tânărul poet ungur a făcut și de astă dată un serviciu real literaturei noastre, pe care o patronează unii cu îngâmfare, iar alții, o privesc, ca un mijloc de propagandă politică. Și dacă traducerile n'au reușit peste așteptare, nu este vina traducătorului, care are suflet de artist și este un talent de reală valoare, ci a greutăței enorme, de a reda în limba ungară greoaie și arhaică, subtilitățile limbei românești. Poetul *Keresztury* a tradus din autorii mai moderni români. Insuși d-sa spune, că va scoate încă mai multe volume succesive, adunând la un loc traducerile din Cerna, Macedonski, Oreste, Pillat, Bacovia ș. a., iar un volum separat va publica cu traduceri din poezia lui Eminescu. In volumul de față, publică traduceri din *Nic. Iorga, Ion Minulescu, Nichifor Crainic, Demostene Botez, Lucian Blaga, Emil Isac, Ecaterina Pitiș, Aron Cotruș, D. N. Teodorescu, Octavian Goga*, și *Adrian Maniu*, adăugând și versul tineresc al d-lor *Iustin Iliesu T. Murășanu, G. Mihail Zamfirescu, George A. Petre, Vasile A. George* și *M. G. Samarineanu*, talente fragede, cari suferă întâia oară botezul traducerii.

Traducerile în ungurește ale d-lui *Keresztury* sunt artistice, și se observă caracterul traducătorului dela început: încearcă să redea sensația neschimbată, în acelaș metru, și nemutilând versul de dragul rimelor. Traducerile însă chiar pentru că sunt corecte, par reci, dar nici aceasta nu este vina d-lui *Keresztury*, care n'a îndrăznit să reclădească de la temelie creația. Totuși mai reușite ne par traducerile din *Minulescu* (romanțele), *Demostene Botez* și *Lucian Blaga*, iar „Cântecul toamnei“ de d. *Emil Isac*, „*Scrisoarea*“ de d. *Adrian Maniu* și „*Cântecile*“ d-șoarei *Ecaterina Pitiș* sunt traduse cu toate intențiile bune.

O antologie în ungurește a poeților români (după execrabilele exemple ale renegaților din trecut) este un mijloc de propagandă pentru literatura noastră. Și va trebui să-i mulțumim d-lui *Keresztury* pentru gustul și priceperea, cu care și-a pus talentul d-sale în serviciul împăciuirei intelectuale între noi și ungurii din România. Exemplul urmat și de alți literați unguri, ca o dovadă, nimic mai eficace și norocos mijloc de propagandă, decât talentul literar al unui popor.

„Antologia poeților români“ a apărut la Oradea Mare în editura Societăței de Editură Franklin — și promite a avea și un frumos succes de librărie.

Anuarul societăței „Grigore Alexandrescu“

Titlul desvoltat al acestei cărți e: *Anuarul societății literare Gr. Alexandrescu a elevilor de curs superior din liceul Unirea, Focșani.* E al treilea anuar. Primele două se ocupau de activitatea desfășurată de către alcătuitorii societății în anii 1919—1921. Anuarul cu No. 3 tratează — în 160 de pagini format in-octavo — de lucrările săvârșite în anul școlar 1921—1922.

E o vastă activitate, datorită — în bună parte — scriitorului I. M. Rașcu, profesor de limba română la liceul Unirea. Ea constă din „dizertații, comunicări, recenzii, cuvinte ocazionale, dări de seamă, lecturi și recitări, păreri despre disertațiile devoltate de elevi“, etc.

Inșirarea de mai jos poate da numai o vagă idee de felul cum au decurs ședințele acestei Academii în miniatură. S'au ținut următoarele conferințe: profesorul *I. M. Rașcu:* „Octave Feuillet“, „Viața lui Molière“ și „Poeziile contesei de Noailles“; d-șoara profesoară *M. Rarincescu:* „Viața și opera lui Flaubert“, „Opera lui Anatole France“, „Farsele și comediile de intrigă și de moravuri ale lui Molière“ „Comediile de caracter ale lui Molière“; profesorul *C. Popescu:* „Legătura între corp și suflet, după Bergson“; profesorul *I. Iordănescu:* „Drama la indieni“; elevul *D. Anghenomen din cl. VIII:* „Satira morală și socială în opera lui Gr. Alexandrescu“; elevul *H. Boos* din cl. VIII: „Trecutul național în opera lui Gr. Alexandrescu“; elevul *I. Diaconu* din cl. VII: „I. Heliade-Rădulescu, îndrumător pe teren filologic, literar și politic“; elevul *I. Littman* din clasa VII: „Romanul românesc la începutul veacului al XX-a“; eleva *H. Katz* din cl. VIII: „Personalitatea lui Grigore Alexandrescu“; eleva *V. Martinescu* din cl. VII: „Gr. Alexandrescu polemist în satire, fabule și epistole“; eleva *M. Montanu* din cl. VII: „Ironia în opera lui Gr. Alexandrescu“ și „Elementul exotic și cel național în poezia lui Dimitrie Bolintineanu“; elevul *Iac. Nestor* din cl. VII: „Scrisorile lui I. Ghica, însemnătatea lor istorică, psicologică și literară“; elevul *S. Rosenberg* din cl. VIII: „Critica literară în opera lui Gr. Alexandrescu“.

Aceiași profesori și școlari, — la cari s'au adăugat elevii *C. Basgan, V. Teodosiu, I. Losner, D. Montanu, H. Peretz, V. Rădulescu, I. Rădvan, Fr. Spiegler, M. Steriade* și elevele *V. Anghenomen* și *Em. Drăghici* — au făcut comunicări cu privire la: Vladimir Korolenko, Henri Bataille, Tudor Pamfile, Robert de Montesquiou, Duiliu Zamfirescu, Iancu Văcărescu, Costachi Conachi, Alexandru Macedonski, Traian Demetrescu, Dimitrie Anghel, Gh. Asachi, etc.

Așteptăm anuarele No. 1 și 2, anunțate pe copertă, ca să putem avea o privire asupra întregii activității desfășurate de după războiu, de către societatea „Gr. Alexandrescu“. Vom da și unele extrase din „compozițiile“ membrilor acestei frumoase alcătuiri culturale.

Colina îndrăgostiților

„*Colina îndrăgostiților*“ este titlul noului volum de nuvele și schițe din viața orientală datorită colaboratorului nostru *N. Batzaria.* Promițând să revenim într'unul din numerele viitoare asupra acestui volu, care cuprinde și o parte din nuvelele publicate de autor în „Adevărul Literar“, ne mărginim deocamdată să-l recomandăm cititorilor noștri. Volumul, apărut în Editura „Viața Românească“ are aproape 250 de pagini și se găsește de vânzare la toate librăriile cu prețul de 24 lei.

Cosânzeana

Cosinzeana, excelenta revistă de popularizare din Cluj, condusă de d. dr. S. Bornemisa, publică în numărul 1 (an. IV. 1923) articole interesante. In editorial, d. S. Bornemisa găsește că se face prea multă reclamă literaturei române. In Ardeal, în Basarabia și în Bucovina și poate chiar și în vechiul Regat, este astăzi încă nevoe de a răspândi cât mai mult și cât mai întețit literatura românească și a nu face propagandă pentru popularizarea unei literaturi străine, când propria noastră literatură, săracă cum e ea, este atât de puțin cunoscută“. Noi nu găsim că ar fi greșală, o încercare de cunoaștere mutuală a literaturilor, și de vreme ce această acțiune nu îngreuiază situația publicațiilor noastre, este utilă chiar, *ad demonstrandum*. Firește consimțim cu argumentele d-lui Bornemisa, și reprobăm hiperzelul unora, cari de fapt, utilizează toate mijloacele pentru a-și justifica politica, pe deoparte socotită aceasta ca un mamelucism, iar pe de altă parte ca o neglijare a intereselor noastre. Datoria noastră este să împingem sfera de cultură românească, pe toate teritoriile și este dureros, că și astăzi se găsesc centre cum este Satu Mare, etc., unde în zadar pipăim pulsul literaturei românești: în vitrine găsim lectură românească puțină și neselectă, iar romanele de senzații acaparează locul revistelor românești. Dacă ministerele ar abona mii și mii de exemplare din revistele noastre și le-ar distribui acolo, unde se simte nevoia lor, pesimismul justificat al d-lui Bornemisa s'ar uzura, privind cu o mai mare încredere problema propagandei noastre literare.

Un articol cald asupra tânărului de talent *Casian R. Munteanu*, primul voluntar mort după războiul unirei, stins în floarea vieții într'un sanatoriu din Lugoj, autor a mai multor volume de literatură, o frumoasă notiță de d. *I. Agârbiceanu* (Darul de Crăciun), descrierea procesului monstruos din 5 Martie 1917, când au fost condamnați la moarte 9 intelectuali români de tribunalul militar ungar, o bogată cronică informativă și multe fotografii... Este de așa... fac revista „Cosinzeana“ foarte interesantă... de cultul român că astfel de reviste de popularizare și inspiră... ismului, să fie răspândite și citite

Aurora

Aurora, revista literară din Oradea Mare ce apare în două limbi, condusă cu pricepere de d-nii G. Bacaloglu, Keresztury, George Petre și Salomon, publică în numărul 5 materie bună literară: traduceri din autorii români: *Pietre din Templul meu* de *L. Blaga*, un articol de d. Iorga, o poemă în proză (Clopotele—tunurile) de *Emil Isac*, traduse de d. Andor Havas, și mai multe articole estetice, notițe, critici, ... Se remarcă din bogatul sumar o traducere din *Ernest Szép* (de d. I. Iliesu), articolul de inteligentă factură al d-lui *Keresztury*, și câteva cugetări de d. *E. Gomori.*

„Esope“

Ultimul număr al lui **„Esope“**, organul „Federației internaționale a Artelor, Literilor și Științelor“ (F. I. A. L. S.) din Paris, publică între altele ... poetul **P.-N. Roinard** cu prilejul sărbătoririi ... cuvântarea rostită de ... de aur literară“. Timp de 50 de ani, P.-N. Roinard ... sale la „nunta în cultul unei poezii pure„ înălțătoare ... Roinard a stăruit mereu cu coaliția criticei oficiale, apărând ferme, luptând diocrități și aspră păzitoare a situațiilor ... a atâtor mepoet integru și solitar a știut să fie și un ... câștigate. Acest mișcărilor de avantgardă; a știut să se m... din fruntașii idealurilor poetice — dar a știut totodată ... sațină în sfera idealurile sociale, arătând noilor generații ... lupte pentru al creațiunii estetice și al fraternității nobil ... drumul greu de veac în care P.-N. Roinard a stăruit în sl... Jumătatea setii și al adevărului, e un strălucit exemplu ... ba frumuvreme de mercantilizare a artei și de agonie a ... în această

In acelaș număr, se vădesc progresele lui F... turii. în diverse țări: Germania, Mexic, Jugoslavia, Ce... I. A. L. S. și **România**, unde ideea solidarității profesionale ... slovacia lectualilor e propagată de delegatul ei general a inte... **Relgis.** Se publică în acest număr și lista noui... lor. **Eugen** din partea scriitori români. ... desiuni

D. **Keresztury Sandor** e delegatul special al lui ... L. S. pentru intelectualii maghiari din Ardeal. F. I. A. vorbește în acest număr de cunoscuta lucrare a d-lui ... mai Relgis: **„Umanitarismul și Internaționala Intelectu**... Eug. a cărei traducere în franceza e așteptată „de cei cari ... **lilor**“, terescază de marile probleme ale Europii noui“. ... le in-

DEMANDEZ DANS TOUTES
LES PARFUMERIES
La Reine des Eaux de Toilette
„L'EAU de LUBIN“
et „L'Eau de Cologne de Lubin“
au PARFUM DELICAT et SUAVE

Revista modelor

Vitrina rufăriei

Nu de puține ori, am văzut femei oprindu-se în fața cristalurilor lucioase, îndărătul cărora, dantele albe și vaporoase, cădeau în cascade. Panglicele colorate și linourile transparente, au fost în totdeauna favoritele noastre.

Ce femeie, ori cât de simplă sau de modestă, nu și-a lucrat cămașa cu valansienă sau tul și nu și-a agătat de umerii un nod colorat, ca o floare căzută întâmplător, dintr'un pom binecuvântat?

Cu toate prețurile enorme, cu toată scumpetea valutei, totuși galantarele se întrec în dantele fine și în broderii alese.

Parecă niciodată femeia n'a simțit o mai mare sete de „frumos“ și de „nou“ ca acuma.

Rufăria, care a constituit încă din prima copilărie obiectul viselor noastre de fericire se face din zi în zi mai fermecătoare și mai rafinată.

E și natural, când silueta femeei, a căpătat cel mai clasic aspect, când linia și-a subțiat conturul ca o roză de lumină, când aurul și argintul ne țese ultima stofă, cum s'ar putea ca tocmai gustul nostru discret de a fi elegante, gustul rufăriei să aibă vre-o scădere, cât de minimă, pentru realizarea unui ensemble de nobilă armonie.

Rufăria urmează și ea capriciile și ordinele modei.

Așa vedem cămăși cu talia lungă ca și rochițile de după amiază, cu fusta mai largă ca partea de sus și strânsă pe șolduri, în crețuri ținute de o panglică.

Cămășile când sunt dintr'o bucată, se taie jos pe șolduri pentru mai multă comoditate, și desigur pentru a fi și mai grațioase.

Se poartă mult în locul tradiționalei cămăși și tradiționalilor pantaloni, un „combinaison“ din mătase, fie chiar „taffetas“ cu motive și încrustațiuni...

Dantele se vopsesc în rose, în bleu san ocre, ceeace dă rufăriei un aer nou și ciudat.

Ca și rochile, cămășile se poartă mai lungi pe șolduri, sau chiar numai pe o parte.

Cămășile de noapte sunt adevărate rochii, fără mâneci, atât sunt de elegante și deosebit executate.

Rufăria plisată este foarte modernă și aranjează minunat pe femeile subțiri. Culorile sunt variate și foarte deschise. Nu se mai poartă cămășile negre și de sigur că nici așa zisele *culottes* de jersey.

Vualul, crepul și pongéul este materialul cel mai adulat de inspiratorii rufăriei.

Tulul în întregime, încrustat cu medalioane și dantelă, servește la rufăria de lux, atunci poate fi brodat cu roze roșii sau lalele galbene și efectul e o minune.

DIANA

Parfumuri, Crema, Eau de Cologne, Pudra
Germandrée

Avantajele sunt mari: purtați tocurile și talpa de cauciuc PALMA

Cointreau
IMPERIAL MAJESTIC
à base de ... Champagne

Joc de inteligență
Șah

In numărul trecut s'a strecurat o eroare de paginație: Titlul *Rezultatul concursului național de probleme* în loc să se pună la rubrica aceasta, a apărut în ilustrația care reprezintă ședința de Șah dela Sibiu din 14 Ianuarie. Credem că citorii și-au dat seama că textul din rubrica aceasta se referă la problemele premiate din acest concurs.

Publicăm acum problemele premiate împreună cu soluțiunile lor. Deasemenea câteva notițe asupra problemelor premiate datorite d-lui W. Pauly.

Probleme premiate
Probleme în două mutări

Premiul I, problema No. 38, Motto: „Speranță“, autor d. V. Onițiu, Sibiu:
Alb (8 figuri): Ra3, De2, Cc6, Nb4, Pa5, c2, d3 și d6.
Negru (7 figuri): Rb5, Dd5, Nb8 și h1, Pa6, b3 și b7.
Soluțiunea: 1. De2—h5!

Premiul II, problema No. 46, Motto: „Napoleon I“, autor d. L. Simhovici, Chișinău:
Alb (8 figuri): Ra8, Df4, Te5, Ca3 și d5, Pb2, c2 și d6.
Negru (10 figuri: Rd4, Da6, Ta5 și h5, Cg5 și h8, Nc4, Pa4, a7 și b7.
Soluțiunea: 1. Cd5—c7!

Premiul III, problema No 32, Motto: „Rose“, autor d. S. Rosenfeld, București:
Alb (13 figuri): Rd5, Df5, Te2 și g2, Cb2 și h2, Nc4, Pb5, d3, e6, f3, g4 și h5,
Negru (8 figuri): Re3, Cd2 și f2, Pb6, c5, e7, g5 și h6.
Soluțiunea: 1. Rd5—e5!

Premiul IV, problema No. 34, Motto: „Caissa“, autor d. ing. L. Löwenton, București:
Alb (10 figuri): Rh7, Da6, Ch5, Nc1 și h1, Pb7, e5, f4, g6 și h3.
Negru (7 figuri): Rf5, Tg2, Ce3 și h8, Nc7 și e3, Pg7.
Soluțiunea: 1. Da6—c4!

Probleme în trei mutări

Premiul I, problema No. 65, Motto: „Paris“, autor d. L. Simhovici, Chișinău:
Alb (6 figuri): Re8, Dc2, Te4, Ca6 și d4, Ng2.
Negru (7 figuri): Rd5, Tb1 și b5, Cc1 și e7, Nd8 și f1.

Soluțiunea: 1. Cd4—f5!,	Ce7×f5;	2. Dc2—c6+
1. . . . .,	Tb1—b4;	2. Dc2—c5+
1. . . . .,	— ;	2. Dc2—c4+

Premiul II, problema No. 47, Motto: „Speranță“, autor d. V. Onițiu, Sibiu:
Alb (12 figuri): Rb8, Dc2, Cc5 și f5, Pa2, a4, b2, e2, e6, g3, g4 și g6.
Negru (10 figuri): Rd5, Td1 și e1, Ce1 și f3, Pb4, c6, d2, d6 și f6.

Soluțiunea: 1. Cc5—d7!,	Rd5×e6;	2. Dc2—e4+
1. . . . .,	Cf3—d4;	2. Dc2—c4+
1. . . . .,	Cf3—e5;	2. Dc2—e4+
1. . . . .,	c6—c5;	2. Dc2—c4+
1. . . . .,	— ;	2. Dc2×c6+

Premiul III, problema No. 25, Motto: „Caissa“, autor d. ing. L. Löwenton, București:
Alb (8 figuri): Rh5, Dg2, Tb1, Na2 și f4, Pb5, c5 și f5.
Negru (5 figuri): Rd4, Tc4, Pb6, d3 și d6.

Soluțiunea: 1. Rh5—g4!,	b6 sau d6×c5;	2. Rg4—f3+
1. . . . .,	Rd4×c5;	2. Dg2—c6+
1. . . . .,	Tc4—c1, c2 sau c3;	2. Dg2—d5+
1. . . . .,	Tc4×c5;	2. Tb1—b4+
1. . . . .,	d3—d2;	2. Dg2×d2+
1. . . . .,	— ;	2. Dg2—f2+

Premiul IV, problema No. 45, Motto: „Betti, le bon ange“, autor d. Al. Rugină, Botoșani:
Alb (7 figuri): Rh7, Df3, Cc3 și e1, Nh3, Pb2 și f6.
Negru (9 figuri): Re5, Ta4, Cb6, Nf4, Pa5, c5, d6, e3 și f7.

Soluțiunea: 1. Df3—a8!,	Cb6×a8;	2. Ce1—f3+
1. . . . .,	Ta4—e4;	2. Da8—e8+
1. . . . .,	d6—d5;	2. Ce1—f3+
1. . . . .,	Nf4—g5;	2. Ce1—f3+
1. . . . .,	Re5×f6;	2. Da8—d8+

Premiul V, problema No. 31, Motto: „Rose“, autor d. S. Rosenfeld, București:
Alb (12 figuri): Rg8, De8, Tb1 și f5, Cb5 și c6, Ne8 și d2, Pc5, e5, h2 și h4.
Negru (10 figuri): Re4, Ce1, Ng3 și h3, Pa5, b3, f2, g2, g7, și h5.

Soluțiunea: 1. Nc8—a6!,	Re4× f5;	2. De8—g6+
1. . . . .,	Re4—d5;	2. Cb5—c3+
1. . . . .,	Re4—d3;	2. De8—d7+
1. . . . .,	Nh3× f5;	2. Cb5—c3+
1. . . . .,	Ng3×e5;	2. Cb5—d6+
1. . . . .,	Ng3— f4;	2. Cb5—c3+

Premiul VI, problema No. 35, Motto: „Corn“, autor d. ing. Cornel Ionescu, București:
Alb (9 figuri): Rh1, Te1 și f8, Cb6, Nd1 și h4, Pb2, c5 și g2.
Negru (5 figuri): Rf4, Tf6 și f7, Pb3 și c6.

Soluțiunea: 1. Cb6—c8!,	Rf4—f5;	2. Cc8—e7+
1. . . . .,	Tf6— ;	2. Tf8×f7+
1. . . . .,	Tf7×f8;	2. g2—g3+

Câteva notițe despre problemele premiate
Probleme în două mutări

Nr. 38 Problemă fină cu introducere ascunsă și 4 maturi modele.

No. 46 Prima mutare ia un câmp regelui negru. Altmintrelea problema e frumoasă cu maturi interesante.

No. 32 Poziție originală, simetrică. Poziția reprezintă o coroană regală. Prima mutare expune regele alb la 4 șahuri.

No. 34 Sacrificiu neașteptat de damă, variante bune

Probleme în trei mutări

No. 65 Poziție elegantă (nici un pion), introducere bună, 3 sacrificii de damă.

No. 47 4 sacrificii splendide de damă. Din nefericire această problemă excelentă este anticipată în parte printr'o problemă publicată de L. Vetesnik în 1899, pe care autorul problemei No. 47 de sigur nu o cunoștea. Construcția problemei No. 47 fiind superioară, îi s'a decernat premiul al 2 lea.

No. 25 Varianta principală e f. interesantă și ascunsă.

No. 45 Introducerea și câte-va variante frumoase, pozi-

No. 31 Prima mutare e f. frumoasă și ascunsă. Păcat că nici un mat nu e economic.

No. 35 Problemă nu tocmai dificilă, dar plăcută.

Cei ce au de făcut oarecari observațiuni relative la lipsa de originalitate sau la greșeli a problemelor premiate sunt rugați să le adreseze redacției „Adevărul Literar și Artistic“ în termen de o lună. Odată trecut acest termen, premiile rămân definitive și vor fi expediate.

Eventuale schimbări de adrese ale celor premiați se vor anunța deasemenea redacției în acelaș termen.

P. I. Negreanu
Lt. I. H. Gudju.

SERIA—III ANUL IV No. 116

3 Lei Exemplarul în țară
6 Lei Ex. în străinătate

Duminică 11 Februarie 1923

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Veneția de iarnă

de N. IORGA

Fluturașii albaștri și roșî carî fîlfîiau în vară poartă acum, dacă nu rochiile mai grele ale sesonului, lungile șalurî cu fire atârnând ca fotele Bănățencelor noastre. Așa văzute, femeile au ceva din acel Orient de unde vine în mare parte nota deosebitoare a orașului fantastic. Capătul șalului care atârnă în triunghiu e adus uneori la gură prin acelaș gest de discreție care tinde să acopere gura Musulmanelor, care și ele au luat fără îndoială obiceiul dela aceiea pe care le-au înlocuit în patria lor.

Noaptea, orașul medieval răsare fără amestec, singurul oraș medieval, cu datini răsăritene, care s'a păstrat în toată lumea, apărat de modernisările triviale prin taina stăpânitoare a apelor. Ici și colo numai ferestrele sunt luminate, și, încă, obloanele închise dau un mister luminii ce se strecoară printre dânsele. Licuricii din fruntea luntrilor negre se încrucișează în drumuri tăcute.

Cerul, ușor acoperit de negura serii, face să se străvadă abia ca o nesigură umbră turnul bisericii, apropiate totuși. Pisici părăsite miaună desperat prin nesfârșite scări mucede asupra cărora se deschid obloane sure lăsate în voia vântului. In scobiturile de zid abia o zvâcnire de aripi îngrijorate arată adăpostul nocturn al porumbeilor ocrotiți și ocrotitori.

Dar, iată, într'o luntre oprită în mijlocul apelor pline de rămășiți risipite, s'a aprins focul de seară pentru cină și lumina roșie pâlpie pe fețele cu linii tari, dure, de țerani ai apelor.

Și, în cercul pe care-l descrie deasupra canalului podul de marmură, trec în lumina de feerie care nu se întinde asupra adâncului întunerec d'imprejur, oaspeții de azi ai cetății stăpânite în adâncurile ei de vechile umbre.

Pare proiectarea miraculoasă a unei viziuni. Ai impresia că acestea sunt generațiile care trec peste veșnicia de piatră a creațiunii nemuritoare.

*

Fascismul biruitor apare și aici pretutindeni. Ferestrele sînt pline de multele lui embleme: medalii, arme, ace de cravată, broșe, semne de butonieră. O întreagă artă se îndeletnicește cu variarea lor. Chipul dictatorului apare poruncitor, și inscripții spun tot ce Italia datorește aceluia care i-a afirmat vitalitatea și i-a deschis încrezător calea viitorului.

Tineretul își vădește bucuros aplecarea către noua religie politică. Mi se spune că acest lucru îl fac și aceia cari, seara, supt arcade, înnaintea minunatei basilice, cîntă bucuria vieții și puțintel și plăcerea de a face zgomot în ciuda burghesilor cari ar voi să doarmă.

*

Cu puținii străini cari sînt pe aici acuma, primblarea supt soare, — și ce soare cald — spre seară, pe Riva degli Schiavoni, pe „Rîpa Șcheilor" s'ar zice în veche românească, e un admirabil spectacol de viață italiană, cu caracter local.

Sînt toate clasele, de la bătrînul nalt, cu bogata mustață albă, care, în blana lui de familie, pare un patrician coborît din tabloul lui Tiziano, de la negustorul sprinten în paltonul lui călduros, până la popolanele care au un bielșug de păr negru și blond, clădit în imense forme fantastice, și clempănesc din călcîiul tare al papucașilor abia prinși în vîrf peste ciorapul negru, totdeauna bine potrivit. Se stă înnaintea cafenelelor ca în zilele calde, privind la valul de mulțime care în vuiet voios de glasuri clare suie și coboară podurile albe.

In fața, marea e de un adânc albastru, de un luciu absolut. Pe drumul spre Lido, cu casele-i nouă care se înmulțesc, și urâtele coșmege de băi, care opresc vederea Mării cu pânze roșii și sure, muetele albe trec în săgetări de argint ori se cufundă spre ape și apoi într'o învârtejire sprintenă se înnalță de-asupra lor plutind pentru pradă și pentru joacă.

Până ce, la urmă, fulgerarea roșie a apusului face să ardă toată linia de fațade de la piateță până la grădinile din fund, până la insulele care par să se înșire cerc pentru a se împărtăși de ultima mângâiere a soarelui ce pleacă. Și verzuii ochi electrici străpung zarea înflăcărată.

*

Pe laturea de spre mare a Palatului Ducal, sus, între sfinții trandafirii, în haine de coloarea florilor, Maica Domnului bizantină pe fond de aur strânge, slabă, întunecată la față, copilul care, sever totuși, rotunjește fața seninătății lui care binecuvintează. Lumini de soare ating respectuos vechea icoană care nu știe zâmbetul.

Alături se repară la un loc mosaice din al XVI-lea veac și cele din primele timpuri, în care chipurile obscure ale sfinților par a se sfii de înnoirea aurului lor.

*

La S. Giorgio dei Greci, biserica răsăriteană din 1561, creațiunea lui Gavriile Severò, archiepiscop de Filadelfia și corespondent al lui Petru Șchiopul, Domn al Moldovei, dă revelații nouă.

Curtea, plină de morminte, grecești, rusești, sârbești — ba chiar și inscripția latină a unui Giustiniano ortodox de prin Creta — e năvălită de umbre. Intr'un paraclis, icoane din veacurile al XV-lea, al XVI-lea și al XVII-lea, pe lemn, pe pânză și pe piatră. Unele au numele pictorului: un Ioan Antacà, de pe la 1650, Victor de la 1674, Gheorghe Chrysoloras, preotul Emanuil al lui Zane Furnaro din 1686. Acesta a făcut și aierul din marea biserică, ale cărui figuri în relief au o înfățișare impresionabilă. Cristofor Markuris din Corfù a lucrat la ușile altarului din marea biserică, mult mai târziu. Și pe o icoană dăruită de Dionisie Iaronitul, poate un Macedonean, gândindu-ne la vechiul „Vlah" Taronàs de pe la 1300, se iscălește ca pictor Partenie ieromonahul Cancelariei, din Atena, la 1729.

Și, în ce privește „Vlahii" din neamul „Mihnescului" Petru-Vodă, un episcop de Filadelfia a fost la 1685, când avea șapte-zeci și opt de ani, Gherasim Vlahul (Vlachus) din Creta, autor de cărți și donator al bibliotecii „bisericii și nației sale".

Chipul lui se vede în sala consiliului, unde, după vechi datine de scrutin venețian, se votează pentru Sf. Gheorghe ori Sf. Nicolae, cu si și no în pâlnia urnelor care nu îngăduie, când mâna s'a cufundat, să se știe dacă bila a căzut în una cau în alta.

Pe la 1660, când se făcea și splendidul pupitru al bisericii, din încrustații de sidef în scoarță de bagà, cu nasturi de fildeș masiv, mulți Români din Pind erau aici membri influenți ai comunității, având și școala care purta numele soțului unei nepoate de fiică al lui Petru Șchiopul — prin Maria, văduva lui Zotu Tzigaras și apoi soție a nobilului Polo Minio —, Flangini. De mult rasa lor, care lega neamul nostru de Veneția înfloritoare încă, s'a stins.

*

In fața basilicei un mic pătrat de piatră pomenește bomba austriacă ce s'a spart acolo în timpul războiului fără a fi făcut bucăți splendida fațadă, cu florile, sfinții de piatră și mosaicele ei.

Dar atât de mult s'a uitat ce e scris pe această lespede, acum mâncată de pașii atâtor mii de trecători din toate neamurile! Au fost și Germani pe aici și, în clipa când toată atenția Franciei e îndreptată asupra întreprinderii pedepsitoare, atâția se gândesc la posibilitatea unei legături opuse aceleia prin care s'a tăiat celei mai dârze și mai năvălitoare nații drumul la acest golf albastru al celei mai frumoase Mări!

*

Coloanele palatului ducal au capitèle de o bogăție de imensă rujà bătută. Bielșugul înfoiat al Bizanțului se unește cu avântul creator al artei francese din evul mediu. Astfel frunzele de acant învoalte stau lângă chipurile de sfinți înfipte, lângă coșurile cu fructe, lângă pasări cu gâturile lungi care-și înfig pliscurile în verdeață.

*

De-alungul căii largi care duce la „Grădina publică" fațadele vechilor case, păstrate, oferă încă privirilor lei ai Sfântului Marcu, un Sfânt Gheorghe înfățișat după moda orientală, cu balaurul străpuns și uimirea bucuroasă a fetei de împărat, embleme cu trei pești, frontoane gotice ca de mănăstire, supt icoana sculptată a cărora se repetă cea mai nouă reclamă de cinematograf.

N. IORGA

DIN „CĂLIN"

Desen de DRAGOȘ

. . . .
Sură-i sara cea de toamnă; de pe lacul apă sură
Infundă mișcarea-i creață între stuf la iezătură,
Iar pădurea lin suspină și prin frunzele uscate
Rânduri-rânduri trece-un freamăt ce le scutură pe toate;
Pe când codrul, dragul codru, troenindu-și frunza toată,
Iși deschide-a lui adâncuri fața lunei să le bată.
Tristă-i firea; iară vântul sperios o creangă farmă,
Singuratice isvoare fac cu valurile larmă.

Pe poteca dinspre codrii cine oare se coboară?
Un voinic cu ochi de vultur lunga vale o măsoară;
Șapte ani de când plecat-ai sburător cu negre plete,
Și-ai uitat de soarta mândrei, iubitoarei tale fete.
Și pe câmpul gol el vede un copil unblând desculț
Și cercând ca să adune într'un cârd bobocii mulți.
— „Bună vreme, măi băiete!" — „Mulțumim voinic străin!"
— „Cum te chiamă, mă copile?" — „Ca pe tată-meu: Călin!"
. . . .

M. Eminescu

ISPĂȘIRE

de I. Ciocârlan

Chinuit, nu atât de teama pedepsei ce-ar fi rânduit-o legile omenești, cât mai ales de vedenia grozavă ce-l urmăria pas cu pas, voinicul mândru de altădată, a rătăcit din loc în loc prin lumea largă și străină, până ce s'a pomenit gârbov de bătrânețe și totuși fără să fi aflat undeva acea clipă de liniște, visată de atâta vreme...

Dar în cele din urmă s'a așezat în satul acela depărtat de munte. Breasla lui de meșter sumănar având cătare în partea locului mai mult ca ori și unde, se simția acolo prins în treabă și mai la adăpost de năvala gândurilor ce-l chinuiau...

Ba ce e mai mult, la vremi de sărbători, avea și trișca minunată cu care fermeca tot tineretul cel cu inima plină de foc.

Și astfel de-o bună bucată de vreme, nu se găsia un flăcău care să nu fi purtat pieptare și mintene frumos găitănite de mâna lui moș Enăcache; iar feciorii și fetele nu se țineau c'ar fi jucat hora într'o zi de sărbătoare, dacă nu le-ar fi zis el din trișcă, cele mai mândre cântece de pe lume...

Și-așa meșter al acului dar și al cântecului, l'au fost cunoscut toți de prin părțile acelea.

Mai mult nici n'ar fi putut ști despre el. Când s'aduna însă lume multă în căsuța lui din marginea satului, cu sumane ori abale de cusut, așa cum e românul cu iscoada pe vârful limbei, rupeau unii vorba colo pe înconjur și întrebau, din ce parte de loc se trage și dacă nu are și el, ca orice creștin, vre-o rudenie mai deaproape...

Moșul se făcea atunci că n'a prins înțelesul vorbei. Luând alt fir de poveste..., ori privind săgetător pe de-asupra ochelarilor, tăia scurt vorba celui care cuteza să-i răscolească taina sufletului, grăind respicat:

— Ascultă, voinice, îți plac ori nu-ți plac florile ce isvodesc pe câmpul țesăturei ce mi-ai adus de lucru?... Vezi, mări, asta să te intereseze și să mi-o spui, iar nu alte dodii ce-ți tună prin gând!...

Și-apoi oftând adânc de parc'ar fi căutat să năpustească cine știe ce năvală de gânduri și dureri, pironea ochii de-asupra cusăturei și purta acul mai harnic ca oricând, în vreme ce urechile nu i-ar fi mai auzit nici-o vorbă de glumă ori de iscoadă ce s'ar mai fi spus în preajmă-i.

Dar cei cu mâncărici la limbă s'adunau nu atât cu straie la cusut în căsuța cea depărtată a satului, cât la hora cea de sărbătoare a voinicilor... Și aici chiar din toiul jocului răsunau glasuri cari, cu înțelesul lor aruncat anume, răscoleau sufletul străinului, gonit în aceste părți de cine știe ce dureri...

In clipele acelea moșul nu zicea nimic, căci n'avea gură pentru asta, dar din aplecat cum stătea de obicei ca și când ar fi căutat să ocolească orice privire aruncată de-adreptul în ochi, se îndrepta de-odată, cutremurat ca de cine știe ce spaimă grozavă, privia cu fața încruntată, rotind ochii de jur împrejur, iar apoi fără să fi desprins o clipă trișca dela gură,

(Citiți continuarea în pagina a II-a)

Pleca de isnoavă capul în jos. Schimbând cântecul de până atunci, pornea acuma altul, năprasnic de furtunos, pe care doar numai cei cu iscoadă de-l puteau purta. Altădată dimpotrivă, schimba cântecul de joc pe doine ce răscoleau sufletele tuturor, adunând împrejuru-i flăcăi și fete ce stăteau și ascultau așa nemișcați.

Iar în vremea aceasta în fața lui se'ntindea priveliștea altui sat, cu lumea lui voioasă și tânără...

Sub un tei bătrân și ciucur de flore, alți voinici și alte fete mândre jucau... Și atunci, tot el zicea cântece din trișcă, dar mai mult de dragul unor ochi, cari au ispitit și alt suflet, ochi pe cari în clipa unei grozave nebunii i-a stins, i-a închis pentru totdeauna..., ochi cari totuși îl urmăresc veșnic cu strălucirea lor de foc... !

Dar nu știe nimeni ce știe el, nu vede și nu simte nimeni ce vede și simte el... Și când rămâne, răpit așa în lumea lui de dureri, i s'adună flăcăii și fetele 'mprejur, și-atunci îl atinge doar cineva pe umăr ori îi desprinde trișca dela gură și cântecul cel din alte vremuri se stinge, moare de-odată împreună cu toate vedeniile ce-i stăpâneau sufletul...

Ca trezit din cine știe ce vis, moșul își îndrepta trupul frânt, scutura capul dând la o parte pletele ce-i cădeau peste ochi, și privind așa ca și când ar fi întrebat dacă nu cumva se întâmplase ceva, ofta adânc și-apoi prindea să zică din trișcă vre-un cântec de joc din partea locului pe cari i-l șopteau gurile din preajmă...

Și hora de aci se înfiripa din nou, fără ca el să vadă ori să simtă ceva, în vreme ce, satul celălalt, cu lumea lui de altă dată, revenea iarăși, cu aceiași ochi ispititori cari străluceau mai frumoși și mai mustrători ca oricând...

Din ceasul blestemat al păcatului, când mâna lui ucigașă răpusese viața aceluia pe care îl ura, dar și pe-a ei, ființa pe care o iubise atât și pe care trebuia s'o ierte... din clipa aceea, el n'a mai avut înaintea ochilor decât priveliștea fioroasă a trupurilor care se svârcoleau în sânge..., dar mai ales privirea ei de groază și rugă de iertare...

Și el, nebunul, a fost ne'ndurător... pentru ca apoi să ispășească atât de crud păcatul cel din tinerețe... N'a iertat și n'a uitat atunci, pentru ca acum să rătăcească din loc în loc...

Și viața aceasta a dus-o badea Enăcache mulți ani de-a-rândul, până spre bătrânețele cari nu mai îngăduiau nici acului să înflorească mândru cele strae, dar nici trișca să mai poată zice pe placul tineretului... Singur sufletul își păstra luminoasă toată vedenia vremurilor trecute, cari de altfel îl chinuiau mai apăsător ca oricând...

Din clipa aceea grozavă a tinereții, rătăcise prin multe sate, strecurându-se așa neștiut, necunoscut, și din fiecare plecase mânat de gândul că lumea lui, cu toate grozăviile și chinurile ei, pe care el o vedea atât de luminoasă, va fi văzută ori măcar bănuită și de ceilalți oameni..., și astfel toți îl arătau cu degetul.

Nădăjduise totuși că acolo în munți departe de satul tinereții lui blestemate, precum și de celelalte prin cari mai trecuse, va putea să-și petreacă cele din urmă zile amare ce-i mai fuseseră sorocite de Sus. Dar n'a avut parte nici măcar de-atâta ușurare a bătrâneților lui, căci în satul de munte s'a pripășit în urmă un alt străin... Era cojocar de breaslă, dar cânta și din cimpoiu.

Până atunci i se împuținase numai mușteriii acului, căci se ridicase alți meșteri sumănari mai tineri; de-aci înainte nu mai avea căutare nici trișca.

Cimpoiul cojocarului îi luase locul și el trebuia să încerce și amarul foamei...

Decât nu aceasta era chinul moșneagului, ci cu totul altul, care înteția tot mai mult pe cel de până acum.

Fusese doar o singură dată la hora cea nouă care acum se învârtia după bâzâitul cimpoiului și nu știu cum i s'a părut că chipul cojocarului cântăreț l'a înfiorat răscolindu-i toată firea până în adâncurile ei... Ce-l mânase la horă pe el care acum stătea nedeslipit din preajma bojdeucei unde s'adăpostise atâta vreme, nu și-a dat seama; dar i s'a părut că în cântărețul cel nou, în chipul îmbătrânit ca și al său, descoperă trăsături tinere, cari erau doar numai ascunse sub sbârciturile feței și umbra bărbii și a părului albit.

In ziua aceea a plecat degrabă dela horă, bănuindu-și de neastâmpărul ce-avusese, căutând totodată să se încredințeze că cimpoeșul de azi nu putea să fie chipul celuia pe care el l'a crezut mort până acum, chipul aceluia care, prin îndrăzneala ce-avusese în vremuri, i-a dat prilejul păcatului, pe care nu l'a ispășit încă...

Și-amintește bine, ba chiar simțea par'că și acum căldura și mirosul sângelui ce îl împroșcase din cele dintâi lovituri date. Dușmanul răpus se depărtase și căzuse, doar mai de o-parte în desișul florilor din grădină, în vreme ce el, îngrozit de fapta săvârșită, stătea ca de piatră în fața *ei*, care închisese de veci ochii ce-l înebunise.

Nu, nu se poate să fie el,... Neamul lor, e drept că obișnuia meșteșugul cojocăriei, dar din cimpoiu știa bine că nimeni nu cânta prin părțile acelea.

Dar credința aceasta, pe care căuta să și-o întărească din ce în ce, dimpotrivă slăbea tot mai mult, stăruind astfel în gândul că cimpoeșul de azi, era fostul vrăjmaș... Poate că nu-l va fi lovit de moarte, se gândea — și a scăpt, ca să-i aducă măcar acum la adânci bătrânețe de chin, să-i aducă vestea că nici *ea* nu murise...

Ce minune, Doamne...! Și cu gândul acesta aștepta nerăbdător sosirea celei mai apropiate sărbători, când iarăși se scobora spre hora satului să vadă de n'ar putea să se încredințeze într'un fel ori altul.

Și astfel, neluat în seamă de nimeni, rezemat în toiagul bătrânețelor, a stat în preajma cimpoeșului multe sărbători la rând, încredințându-se din ce în ce mai mult, că bătrânul ce-i tulburase liniștea, nu putea fi altul de cât „fârtatul“ lui de altă dată, pe care căutase să-l doboare pentru dragostea cu păcat, a fetei ce-o îndrăgise amândoi... Nu se mai îndoi în cele din urmă, el era; dar ce-l mânase oare pe aceleași poteci ale rătăcirei pe cari umblase el vinovatul...?

Caută oare să-i dea de urmă și să-l arate lumei ca ucigaș?

Sau poate îi aducea, măcar în ceasul din urmă, vestea mântuirei?

Și muncit de gândurile acestea, nu odată fusese ispitit de îndemnul să se apropie de el, și îngenunchindu-i în față, să-l roage de iertare și de vestea cea aducătoare de liniște! Dar simțea că nu are tăria să-și descopere taiana ce-o ascundea în sufletu-i chinuit...; și atunci târându-se în șovăitul celor din urmă slabe puteri, se ascundea iar în coliba suferințelor amare...

Intr'o zi de primăvară însă, înviorat de puterea vieții ce izvora din toate ale firii, s'a strecurat pe ulițile cu pomi în floare și s'a abătut iar la horă, în preajma cimpoeșului.

Bătrânul străin, cu cimpoiul umflat și strâns subsuoară, bâzâia un cântec de prin partea locului și tineretul juca învârtind hora în strălucirea caldă a soarelui de primăvară.

De-odată însă bâzâitul cel domol se schimbă într'o furtunoasă bătută măruntă, pe care badea Enăcache numai în satul lor o auzise și o jucase în tinerețile lui cele fără noroc.

Topit la pământ și cu privirile perdute în depărtările ce s'arătau acum tot mai aproape, moșneagul a ascultat cântecul și ropotul jocului așa ca într'un vis, ce ar fi dorit par'că să nu se mai isprăvească.

Când cimpoiul a stins cântecul, iar flăcăii au dat chiotul sfârșitului de joc, badea Enăcache se deșteptă din visarea aducerilor aminte și, târându-se în genunchi spre cimpoeș, îl îmbrățișează strigându-i cu ochii holbați și pierduți:

— Mi-aduci cuvântul iertărei ori al blestemului, spune, fârtate, spune! *Ea* făptura pentru care am săvârșit păcatul, *ea*, a murit, a murit?!

Și fără să mai poată spune o vorbă, cuprins în cutremurul morței s'a rostogolit la picioarele fârtatului de altă-dată cari privea aiurit neștiind de trebuia ori nu să creadă celor ce vedea și auzea.

E drept, rătăcise și el în lume, nu atât cu gândul ca să afle și să descopere pe făptașul nenorocirei a cărui părtaș fusese, cât mai ales ca să uite de moartea năprasnică a iubitei ce le căşunase soarta acestei vieți rătăcitoare.

Nu se gândise vre-odată, c'ar fi putut să afle undeva pe cel care o ucisese pe ea și-l lovise gata să-l răpună și pe el; acum când se găsise în fața lui, văzându-l în ceasul cel din urmă al ispășirii păcatului săvârșit, i s'a făcut milă, și... l'a iertat.

Așa cum a putut, cu puținele puteri ce mai avea și el, și-a ridicat dușmanul cu capul pe brațe și netezindu-i fruntea cu mâna-i slabă și tremurândă, căută să-i dea cele din urmă mângâieri. In clipele acelea, făptașul care se găsea sub privirile iertătoare, cercă un zâmbet care se pierdu repede în îngălbeneala de moarte a feței, iar brațele goale și osoase le întinse în gol tremurând în cea din urmă sforțare.

Departe, undeva, zărise doi ochi frumoși, doi ohci senini, cari nu se stinsese niciodată și care îi priveau cu drag; iar două brațe tinere doritoare i se întindeau ca să-l primească în legănarea lor dulce... Erau ochii ei, erau brațele ei care-l primeau dincolo de hotarele acestei lumi...

Il iertase și ea!

ION CIOCARLAN

Singur

In noaptea asta 'ngrozitor de mută
O mână nevăzută
Perdele de pustiu la geam mi-a tras —
Și mâna nesimțită s'a retras.

Sunt numai eu cu gândurile mele
Ce țipă 'n dosul negrelor zăbrele,
Izbindu-se de geam și de pereți
Ca niște pasări încolțite de ereți

Nici șoareci nu mai dau târcol prin tindă,
Nici cariul nu mai roade 'n grindă,
Nici ceasul de pe masă nu mai bate
In clipe de singurătate.

Și atât de amuțită și de clară
Cu neființa ei tăcerea mă 'nconjoară,
Că de-aș rosti mai tare un cuvânt
S'ar auzi peste pământ...

De-ar mai trosni măcar icoanele bătrâne
Ori vânt de-ar fi, să-mi miște ușa din țâțâne,
Căci altfel, până mâine 'n zori de zi
Și inima din pieptul meu va 'ncremeni!

George A. Petre

Iarnă

O, lupii 'n haite 'nfometate urlă
Pândind pe la răscruci cu ochi de pradă

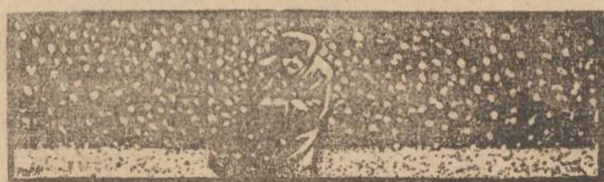
O, lupii 'n haite 'nfometate urlă
Văzduhu 'ntreg de urlete e plin
Și urlete de pretutindeni vin
De parcă cerul care stă să cadă
I-o uriașă surlă
In care vremea 'nvolburată urlă...

O, lupii 'n haite 'nfometate urlă
De când din zări în zări
Pustiul desnădejdea și-a întins,
De când pe ceruri soarele s'a stins,
De când s'aud sub zările crispate
Ciudate,
Vagi chemări...

O, lupii 'n haite 'nfometate urlă...

Văzduhu 'ntreg de urlete e plin
Și toate urletele grele vin
Din noi.
Căci peste suflete-a 'nceput să cadă,
Fulgi albi, fulgi reci, fulgi moi,
Fulgi fragezi de zăpadă...

Zaharia Stancu

Shakespeare în românește

III

După cele două articole, sub acest titlu, în „Adevĕrul literar“, am primit câteva scrisori cari mă îndeamnă a urma cu această critică. Urmez dar, și voi vorbi, de rândul acesta, de „Hamlet“. Nu de acel „Hamlet“, care se joacă, de vre-o două-trei decenii, la Teatrul Național și care se găsește numai în manuscrisul ponosit, păstrat în săltarele Direcției Generale, — așa în cât nu-l pot lua sub lupă spre a-i da în vileag toată inepția, — ci de o altă traducere, anume de aceea a lui **Victor Anestin.**

Autorul în prefața sa, zice că traducerea lui e făcută după ediția „The Globe“ care cuprinde un **lexic foarte bogat**“, și încheie cu cuvintele „Publicul va judeca dacă această traducere merită aprobarea, sau nu“. Să judecăm dar.

In Iuliu Cezar, Antoniu, adresându-se poporului din For zice:

„Răul ce-l
Fac oamenii, trăiește după ei,
Iar binele ades cu ei se îngroapă“.

Deplângem moartea prea timpurie a lui Anestin, care se zice că a fost un bun astronom, dar a avut ambiția de a tălmăci și pe Shakespeare, lucrare pentru care n'avea decât o cunoștință elementară a limbei engleze moderne, și o lipsă organică de simț poetic și de talent literar. Această tălmăcire este dar **un rău** pe care l'a lăsat în urma lui, și cum lucrarea lui s'a tipărit și vândut în mai multe mii de exemplare, și se găsește în mâinile a mii de cetitori, este nevoie de a-i se arăta erezurile pentru ca publicul român să nu judece pe marele poet englez și nemuritoarea sa operă după această tălmăcire schiloadă.

Lexicul adaugat ediției de „Globe“, nu este „foarte bogat“, cum zice traducătorul, ci cuprinde, în realitate un număr restrâns de termeni și explicarea lor, fără comentarii limbistice, istorice, etc., fără de care textul shakespearien rămâne, în bună parte, neînțeles. Este firesc dar, că, astfel nepregătit, traducerea nu a putut fi decât o trădare a textului.

Greșelile forfotă. Și nu voi putea scoate la iveală decât unele din cele mai bătătoare la ochi. Pentru a nu mă repeta mereu, citațiile din traducerea lui Anestin, vor fi însemnate cu litera A, în paranteză.

In actul întâi, scena a doua Regele Claudiu zice (A):

„De aceea, pe fosta noastră soră, azi regina noastră... am luat-o de soție... cu **mirți** lângă o **înmormântare și cu cântece funebre la o căsătorie**“.

Mirți? Cuvântul englez mirth, însemnând, după cum se poate vedea în orice vocabular, veselie, d. A., ademenit de asemănarea cuvintelor, îl traduce prin mirți, schimbând frumosul pasaj din original cu ceva ridicol și absurd, căci antiteza: **veselie la înmormântare,** se șterge și devine mirți (mai mulți mirți!) **lângă o înmormântare!**

In actul I, scena I, Benardo zice (A):

„Stai jos și lasă-ne să-ți împuiem urechile“. La aceasta se face următoarea notă: „a **împuia urechile** e o expresiune engleză, destul de ciudată: „let us once again assail yours ears“. **De ce această expresiune i se pare trivială și ciudată?**

Fiindcă traduce prost. S. zice: „lasă-ne să dăm năvală în urechea ta așa de întărită celor ce-am văzut în două nopți de-a rândul“. Aci este imaginea unui atac contra unui loc întărit, pe care A. îl șterge, înlocuind a **năvăli** (assail) prin **împuia.**

Dealminteri cum că traducătorului îi lipsește înțelegerea pentru imagine și sensibilizare, rezultă vădit din nota sa, pe pagina 22. Leartes, după A, spune Ofeliei (Actul I, scena III):

„Când vânturile sunt propice, și ai o corabie la îndemână, nu uita, și trimite-mi știri din partea ta“.

La cuvântul **uita,** (A) spune în notă:

„In text spune: **do not sleep, nu adormi**“.

Da, în text se zice „tu nu dormi“ (nu: adormi!) — dar d-sa găsește că e mai bine a **uita! Vă închipuiți** ce poate fi traducerea aceluia care nu **simte** această deosebire?

Revenim la scena II. Acolo Hamlet își varsă, în termeni așa de sguduitori, amarul pentru pripita căsătorie a mamei sale cu unchiul său; și zice, după A:

„Inainte de a se spulbera sarea lacrimelor deșarte ce-i roșiseră ochii“, în loc de:

Când sarea lacrimelor prefăcute
Nu încetase a-i arde ochii plânși“

In Act. I, scena V, Hamlet, după destăinuirile duhului tatălui său, și cererea acestuia de a-și aduce aminte de el, zice, după A:

„O da, sărmană umbră; îmi voi aduce aminte **atât timp cât memoria** va locui pe această lume“. Este necunoscută această locuință a memoriei pe lume, și Hamlet făgăduește cam mult că-și va aduce aminte cât va locui memoria (memoria în genere, nu numai a lui!) pe lume (adică și după moartea lui!) Absurditatea asta dispărea dacă A. traducea corect:

„Cât timp memoria locuește **în acest cap zăpăcit this distracted globe**“. Vezi că — „lexicul foarte bogat“ al ediției „The Globe“ nu are acest cuvânt, iar în dicționarele generale „globe“ este redat prin „glob, sferă“ și „cap“. Traducătorul nostru, cu adulmecarea sa negreșelnică, traduce — **lumea!**

Sărind multe **năzbâtii, sosesc la pag. 67** (act. II, scena II). După ce actorul recitează povestea lui Enea către Didona, A pune pe Polonius să zică:

„Uite, **deși nu s'a schimbat la față,** ochii îi sunt în lacrimi“. Tocmai pe dos!

In original se zice:

„Ia vedeți cum **și-a schimbat culoarea** și are lacrimi în ochi“.

In actul III avem o puzderie de greșeli cari schimonosesc textul.

E cu neputință de a le releva pe toate. In faimosul monolog „a fi sau a nu fi“, se zice (A):

„Ce e mai nobil pentru suflet? Să suferi loviturile și săgețile soartei insultătoare, sau să iei armele în contra oceanului de dureri“.

La cuvântul „lovituri“ se face nota următoare:

„**Slings** însemnează propriu lovituri de praștie“.

Atunci? De ce n'a tradus așa?! Și la „oceanul de dureri“ altă notă: „în text **a sea of troubles,** mulți se **silesc a traduce cuvânt cu cuvânt această figură poetică**“. Bine că A are odată acest rar curaj! — Apoi traduce „A muri! A dormi! Și atâta tot“! Și aici A face o notă savantă: „In text: **no more, nimic mai mult.** Dar rămâne obscur de ce A a îndreptat aici pe Schakespeare!

Apoi traduce (A):

„Acesta e motivul care **prelungește în mod mizerabil viața**“, în loc de:

„Această chibzuială dă mizeriei un **trai așa de lung**“.

Astea însă sunt flori la ureche!

In scena II Hamlet zice, după A:

„Dacă aceste lucruri sunt exagerate sau **venite prea târziu,** pot să facă pe ignoranți să râdă, dar nu aduc de cât întristare **celor din urmă,** în mintea voastră, să prețuiască cât un întreg teatru al celorlalți. Oh, pe câți actori nu i-am văzut jucând, și am auzit **laudele ce le aduceau în mod public altora**“.

S. însă zice:

„Dacă aceasta se **exagerează sau se înfățișează** prea slab, deși face să râză cei **nepricepuți, nu poate decât supăra pe cei cu judecată,** și critica unuia dintr'aceștia trebue, în părerea voastră, să cântărească mai mult ca un întreg teatru cu ceilalți. O, sunt unii actori, pe cari i-am văzut jucând, **și i-am auzit lăudați de alții**“.

Mai târziu Actrița Regină zice (A):

„Nici o femee nu s'a căsătorit cu al doilea soț, până **când nu a omorât pe cel dintâi**“.

Enormitatea asta s'o fi zis bietul Shakespeare? Cum, toate femeile recăsătorite au omorît pe întâiul lor bărbat?

In text după ce Regele (în dramă) spune

„Va să te părăsesc curând, iubită,
Puterea mi-e de vârstă istovită,
Și pe acest pământ vei viețui
In fericire tu, și vei iubi
Un alt bărbat“.

Atunci Regina, în fața bărbatului greu bolnav, răspunde, cu o vădită dar explicabilă exagerare:

Oprește! Indurare!
Așa iubire-ar fi doar o trădare;
C'un alt soț eu să fiu afurisită;
Cine-a ucis un soț, iar se mărită.
Indemnul la a doua nuntă-i dor
De un folos nevrednic, nu amor.
Din nou ucide-aș soțul răposat
Când un nou soț mi-ar da un sărutat“.

Tot actrița Regină mai spune (A):

„Soarta unui pustnic **să-mi închidă toată veselia**“. Textul zice:

„An anchor's cheer in prison be my scopee“. Aici **cheer** nu înseamnă veselie, și înțelesul frazei este:

„Ispașa unui pustnic în închisoare fie-mi soarta“.

Câteva rânduri mai târziu, Hamlet zice (A):

„Lasă să sară gloaba biciuită, noi **stăm pe arcuri solide**“. In text zice:

„Led the galled jade wince, **our witters are umwrung**“.

Adică: „Lasă să tresară gloaba rănită, **grebenii noștri sunt neatinși**“.

De unde dar **arcurile solide?**

Pe pag. 89 Hamlet zice lui Horațio (A):

„Căci tu trebue să știi, scumpe Damon,
„Că regatul lui i s'a luat;
„Pe Jupiter! și acum domnește **aci**
„Un adevărat, un adevărat păun“.

După care Horațio spune (A):

„Ai fi putut să rimezi“.

Acest răspuns a lui Horațio n'are nici un înțeles pentru că și traducătorul habar n'are de el. Intr'adevăr textul zice:

„For thou dost know, o, Damon dear,
This realm dismantled was
Of Iove himself; and now reigns **here**
A very, very — pajock“.

Rostul acestor versuri și al răspunsului lui Horațio, nu se poate pricepe decât **prin rima:** Hamlet, zicând, după o pauză care indică ezitarea lui, cuvântul **pajock,** care nu rimează cu **was** din versul al doilea, observația lui Horațio înseamnă că ar fi putut face rima, adică să pue **ass măgar.**

Traducerea românească ar fi:

Căci tu știi, dragul meu Damon,
Că Statului, un Joe chiar
I s'a furat; ș'acum pe tron
Se află numai un — păun.

Scena III, regele zice (A):

„Grozăvia crimei **îi distinge cele mai puternice hotărări** (!) Apoi: „Mă uit pe cer, **greșeala mea a trecut**“; și iar: „Tu, inimă fii induioasă (!) ca nervii unui copil nou născut. **Totul s'ar îndrepta**“.

E pur și simplu îngrozitor!

Totul este **fals, absurd, contrazicător!**

Textul zice:

„Crima, mai tare, birue gândul tare...
Să mă uit dar sus, **Păcatul mi-e făcut...**
Tu, inimă cu coardă de oțel,
Fii fragedă ca nervii pruncului
Cel nou născut. **Mai e îndreptare poate!**“

In scena cea mare, de o înfiorătoare măreție, dintre Hamlet și Regină, care în traducerea A își pierde toată sublima frumusețe, Hamlet vorbește, după A, de: „O **poezie** (?) a heraldului (!) Mercur, în loc de „station like the herald Mercury — adică un **port ca al crainicului Mercur!**

Mai departe Hamlet zice (A):

„Ochi cari nu simt, sensibilitatea fără vedere, urechi cari n'au ajutorul mâinilor sau al ochilor, miros fără alt ajutor, sau orcare parte bolnavă nu ar fi putut să te îndepărteze așa de mult dela adevăratul sentiment“. Textul zice: „Or but a sichly part of one sense could not so mope, adică: „sau numai o parte slabă dintr'un simț adevărat n'ar dibui așa“.

Ceva mai departe (pag. 101) Hamlet zice (A):

„Obiceiul e un monstru care devorează toate simțurile, acest demon obișnuit este înger **numai atunci când pentru faptele frumoase** și bune îți dă o asemenea haină, o livrea ușoară ce poate fi purtată“.

Aproape atâtea greșeli câte cuvinte, imaginea stricată și înțelesul stropșit!

Textul zice:

„That monster, custom, who all sense doth eat,
Of habits devil, is angel yet in this,
That to the use of actions fair and good,
He likewise gives a frock or livery,
That aptly is put on“.

Adică: „Căci monstrul obiceiu care mănâncă tot simțul, diavolul acela este totuși înger într'atâta că și uzului faptelor frumoase și bune îi dă o haină sau livrea care se poate îmbrăca bine (șeade bine)“.

Adică: faptele par bune și frumoase când se fac chiar numai prin obișnuință (uz) fără adevărată bunătate lăuntrică.

Mai departe (pag. 105) Hamlet vorbind de cei doi prieteni, Rosencrantz și Guildenstern, cari trebue să-l însoțească în Anglia, unde, după scrisoarea dată lor de Rege, Hamlet trebue să fie ucis, zice (A): „Cei doui tovarăși ai mei de școală cărora le **voiu fi încredințat ca la vipere otrăvite**“.

Fals! Hamlet, care ghicește nemernicia faptului și complicitatea prietenilor, zice:

and my two schoolfellows
Whom I will trust as I will **adders fang'd,**

Adică: „Cei doui camarazi ai mei din școală **în cari mă voi încrede ca în limbile viperelor**“.

Trec repede. In scena V-a, în care nebunia Ofeliei se rostește în cântece duioase și graiul florilor, biata Ofelia cântă (A).

„Ei îl duseră în cosciug **cu fața descoperită.**
Hey non nonny, nonny, Jey nonny“.

Al doilea vers e redat de A în englezește, și se face următoarea notă: „Refrenul unei vechi balade, **care nu se poate traduce în nici o limbă**“.

Ba se poate! In toate, limbile. Și, mai ales, într'a noastră, în care avem nani, nani, nani!

După această culme cred că pot încheia cu ultimile cuvinte cu care Hamlet își dă sufletul: **Restul e tăcere!**

ADOLPHE STERN

ДРЕПТЪАМЕСТЪЛОКЬШДИХНЕСКУСЕ ЅЗСЕЛЕР ОБУЛУЛУДМНЗЕУ
ПАРѲЕНСХИМОНАХ, ЧЕАУФОСТИГУМЕНЬАНЧЬ 14: АН: ПЬНЬЛА
ЛЬЗЗКЬНАЬСАУФЬКУТМЬНСТИЬСКАУНДЕЕПИОКСПІЕШНАКУМЬЛА
ЛЬ 1797 СТЕ2ДАУРЬПОСАТЬФІНАПЬСФН: ПЬТЕКИР ЇШСИТТЬНЕПИСК:

Marcu Crăişorul şi Dumnezeu

— Baladă populară macedoneană —

Odată se strânse de crai o mulţime ;
Se spune că fost-au şeapte zeci la număr,
Şi beau şi mănâncă şi mare-i huzurul.
Cu vorbe viteze se laudă craii,
Ce fapte voinice făcu fiecare.
Alături de dânşii stă Marcu la masă,
Işi laudă într'una şi el vitejia,
Spre craii şi banii se'ntoarce şi zice :
„Cu toţii voi sunteţi viteji, nu e vorba,
Dar fără 'ndoială sunt eu mai viteazul.
Pământ şi regate eu multe văzut-am,
Dar nu-i nicăierea voinic să m'ajungă,
De-ar fi ca să aibă pământul un capăt,
Eu pot a-l întoarce c'o singură mână.
Şi Dumnezeu sfântul din cer să coboare
Sunt gata de luptă şi trântă cu dânsul!"
Când craii şi banii aud cum se laudă,
Cu toţii, fârtate, porniră să râdă
Şi glumă şi şagă cu dânsul făcură
Şi mult ruşinară pe Marcu viteazul ;
Şi banii şi craii grăiră lui Marcu :
„Bre, Marco, nebune, nu ştii ce-i ruşinea ?
Cum spui că pământul tu poţi a-l întoarce,
Să lupţi cum te'ncumeţi cu Dumnezeu sfântul ?
Iţi fuse doar tată cel Vólcaşin craiul
Şi dânsul avuse trei tarapanale:
Intâia fusese de groşi-caragroşii,
Ducaţii cei galbeni eşiau dintr'a doua
Şi banii mărunţii eşiau dintr'a treia :
Şi totuşi Vólcaşin nu ştia să se laude".
Când Marcu, flăcăul cel tânăr, zburdalnic,
Aude ce banii şi craii ziseră,
Nu-i fuse pe placu-i, în suflet se-aprinde,
Şi sprinten se scoală şi sare'n picioare,
Pe calu-i se-aruncă, spre casă porneşte.

Şi merge pe calu-i pe drumul cel mare,
Pe drumul cel mare, prin verdea pădure,
Işi puse pe capu-i căciula de blană,
Musteaţa cea neagră şi-o tot răsuceşte,
E lungă cât părul de trei oi lânoase ;
Incruntă şi ochii cei negri de vultur,
De-asupra sprâncenii ca două lipitoare.
De zici că-s aripi de lândură neagră.
Se'nfăşură Marcu în zeghea-i cea neagră,
De-ai zice că este nuor de furtună,
Işi joacă el calul bălţatul şi grasul,
Cel cal ce mănâncă pământul în fuga-i.
Ii scapără flăcări din nările late.
Şi plină e gura-i de spuma cea albă,
De spuma cea albă, de sânge 'nroşită.
Din munte pe munte el sare şi sboară,
Nainte-s nuorii şi ceaţa cea deasă,
'Napoi este ploaia turbată de pietre.
Ce calul o aruncă izbind din copite.
Pământul cel negru se sguduie vajnic
Şi suflă puternic turbatele vânturi,
Şi spumegă, urlă şi lacuri şi râuri
Şi tremură lumea'n cetăţi şi prin sate,
'N adâncuri de peşteri stau fiare de teamă.
Cuprinşi sunt de groază şi oameni şi păsări !

Ci slavă la Domnul, urechia că-şi pleacă
S'ascultă şi vede ce-i jos pe pământu-i
Şi mila-i cuprinde pe Domnul din ceruri,
Că vede pământul nu poate să'ndure
O jale ca-aceasta şi râul cel groaznic.
Şi jos se coboară din ceru-i slăvitul
Şi Domnul în gârbov moşneag se preface.
O traistă mai mică dă jos de pe umeri,
Şi traista o umple cu ţărna cea neagră
Odată, de două ori o blagosloveşte
Şi traista se face mai grea ca pământul,
Mai grea ca pământul, cât este de mare.
Şi Domnul se-aşează drept la o răscruce.
In drumul lui Marcu, lui Cralevici Marcu.
Ci iată-l pe Marcu venind furtunatic,
Dintr'o săritură din munte 'n răscruce,
Lui Domnul prea sfântul strigând de departe :
„Ascultă, bătrâne, tu gârbov moşnege !
Ce zor şi nevoie te'mpinse pe tine,
Să stai tu în drumu-mi, să stai la răscruce ?"
Iar Domnul grăieşte şi vorba-i întoarce :
„Ei tânăr voinice, viteze străine !
Fii bun, de pe calu-ţi descalecă 'ndată,
S'ajută-mi, ridică-mi tu traista cea mică.
Mi-i grea, mări băiete, mi-i grea, nu se spune.
Ca singur pe umeri să pot ridica-o, —
Pustii bătrâneţe puterea-mi tociră.
De nu pot, sărmanul, să merg pe picioare."
Şi râde cu hohot Cralevicül Marcu,
Când vede că traista e fleac pentru dânsul.
Nu vrea de pe calu-i măcar să se mişte,
Ci lancea-i de luptă întinde spre torbă.
Şi dă, se munceşte şi-şi pune puterea,
Dar traista din locu-i nu poate s'o mişte,
Iar lancea-i se rupe în mii bucăţele.
„Ce mare minune !" îşi zice voinicul,
Nu-i vine să creadă cu ochii ce vede.
Dă pinteni lui Şarat, aproape se duce,
Şi mâna sa dreaptă spre torbă o'ntinde,
S'o-apuce cu mâna ş'aşa s'o ridice :
Ci vede viteazul minune nespusă !
Că Şarat se-afundă, în ţărnă se înfige,
Dar nu-i chip ca torba din loc s'o urnească.
Se-aprinde, turbează Cralevicïul Marcu
Şi jos de pe calu-i el sare'n mânie,
Cu mâinile două pe torbă o-apucă,
Cu toată vârtutea în sus s'o ridice.—
Se-afundă şi Marcu în pietre şi ţărnă,
Sudoare de sânge îi curge din faţă,
Şi sânge ţâşneşte din ochii lui Marcu —
Aproape să iasă din locu-le ochii.
Se umple şi gura-i de sângele roşu.
El inimă-şi face, din nou se'ncordează,
Ş'abia cât un deget putu s'o ridice,
Dar simte că'n pieptu-i se rupe, trozneşte,
Iar când îşi dă seama că'n ţărnă se-afundă,
Că până la genunche înfipt e în pietre,
Se sguduie Marcu, fiori îl apucă, —
Atuncea se'ntoarce moşneagul grăindu-i :
„Ascultă, voinice, tu Cralevici Marcu !
Au ştii greutatea ce nu poţi mişca-o ?
E grea cât pământul cel mare şi negru !
Puterea, voinice, ţi-ajunge acuma
Şi vrei să te'ncumeţi la luptă să intri,
Cu Domnul din ceruri, cu Domnul prea sfântul ?"
Răspunde atuncea Cralevicïul Marcu :
„Ci slavă la Domnul de marea-i minune !
Nebun, fără minte eram până astăzi."
Din nou îi grăieşte prea Sfântul zicându-i :
„Ascultă, băiete, tu Cralevici Marcu !
Când vruşi tu cu lancea-ţi spre torbă întinsă,
S'o 'nalţi dintr'odată, crezând că-i uşoară,
Puterea-ţi se duse, pieri jumătate,
Iar când vruşi în braţe s'o 'nalţi dela locu-i,
Puterea-ţi cea veche întreagă se duse.
Iţi dau eu acuma, dau blagoslovirea.
Fii iarăşi viteazul cel fără pereche.
Dar toţ au să fie viteji să te-ajungă :
Pe ei cu puterea nu poţi a-i înfrânge.
Izbândă să capeţi, pe duşman să-l birui,
Să ştii dela mine, voinice nebune.
C'atunci când n'ajunge puterea, curajul,
Să lupţi cu minciună, cu şiretenie."
Moşneagul îi zise, din faţa-i se duse.

Stă Marcu pe gânduri şi se minunează,
Apoi îmi porneşte pe drumul cel mare.
Acuma nu merge nebun, furtunatic,
Domol şi cuminte străbate el drumul,
Şi lacrimi din ochi-i îi curg în şiroaie.
Işi plânge puterea, puterea sa veche,
Şi plânge că astăzi pierdu vitejia.
La Prilep, cetatea cea veche se'ntoarce.
Nu mult dup'aceia se'nsoară Crai-Marcu,
Şi stă să-şi păzească domnia şi ţara.
De-atuncea nu luptă cu marea-i putere,
Ci luptă Crai-Marcu cu şiretenie.

Tradusă din original de

N. BATZARIA

NOTĂ. — Spre deosebire de cele ce am publicat până acum, legenda de mai sus nu e sârbească, ci aparţine elementului bulgăresc (slav) din Macedonia, unde eroul legendar Marcu Crale sau Craişorul este foarte popular. Această legendă figurează în colecţia *Fraţilor Miladinoff*, cari au strâns foar-Marcu Crale sau Crăişorul este foarte popular. Această legente multe cântece, balade şi legende populare dela Bulgarii din Macedonia. Se ştie că aceşti Bulgari, despre cari Sârbii susţin că ar fi mai mult Sârbi decât Bulgari, vorbesc un diape care o dau aicea în traducere este tocmai în dialectul bulgăresc vorbit în părţile de Nord ale Macedoniei şi anume în ţinutul din prejurul oraşului *Prilep*, oraş situat la vre-o douăzeci şi ceva de kilometri de comuna mea natală — o comună cu o mare majoritate românească.

Incă ceva. In traducerea de faţă am introdus două forme dialectale macedo-române : *lândură* pentru ***rândunică*** şi ***vârtute*** în înţelesul de *putere fizică*. Cred că n'am săvârşit un păcat împotriva limbei române.

N. B.

OTILIA MIHAIL OTETELEŞEANU. — La maşină

„Profesorul"

D. N. IORGA

Din admirabila cuvântare a profesorului Iorga, rostită la Cameră, cu prilejul turburărilor antisemite, desprindem următoarele înălţătoare cuvinte despre menirea profesorului :

„Sunt hotărât să închei aci cariera mea universitară. Căci eu nu mă înţeleg ca profesorul unei materii —eu vorbesc unor suflete- Sufletele cărora le-am vorbit o viaţă întreagă sunt astăzi mute. Acestor suflete mute nu înţeleg să le mai vorbesc ; până la prejudecata lor nu mă cobor şi până la conştiinţa mea nu pot să le ridic".

Biserica neagră din Braşov albită de viscol

CRONICA ARTISTICĂ

Prin expoziţii

La Maison d'Art, d-na **Otilia Mihail Oteteleşanu** expune, în afară de migăloase lucruri delicate ce nu pot fi făcute decât de-o mână femenină, o serie de excelente aquarele în care o savantă ştiinţă a technicei culorilor de apă se înfrăţeşte într'o linişte plină de pitoresc larg, senin şi calm.

Rareori viaţa noastră câmpenească a avut o interpretă care să îmbine într'un mod mai fericit graţia simplă a mişcărilor inerente muncilor de câmp cu realitatea.

Alte ori mişcarea e fixată cu o dezgheţare măestrită. Reproducerea ce-o facem în acest număr e una din cele mai eloquente dovezi.

D-na Oteteleşanu este apoi poetă a bălţii. Taina apelor calme şi străvezii găseşte în d-sa o foarte subţire şi delicată interpretă.

Armonia caldă a culorilor, grija şi fericita găsire a compoziţiei, distribuţia luminilor, fac din expozantul dela Maison d'Art o aquarelistă de un preţ deosebit.

D-na **Rechenberg** la Ateneu dovedeşte, ca şi anul trecut, temeinică înclinare în spre pastel.

Moliciunea, vagul şi vibraţia domoală de catifea a culorilor uscate îi convin d-sale mai degrabă decât uleiul.

Interesante sunt schiţele dela plajă. Sunt acolo atitudini cărora degajarea tratamentului le dă o dezgheţare plină de nerv.

D. **Gori Mircescu** după o epocă lunguţă de impresionism exagerat se reîntoarce la datini mai cuminţi. Abuzul de violet care-l caracteriza începe să dispară. In urma lui rămâne însă aceia ce d. Mircescu părea că ignorează: desenatorul.

E, într'adevăr un desenator expozantul nostru şi asta o mărturisesc aproape toate lucrările. Atitudini admirabil realizate, capete expresive răsar bine aşezat în cadru. Culoarea însă e murdară şi opacă, lipsită de armonie şi de expresivitate. De cele mai multe ori ea discordă cu însăşi subiectul.

VICTOR ION POPA

Prolog sentimental

— Bătrân !

L'am auzit cuvântul fără să fi fost rostit. A căzut deodată ca ceva greu pe gând îndurerându-l. Inima şi ea l'a simţit la rându-i. Ca o părere de rău s'a revărsat pe conştiinţa mea, turburându-mă.

— Aci am ajuns?...

Şi totuşi nu mă ştiu bătrân. Oglinda nu mă arată nici din cale afară zbârcit şi nici albit. Urc lesne, sărind câte trei trepte deodată, pe ori ce scară, şi de neastâmpăr o iau razna pe jos, ca să nu aştept tramvaiul sau o trăsură, ori cât de departe m'aşi duce. Sunt subţire, muschii mi-s sănătoşi şi respiraţia mi-i bună. Atunci? A, da! simt anii în degetele cari se'ndoae mai anevoe; îi simt în lipsa de curaj cu care mă aşez uneori la masa mea de lucru; în plăcerea cu care stau seara acasă cu câte o carte în mână, sau cufundându-mă în vagi discuţii despre poezie, oameni şi lucruri, cu buna mea tovarăşă, Liana. Nu mă mai îmbie zborurile spre plăceri repezi şi sgomotoase, spre baluri şi teatre; piesele de obicei mi se par aceleaşi, cufundate într'o aceiaşi proză banală şi fără sens, actorii mai puţin oameni în rolurile lor.

Mai mult dintr'o culpabilă îngăduinţă mişc braţele şi aplaud; în ciuda nevindecabilului meu optimism, sunt stăpânit de impresia că tot ce facem rămâne mult în urmă de ce ar trebui să fie, şi că numai singură natura îşi joacă rolul, mereu varie în realizările ei şi în totdeauna uimitoare!

— Bătrân !

Mi-a sugerat ideea aceasta, cu o nevoită dar cumplită cruzime, confratele în literatură şi concetăţeanul meu, d. Barbu Lăzăreanu.

Il văd înaintea mea într'o cameră mare cu două mesuţe prea mici, în una din despărţiturile redacţiei „Adevărului". Slab, palid, mărunt, cu ochii melancolici şi obosiţi de prea multe cetiri, înfrigurat, par'că, în toată fiinţa lui, de un sânge anemiat prin veghere şi muncă. Mi-a vorbit despicând cuvintele ca să dea tot înţelesul lor, m'a purtat de la o idee la alta, dela o constatare la alta şi deodată mi-a zis:

— Ce-ar fi dacă ai scrie despre scriitori şi oameni din trecut ? Ai cunoscut o generaţie astăzi dispărută şi nesocotită. M'ai interesat cu nişte amintiri despre Haralamb Leca, publicate în „Curentul Nou". Dar despre ceilalţi ?... Ia vezi, ar fi interesant şi pentru cititori şi pentru istoria literaturei noastre.

L'am privit şi mi-am spus:

— Memorii !... să scriu memorii !... Aşa dar trecutul începe să'nsemne pentru mine şi poate mai mult de cât viitorul. Incep să mă apese anii şi, iată, prietenul mi-aduce aminte !...

E nespus de dureros ca, sub o asemenea impresie, să cazi în plină realitate şi să te oglindeşti într'un cuvânt deşteptător de imagini. Memorii ?... Dar se scriu, la sfârşit, ca un epilog al unei vieţi împlinite. Aşa dar groapa e mai aproape de cât leagănul ce mi-a răsfăţat primul somn ?... Am făcut atâta drum în viaţă ?... Şi cât mai am ?...

Dar mi-am scuturat gândurile. La ce folos să răsucim un simţimânt trist şi apăsător? Nu-i bine să numărăm zilele, ori câte ar fi în trecut. Cât despre zilele viitorului ele nu sunt sigure pentru nimeni.

Mi-am stăpânit deci emoţia şi m'am uitat lung la amicul Barbu.

Iubitorul de amănunte literare, iscoditorul de lucruri ascunse şi inedite, îşi urmărea ideea, întindea nada, o ispititoare nadă :

Incepu să rostească nume de prieteni şi scriitori astăzi morţi, cari şi-au trăit partea lor de glorie şi suferinţi în Bucureştii de eri, în colţuri de cafenele, la Fialkovski, la Bulevard, la Kübler, sau mai sus, în ispititoare cenacluri. Vorbind vedeam cum răsar figuri şi întâmplări necunoscute generaţiei de astăzi, lucruri moarte, de mult îngropate, şi totuşi vii în amintirea câtorva din noi. Părea că un parfum picură din trecutul îndepărtat, din toată tinereţea şi din toate năzuinţele noastre de altă dată şi că se'ntinde ca o duioşie pe tot ce gândeam şi spuneam.

Şi fiindcă, şi Lăzăreanu şi eu, suntem copiii aceluiaş oraş de provincie, iată că ni se întoarce gândul îndărăt, departe, la copilăria noastră, la Botoşanii în glodul şi grădinile căruia am crescut şi care străluceşte încă în soarele închipuirei noastre cu turnurile bisericilor lui multe şi frumoase, cu profesorii şi liceul Laurian, cu Scipione Bădescu, poetul-gazetar de la „Curierul român şi prietenul lui Eminescu.

Ca dintr'un basm, de mult trăit, începu să picure între noi parfumul şi mai subtil al amintirilor mai fragede. Inviam din prima noastră copilărie, deşi nu le mai ţinem minte decât vaporos, deşi sunt poate primele rădăcini ale sufletului nostru, căci au înmugurit mlădiţele vieţei noastre de mai târziu pentru ca şi astăzi, într'o măsură oarecare, să depindem de aceleaşi rădăcini.

A scrie schiţe despre alţii, a reda figuri şi numai alegând printre literaţii şi artiştii noştri din ultimele decenii!... Dar cum să explic impresiile şi judecata mea despre ei, fără impresiile varii şi mărunte ale copilăriei, cari singure mi-au plămădit sufletul şi mi-au călit judecata?... Şi iată, ca să dau imagini despre alţii, ca să-mi reazăm descrierile pe ce-am simţit eu, nevoit sunt să alătur şi imagina mea, ca să pot da astfel cât mai multă viaţă figurilor, pentru a pune faptele şi lucrurile în lumina clipelor trăite, fără de care n'am putea zmulge nimic din întuneric.

Greu lucru să te descrii singur ca să poţi vorbi mai bine despre alţii. Par'că-i aud pe câţiva confraţi în literatură, — căci fraţii în ale scrisului sânt cei mai neîncrezători în sinceritatea celor l'alţi scriitori, — parc'i aud strigând:

— Da bine, Dauş, cui vinzi braşoave?... Cauţi pretexte când crăpi de dorinţa de a-ţi face biografia?...

Aud de-aci, de la masa mea de scris, hohotul lor sarcastic şi viu, şi trăesc o clipă plăcerea de a-i vedea cum mă spânzură de o cracă a sufletului lor plin de poezie şi ideal. Dar ce are a face ce cred alţii, când conştiinţa mi-i împăcată căci ştiu că nu caut să mă împăunez ? Desigur, primele articole, vor fi mai mult o poveste a mea, căci din copilărie ne-amintim mai mult despre noi şi prea puţin despre tot ce ne'nconjoară. Povestea aceasta, însă, ar putea fi şi-a altuia, şi o dau numai pentru ceeace ar putea aduce ca interes, prin sinceritatea ei. Voiu răscoli deci, cât mai uşor, clipe şi fapte, trăite; şi atât mai bine dacă, dintr'un trecut oglindit în câteva pagini vor găsi unii propriile lor amintiri, iar alţii o învăţătură. Cu cât mă voiu apropia spre zilele trăite de mine în clanul scriitorilor, cu atât mă voiu trece mai în umbră, ca să vorbesc despre alţii. Numai aşa poate scriitorii vor tăia funia, cu care mă vor fi spânzurat...

— Ce idee !

Şi iată nu mai cred. Nu, nu mai cred că au să tae funia... Mă conving chiar că şi confratele Barbu Lăzăreanu e de-aceiaşi părere cu mine. El ştie că voiu avea de scris despre poeţi şi oameni pe cari generaţia artistică de astăzi vrea să-i îngroape în orgoliul ei de-a crede că literatura noastră numai de la cei noui începe. Ei nu-mi vor ierta, deci, o altă părere, şi, buni cum sînt, vor unge cu săpun funia, ca să lunece leaţul mai sigur.

Umanitatea aceasta mă înduioşează. Iată oameni dornici să-mi vie în ajutor, ca să nu sufăr prea mult. Pregătească-şi deci uneltele şi fie toţi la înnălţime în slujba lor de fii ai idealului...

LUDOVIC DAUŞ

SERATELE MELE

Omul politic

de Const. Bacalbașa

Ne aflam într'o seară întruniți în casele Dragomirescu din Piața Amzei. Acolo erea falansterul socialist.

Erea și Gherea.

Discutam, ca și în todeauna, despre una și despre alta ce.... — hai să-i spui iarăș Alcest — până ce Alcest aduse în discuție subiectul „despre omul politic".

Cum trebuie să fie un om politic pentru ca să fie omul politic ideal, pentru ca să aibă cei mai mulți sorți de izbândă în cariera lui atât de complexă.

Firește cele două tendințe făcură front una în fața celei-l'alte.

Ereau, dintr'o parte, idealiștii aceia pentru cari viața nu e așa cum este dar așa cum ar trebui să fie; erau din cea-l'altă parte oamenii practici, aceia pentru cari viața este așa cum este și despre care nu se prea știe cum ar trebui să fie.

Alcest. — Omul politic trebuie să fie, mai pre sus de toate și mai 'nainte de cât orice, un om perfect moral. Etica, iată fondamentul omului politic!

Radu. — De ce?

Alcest. — Fiindcă acțiunea omului politic ori-cât de ascuns ar fi laboratoriul în care lucrează, dă în totdeauna roade publice. Omul politic nu'și poate ascunde nici viața publică nici viața privată. El se exteriorizează fără să vrea prin chiar natura funcțiunei sale și devine astfel, o pildă: El este ca o mostră pusă în vitrina unei prăvăliii pentru ca publicul să'și dea seama despre ce coprinde prăvălia. Este, cum se spune, un exemplu social reprezentativ.

Radu. — Și eu pretind cum că omul politic trebue să fie, mai nainte de toate, dibaciu. Fundamentul omului politic este știința de a hipnotiza și de a conduce pe oameni.

Omul politic nu este numai un concepător de idei dar este, mai ales, un executor de fapte; prin urmare acela care știe să execute mai ușor adică să aplice cu mai multă precizime concepțiile, acela este cel mai bun om politic.

Alcest. — Dar acesta este oportunizmul !..

Radu. — Să nu ne rătăcim în labirintul vorbelor !..

Oportunizm?!.. Da, știu și eu că dicționarul politic stă în contradicție cu glosarul, fiindcă stabilește o deosebire între „oportun" și „oportunizm". Și cu toate acestea oportunizmul se trage din „oportunitate", aceasta nu mai lasă loc la îndoială.

Alcest. — Vrea să zică ?..

Radu. — Vrea să zică cum că prin oportunizm se înțelege acea școală politică ce absoarbe pe omul politic care lucrează în contradicție cu principiile sale, și cu angajamentele ce și-a luat în vederea atingerei unui scop bine-făcător, pe când oportunitate este realizarea numai aceea ce e bine să se realizeze sau a ceea ce poate fi realizat cu ajutorul împrejurărilor.

Alcest. — Explicația ta poate să fie exactă din punctul de vedere glosic, însă nu este exactă din punctul de vedere, cu mult mai înalt, al idealului politic. O să te lămuresc printr'o comparație.

Să admitem că doi oameni fac o cursă de întrecere pe jos. Să zicem că distanța este de la hipodrom până la Chitila. Dar de la hipodrom până la Chitila sunt două drumuri: unul este Șoseaua Națională, iar cellalt trece prin arături și prin grădinile cultivate ale oamenilor. Pe șosea sunt de pildă 100 de kilometri, dar prin arături numai 70. La plecare amândoi concurenții își dau cuvântul cum că nu vor alerga de cât pe șosea, însă unul din ei își calcă angajamentul, dă prin arături și ajunge cel dintâiu.

Pentru mine, pe lângă nedreptatea făcută celuil'alt concurent, mai este și paguba plantațiilor, căci pentru mine lucrurile semănate în pământ sunt ideile și principiile pe care concurentul cel puțin scrupulos le-a călcat în picioare.

O voce. — Comparația o fi frumoasă, dar e o altă chestie foarte importantă: când este vinovat omul politic care s'a pus în contradicție: atunci când a călcat făgăduelile date ori atunci când a făgăduit aceea ce nu putea îndeplini?

Radu. — Tocmai aceasta vroiam să stabilesc. Iată:

Un om politic când este în opoziție face de obiceiu două feluri de greșeli: una de bună credință, alta de rea credință; greșala de bună credință este atunci când critică actele adversarului său care este la putere. Adversarul a cârmuit rău, acțiunea lui a dat rezultate rele, omul din opoziție le critică deci își ia angajamentul de a face mai bine făcând altfel.

Și el este încredințat că va putea face mai bine. Insă o dată ajuns la cârmă vede că este cu neputință să schimbe ceva din mersul lucrurilor. Acest om politic a căzut în contradicție cu ceea ce a făgăduit, dar buna lui credință nu poate fi pusă sub bănuială.

Exemplu: sub un guvern oare care un număr de funcționari au furat, omul din opoziție critică și făgăduește că sub guvernul său hoțiile nu vor putea fi tolerate. Dar ajuns la guvern înțelege că hoții sunt mai puternici de cât credea.

O voce. — Asta e tocmai cazul lui Ion Ghica.

Alcest. — Care caz?

Vocea. — Nu cunoașteți cazul lui Ion Ghica? Să vi'l spun:

Ion Ghica era ministru de interne când i se raportează că subprefectul cutare din județul Dâmbovița, tocmai acela sub autoritatea căruia cădea moșia sa Ghergani, e un hoț. Ion Ghica îl chiamă și'l trage o gură amenințându-l cu destituirea și cu darea în judecată. Și Ion Ghica adaogă:

— M'am hotărât ca să dau afară și să bag în pușcărie pe toți hoții.

— Atunci, Măria Ta, răspunde subprefectul, nu o să puteți guverna.

— Da de ce, întreabă Ion Ghica?...

— Fiindcă noi suntem majoritatea.

Râsete generale.

Radu. — Acum făgăduiala de rea credință. Zahărul s'a scumpit, omul politic din opoziție critică și făgăduește că venind la putere îl va ieftini; de și e încredințat cum că scumpirea e datorită unor cauze care nu'i stau în mână.

Concluzia mea e cum că omul politic nu este în totdeauna răspunzător dacă face la guvern contrariu de ceea ce a promis în opoziție!

Radu. — Cum... în todeauna?..

Alcest. — Mă rog... te-am ascultat. Eu spun că e răspunzător în todeauna. Și iată de ce.

Când omul politic face în opoziție o făgăduială pe care știe că nu o va putea realiza, este o canalie. Iar când face o făgăduială pe care crede că o va ține, dar la putere vede că e cu neputință de ținut, este un incapabil sau un naiv. In amândouă cazurile nu este indicat să stea în fruntea unui popor și a unei țări, acolo unde se cere moralitate și pricepere.

Radu. — Nu contest că oamenii dela guvern trebuie să întrunească negreșit aceste două calități, însă aci e chestia: ce trebuie să înțelegem prin moralitate și pricepere.

Alcest. — E foarte simplu: omul politic trebuie să cunoască arta de a guverna, adică să cunoască toate problemele de care atârnă existența statului și buna stare a populației. apoi să fie de bună credință, adică să spue în totdeauna adevărat.

Radu. — Această din urmă condiție este cea mai mare naivitate. Dar, bine omule, ca să fii un om politic, trebuie să menții, în rântul dintâiu, disciplina socială și aceasta nu se poate obține de cât cu artificii.

Alcest. (Sărind de pe scaun). — Cum?.. Artificii!.. Imoralitate!

Radu. — Nu te iuți. Din cea mai înapoiată antichitate toți conducătorii de oameni au fost, mai mult sau mai puțin scamatori.

Alcest. — Ah, a a a!...

Radu. — Ascultă. Scamatori au fost și scamatori sunt, potrivit cu formulele vremei.

Dacă crezi că oamenii, masele sunt conduși prin raționament, te înșeli amar. Masele sunt ca femeile, când raționezi cu ele le plictisești sau le enervezi. Maselor, precum femeilor trebuie să le vorbești pe plac. Atunci le-ai mulțumit.

Apoi masele au o mare predilecție pentru supranatural. Cu nimic nu le domini mai mult de cât cu minunile și cu lucrurile oculte. Aci iarăși o mare asemănare cu femeile.

Femeia crede în ceea ce nu e raționat și raționabil. crede în închipuiri. Crede în ocultizmul ghioacelor, a drojdiilor de cafea, a cărților, a toroacelor. Femeile sunt cele mai credincioase cliente ale ghicitorilor și prezicătoare.

Apoi femeea nu crede în știință dar crede în e[illegible]rizm. Intre sfatul unui medic și sfatul unei babe va urma în totdeauna sfatul babei.

Așa, la fel, sunt și masele.

Christos a fost un mare om fiindcă a cunoscut natura omenească și a fost un mare scamator, adică un mare înscenator de minuni. La nunta din orașul Cana în Galilea, Christos uimi mulțimea și o porni fanatică după dânsul, când a substituit apei un vin generos.

De ce a făcut Christos această scamatorie? Pentru plăcerea de a'și amuza auditorul? Evident nu. Christos își cunoștea lumea și a înțeles care sunt mijloacele de seducțiune și de convingere. Un discurs, o sută de discursuri oricât de înțelepte și de savante n'ar fi convins decât pe câțiva. Dar cu seria lui de minuni a hipnotizat oameni și a fundat o religie care a coprins omenirea în timp și în spațiu.

Alcest. — Și tu crezi că oamenii sunt tot acolo cu credulitatea lor?

Radu. — Negreșit da, căci sunt naivii cărora le place supranaturalul. Tot scamatorii sunt cei cari conduc mai cu succes popoarele cu o singură schimbare: natura scamatoriei a evoluat.

Astăzi un om politic care, venind la o întrunire publică, ar schimba apa din carafa de pe masă, în șampanie, ar fi luat cu huideo!... Și încă nu se știe... Insă izbânda este tot a celui care făgăduește poporului aceea ce nici odată nu va putea îndeplini.

Alcest. — Da, aceasta este încă cu putință astăzi sub domnia capitalizmului și a burgheziei. Dar mâine...

Radu. — „Mâinele" lui astăzi este aceea ce este „astăzi" al lui „eri".

*

Atât Alcest cât și Radu trăesc încă. Iar pilda regimului bolșevic, care, după patru ani de cârmuire, a revenit dela colectivizm la individualizm dă, încă și astăzi, dreptate lui Radu.

CONSTANTIN BACALBAȘA

Poezii

de Victor Eftimiu

Maestrul

In dimineața sură, ploaia
Grăbitei tristei primăveri
Deșteaptă glasuri din mormântul
Abia 'ngropatelor dureri.

Pe sufletu-i de două veacuri
Intind aripi de lilieci
Amurgurile de-altădată
Ploioase, palide și reci.

Ca niște stoluri risipite
S'adună iar și iar se 'mpart
Căscând în umeda 'nserare
O gură largă 'n cerul spart.

Năluca vremilor fugare
S'abate 'n zarea negrei ploi
Cu facla gloriei plecată
De vântul vremurilor noi.

Isbânda lui acolo trece
Dar strălucirea ei s'a stins,
Doar scrumul a rămas cunună
Pe fruntea marelui învins.
Și azi, ciudata tragedie
In mintea lui s'abate iar:
Un soare stins murea, departe,
Murea, — învins de-un felinar...

Cântec de oraș

Ghirlande lungi de crini și roze
Impodobesc balconul iar,
Din nou suspină o romanță
Subt mâna unui flașnetar...

Plutesc în jurul casei tale
Aceleași calde adieri
Ce sorb din flori ca din cădelnițí
Mireasma caldei primăveri.

Tu stai visând. Povestea veche
S'abate iar în mintea ta
Dar te deștepți înaltă, mândră:
— Eu singură am vrut așa!

Coboară noaptea... In răstimpuri
S'aprind lumini de felinar
Ce trist, iubito, să te-adoarmă
Doar cântecul de flașnetar!..

Victor Eftimiu

Tălmăcirea viselor în medicină

de Dr. Melun

Medicina, în lupta ei pentru binele omenirei, caută să puie totul la contribuție pentru a'și putea lărgi imperiul posibilităților întru găsirea adevărului, ce slujește la precizarea diagnosticului și implicit al terapiei, știința mijloacelor de vindecare.

Acuma de curând, un cunoscut psichiatru vienez Freud, părintele psichoanalizei, în lucrarea sa, intitulată: „Tălmăcirea viselor" (Die Traumdeutung), pledează pentru luarea în seamă la interogatorul ce medicul îl ia obicinuit bolnavului, înainte de a'l examina corporal, și de visele ce le are bolnavul, căutând să scoată din ele, elementele necesare pentru a se putea orienta, în armonie bineînțeles cu restul de cercetări, pentru punerea diagnosticului, a etiologiei și precizărei terapiei.

Suntem departe de a putea crede că lucrarea lui Freud este un fel de *„Carte a viselor"* sau în genul științei magilor persani și chaldeeni. Din contră, este o carte de știință pozitivă, opusă lucrărei anterioare a aceluiasi autor, intitulată: *„Introducere la psyhoanaliza"* ce are un colorit intens metafisic.

Visele au intrigat omenirea din toate timpurile. După cum, știința astronomiei, la începuturile ei, a servit pentru preziceri și scrutarea viitorului, constituind știința vechilor astrologi, tot așa a fost — și mai este uneori încă și astăzi — și cu visele. Din vise lumea vroia să cunoască viitorul și să-și prevadă destinul. Visul biblic al lui Putifar, tălmăcit de Iosif, este un exemplu clasic.

Negreșit, dacă mersul planetelor și mecanica cerească, în întregimea ei, nu poate avea nici un fel de legătură cu destinul unui individ, nu putem spune însă că, de o pildă, apariținnea mai intensă sau mai puțin intensă a petelor solare în anumite timpuri, n'ar avea o influență asupra pământului și implicit asupra destinelor unor masse de populațiunea pământească, prin fenomenele cosmice ce le poate provoca.

Ca să știm dacă visele au vreo legătură cu destinele omului, trebuie să știm fisiologia visului.

Visele sunt înfățișări sufletești în timpul somnului, adică într'o stare în care energia constientului nostru psichic, este foarte micșorată.

Cel ce visează se simte pasiv față de tablourile ce-i apar în vis, tablouri ce se perindează, unele după altele, fără siluire și scop, libere, neordonate și aparent fără sens, independente de spațiu și timp. Deasemenea, nu se poate bine preciza, adesea, dacă sunt localizate în însăși persoana ce visează, ori în lumea din afară, adică dacă înfățișerile sunt subiective și obiective.

Cum toate simțurile sunt obtuse în timpul somnului, materialul înfățișerilor din vise este luat adesea din resturi de impresiuni fugitive, de întâmplări din ajun sau chiar din frageda copilărie, la cari se adaugă, în mod obscur, fantastic, impresiuni noi, sensațiuni obtuze corporale, fie pur sensitive ori auditive.

Pentru a face auto-studii asupra viselor, trebuie notat, imediat după deșteptare, peripețiile lor, căci, mai târziu, se poate uita, impresiunile viselor fiind fugitive. Numai astfel studiind visul mai târziu, se poate face legătura cu realitatea întâmplărilor și impresiunilor, mai mult sau mai puțin apropiate.

In memoriile lui Bismarck se găsește relatat un vis ce l-a avut faimosul „cancelar de fier" în primăvara anului 1863, în ajunul războiului cu Austria.

„Am visat, spune Bismarck, că mergeam călare pe o potecă îngustă în munții Alpi. In dreapta, stânci, formând perete; în stânga, prăpastie adâncă. Poteca se îngusta din ce în ce, în cât calul refuza să înainteze. Să întorc, imposibil; atât era de îngustă poteca... Simțiam o mare neliniște. La un moment lovii cu mâna în peretele stâncos și el se prăbuși, ca și cum ar fi fost o culisă de teatru. In fața mea se deschise luminos o câmpie a Bohemiei, unde numeroase trupe manevrau".

Visul acesta are o legătură cu cele întâmplate atunci. Bismarck cu politica lui stătea așa de rău, în cât numai un răsboi cu Austria îl putea salva. Răsboiul acesta victorios s'a și întâmplat scurt timp după aceea, căci așa îi trebuia lui Bismarck pentru politica sa.

Analizând acest vis, vedem că toate înfățișările lui nu sunt de fel abstracte și întregul lui mers, aparent ilogic (Alpi, Bohemia, stâncă, culise) sunt lucruri cari cu mult înainte erau în intenția lui Bismarck, căci răsboiul dintre Prusia și Austria a avut loc și cu Bohemia, așa că este în legătură cu starea sufletească a fostului cancelar.

Gândurile persistente au incitat visul căci „vrabia mălai visează" și Bismarck, trupe. Când azi va veni cineva și vă va spune că visează cadavre și disecții, fără greș îl puteți ghici, că e „student".

Alte ori, diferite sensațiuni corporale resimțite în timpul somnului, ne dau vise în legătură logică cu efectele acestor sensațiuni. Vaschide, un mare savant, unul din compatrioții noștri, mort în floarea vârstei, făcea la Institutul de psichologie dela Paris, sub direcția lui Binet, experiențe foarte interesante asupra viselor, și cari au apărut într'o lucrare a sa din *„Biblioteca filosofică franceză"*. Astfel relatează cazul unuia căruia în timpul somnului i-a pus o cărămidă caldă la picioare; la deșteptare, i-a istorisit că a visat făcând o ascensiune pe Vezuv, lava fierbinte l-a ajuns la picioare; altul, pe care l-a înțepat cu un ac, s'a deșteptat brusc turburat, visând că a fost străpuns cu un pumnal.

Deasemenea sunt în deobște cunoscute că indigestiile, în timpul somnului dau vise terifiante; alcoolicii, în vis se văd prigoniți de câini turbați, de animale bizare cari voesc să-i muște, căderi în prăpastie; Suferinzii de inimă visează de multe ori că asistă la înmormântarea lor însăși, astfel că e un fel de dedublare a personalității.

Freud, ca întemeietorul metodei psichoanalitice, pune bază în investigațiunile sale și pe vise. Pentru psicholog visele trebuesc să fie un material prețios, prin a căror analiză el poate pătrunde în cutele cele mai adânci ale psichicului pacientului său.

El citează între altele și următorul caz:

O domnișoară de bune condițiuni căzuse într'o melancolie profundă, în urma morței unui cumnat al ei, bărbatul surorei sale mai mari. Mulți medici au văzut-o și n'au putut elucida cazul. In cele din urmă o vede și Freud, care o examinează în mai multe rânduri, conform metodei sale psichoanalitice, cu multă răbdare și convorbiri prelungite.

Pe Freud l-a isbit faptul că, între visele domnișoarei, multe erau în legătură, direct sau indirect, cu cele petrecute în timpul vieței cumnatului ei. Freud insistând a căpătat în cele din urmă mărturisirea, că domnișoara nutria un *amor nemărturisit* pentru cumnat și de aci întreaga ei stare sufletească, ce trebuia să-o înăbușe în sine. Freud putând astfel determina etiologia boalei, a putut găsi mijloacele pentru a obține vindecarea pacientei sale.

Mai este de remarcat că Freud în metoda sa pune multă bază și pe sexualitate, ceace a făcut pe unii critici, să-l acuze de erotism. Freud însă, întocmai ca și Schopenhauer, considera sexualitatea ca o parte integrantă din viață și deci un factor etiologic de mare însemnătate, mai ales în boalele nervoase. Se știe că Schopenhaur a spus: „instinctul sexual este sufletul voinței de a trăi și prin urmare concentrațiunea voirei în întregime; de aceia eu numesc organele sexuale focarul voinței". Acest aforism Schopenhaurian este pentru Freud, baza întregei sale lucrări și nu lipsește a atrage atențiunea asupra acestui punct, nici în cartea unde vorbește de tălmăcirea viselor.

Cum vedem dar prin opera lui Freud, visele au fost încetățenite în studiul medicinei. Și aci Freud, poate, a fost inspirat tot de Schopenhauer, de oarece acest filosof este primul, care a scris asupra viselor un capitol întreg în opera sa: *„Pererga kai Paralipomena"* unde spune între altele: „Somnul este așa dar timpul în care *vis naturae medicatrix aduce*, în toate boalele, crizele salutare ce triumfă asupra răului existent, și în urma cărora bolnavul se deșteaptă, odihnit și vesel, cu sentimentul sigur al unei vindecări ce se apropie". Iar în altă parte, citând versul lui Horațiu: „Post mediam noctem, cum somnia vera". (După miezul nopței, când visele sunt adevărate) spune: „In unele cazuri, foarte rare, visele au o semnificație profetică sau fatidică. Căci, ultimele vise de dimineață se comportă, sub acest raport, în același fel ca cele ce urmează momentului când adormim, de oarece creerul odihnit și sătul, redevine ușor exeitabil. Astfel, aceste slabe ecouri ale atelierului vieții organice pătrund în activitatea sensorială a creerului, amenințată de apatie și îl excită ușor, printr'o altă cale de cât acea a veghei. De aci această activitate, accesul oricărei alte excitațiuni fiind închis, împrumută materialul visurilor.

După cum, într'adevăr, ochiul poate primi, prin sguduiri mecanice sau convulsiuni nervoase interne, impresiuni de lumină, la fel cu acele produse de lumina exterioară; după cum urechia aude uneori, prin procese *anormale* (bolnăvicioase) în interiorul său, sunete de tot felul; după cum nasul percepe, fără cauză exterioară, mirosuri determinate specific; după cum gustul este afectat într'un mod analog; după cum toți nervii pot fi excitați tot așa de bine dinăuntru ca și din afară, în vederea senzațiunilor lor particulare — tot așa și creerul, poate și el, să fie determinat, prin iritațiuni venite din interiorul organismului, să îndepliniască funcțiunea sa de intuiție de figuri umplând spațiul; și aparițiunile astfel produse nu vor putea fi deosebite de cele ocazionate prin sensațiuni în organele simțurilor și provocate de cauza exterioară".

Toate acestea dovedesc că Freud a avut un premergător în Schopenhauer.

Dr. MELUN

Negustorul care nu vinde nimic

de Ion Călugăru

O locantă ovreiască sub-pământeană, pururea întunecoasă, care se prelungește la nesfârșit par'c'ar fi mărită de oglinzi. Aci se mănâncă totdeauna ca la mama acasă: bucate dulci, zemoase, borș cu sfeclă, pilafuri cu stafide. Se văd mușterii din toate țările, cu înfățișeri diferite: namile din miază noapte cu trupuri uriașe și ochii blânzi, copilandri din fundul Moldovei, sfrigiți ca scrumbiile scoase din saramură, și certăreți spanioli oacheși, chipeși și țâfnoși, patriarhi galițieni cu bărbi albe, proorocești, alții mai puțin patriarhi cu perciunii și bărbile roșii; și alții din felurite tagme de credincioși sau necredincioși din neamul lui Israel.

Se înghite cu poftă, se lărmue mult, se pune la cale mersul planeților.

Chelneri gravi slujesc pe oaspeți, se plimbă printre mese cu pași repezi, șterg farfuriile și chiar fripturile ori ugerele fripte cu un fel de ștergar care a fost cândva galben.

Se întâmplă să șteargă și mustețele oaspeților; iar dacă aceștia se necăjesc chelnerii întreabă gravi, cu aceiaș veșnică veselie în ochii năcleioși, dacă altfel au fost obișnuiți la mama acasă.

Nimeni nu se supără și toți par a se cunoaște.

Până și stăpânul locantei glumește cu mușterii, dă din cap, se scobește în nas și-l ia pe fiecare în parte, sub bucătăreasca lui oblăduire.

Dar Pronia cerească a mai înzestrat cuibul acesta și cu un altfel de dihanie ciudată. Când masa e în toiu și nu se mai aude nimic de atâtea sbierete că toată locanta pare un feredeu moldovenesc plin de aburii bucatelor, se ivește cineva la ușă. Are o înfățișare de iepure sperios: micuț, bocciu, cu musteața tunsă și ochii roși. Gingiile știrbe morfolesc fără oprelițe. Cum apare pe ușă, purcede și cântul: întâi ușor mormăind, apoi auzi un cântec sinagogal, o doină ovreiască sau un crâmpei de cântec lumesc. Iși bagă mânele într'un fel de manta roibă, scoate câteva plumburi dulgherești, câțiva bumbi și un carnet nou, nouț, fără tartașe. Trece pe la toate mesele, morfolind și mormăind. Dacă e o bucată de pâne începută se repede și o ia de masă muind-o în sosul de tocană al mușteriului.

După dânsul se repede și un alt negustor de *„ciocoladă"* care are câteva pachete de cicoare într'o căldare.

Niciunul nu se supără când li se face semn să plece. Arată marfa și mușteriul e totdeauna gata să cumpere măcar tabac de tras pe nări, dacă nu altceva. După ce-i se face plata negustorul cere înapoi marfa tot așa de senin precum a oferit-o, pentrucă din asta se hrănește, spune dânsul.

Se întâmplă un mușteriu îndrăcit care nu-i face pe plac. Negustorul care nu vinde nimic, poreclit și Șmelche se supără, fredonează trist: „Ce am fost și ce am rămas!", frază pe care o repetă, încurcând cuvintele, înghițind silabe întregi.

Cineva milos îl vede mânios și-l poftește la masă: Șmelche are pentru cine să-și verse aleanul!

— „Ce mai faci domnule Șmelche?"

— „Ce să fac! Un prinț a pus racului în cange un inel cu o piatră nestemată și racul l-a scăpat în mâl ca să nu-l mai dea înapoi prințului!"

— „Adică, ce vrei să spui?"

— „Podoaba scumpă să n'o dai mascurului iar vorba înțeleaptă să n'o arunci la câini!"

— „Domnule Șmelche, ești prea adânc astăzi!"

— „Când caprele se alungă pocnesc căpriorii: de asta crezi că-mi arde mie, în lumea asta de nătărăi!"

— „Lasă că-ți cumpăr eu tabac, nu fii necăjit!"

— *„Astăzi nu mai vând: e zi de jale pentru mine!"*

— „Că doar nu s'a dărâmat templul din Ierusalim?!"

— „Mai rău încă! A fost batjocorit un om cum se cade, un om mare, un actor, care a dat mâna cu Goldfaden! Știi cine a fost Goldfaden?"

— „Nu știu!"

— „De aceia nu știți să prețuiți un om pentru că nu știți cine a fost Goldfaden! Sărmanul Goldfaden! Dânsul a întemeiat teatrul ovreiesc. Când a venit pentru întâiaș dată în București, la Jignița, ni-a strâns mâna!... Pricepi, ori nu?... Goldfaden, cel mai mare om i-a strâns mâna lui *Șmelche actorul!"*

Ochii îi se înrourează; mormăie tremurând din tot trupul, își mușcă firele mustețelor cu gingiile și mai spune:

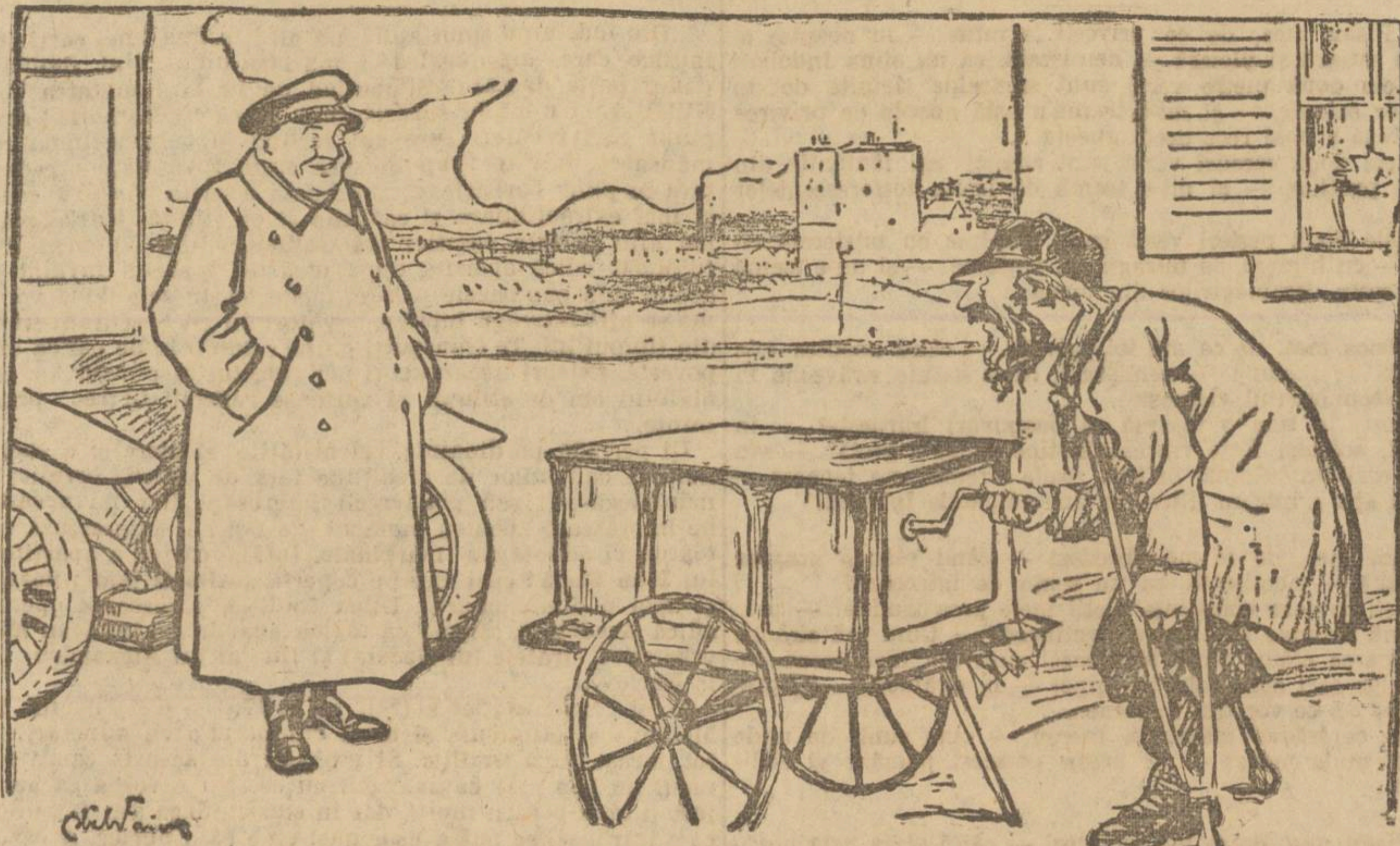
— „Ce mi-e Shakespeare? Un chelbos care a scris piese ca să râdă curtenii și boerițele Goldfaden săracu, *numai el a scris teatru!"*

Și se îndepărtează jeluindu-se cu hazliul cântec:

Când Domnul vrea
Și mătura poate împușca.

De acum nu mai răspunde nimărui.

ION CALUGARU

ŞOFERUL. — Dacă nu porneşte, se vede că n'are benzină

Bunicii râsului românesc

„Ţinţarul" şi „Spiriduş"

Având privilegiul de a fi el însuşi editor, C. A. Rosetti scoate la 28 Februarie 1859 *„Jurnalul humoristicu Ţinţarulu"*, care *„va eşi în toate zilele, afară de Duminica, Luné, Marţ, Miercuré, Joié şi Vineré.*

Un exemplar în 4 paginĭ se vindea cu un leu şi 5 parale, iar abonamentele se făceau cu 40, 30 şi 15 lei — pe un an, şase sau treĭ lunĭ.

C. A. Rosetti îşĭ propune să ducă o luptă înverşunată cu politicianiĭ vremeĭ. *„Profesiunea de credinţă"* a Ţinţaruluĭ e o bună colecţie de răutăţĭ spirituale. „Domnul soarbe zeamă" e o şarjă care astăzĭ încă ar fi de actualitate pentru moravurile noastre electorale.

Dela al 2-lea număr, Rosetti îşĭ asigură colaborarea luĭ M. T. Orăşanu, unul dintre opozanţiĭ cei maĭ dârji, care devine redactor al *Ţinţaruluĭ*. Cu venirea luĭ Orăşanu, Ţinţarul capătă un caracter satiric maĭ pronunţat, şi *„făgăduieşte că se va sili a să înbunătăţi din ce în ce. Spre a ajunge însă maĭ sigur şi maĭ curând la acest scop, reclamă concursul celor, carĭ ştiu a să sluji cu creion sau cu un condeĭ"*.

Colaborarea luĭ Orăşanu dă roade. Rubricile se înmulţeau, atacul împotriva guvernuluĭ era maĭ făţiş, cliseele ridiculizatoare deveneau din ce în ce maĭ îndrăzneţe.

Stimulat de Orăşanu — care semna cu pseudonimul : *Cetăţenescu* — Rosetti adaptă pseudonimul *Trandafirescu* şi înfiinţează sub această semnătură rubrica *Ţinţirismurĭ*. Tot el introduce *instantaneele* *) pentru a-şi bate joc de moravurile societăţii contimporane :

— „Ia spune-mĭ, frate, pentru ce tineriĭ noştri poartă maĭ toţĭ sticle înaintea ochilor?

— „Ca să intre maĭ multă lumină în capul lor".

Orăşanu, porneşte o aprigă luptă înpotriva domnitoruluĭ, pe care îl intitulează *„mare armaş apărător al drepturilor naţieĭ şi al fericireĭ publice"*.

Iată un fragment din „Manifest"-ul acestuĭ mare armaş, redactat de Orăşanu :

„Am arătat şi am dovedit, prin întâiul meu manifest, cum „zavergiĭ dela 48, au dus la peire ţara în genere şi comerţul în „particular. Insă oameniĭ aceştia carĭ au dovedit în toată viaţa „lor că numaĭ interesul personal îĭ povăţueşte şi numaĭ frica îĭ „înfrânează, văzându-se nepedepsiţĭ au trecut cu a lor îndrăz- „neală peste culmea tutulor răscoalelor, s'au cutezat.... cine va „auzi şi va putea crede ! au cutezat domnilor de tot felul, au „cutezat aceste fiare sălbatice, fără minte, fără inimă şi fără „suflet, a ataca, nu ca până acum, numaĭ familia, religia şi pa- „tria, ci încă şi PE MINE INSUMI. Vă'nfioraţĭ domnilor, şi vi „să scutură carnea şi vă scuipaţĭ în sân ! O ştiam şi o aşteptam „aceasta dela nişte suflete delicate şi igemonícoase **) ca ale „dv.! Dar, domnilor de tot felul, trebue să vă'nfioraţĭ de o aşa „mare fără de lege. voĭ, cariĭ cum zice David, *aţi lărgit paşii „mei subt mine şi n'aţi slăbit urmele mele; — voĭ, cari m'aţi „împins cu putere spre război, şi în totdeauna a-ţi aruncat pe „toţi ceĭ carĭ se sculau asupra mea sub mine, şi al vrăjmaşilor „mei mi-aţi arătat mie dosul şi pe caĭ ce mă urăsc pe mine"*. „Aflaţĭ dar, că aceştĭ vrăjmaşĭ aĭ meĭ, cunoscând că eu sunt „stâlpul de temelie al societăţiĭ noastre şi văzând şi înţelegând „că numaĭ când mă vor surpa pe mine eĭ vor putea fi sigurĭ de „izbânda lor. au speculat (cum speculă ceĭ răĭ patria şi virtutea) „credulitatea publică, arătându-mă ca un om ce nu iubeşte li- „bertatea preseĭ ***)".

Se pare însă că Rosetti nu se împăca de fel cu vigurositatea ataculuĭ luĭ Orăşenescu. Colaborarea *Cetăţenescu-Trandafirescu* încetează după câteva săptămânĭ. Puţin maĭ târziu, la 23 Iunie 1859, Orăşanu. scoate pe socoteala proprie *„Spiriduş"— „care va eşi în toate zilele de Marţĭ"*.

E de relevat, pentru cunoaşterea luĭ Orăşanu, faptul că două zile după ce în Camera electivă se depusese ante-proectul legeĭ pentru îngrădirea libertăţeĭ preseĭ el scoate *Spiriduş*, sfidându ameninţarea.

Intocmaĭ ca şi *Ţinţarulu*. *Spiriduş* debutează cu „profesiunea de credinţă" — *„...pentrucă aşa e moda pe aci, şi pentrucă românilor — fără linguşire — le cam plac modele"*, cum spune N. T. Orăşanu. El anunţă apoĭ că pentru a-şi putea ajunge scopul urmărit, a format *„o asociaţie de şapte diavolaşi, însărcinaţĭ fiecare cu câte o misie, astfel : Unul va aduce raporturĭ despre cele ce se petrec în Cameră : discuţiĭ, combaterĭ, desbaterĭ, cu toate explicările şi interpretările cuviincioase; altul se va ocupa cu faptele ministeriale, cu intrigile de partide, cu proectele şi cu explicările actelor guvernamentale ; cel de al treilea cu centrul centralilor celor necentralizaţĭ ; al 4-lea cu războiul din Italia ; al 5-lea cu politica de peste frontiere ; al 6-lea cu societatea noastră, cu amorurile de tot felul şi de toate vârstele, cu modele, cu bunul ton şi cu tot ce se rapoartă la viţiul vieţiĭ private ; în fine al şaptelea va ţine socoteală despre jurnalistică, despre tot ce se rapoartă la inteligenţă şi la principiĭ. Imparţialitatea însă, va fi deviza lor"*.

Orăşanu apelează apoĭ la colaborarea cititorilor, arătând că nu cere lucru mare: La *Spiriduş* pot colobora, *„toţi ceĭ carĭ au învăţat niţel desemnu, sau carĭ ştiu să scrie două-treĭ buchĭ, în felulu acestuĭ ziaru"*.

Apariţia luĭ *Spiriduş* dăunează însă luĭ Rosetti, care îşĭ vede periclitat „Ţinţarulu" său. Năcăjit, el trece peste *bunul ton* obicinuit între gazetarĭ — şi nu vesteşte apariţia nouluĭ confrate. Gestul acesta îĭ atrage o usturătoare riposta a luĭ Orăşanu :

„Bâşicătorule Ţinţaru,

„Iatră-mĭ nepoliteţa de Marţea trecută; ştiu că e datoria celuĭ ce vine pe lume ca să salute pe celu ce găseşte în casă, dar aveam atâtea treburĭ, eram aşa de ocupat cu profesia mea de credinţă încât, fără voia mea am făcut o călcare flagrantă asprelor legĭ de convenienţă, de bun ton şi de etichete. Iată-mă acum maĭ uşurat. Bună zioa amicul meu! Bine te-am găsit sănătoşel!" etc.

Colaboratoriĭ de odinioară, îşĭ devin astfel rivalĭ. Orăşanu intră dealtfel în luptă făţişe cu oficiosul guvernuluĭ „Curierul":

— *„Maĭ zilele trecute, într'un cerc politic, la cofetăria cea nouă din Pasagiul Român *) se făcu între altele şi întrebarea următoare, adică: dacă legea de impozitĭ generale va supune şi pe redactoriĭ CURIERULUI, la plata de capitaţie: (biru pe capu). Un june plin de maliţie răspunse:*

— *„Capul acestor redactori n'a plătit,*) nu plăteşte şi nu va plăti nicĭ odată nicĭ un ban"*.

Oraşanu nu cruţă pe nimenĭ. Desvălue afacerile guvernanţilor, şi anunţă într'o bună zi că are de vânzare *diplome de boerie „începând dela contipist şi până la banu-mare, cu preţurĭ foarte moderate, după sistema celor ce ni le-a dat în comision şi care dispune azi de asemenea diplome"*.

Luĭ Vodă-Cuza îĭ adresează în fie care număr rapoarte, cu titlul *„Măriei Sale Imperiale, domnitoruluĭ Imperiilor unite, Infernul şi Purgatoriul"* şi cu semnătura — parodie a protocoluluĭ — *„Al Ineguratei Voastre Măririĭ"*.

Iată dintr'un astfel de raport o sugestivă descriere a unuĭ scandal în camera electivă. Opoziţia declarase la un moment dat că ţara nu are încredere în domnitor — ceeace a determinat majoritatea să provoace un scandal — ca în zilele noastre:

„... uniĭ urlau, alţiĭ sbierau, alţiĭ cântau, alţiĭ tuşau, alţiĭ strănutau, alţiĭ băteau din picioare, alţiĭ strigau cât puteau: la ordinea zilei; însfârşit uniĭ din dreapta strigau la vot; şi toată artaua începu într'un cor pe diferite tonurĭ a cânta: la vot, la vot; la vot;.."

După o lună dela apariţie „Spiriduş" moare — spre bucuria luĭ Rosetti. Două săptămânĭ maĭ târziu, încetează însă şi „Ţinţaruluĭ" de a maĭ fi..

Iată ce spune George Sion în „Revista Carpaţilor" despre ceĭ doĭ bunici aĭ râsuluĭ: *Ţinţarul „a dispărut din cauza lipseĭ de abonaţĭ"; „Bietul Spiriduş însă fiind'că voi să arate prea mult spirit, după câte-va numere fu sugrumat din ordinul poliţieĭ moderate.."*.

Dar M. T. Orăşanu nu capitulează în faţa primuluĭ insucces. Puţin maĭ târziu apare „Nichipercea", pentru a continua lupta începută de „Spiriduş".

SERGIU MILORIAN

*) Admirabilul cercetător d. B. Lăzăreanu greşeşte afirmând că aceste instantanee au fost introduse abia în 1866 în *Satyrul*. (Ad Lit. No. 11 din 1921).

**) Nobile.

***) Atuncĭ ca şi acum îngrădirea libertăţilor preseĭ era în discuţia Camereĭ şi îngrijora pe publiciştĭ.

****) Cofetăria cea nouă din Pasagiul Român, este astăzĭ cofetăria cea veche pe care o cunoaştem toţĭ : La madama.

*****) N'a valorat.

Din „Sarivari românu"

Foaie ilustrată, umoristică şi satirică (1865)

Curiosităţi de numere

NUMARUL 3

3 penalităţi pentru ziare : avertismentul, suspensiunea şi supresiunea.

3 zile a fost ministru d. Bengescu.

3 Cesari cunoaştem : Cesare dictatorul, Cesar Bolliac şi Cesar Librecht.

3 ursitori

3 furii

3 gorgoane

3 judecători au pus poeţii cei vechi în infern.

3 capete avea cânele Cerber.

3 ori a cântat cocoşul când s'a lepădat Petru de Christos

3 luni este termenul obicinuit la poliţe.

Umoristiade romane

I

Caninus Revilius fuse consul numai o singură zi. Cicerone zise despre el:

„Caninus fu atât de activ, în cât n'a dormit în tot timpul „consulatului său !"

II

Un deputat din oraşul Laodicea în Asia veni la Roma.

— Ce cauţi pe la noi ? îl întrebă Cicerone.

— Sunt trimis către Cesar ca să solicitez dela el libertatea patriei mele.

— O, Doamne ! — strigă Cicerone — roagă-l totdeodată şi pentru noi.

III

Un funcţionar lăsându-se de serviciu, cerea dela August ca să-i acorde o gratificaţiune : „Nu cer din lăcomie, ci numai pentru ca lumea să vadă că am meritat".

— Ei bine ! — răspunse August — zi la toţi că ai primit, iar eu nu voi zice nimănui că nu ţi-am dat.

Anunciuri

SE VINDE mai multe conştiinţe.
Aceste conştiinţe, cari au servit mult, se pot dobândi cu preţuri foarte scăzute.

SE RECOMANDA un avocat cu mai multe diplome care se însărcinează cu orice fel de procese, asigurând pe amândouă părţile în judecată că se va îndatora să apere pe oricare din ele, cu acelaş talent şi cu aceleaşi cuvinte de dreptate.

Argot-ul închisorilor

D. Ioan Davidescu ne serveşte următoarea culegere de termeni din graiul „coţcarilor" :

BURLANE = manşete
CURCANARIE = poliţie
FOI = cărţi de joc
GHIUL = inel
INJUG-O [vezi **încalecă**] = pleacă ! şterge-o !
NAŢIE = prieten
OBLON = ochi.
A trage cu oblonu = a face cu ochiul
[A se] **RADE** = a exagera, a minţi
ŞEST. Vorbeşte pe şest ! = fii prudent ; vorbeşte încet !
ŞTAIF = guler.
Staif este — de bună seamă — nemţescul **steif** (rigide, tendu, empesé, cérémonieux, guindé) = ţeapăn, scrobit, băţos, care'şi dă ifose.
TOCILA = bicicletă.
TROCAR [vezi **curcan, scatiu, sticlete**] = gardist.

B. L.

NEVASTA. — Care i-au fost ultimele cuvinte, doctore?
DOCTORUL, — In sfârşit o să fiu văduv!

Proverbe şi anecdote din Turcia şi Armenia

Intr'o revistă engleză, „Contemporary", o armeancă, miss Zabell C. Ropagian, prezintă o serie foarte amuzantă de proverbe şi anecdote din Turcia şi Armenia :

„Ce-mi pasă că lumea e mare dacă pantoful meu e strimt?

Prietenul priveşte faţa şi duşmanul picioarele tale.

Un nebun aruncă o piatră în puţ şi patruzeci de deştepţi nu sunt în stare s'o scoată.

Pe când se citea evanghelia în faţa unui lup, acesta strigă : „Grăbiţi-vă că trece turma!"

Oul de astăzi este mai bun ca găina de mâine.

Dacă Dumnezeu vrea să bucure inima omului sărman, îi face să-şi piardă măgarul şi să-l regăsească apoi.

Unchiul unui copil al cărui tutore era, avea obiceiu să-l ţoţenească spunându-i : „Nu vei fi nici odată om". Anii trecură şi nepotul deveni ministru. Cum reaminti unchiului vechea lui profeţie, bătrânul îi răspunse: „Copilul meu, nu ţi-am spus niciodată că nu vei fi prim-ministru, am spus că nu vei fi niciodată om".

Un ţăran armean promisese lui Dumnezeu că-şi va vinde calul şi va consacra preţul pentru cumpărare de lumânări dacă femeia lui se va vindeca. O nouă boală urmând după uitarea promisiunei sale, el se hotărâ să ducă vita la târg, luând în acelaş timp şi o pisică cu el. „Cât costă calul" ? îl întrebă un cumpărător. „Două ruble" „Il iau!". Şi cât pisica ? „Două sute de ruble". Târgul fu încheiat, ţăranul cumpără de două ruble lumânări, preţul calului promis lui Dumnezeu şi păstră în buzunar cele două sute de ruble".

Umorul suedez

Hasse Zetterström

O pălărie

Când un bărbat vrea să-şi cumpere o pălărie, intră într'o prăvălie unde se vând pălării.

Cu privirea sfioasă, cerşind par'că iertare, bărbatul îşi scoate ciurucul mucegăit, maltratat, ros de molii, ce-l poartă pe cap şi se adresează vânzătorului:

„Imi daţi voe să-mi aleg o pălărie?"

Atunci vânzătorul vine cu o maşină mare, grea, rotundă o aşează pe capul clientului, o îndeasă, până ce omul îşi pierde echilibrul crezând că poartă un munte pe cap. Pe urmă vânzătorul apasă pe un resort, încât pare că trozneşte ceva în capul omului, şi zice:

„58!"

Poate să zică şi 62, dar atunci are de a face cu un cap neobişnuit de gros.

In fine clientul primeşte o pălărie, ce-i vine perfect de bine, după ce a suferit (ea, pălăria!) diferite transformări, lărgiri în dreapta şi în stânga, adăugiri de făşii de plută şi de hârtie maculatură în dosul benzii de piele din interiorul calotei.

Când omul ese în stradă, vântul îi ia pălăria, şi sosind acasă o pune pe un scaun şi se aşează pe ea. Aceasta se repetă destul de des, timp de doi ani de zile, până ce omul observă că băncile nu-i mai sconteazǎ poliţele. Atunci se împrumută cu 10 coroane de la un prieten şi-şi cumpără o pălărie nouă.

Aşa procedează bărbatul. Dar femeia? Spre exemplu nevasta mea?

Deunăzi beam cafeaua împreună, tăcuţi, serioşi, căci dimineaţa nimeni nu e dispus la glume. In tăcere fiecare întocmeşte programul faptelor sale de peste zi.

Nevasta mea spune:

„Vroiam să te rog ceva. Imi trebue o pălărie nouă".

„Da, fiindcă n'au trecut decât două săptămâni de când ţi-ai cumpărat una".

„Să mă ierţi, ultima pălărie mi-am cumpărat-o în primăvară. Nu pot să port iarna o pălărie de vară. Sau ai vrea tu s'o fac?"

„N'aş avea nimic de obiectat. Eu nu port iarna o pălărie specială".

„Nici tu nu porţi iarna o pălărie de pae".

„Nu, dar poate ai dori tu să port una, ca să fiu de râsul oamenilor şi să prind un guturai".

Pauză.

Eu: „Cât costă o pălărie nouă?"

„M'am gândit, să-mi comand o formă nouă şi s'o garnisez cu o pană de pe pălăria veche".

„Vreau să ştiu cât costă asta".

„Nu ştiu".

„Atunci te însoţesc şi cumpăr eu pălăria. Există pălării simple, foarte elegante şi eftine. Vom cumpăra o pălărie de acest fel. Ne întâlnim la 4, la magazinul doamnei Skillt".

Ne întâlnirăm. Şi pătrunşi de gravitate intrarăm. Magazinul modistei era plin de cucoane, cari încercau pălării şi pe când încercau, vorbeau de pălării, pe care le avuseră în trecut, vorbeau de pene, egrete şi funde.

In faţa unei oglinzi stătea domnişoara Nyqust de la teatru, pentru care am o adâncă admiraţie. Incerca o delicioasă tocă de blană, gătită cu catifea roşie. Salutai actriţa, căci o cunoşteam de la un dineu dat de directorul teatrului, şi ea, plăcut surprinsă, îmi zise:

„Fii drăguţ şi ajută-mă să aleg. Asta îmi şade bine? Găseşti că e prea mare? N'ar fi mai bine să schimb catifeaua roşie? Sau să iau o egretă simplă?"

„E minunată, zisei, desăvârşită. Nu-mi pot închipui ceva mai ales. Vă vine admirabil".

Vânzătoarea îmi aruncă o privire prietenoasă, dar în aceeaş clipă simţii un ciupit în braţul drept, o ciupitură dureroasă şi energică, şi auzii glasul nevesti-mi:

„Am crezut, că ai venit să-mi cumperi *mie* o pălărie".

„Imediat"... răspunsei şi adresându-mă modistei:

„Am putea vedea o pălărie simplă şi eftină? Dar să fie elegantă".

Ne arătă o pălărie simplă şi eftină. Era şi foarte elegantă, pentru un elefant sau un hipopotam mai tânăr, care ar fi dorit să flirteze Dumineca pe malul Nilului.

Nevastă-mea svârli pălăria după tejghea.

Incercarăm altă pălărie.

„Aţi aşezat-o pe dos" zisei.

„Ba nu, şade bine" răspunse vânzătoarea. Şi am asvârlit şi pălăria asta în dosul tejghelei.

Pălăria următoare.

Era o pălărie foarte drăguţă. Foarte simplă, dar cu şic.

„Asta e pălăria ce-o caut, spusei, asta îţi vine bine. Pe asta o luăm. Cât costă?"

„185 coroane" zise vânzătoarea.

Eşii în stradă, şi respirai adânc de cinci ori; pe urmă intrai din nou.

O altă pălărie fu încercată.

„Asta îmi place, am zis. Se potriveşte cu ochii tăi, cu gura ta, cu faţa şi părul tău, numai cu nasul tău nu.

Potrivirea pălăriei cu forma nasului are mare importanţă. O persoană puţin cam cârnă nu poate purta orice pălărie".

„Cârnă??!!" zise nevasta mea, şi trecurăm la altă pălărie.

Am trecut la 18 alte pălării. Nici una nu venea bine. Adică, să ne înţelegem, s'ar putea ca toate să fi fost potrivite, dar e foarte posibil, ca eu să nu fi luat cu mine femeia potrivită pentru cele 18 pălării.

Ne aşezarăm, pentru a ne odihni, şi pe urmă începurăm din nou.

In fine cumpărarăm pălăria, pe care o încercasem la început, apoi ne-am dus acasă, obosiţi şi posomorâţi.

Trecând pe strada principală ne ieşi Olga în cale. Olga purta exact aceeaş pălărie ca nevastă-mea.

„Ai văzut, îmi zise soţia, femeia aceasta poartă o pălărie la fel cu a mea.

„E drept, seamănă puţin cu a ta, răspunsei.

„Era exact aceeaş pălărie. Nu pot purta aceeaş pălărie ca femeia aceasta".

„Cunosc mulţi domni, cari poartă aceeaş pălărie ca şi mine".

Opt ore puză.

— — — — — — — — — — — — —

A doua zi nevastă-mea vându pălăria cea nouă domnişoarei dela franzelăria din colţ, pentru 15 coroane plătibile în rate. Şi mâine vrea să-şi cumpere altă pălărie.

Am angajat un comisionar, care s'o însoţească. Ii plătesc 2 coroane pe oră, şi îi dau o cutie cu ţigări şi 5 coroane pe deasupra, dacă pălăria va costa mai puţin de 45 coroane.

Mai târziu nevastă-sa va putea moşteni pălăria.

Poate chiar peste o lună.

O femeile!

CRONICA SPORTIVA

„Boxa" ca sport pentru amatori şi ca mijloc de Cultură Fizică

Recentele matchurĭ internationale de boxă Carpentier-Battling-Sikie şi Criqui-Mathews precedate de obicinuita reclamă de „tam-tam" prin toate ziarele lumei, au stârnit din nou interesul general atrăgând atenţia tuturor asupra sportului Boxei „the noble art of self defense", cum îi numesc englezii. In marele public părerile sunt foarte împărţite în ceeace priveşte boxa

Unele persoane moderne şi în general toţi sportsmenii vorbesc cu entusiasm de performanţele campionilor. Pentru această categorie de oameni, luptele nu sunt nici odată destul de crâncene şi campionii iau aspect de „semi-zei" carĭ duc departe, peste mări şi peste ţări, renumele ţării lor de origine.

Alte persoane, fie că sunt mai potolite din fire, fie că nu au văzut niciodată vreun „match" de boxă, fie că nu au despre boxă, decât o idee vagă şi în general falsă, îţi vor spune: „Boxa! Vai ce sport barbar şi brutal! Să te umpli de sânge! Să-ţi rupi nasul,urechile, să-ţi scoţi ochii! „Auzi sport! Mă mir cum de e permis să se practice un sport aşa de barbar din care poţi rămâne schilod sau, Doamne fereşte! să mori pe loc!".

Din nefericire aceste ultime cuvinte le auzi mai des, căci aşa sunt persoanele potolite, când habar nu au de ceva, atunci se bursuluesc şi protestează mai tare!

Şi totuşi cât de greşită este această, părere! In zadar te trudeşti să convingi pe interlocutorul tău. Prejudecăţile stabilite de decenii sunt atât de greu de combătut şi orice încercare de a răzbi pe calea progresului este în totdeauna zădărnicită de atât de imensa forţă, de inerţii a rutinei!

Totuşi mă adresez persoanelor neprevenite, nepornite, accesibile ideilor moderne, şi devenite oare cum prielnice ideiei sportive, şi aşi vrea prin aceste rânduri să lămuresc acelor ce nu ştiu, ce este boxa ca sport pentru amatori şi ce valoare are pentru cultura fizică a individului exerciţiul ei, raţional practicat sub conducerea unui profesor într'o sală modern instalată.

*

In prim rând aşi dori să arăt ce deosebire enormă există între luptele crâncene şi une ori sângeroase ce susţin între ei *profesionalii*, campioni plătiţi cu sume uneori fantastice pentru aşa zisele campionate ale lumei (prea des transformate în spectacole de bâlciu de către menagerii şi impresarii macantili) şi între sportul raţional al boxei aşa cum trebue să se practice de amatori în sălile de cultură fizică.

Boxa de luptă, practicată de campioni, are desigur la baza ei virtuozitatea mişcărilor, concepţiunea iute şi ştiinţifică a loviturilor şi a paradelor, însă tinde la scopul final de a-şi scoate cât mai repede adversarul din luptă printr'un „punch" cât mai tare şi mai bine aplicat la vreo parte cât mai sensibilă a adversarului

Boxa de sală aşa cum o practică amatorii carĭ nu au veleităţi de a dobori pe un Dempsey sau Siki, porneşte dela cu totul alte principii.

Ea urmăreşte mai ales desvoltarea armonioasă, a tuturor muşchilor corpului prin mişcările cugetate de cultură fizică şi nu are de scop decât de a completa educaţia individului învăţându-l să se servească *pentru apărare şi atac de mijloacele ce natura i-a pus l îndemână:* braţele şi pumnii.

Boxa este tot deauna întovărăşită de exerciţii preliminarii de cultură fizică generală, cari pun în lucru toţi muşchii corpului, mlădiindu-l şi întărindu-l.

Boxa, prin mişcările sale iuţi şi cugetate este în acelaşi timp şi un excelent exerciţiu pentru inteligenţă, desvoltând agerimea minţei, hotărârea repede, execuţia imediată, iuţeala reflexelor, spiritul de combativitate şi de curaj precum şi *calităţi morale* de loyalitate şi încredere în sine

In afară de acestea este unul din cele mai atractive dintre sporturile ce se face în local închis, şi doar scrima poate rivalisa cu succes cu boxa ca rezultate fizice şi morale pentru individ.

Boxa pe deasupra este un sport accesibil tuturor pe când scrima, azi, este costisitoare.

Şi cum să fie altfel când pentru a practica boxa nu ai nevoie în cel mai bun caz, când eşti amator care vrei să lucrezi într'o sală de boxă, decât de o pereche de mănuşi, un pantalonaş de stambă! Cum vreţi sport mai lesne de practicat deci mai popular!

De aceea în ţările anglo-saxoane nu este copil ajuns la vârsta de 8--10 ani, care să nu ia fie dela vreun camarad mai în vârstă, fie dela un profesor, fie cu voie sau fără voie, indispensabilele lecţii cari îl învaţă să se servească de braţele şi de pumnii săi.

Şi din acest punct de vedere câtă diferenţă este între ce se petrece acolo şi ce se petrece la noi!

Fiecare din domniile voastre aţi asistat la vreo bătaie între copii sau chiar între adulţi la noi în ţară!

După un noian de invective şi de desfideri reciproce, unul dintre adversari se decide şi *închizând ochii* se repede ca., un „orbeţ" asupra adversarului său; celălalt face la fel, si asistăm la o luptă ridicolă.

Dacă se mai întâmplă ca să mai fie de faţă şi câţiva prieteni ai unuia din combatanţi, apoi să vedeţi cum sub cuvânt că vor să-i despartă — se reped asupra protivnicului şi-l lovesc care mai de care!..

In Anglia şi în genere în ţările unde boxa e practicată de toţi, nu veţi asista niciodată la un asemenea spectacol!

Bătăile sunt mult mai rare şi nu se produc decât cu motiv bine justificat Niciodată nu veţi vedea pe cineva intervenind intempestiv, sau pe mai mulţi inşi sărind asupra unui singur individ ca să-l lovească. Aceasta este considerat ca ne-loyal, „unfair" cum zic englezii, şi lupta este lăsată liberă între indivizi, până ce unul din ei se consideră ca învins. Ei pleacă nepăstrând pică adversarului său şi mai ales ne-scoţând cuţitul pentru ca să se răzbune cum se întâmplă prea des şi la noi ca în ţările latine.

Acesta este rezultatul educaţiei colective la naţiunile unde fiecare învaţă şi practică boxa de mic copil tot astfel ca cum învaţă şi practică înotul, umbletul, scrisul şi cititul.

*

Inchei această digresiune prin care am arătat rolul educativ şi moral al boxei şi revin la demonstraţia ce voiam să fac a folosului individual ce decurge pentru fiecare om din practicarea raţionată a boxei ca mijloc de cultură fizică.

Să vedem ce anume face un amator-elev într'o şedinţă la o sală de boxă bine organizată, prevăzută cu toate aparatele necesare, şi pusă sub conducerea unui profesor de cultură fisică şi boxă, priceput şi destoinic.

Sălĭ de acestea există zecĭ şi sute în străinătate. La noi nu cunoaştem din nefericire decât două: acea a „Boxing-Clubului Român" din strada G. Clemenceau 6 şi acea a „Soc. de Tir, Arme şi Gimnastică" de pe cheiul Dâmboviţei.

Amatorul vine din oraş, la ora când a sfârşit munca sa intelectuală orĭ de birou, se desbracă în vestiarul clubului, unde îşĭ are cazierul său cu efectele sale de sport; apoĭ trece în sala de cultură fizică. Aci sub direcţia profesoruluĭ face o serie de exerciţii de mlădierĭ ale tuturor membrelor şi muschilor corpuluĭ întovărăşite de exerciţiĭ de respiraţie adâncă care aerisesc plămâniĭ şi desvoltă capacitatea toracică. Exerciţiile se fac atât din picioare cât şi culcat pe rogojinĭ speciale. Amatorul trece apoĭ la „punching-ball" sau la sacul de nisip, unde face exerciţiĭ de loviturĭ cu ambele braţe; apoĭ trece la o şedinţă colectivă de „medecine-ball", adică o mingie cam de 4 orĭ atât de mare cât o mingie de foot-ball şi umplută cu fasole, care se aruncă dela unul la altul, cu o singură sau cu două mâinĭ din diferite poziţiunĭ ale corpuluĭ. Amatorul face apoĭ o şedinţă de „pousse-pousse" cu un camarad, desvoltându-şĭ muschiĭ abdomenuluĭ, aĭ umerilor şi aĭ şalelor sau o şedinţă de săriturĭ la coardă, exerciţiu excelent pentru muschiĭ gambelor aĭ pulpelor şi mlădierea generală a corpuluĭ.

Astfel pregătit de aceste exerciţiĭ preliminare, elevul-amator trece însfârşit la lecţia propriu zisă de boxă. Işi pune mănuşile de boxă în mâinĭ, se urcă pe ring şi execută la comanda profesoruluĭ toate exerciţiile de lovire şi apărare, carĭ constituesc arta de a boxa. Profesorul rectifică mişcările, indică jocul de picioare şi de braţe, comandă „eschivele", paradele şi ripostele, într'un cuvânt învaţă pe amator să se servească de mâinile şi picioarele sale în mod inteligent şi raţional.

In fine, după toate acestea, amatoriĭ maĭ înaintaţĭ fac asalt între ei pe „ring".

In aceste asalturĭ, fiecare caută să întrebuinţeze cât maĭ bine lecţiile primite şi rezultatul este un fel de scrimă cu mănuşile, în carĭ loviturile se dau cu vârful degetelor, nu ca să doară, ci numaĭ ca să atingă şi să arate virtuozitatea fiecăruia.

Ce deosebire între aceste asalturi abile şi prieteneşti, în cari loviturile sunt anunţate cu loialitate din amândouă părţile şi „match"-urile de boxă dintre profesionaliĭ plătiţĭ!

In cele din urmă, amatoriĭ osteniţĭ şi transpiraţĭ se desbracă apoi de ţinuta lor de sport şi trec la duşe — caldă şi rece — unde se face reacţiunea atât de plăcută, după care sângele circulă mai vioi şi fiecare se simte par'că mai tânăr şi voios.

* * *

Aceasta este ceea ce noĭ amatoriĭ de boxă şi cultură fizică preconizăm şi voim să introducem în practica concetăţenilor noştri.

Veţĭ admite împreună cu mine că între exerciţiile acestea folositoare, carĭ se pot practica de orĭce individ, la orĭce vârstă şi cu orĭce pregătire atletică şi între „match"-urile brutale ale profesionaliĭlor este o deosebire ca dela cer la pământ!

Şi acum — dacă am reuşit să conving măcar pe cât de puţinĭ dintre dv.: liberĭ-profesioniştĭ, muncitorĭ intelectualĭ sau manualĭ, funcţionarĭ, lucrătorĭ, studenţĭ sau elevĭ, părinţĭ de familie cu copiĭ, toţĭ câţĭ aveţĭ nevoe de mişcare şi de desvoltare fizică, — vă fac o mare rugăminte: veniţĭ domniile voastre sau trimiteţi-vă copiiĭ la sălile de boxă şi cultură fizică şi veţĭ vedea ce bine vă va fi şi dv. şi copiilor dv. şi ce folos va decurge pentru Neamul nostru.

NEAGU BOERESCU
Preşed. „Boxing-Club-ului Român"

Ştiri sportive diverse

Invincibilul „escrimeur" francez *Lucien Gaudin* va apare în public la Londra în seara de 19 Februarie, în sala de gală a hotelului Cecil, trăgând la floretă contra maestrului francez *Mimiague*, care de mulţĭ anĭ se află stabilit la Londra.

Această mare serbare de scrimă este organizată pentru sporirea fondurilor Legiuneĭ Britanice, care se ocupă de refacerea regiunilor devastate de războĭ.

*

D-na *Molla Mallory*, campioana Statelor-Unite, a anunţat telegrafic că la 10 Februarie va fi pe Coasta de Azur pentru a participa la marile concursurĭ de lawn-tennis, carĭ vor avea loc în Februarie şi Martie la Monte-Carlo, Cannes, Menton şi Nisa.

Juriul şi concurenţa concursului de patinaj organizat de „Cercul Atletic-Bucureşti pe lacul Cişmigiu la 31 Ianuarie 1923

D-na Mallory speră să aibă ca adversară pe d-ra Suzanne Lenglen, campioana lumeĭ.

*

La Londra a fost vândut *prin licitaţiune publică*, în cursul luneĭ Ianuarie, un automobil *în stare de funcţionare şi posedând toate accesoriile necesare*, pentru suma de 2 livre sterling, ceea ce în lei reprezintă circa 2000.

Am fi fost şi noĭ amatorĭ la aşa preţ, cu atât maĭ mult că „modelul" nu era cine ştie ce antidiluvian: 1909, şi, de, cum era anunţat „în stare de funcţionare" ne-ar fi permis să scăpăm de pacostea ce sunt birjariĭ bucureştenĭ!..

*

Ziarul „L:Auto" anunţă rezultatul campionatuluĭ de boxă „poids légers" al Mexiculuĭ: *Merci Montes* a învins pe deţinătorul titluluĭ *Jimmy Dundee*. Faptul nu ar avea nimic senzaţional dacă „match"-ul nu ar fi ţinut 51 reprize a câte 3 minute fiecare, adică 2 ore şi 33 minute. (Reamintim că, dintre „match"-urile la „finish" cel mai lung a fost acel dintre Kelly şi Smith, în luna Noembre 1855 la Melburn (Australia) care a ţinut 6 ore 15 m.).

*

La Ministerul afacerilor străine din Franţa există un birou al propagandeĭ în străinătate şi care are ca subtitlu: „turism—sport—cinematograf". Acest birou are o subvenţie de 1 milion 500 miĭ francĭ, din carĭ circa 150.000 fr. sunt destinaţĭ sportuluĭ.

Aviz d-luĭ ministru I. Duca.

*

Cât produce zilnic o fabrică de automobile americană? Bine înţeles, pentru a da un răspuns maĭ elocvent, ne vom gândi la „Ford". Intr'adevăr formidabila instalaţiune dela Detroit scoate zilnic 6000 vehicule gata de pornit la drum şi direcţiunea Ford năzueşte să împingă producţiunea la 7500!

Automobilele — de orice formă şi putere ar fi ele — carĭ circulă în România, nu sunt toate la număr cât scoate într'o zi fabrica Ford. Dar cum ar fi ele maĭ numeroase când nu avem fabricĭ în ţară, şi reprezentanţiĭ diverşĭ vând marfa lor cu preţurĭ demne numaĭ de miliarde!?

*

Compatriotul nostru, d Hernia, stabilit de mulţĭ anĭ la Paris şi bine cunoscut în sălile de arme parisiene, a fost rănit la genunchĭ cu ocazia match-uluĭ final în vederea „Cupeĭ Chevillard", susţinut de echipa „săleĭ Haussy" (căreia aparţinea), contra echipeĭ „săleĭ Laurent".

Datorită acestuĭ accident — care sperăm că nu e grav — ecchipa Haussy s'a retras şi a fost declarată învinsă.

Urăm camaradului Hernia o grabnică însănătoşire.

*

Sporturile de iarnă prevăzute în programul Jocurilor Olympice (1924) vor fi, după recentul aviz al Comitetuluĭ olympic francez, organizate la Chamonix.

*

Gruparea scoţiană „Union of Rugby" a cumpărat zilele acestea un teren la Murayfield (Edimburg) pe care vor avea loc de azĭ încolo „match"-urile eĭ internaţionale

75.000 spectatori vor putea asista lae desfăşurarea pasionantelor faze a joculuĭ rugby, atât de apreciat în imperiul britanic.

Celebrul teren dela Inverleith nu poate găzdui decât 15.000 spectatorĭ, iar acel — nu maĭ puţin cunoscut — dela Twickenham decât 40.000

75.000, este o cifră formidabilă, dar ce să maĭ spunem de terenul dela Glascow (New Hampden Park) unde pot veni 140.000 spectatorĭ!! şi, în treacăt vom spune, că pe acest teren în 1912 când cu matchul de foot-ball asociaţie dintre echipele reprezentative ale Engliterei şi Scoţieĭ, *au plătit intrarea 127.307 spectatorĭ.*

Aeronautică

Bossoutrot, reputatul pilot francez de aeroplane, a stabilit (24—I) un *record oficios* al lumeĭ pentru sborul cu un aeroplan fără motor; într'adevăr el a reuşit la Etaples a sbura cu aparatul său „Moustique Farman", 3 ore 41 m. 45 sec., depăşind astfel recordul — 3 ore 22 m. — stabilit anul trecut de compatriotul său, aviatorul Maneyrol

*

Recordul luĭ Bossoutrot a fost de curând spulberat de aviatorul *André Maneyrol* — tot un francez — care a reuşit a sbura la Vauville, lângă Cherbourg, deci pe ţărmul mărei, 8 ore şi 5 minute!

Acest record e valabil de oarece a fost cronometrat de un reprezentant autorizat al Aero-Clubuluĭ francez

Maneyrol, rupt de oboseală, s'a scoborît numaĭ la orele 9 şi 21 m. seara, deoarece ceaţa începuse.

Această performanţă incontestabil este impresionantă.

Pisica

...Pisica mea, de ce priveşti la mine — în noaptea aceasta neagră şi ploiasă — nemişcată, ca un sfinx îndoliat?

Cele două pietre verzi sunt smaralde şlefuite de un vrăjitor satanic, — şi mi-e teamă'n astă noapte de privirea ta tăioasă şi mai rece decât gheaţa...

Cele două cercuri verzi sunt adânci caşi fântânile din şesuri pustiite, — şi mi-e teamă de ispita fosforescenţelor sterile...

Cele două peşteri verzi sunt umplute cu misterele visării — cu himere, cu miragii, cu fantome, — şi mi-e teamă de durerea desamăgirilor din urmă...

Pisica mea, de ce mă tot priveşti — când noaptea este sfâşiată de furtună — nemişcată, ca o statuie străveche în care Necunoscutul vieţueşte...

Porţi în tine o maşină ce deapururi hurueşte? — în circuit, aceleaşi forţe vibrează'n tine ca'ntr'o grotă? — sau ca şi carii în tulpină, în tine roade Vremea cea tenace? — sau ca apa printr'un filtru, în tine gâlgâeşte Infinitul?

Pisica mea, de ce mă obsedezi — când plânge noaptea fulgerată — nemişcată, ca un semn de întrebare?

Eşti tu oare conştiinţa vieţii mele prea trudite? — prin fine mă priveşte Fatalitatea nemiloasă? — Cum mă strânge remuşcarea atâtor fapte păcătoase! cum mă încleştează dorul celor cari sunt robi în mine! — o, strămoşii!... şi, presimt pe cei ce vor trăi în mine...

De ce trăesc? mă'ntrebi mereu — cine sunt: de unde vin şi unde merg? — *ce vreau* pe-acest pământ al Pătimirii?...

Pisica mea, de ce mă torturezi — când afară urlă noaptea — nemişcată, ca un zeu care'şi cere sacrificiul?

In tine-i toată taina vieţii? — şi, poate, îmi vorbeşti de dânsa într'o limbă a tăcerii — dar în vacarmul clipelor eu nu'ţi pricep eternitatea...

Eşti o sinteză de făpturi, pisica mea?... căci în atâtea nopţi trecute, ai fost alta'n orice noapte. — Ai fost Eva, ai fost tigrul — şarpele şi Afrodita; — ai fost Iris şi Phrynea — şi uitarea, moleşeala; ai fost nimfă, apoi diavol, — letargia, sterilitatea, reveria;... ai fost tot ce poate fi sufletul ascuns în om — în animale şi în plante şi în pietre...

Dar cine eşti în astă noapte, neagră şi fremătătoare, ca o rană larg deschisă în făptura nesfârşirii?

Pisica mea, nu mă străpunge cu privirea! Nu răscoli teroarea'n mine!... In astă noapte eşti Sfârşitul? — suprema nimicire a vieţii? — eşti neantul, golul triumfal?... Ah! teroarea strigă'n mine, — astă noapte, nu eşti tu oare moartea mea?...

Pâinea

O pâine rotundă, enormă, rumenită ca cel mai delicat obraz de fecioară, luci într'o zi sub şoarele de dimineaţă, pe o platformă împodobită cu flori şi ramuri de brad — la marginea unui sat de calici. Zădarnic se istoveau în muncă oamenii din acel sat: — foamea lor nu putea fi niciodată învinsă...

Şi'n ziua aceia, strânşi roată, ei priveau cu ochii mari la mana aurie, fără să'şi dea seama cum de se află acolo şi cine-i stăpânul ei.

Când preotul lor citi pe coaja pâinii aceste cuvinte scrise cu trăsături de azimă: *„Luaţi şi vă săturaţi!"*, oamenii nu mai stătură la îndoială. Bunul Dumnezeu s'a îndurat şi de dânşii. Tăiară fiecare câte-o bucată din pâine — şi'n ziua aceia nimeni nu rămase flămând.

Şi puterea lor de muncă spori.

In fiecare zori de zi, o pâine nouă, rumenă şi gustoasă, lua locul celei din ajun. Şi aceiaş taină şi aceiaş împărţeală se repetau, fără turburări.

Numai că, în fiecare zi, o altă inscripţie din azimă era citită de prost. Erau sfaturile cele mai înţelepte, gândirile cele mai frumoase... Iar oamenii urmau sfaturile, cu recunoştinţă. Un suflet nou creştea în ei, mintea lor pătrundea ageră prin mistere — iar munca nu mai era o dureroasă opintire de vită.

Trecură ani...

Intr'o zi, când soarele răsări mai sfânt şi mai îndemnător, oamenii veniră să'şi ia partea. Dar pâinea nu mai strălucia pe platforma înflorită. In locul ei zăcea cineva: — o mare pată de sânge se întindea, picurând printre scânduri.

Cu groază, ei recunoscură pe bătrânul lor proprietar.

Le fu lesne să se convingă că dânsul era binefăcătorul lor. Averea sa, sporită cu cruzime, altădată, prin truda şi foamea lor, — el o înapoia prin pâinea cea bună şi sfătuitoare, şi prin alte daruri tăinuite: căci nu se credea încă demn de iertarea foştilor săi robi. Când însă lada se goli, când sărăcia se aşeză în conacul său şi când simţi că şi moartea e foarte aproape, el îşi curmă singur viaţa, oferindu-se în locul pâinii, ca o ultimă jertfă: — numai astfel îşi dobândia iertarea şi buna amintire.

Şi oamenii îngenunchiară smeriţi. Dar nu disperară. Braţele lor erau prea puternice — căci Voinţa se oţelise cu înţelepciunea înscrisă pe pâinea Dreptăţii, — pentru ca foamea, teroarea şi neştiinţa să-i mai poată răpune vreodată...

EUGEN RELGIS

Din „Canto nuovo"

de **Gabriele d'Annunzio**

Căldura-albastră stă pe loc: întinde-se
nisipul ars de soare în spre zările
ce-au dispărut vederilor; pustie,
metalică şi tristă fierbe marea.

Pe ţărm înaintează 'ncet cortegiul
funebru în urma crucii şi a cadavrului,
şi numai câte-un gâlgâit de undă
şi dintr'un gât uman, doar câte-un plânset

din când în când tăcerea gravă turbură;
pe cer nu-i-nici un nor; nici un arbore
pe câmp nu se zăreşte, nici o pânză
nu rupe farmecul senin, albastru...

Colò, în urma crucii şi-a cadavrului
se depărtează recitând litânia,
şi merge merge merge, caravana,
sub tragica lumină nesfârşită.

în româneşte de **Giuseppe Cifarelli**

Ştiinţa la noi în sec. XVII

Din îndemnul unui amic mă aflu în faţa unei cărţi ştiinţifice, care are darul de a mă lăsa uimit. Mai dăunăzi dădui peste dascălul Stamatiad de pe la jumătatea sec. XVIII şi nu mică fu surpriza mea Dacă cu Stamatiad am putut găsi învăţaţi europeni scriind în curată limbă românească, într'un timp în care eram învăţaţi să credem ţara în plină barbarie, apoi de data aceasta găsesc lucruri şi mai extraordinare şi ca timp şi ca ştiinţă. Intr'adevăr, mă aflu în faţa **operilor lui Galileu,** ediţia boloneză din 1655—56, adică apărută după moartea marelui învăţat, a acelui ce a pus bazele ştiinţei moderne. In cele două volume se află întreaga luptă a novatorului cu obscurantismul din timpul lui. Te transporţi citind'o într'o lume par'că din poveste. Celebri necunoscuţi fac obiectul răspunsurilor genialului om de ştiinţă. Şi curioase reflecţii îţi trec prin minte.

Iţi perindă pe dinainte celebrităţile efemere şi a sacrificiului oamenilor de creaţiune faţă de piticii, invidioşii, neînţelegătorii sau potrivnicii interesaţi. Dar nu aceasta ne interesează pentru moment. Pe noi ne interesează nu textul, ci adnotările marginale. Intâi, cartea a aparţinut lui **Ioan Scarl:** căci zice pe copertă **„exlibris joan: Scarl:** şi apoi o literă „mare". După tradiţie, posesoarea operei, adică Academia, afirmă că cartea aparţinuse lui **Ioan Mavrocordat,** fratele lui Neculai şi fiu al lui Alexandru de la Karlovitz.

Acest Mavrocordat a trăit pe la 1700, a fost domn în Moldova şi Muntenia şi ar fi cumpărat'o cu adnotări cu tot, iarăşi după tradiţie. Şi probabil din această cauză nimeni nu şi-a mai bătut capul cu ea. Nu e vorba că ar fi fost şi greu pentru mulţi, dar în sfârşit, dacă s'ar fi bănuit ce e într'însa, se putea uşor găsi cine să o purice. A căzut sarcina asupra mea. Caut să mi-o îndeplinesc, cum pot mai bine.

In primul volum nu sunt decât două mici adnotări la „Discursuri". In cel de al doilea însă, găsim o sumedenie de însemnări, în special la celebra operă „Discorsi e dimonstrationi matematiche „intorno à due scienze, attenrenti alla Mecanica e i Movimenti Lacoli" operă în care Galileu îşi expune rezultatele şi teoriile sale asupra căderei corpurilor, cohesiunei şi pendulului. Această operă, care înseamnă pentru timpul său cam ceiace Gravitaţiunea lui Newton sau relativismul lui Einstein sunt pentru al lor, a fost publicată dela 1638 până la ediţia boloneză în Holanda şi Franţa şi abia după moartea lui Galileu şi în patria lui. Insemnările, de cari ne ocupăm, sunt ale **unui necunoscut,** dar acest necunoscut este un însemnat **om de ştiinţă,** care a trăit imediat după epoca lui Galileu. El pare a fi unul, dacă nu din potrivnicii acestuia, dar desigur din acei pe cari novatorul i-i supăra mult. Ar fi fost interesant acum câteva decenii, când la Florenţa s'a reedidat operile complecte ale lui Galileu, să se fi comunicat şi adnotările acestea, căci chiar pentru Italia ele sunt extrem de interesante. Aşa, din ele reiese limpede, că adnotatorul era un om de ştiinţă, care controlase aproape pas cu pas pe cel ce trebuia să termine cu „e pur şi muove".

La fie ce pas vorbeşte de experienţe făcute de el, sau la care a asistat. Unele confirmă rezultatele lui Galileu, altele le infirmă. Una în special afirmă că a fost făcută cu însăşi **bilancetta** marelui reformator. Această experienţă, după textul cărţei, n'ar fi fost executată de celebrul om de ştiinţă. Rezultatul controlului ar fi fost defavorabil conclusiunei galileene.

In marginele cărţei despre **Comete,** de asemenea găsesc multe însemnări şi în acelaş sens cu cele de mai sus.

Majoritatea lor în genere sunt destul de încurcate şi prescurtate în aşa fel încât se pot descifra cu greutate. La pag. 45 a cometelor vorbeşte de celebra cometă dela 1665 şi dă date asupra ei.

Dar nu acestea toate ne interesează pe noi. Pe noi ce ne interesează, sunt numai câteva lucruri din aceste note.

In una din ele, a doua dela pag. 189 a Discursurilor, adnotatorul zice: că la anul 1674 el făcuse experienţa (e vorba de controlul de mai sus) şi anume la **Belpoggio, iar că reuşita a fost negativă, ceiace s'ar fi petrecut la Academia della Traccia, sau i s'ar fi comunicat numai.**

In alta, în marginele lui „Il Saggiatore", pag. 25, se vorbeşte de un carecare **Rossetti,** ceiace se repeta şi la pag. 62 a „Discursurilor". Cititorul este trimes în ambele **să citească pe „prezumţiosul Rossetti"** în care notatorul nu citise nimic în ce priveşte nişte afirmaţiuni ale lui Galileu.

Dacă cartea nu ar fi aparţinut unui Scarletti (Mavrocordat) ale cărui neamuri au învăţat la Padova şi erau de acolo, dacă acest oraş nu ar fi fost la începutul sec. XVII a doua patrie a bizantinilor, dacă acolo nu s'ar fi zis de ei că este Atena nouă, dacă Rosetti nu ar fi apărut chiar în acest timp în ţările româneşti, desigur că însemnările nu ar avea decât (în afară de interesul ştiinţific) pe cel istoric şi anume de a căuta nu oraşul cu numele de Belpoggio şi de a afla că acolo exista o academie a Traciei. Poate chiar, ca numele de Tracia ar fi interpretat prin acel de **urmă.** Dar toate aceste coincidenţe ne dau de gândit şi ne împing la presupunerea, că cel ce a făcut notele era **unul de ai noştri.**

Intr'adevăr în sprijinul acestei afirmaţiuni mai avem şi o altă probă indirectă şi anume limba. Adnotatorul este străin, căci face greşeli grosolane de italieneşte, italieneşte bine înţeles din sec. XVII. Profesorul Ramiro Ortiz, care le-a citit, a afirmat categoric acest lucru. Negarea reuşitei experienţei, de care se vorbeşte mai sus, e însemnată: „e riusci nera", ceiace numai în limba lui Dante nu e scris. Apoi scrie: „sensibilo" în loc de sensibile şi multe altele. Dacă acest adnotator a fost străin, în legătură cu cele ce preced, nu este exclus ca el să fie român, sau cel puţin bizantin veniţi în acest timpuri la noi. In asemenea condiţiuni şi Academia della Traccia şi-ar avea explicaţia ei. Ai noştri ar fi fondat la fel cu ceilalţi din Padova, o colonie de învăţaţi la Belpoggio (?). Starea lor sufletească anti-galileană se explică iarăşi prin aceia că învăţatul italian distrugea toată faima lui Aristotel, de pe urma reputaţiei căruia probabil trăiau bizantinii fugiţi în Italia. Ceiace fac nu este decât o presupunere sau mai bine o inducţie. Ea poate să fie falsă. Dar totuşi are pentru ea argumentele invocate şi va trebui neapărat ca istoricii noştri să lămurească chestiunea aceasta. Necunoscutul străin, care la 1674 controla pe Galileu şi ale cărui cărţi răsar la noi, după ce rezultatele fuseseră comunicate unei Academii, trebueşte descoperit. După cum trebuie descoperită **Academia potrivnică lui Galileu,** cât şi pe **Rossetti care publica în aceleaşi chestiuni cu acesta.** Chiar dacă nu se va dovedi, ceiace cred, totuşi se poate ca să se dea peste relaţii între această Academie şi oamenii veniţi din Italia la noi chiar în acea epocă, ceiace n'ar fi puţin. Nu este de prisos de menţionat, că aceşti oameni veniţi din Italia au adus la noi epoca învăţăturei, aşa zisă a lui Matei şi Vasile Lupu, şi în acest căz legăturile sunt multe de făcut. Oricum ar fi o constatare rămâne: la acea epocă, în care nu ştiam, decât că s'a ocupat lumea de chestii religioase şi istorice, ne-a mai rămas şi suprise, adică preocupări mai mult de cât posibile, precum şi cărţi ca aceica pomenite în acest articol. Era prin urmare la noi un public care se ocupa de aproape şi de problemele mari ştiinţifice la intrarea în epoca modernă. Poate că curând vom găsi şi vreunul de al nostru amestecat pe faţă în mişcare. Nu este exclus, după toate probabilităţile, dacă nu este chiar adnotatorul şi presumţiosul Rossetti.

EM.GRIGORAŞ

INSEMNĂRI

Şcoala „Imaginistă"

Şcolile literare în Rusia au avut în totdeauna particularitatea de a cuprinde membri puţini. Tocmai opusul celor înjghebate în cenaclele literare din Franţa. E un cusur, desigur; căci posibilităţile de artă sunt, prin aceasta împuţinate. Dar e şi un bine, dacă numărul redus al tovarăşilor unei şcoli literare înseamnă selecţiune şi sinceritate.

Oricum, faptul este acesta. Futuriştii strânşi în jurul lui Maiakowski, sunt abia patru, şi nu mult mai mult sunt tinerii poeţi imaginişti cari scriu sub înrâurirea tot atât de tânără *Iessenine*.

Dar mica minoritate de azi face ca scriitorii dinainte de revoluţiune să fie uitaţi cu totul. Moda e întreagă de partea celor noi. Şi opiniunile lor politice bolşeviste nu alcătuesc singura pricină de succes. Ei aduc, incontestabil, o noutate puternică, pe care o societate înnoită ca cea dela Mosova nu o poate primi de cât cu plăcere.

Dar să vedem în ce constă şcoala lui Iessenine.

După cum o spune însuşi numele, curentul imaginist caută, cu înverşunare: *imagini*. Caută cantitativ ca şi calitativ. Cât de multe, nu e prea mult pentru ei. Cât de noi, cât de stranii, cât de baroce ar fi, — ei sunt bucuroşi să le găsească. Imagina nu este un mijloc de stil. Pentru ei, ea e un scop în sine.

Un rus-francez care a citit poeziile lui Iessenine, ne spune că aceste imagini sunt atât de sălbatece încât nu pot fi traduse în altă limbă. Atâta de multe, încât se îneacă şi te obosesc. Că, totuşi, ele nu ascund cu totul „adevărata simplitate a lui Iessenine, sentimentul său adevărat al vieţii ţărăneşti".

Dacă apariţia unui asemenea curent literar are un interes deosebit pentru România, aceasta se datoreşte unei coincidenţe ciudate. Ţara noastră e singura unde formula şcoalei imaginiste să fi încolţit în inima vre-unui poet, singura unde s'a scris în sensul imaginist.

E inutil să mai ascund numele. Toată lumea l'a ghicit. Este d. Ionel Teodoreanu. Nu e şef de şcoală, fiindcă nu există *imaginism* la noi. Nu avem decât un *imaginist*, în toată puterea cuvântului. Şi acesta este d. Teodoreanu.

Desigur faptul că e moldovean şi că deci e mai aproape de sufletul slav, explică pentru ce singurul imaginist ne-rus din lume e moldovean.

Dar e nepotrivit să căutăm pricina unor fapte ca acestea. Le înregistrăm şi atâta tot

Revenind la tânărul Iessenine, şi făcându-l să vorbească, vom afla „că anul 1919, cel mai frumos din viaţa lui, l'a trăit într'o odae unde erau 5 grade sub zero. Când vroia să scrie, cerneala îngheţa pe condei. Pe prieteni îi primea cu samovarul aprins, aprins cu ajutoru câtorva vechi icoane. Din lipsa de hârtie, poemele şi le scria pe zidurile mânăstirei Strastnoy. Pentru a tipări o broşură, a trebuit să-şi vândă paltonul".

Iessenine actualmente se află în Paris, în călătorie de nuntă, cu soţia sa, d-na Isadora Duncan, celebra dansatoare de care am vorbit într'un număr trecut al „Diminetei".

Acei ce l'au văzut, spun că suferă grozav de spleenul Rusiei părăsite, şi că abia aşteaptă să svârle hainele nemţeşti, şi să îmbrace bluza din ţara lui, în ţara lui.

Cu siguranţă, spune Ruso-Francezul care l'a vizitat, găsi-va Iessenine acest occident liniştit şi ticluit o lume de „orori şi de putregai".

Poate.

D. I. SUCHIANU

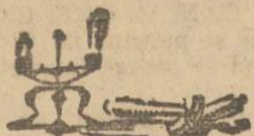

Lupu Dichter

La 28 Ianuarie s'a împlinit un an dela moartea lui Lupu Dichter. A fost un mare cunoscător al ştiinţei Dreptului. Nepuţând dobândi o catedră universitară, a făcut ziaristică. Dar ziaristica lui a fost şi ea operă de jurisconsult.

Lucrarea-i de căpetenie: *Naşterea şi desvoltarea istorică a Statului Român şi a institutelor sale de drept* merită să fie retipărită. Acesteia i-a urmat, după un deceniu şi jumătate, un curs ţinut la o universitate, — dar aceea era „Universitatea populară" întemeiată de doctorul Cantacuzino — cu privire la obiectul, subiectul, etiologia şi teleologia Dreptului.

Cândva, când spaţiul o să ni-o îngădue, vom vorbi pe larg de aceste lucrări din cari vom da unele extrase, în cari noţiunile de drept alternează cu minunate legende, tradiţii şi maxime romane.

Lord Lytton

In Englitera s'a comemorat cincizeci de ani dela moartea lui Edward Bulwed-Lord Lytton. A murit la 18 Ianuarie 1873 lăsând un imens material de literatură. Impins de necesităţi, încercase toate genurile, fusese om politic, ales chiar în parlament şi condusese o mulţime de publicaţiuni periodice cari i-au adus o reputaţie mondială. La un moment dat, străinătatea văzuse în el pe un rival al lui Walter Scott.

Astăzi şi el şi Walter Scott sunt aproape scoşi din circulaţie. *Rienzi*, *Ernest Maltravers*, *Ultimul baron*, sunt romane uitate. Unul singur supravieţuieşte şi e citit cu plăcere: *Ultimele zile ale Pompei*.

Impreună cu *Quo Vadis?* de Sienkievici, e romanul care se traduce mereu şi mereu figurează în toate editurile şi toate colecţiunile puse la îndemâna fiecăruia.

Romanul a apărut la Londra în anul 1834, în trei volumaşe mici.

Subiectul i-a fost inspirat autorului cu prilejul unei călătorii prin Italia şi o mai îndelungată oprire la Pompei. Succesul în Anglia şi pretutindeni unde apăreau traducerile fusese imens

O biografie

Apare la Berlin o biografie consacrată Henrietei Schrader soţia unui deputat liberal din Reichstag. E fără interes pentru străini, dar conţine o corespondenţă a cărei valoare documentară nu poate fi negată. E vorba de nişte scrisori adresate ei de împărăteasa Frederica muma împăratului Wilhelm.

Se ştie puţina stimă pe care această femee o avea pentru fiul ei şi se crede că ori a fost o mamă denaturată căreia îi lipsea până şi instinctul dragostei părinteşti, ori fostul Kaizer era atât de odios în cât chiar mamei sale îi suggera o profundă aversiune. Impărăteasa ura pe Bismark dar totuşi nu aproba felul cum cancelarul de fier era tratat de augustul ei fiu.

Scrisoarea în care ea vorbeşte urât de el a fost scrisă în 1892 în ajunul călătoriei împăratului în Anglia. Mama sa plânge în acea scrisoare de uşurinţa, superficialitatea şi vanitatea lui Wilhelm.

Hasse Zetterström

Face parte din generaţia scriitorilor suedezi, următoare lui Strindberg şi Selmei Lagerlöf. In ţările scandinave şi în Germania schiţele sale, aperitive umoristice, nu amuza numai marele public, ci chiar pe literaţii cei mai înăcriţi, cari găsesc totuşi că spiritul lui caustic s'ar înrudi prea mult cu acela al lui Mark Twain. Haase nu se lasă însă intimidat şi continuă să scrie.

Micile mizerii ale vieţii, toată comedia umană este privită prin lupă şi redată cu preciziunea xilografilor japonezi şi într'un stil care nu e lipsit de artă şi nici de surpriza exagerărilor, aşezate ici colo ca nişte sperietori pentru naivi.

Teatrul la sârbi

In 1919 s'au împlinit cinci zeci de ani de la înfiinţarea primului teatru sârbesc. De oarece atunci noul teatru era în reparaţii, aniversarea a fost sărbătorită de-abia acuma în Ianuarie.

Teatrul lae sârbi a început la 1809 şi fondatorul lui a fost Ioachim Vuici (1772—1847), traducător, prozator şi la urmă autor dramatic. El înjghebase o mică trupă cu care a jucat la Pesta o traducere din Kotzebue făcând apoi un turneu prin Arad şi Temişoara ajungând la Kragujevatz unde prinţul Miloş l-a oprit ca să întemeieze un teatru naţional.

Vuici era tălmăcitor de piese, actor şi regisor. Reprezentaţiile erau foarte primitive. Actorii umblau ziua pe străzi bătând toba. Rolurile de femei erau jucate de bărbaţi. Actorii erau simpli amatori.

La 1840 regăsim la Belgrad trupa lui Atanasie Nicolici şi la 1842 o altă trupă mixtă compusă din elemente dela Zagreb şi Novi-Sad. O societate a „prietenilor instrucţiunei publice" subvenţionată de guvern încearcă întemeierea unui teatru stabil, dar nu reuşeşte cu toată protecţia acordată de Alexandru Karagheoghevici care la 1858 părăseşte tronul.

1863 guvernul însărcinează o comisie să se ocupe serios de un teatru care se şi înfiinţează dar dă faliment în 1866. Totuşi acest început dădu roade şi la 1870 găsim la Belgrad chiar un conservator.

Adevăratul teatru sârbesc începe la 1900 când Br. Nuşici, un autor dramatic foarte popular ia direcţiunea teatrului de stat. Acest teatru există şi astăzi. Pe scena lui se cântă opere streine şi se reprezintă pe lângă un repertoriu naţional, repertoriul strein alcătuit din capodoperile literaturii universale.

Adeverul Literar şi Artistic

Preţul abonamentelor:

Pe 12 luni 150 lei
„ 6 „ 75 „
„ 3 „ 40 „

Frânturi

Dicţionarul d-lui Dr. Urechiă

c) Pronunţarea

In cea mai nouă din cele două prefeţe ale dicţionarului francez-român, d. dr. A. Urechiă spune:

„Am crezut de asemenea folositor să indicăm şi modul cum trebuesc pronunţate acele cuvinte cari, din acest punct de vedere, pot prezinta oarecare greutate".

Pronunţarea d. dr. Urechiă o dă cele mai adese ori acolo unde nu trebue; n'o dă unde e necesară; iar indicarea pronunţării este mult-zăpăcitoare.

E mult-zăpăcitoare acea indicaţie, pentru că autorul, în restituirea felului de pronunţare, ba utilizează o transcripţie tot franţuzească: **abasourdir** (zourdir), **abat-faim** (ba-fin), **abcès** (ab-cé), **about** (bou), **académie** (mî); ba se aruncă la o rostire românească: **abjuration** (rasion).

Astfel că, admiţând cazul norocos că nu se vor găsi oameni cari să citească: **abichea, abŏu, academă**; vor fi însă alţii cari vor ceti **abjŭrazion**, de vreme ce nimeni şi nimic nu a venit să le spue că d. dr. Urechiă ar fi părăsit la un moment dat un chip de redare a pronunţării, pentru un altul.

Apoi — tot la acest capitolaş: al pronunţării — d. dr. Urechiă aci redă în paranteză întreg cuvântul, aci oferă numai două silabe sau numai una. Te întrebi dece termenul **abdomen** are parte în paranteză de următoarea transcripţie silabisitoare: **ab-do-mè-ne**; iar cuvântul **académie** nu se împărtăşeşte decât de un **mi**? Şi zadarnic te întrebi: de ce pronunţarea e indicată la **abjuration** şi nu la **abolition**? dece la **ablution** şi nu la **ablation**?

Unui diletant ghiduşar care ar fi avut puterea să ducă la bun capăt doar un mic ghid de buzunar în două limbi, — care şi-a umflat însă vocabularul ca acesta să devie dicţionar — n'o să-i cerem să întreprindă pentru redarea rostirii ceeace fac lexicografii bilingvi de aiurea: să întreprindă, adică, o pronunţare figurată însoţită de cheea pronunţării cu toate nuanţările şi subnuanţările. Ii putem însă cere să găsim indicată pronunţarea acolo unde într'adevăr ea „prezintă greutate". Şi pronunţarea n'o găsim tocmai la:

abeillage *)	**affûtiau**
acescence	**aiguiller**
acquiescement	**aiguillette**
aile	**antiquaille**
aillade	**appareiller**
ailleurs	**appui**
alléguer	**aquarium** **)
amict	**aquatique** **)
angélus	**aqueux**
anhydre	**aqueduc**
	artillerie
anticholérique	**arrher**
assaillir	**assomption**
ascendant	

avitailler, etc

Cum vedem, nici în direcţia pronunţării, n'avem nimic de învăţat din **Dictionnaire français-roumain** de Urechiă. Iar de desvăţat avem multe.

BARBU LĂZAREANU

*) O mică şicană: dece în dicţionarul d-lui Dr. Urechiă „abeillage" vine *după* „abeille". Ştim că vocala *a* (şi nu *e*) deschide alfabetul şi seria vocalelor.

**) „AQUARIUM sm. Aquariu".

AQUATIQUE adj. Aquatic, de apă". (pag. 36 col. II).

In prefaţa la ediţia a patra, d. dr. Urechiă scrie:

„In fine am introdus noua ortografie fixată de Academia română".

Or, Academia Română cere să scriem: *acvariu* şi *acvatic*. Noi n'am avea nimic împotriva formelor *aquaforte*, *aquarelă*, *aquariu*, *aquatic* — pe cari le socotim deopotrivă de 'ndreptăţite ca şi pe cele cu *cv* în loc de *qu*. Dar când declari că întrebuinţezi o *anumită* ortografie, ţine-te de ea şi nu mai zăpăci omenirea cu altă scriere, după alte norme.

Sperjur

(FECIORUL LUI NENEA TACHE VAMEŞUL)

— Adecă... să câştigăm?

— Păi cum să nu câştigaţi; dacă staţi dă lemn şi nu vă mişcaţi. Nu ştiu zău, ce-o fi de licenţa aia a lui nen-tu? Ei cu legea în mână, şi lasă pă Suloaicele să cotropească locu tot! Voi ca voi, mucoşi, fără carte, da el? Cărţi cu caru în capu lui băgate, geantă la subţioară, licenţă în buzunar, da ce folos? Vrăjitoarele *„Discordiei"* s'a întins în toată curtea, peste vie, peste poame, ca şi cum tat-tu, le-ar fi fost vitreg!

— Dar dacă s'o fi prescris?

— Ce să să prescrie? Dreptu e drept, daca tat-tu nu sa plâns şi sa ţinut de chefuri şi le-a lăsat de capul lor, voi v'aţi şters după faţa pământului? Curtea lui, nu e şi a voastră? Acum mai băgaţi-le în cap şi parascovenia aia cu *„prescriere"*, par'că ştie sârboaicile alea, ce e aia, cum îi zise-şi... *prescris!* O inventa-ţi voi acuş, cum văz, ca să nu vă mişcaţi, în cap cu nen-tu. Lăsa-ţi atunci, mai bine noi să murim chiriaşi, cum v'a plăcut şi ele să joace tontoroiul, cu toatele, în toate odăile pă averea altuia!

— Da acte?

— Acte? Păi mahalaua Flămânda, nu ştie toată cine a fost tat-tu? Adă-o în păr ca martoră la înfăţişare, să vedem, ce o să spue? Păi cine nu ştie şi cine n'a văzut pă Tache, supt boltă, lungit pă rogojină, în vestă şi târlici, cu păru dă leu peste cap, cu caerele bărbii — barba lui dă haiduc — răsfirate pă jiletca de montaniac cu nasturi dă urmuz, ciupind Marghioliţii — el zicea că 'i-a fost gazdă în Cerna-Vodă, da eu mai repede crez că 'i-a fost marcoavă — din chitara aia care mă oftica! Dă la vamă, acolo să repezea de-şi făcea vacu! Plosca cu pelin într'o parte, crăpelniţa într'alta şi trage-i Duţă că-i dăsciultă vorba cântecului! Să jure dacă le dă mâna, mai acte ca astea?

— Bine, dar ce să facem cu mahalaua la proces?

— Să jure dacă le dă mâna, că n'a cunoscut pă Tache, şi dacă acaretu nu a fost jumătate al lui!? Să mai jure dacă averea e toată a Suloaicelor şi să nu mor până n'oi vedea-o şi p'asta! Da ce mai încolo? Chemaţi pă toţi ăştia care îl ştia dă mic, după maidan: Iencuşor din Cuza-Vodă, lângă Curieru, unde te-am făcut pă tine; nu curta el pă Anica? a cunoscut s'au nu pă frati-so şi pă voi că sunte-ţi ai lui? Anton al Marghioliţii, care medită pă nen-tu, şi cu care a dat chiar şi *bacaloriatu*, pe care tot îl da mereu şi tot nu'l mai dădea; cu cine făcea chefurile? Cu mine or cu Tache? Birjaru... birjereşii, din fund din spatele lui Giuvaru! Nu'l ducea el pă tat-tu cu trăsură, cu lăutarii pă capră, la Floreasca, şi mie îmi cocea ţiţa dă inimă rea de nu puteam să lăptez pă bietu Victoraş? Covăcioaica? Covăcioaica de, gogoriţa din spatele bonbonarului unde spânzuraţi voi banii, deamucezit domnişoară în curte la Papiniu! Nu umbla tat-tu fiert după ea? Ciuma ciumelor, care văra cu scurteica, mânca bozii fierte şi critica toată mahalaua; să poftească să jure şi să spue că nu ştie cine e ăla Tache Vameşu? A-ţi încercat? Să-i vedem şi eu cum le e obrazu? Cu duimu să-i căraţi la proces şi să poftească să nu jure, sau să jure şi să nu spue adevărul!

— Şi dacă ar jura strâmb?

— Să le fie dă cap atunci! N'are să încremenească crezi în judecătorie şi tribunal, n'o să vadă că a-ţi avut dreptu?

— Şi dacă n'ar încremeni?

— Dumnezeu e mare, mai trebue el să facă minuni că nu prea a mai făcut de când cu Sara lui Loth!

— Şi dacă cu tot încremenitul lor, odată jurământul făcut, procesul sa pierdut, strâmb ne strâmb!?

V'aţi răfui pă lumea ai-laltă, s'ar vedea ele!

— Până în vremea aia, tot mai bune ar fi nişte acte de cât jurământul!

— Păi mai acte ca ele, că doar averea n'a picat din cer. Sin Mihalis le-a lăsat-o cu zapis; căutaţi zapisu, trebue să fie la Ghiţa în pod, cu ceaslovu lui Alexis şi cu album lu tat-tu la un loc. Trebue să fie şi zapisu şi formele şi toate actele — nu se poate; actele dă... vaccină, dă botez, dă nuntă şi dă înmormântare, din neam în neam. Căutaţi-le! Astea mai din urmă, trebue să fie în bocceaua mamii Pena, or în pod, în lada cu smeurile lui Blegu Taxatoru. Da cine intră acolo? Stafiile! La urma urmii să jure şi ele pă acte, cum ar jura şi pricopsiţii pe care ţi-li înşirai, să vedem! Atunci, unde le-mai e biserica, unde 'le-mai e postu, unde le-mai e candela? Că văd că încremenesc mereu ca nişte ismenite pă papura bisericii, din fasole nu mai es şi candela nu 'li-se mai stinge! Numai aşa dă ochii lumii ca fariseu lui Cristos? Dă milostenii ce să mai pomenesc? Ascundea „pă faţă", covrigii dă voi, în scurteică — voi, copii din singele lor — şi a-ţi crescut şi fără covrigii lor!

— Dar dacă o fi renunţat tata la partea lui?

— Mira-m'aşi, ce crezi, o fi făcut-o şi p'asta! Da ce are — aface renunţarea lui cu... *dreptul vostru*? N'aveţi de cât să strigaţi în tribunal că, habar n'aveţi de renunţarea lui şi că nu o recunoaşte-ţi în ruptu capului!

— Bine, da odată renunţarea făcută, noi nu ne mai putem scula!

Da cum să nu vă sculaţi? Drept e să clocească ele pă tot locu lui Tache şi voi, copii lui să colinda-ţi din igrasie în igrasie? Trebue să vă pune-ţi luntre şi punte ca să dărâmaţi tot cu jurământul ăstora, şi renunţarea lui tat-tu, dacă o fi facut-o! Şi dreptatea tot are să să ivească, numai să vă mişcaţi odată!

— Bani pentru proces?

Aci mama, coborâ entusiasmul; oftă îndurerată, aplecă fruntea pe pieptul ei teşit de suferinţă, ciugulind din seama învelişului spart al nasturilor. Ridică apoi ochii spre icoane; candela înfipse un rubin în obrajii ei împunşi. Razele, îi umplură poala de foc, bătând bani de aur pentru proces! Oftă mai adânc. Capul se înclină din nou spre piept, rubinul se furişă grabnic în pahar, aurul se risipi în aţele preşului scămoşat — banii procesului pieriră.

— Ei păcatele mele, să am, cum v'aşi mai da! Şi icneli de îndurerare alergau iar în pieptul împuţinat al mamii; rubinul dansă o vreme pe muchea paharului încins, trimiţând din nou sub ochii mâinii, momeala banilor procesului, fulgeră scurt în poală şi se înecă apoi, în vâsca unt-de-lemnului, înălţând icoanelor, ofranda nestimatei, pe un firicel de fum. Poala se goli iar de gologani, mama se înalţă în mijlocul cocioabei mai săracă ca înaintea procesului. Pipăi în treacăt burlanele muscăleşti ale sobii, cu vârful stafidit al degetelor, se uită nehotărîtă spre icoanele cari îi trimeteau în luminile ochilor, lacrimile compătimirii, se înclină spre sipetul de după uşă, îl lăsa în umbra lui, alunecă pe târlicii urziţi în zeama cojilor de nuci, şi se pierdu într'un colţ din umbra umedă a etăcelului, sgribulindu-şi între două pecingini de egrasie mogâldeaţa ei de fiinţă netrebuincioasă. Şi iar oftă:

— Banii? Păi banii, să vă dea tot ele, nesătulele, că ele au cotropit şi casa şi locu, ele a luat chirioarele, multe, puţine, câte au fost, de pe la împiegaţii lui tat-tu, şi dacă o-ţi câştiga, le-o-ţi întoarce, gămanele, cu vârf şi îndesat.

— Şi dacă ridică din umeri?

— Daţi-vă în vorbă cu Ghindă Chioru, să vă ticluiască un act de scăpătăciune că vă ştie fi-su că sinteţi săraci! Tot el i-a dat şi Tarsiţii când s'a judecat cu *„Finanţele"* de'şi-a regulat pensia — o scosese cu nimica toată după patruzeci de ani munciţi încheia-ţi de bietu Alexis — şi-a câştigat.

Am fost la perceptor. In mijlocul unei haite de câini, a căror larmă ridicase mahalaua în picioare, ne-a dat, în lor de act, o consultaţie gratuită: scăpătăciunea nu o puteam dovedi, ca unii ce eram fii de... proprietar!

Şi Ghindă Chioru, şi-a mângâiat ciocul nins, uşor mânjit de gălbenuş de ou — erea în vremea mesii — a apăsat grav copca servietei, în care îşi vârâse precaut, după „consultaţie" *„Ghidul judecătoresc şi cea mai nouă lege de urmărire"* şi a început să se scarpine în creştetul capului, a... onorariu!

Mama, a mai oftat odată, a învinuit pe Ghindă de „analfabetism", a mormăit ceva, în atlazul soit al scurteicii, şi aducându-şi palmele în burlanele mânecelor, a încremenit cu ochii în preşul în scama căruia, candela urzise atâţea gologani şi în locul cărora tremurau acum sfioase, umbrele înserării..

* * *

După obiecţiunile omului *„Ghidului şi al legei de urmărire"*, îndemnul mamei, a mai oscilat o vreme. Dănăilă feciorul cuscrului Răvăşel, din Tabaci, a trecut pe la porţile martorilor înşiraţi de mama, pentru a-le cere întărirea mărturiei. Apoi, a dat să cumpere coale. După spusa mamei, erea şi el un fel de „spălăcanie de ploscă", de rudă, rubedenie de departe, cu plăcintarul Sin Mihalis, omul ca zapisul din podul lui Ghiţă. Coalele cumpărate cu banii lui, dela Fane Tutungiu, zaraf în Sperie-Peşte, şi băgate în proces, 'l-ar fi tras şi pe el după judecată, la parte, într'un caz de câştig. Fierbere mare în bătătura Suloaicelor; tutungiu le pusese în „curent" cu coalele. Sava, taxatorul, a trecut pe înserat, pe la geamul mamii, să încerce cu „descendenţii" Vameşului, vre-o momeală, cu ce nu curge pe apă, într'un caz de împăcăciune. Dănăilă s'a opus abraş. Mama, care pînă atunci viforase în contra cotropitorilor, pusese *„de cafea"* înclinând spre o învoială, ca să ne lase cu vicleim şi să moară în tihnă, ţinând mumie pe Sava, între uşe şi sobă, până o veni nenea mare de la cantilerie. Omul cu licenţa, întârzia. Sava sta pe ghimpi, perpelindu-se între burlanele muscăleşti. După el, s'a înfipt în sobă şi Blegu din Burdujeni, aducând şi el o altă ramură de măslin. Dar ramurele se ofileau în dogoarea sobii şi licenţiatul întârzia! Până atunci, Dănăilă, îndepărtase pe Blegu din proces; el nu venea în linia de sânge a moştenitorilor. Anica îl făcuse cu Iancu Pielaru, pe vremea când Gumann se bătea la Plevna. Blegu erea de pripas şi zadarnic ţinea ramura împăcăciunii în bătaia sobii. Atunci au venit pe uşă, puţin timp după adăstaţii din văpaia sobii, bani mulţi. Dar nu avea cine să-i primească. Mama se închiondora la ei, înălţa din pieile pisicilor care îi înbroboroja gâtul supt, şi pierea în umbra iatacului, şi iar se apropia năuca, de bani. Şi purcoaele sclipitoare se rostogoleau din palmă în palmă, în mâinele părâşilor. Şi într'o vreme, s'a făcut sfat de familie şi iatacul mamii s'a îmbrăcat în sărbătoare. S'au aprins lumânările învierii şi văpaia lor sfântă, vărsa mireasma jertfii, celui frânt pentru dreptate, opărind sfeşnicele, de alamă. Dănăilă, ca unul ce erea cu banii, „presida"; omul cu licenţa în buzunar, a adus la loc pumnii întinşi şi plini de aur ai veneticilor depe „moşia" vameşului; ramurile de măslin s'au înclinat ofelite, mama s'a pitit în negurile din colţul iatacului, la adăpostul păcatului cu... „gândul"; „salonul" a intrat iar în întunericul văduviei; „policandrul" şi-a sleit văpăile de învelişurile păenjenişului, părâşii au pornit cu rezultatul, Ghindă Chioru, ivit pe la ochiurile ferestrelor, şi-a luat sarcina grăbirii procesului, iar hârtiile lui Dănăilă, au fost puse pe masa judecăţii. Căci toate purcoaele cari se încinseseră în pumnii împricinaţilor dintre burlane, nu atingeau cu toată omenia păgubaşilor Vameşului, nici averea rodului pământului şi nici chirioarele „ecaretelor" din florile de măturele. Dănăilă ceruse pe „ţanc". Potrivnicii se întorseseră la proces, noi „descendenţii" uzurpaţi la isbândă!

* * *

Mama a amuţit în scurteică. N'am mai cunoscut dela povestirea împăcăciunii, firul întâmplării cu locul de sub boltă şi al judecăţii lui. L-a mai borborosit într'o vreme mama cu amintirile ei neguroase. A dat nişte acatiste, la Herasca, în Udricani, într'o Vineri, la vecernie, pentru izbândirea procesului şi dobândirea lucrului cotropit cu japca! Dar, acatestul a minţit, înţelepciunea judecăţii, ne a despuiat de dreptate şi de... *loc*, şi a deşertat în buzunarele uzurpătorilor, banii aduşi cu ramurele de măslin în seara sfatului de familie. Consiliul lui Dănăilă şi al omului licenţii, dase greş amar! Cu jumătate din preţul „moşii", Vameşului, pârâşii cumpăraseră sufletul oamenilor „tatii" şi pe la porţile cărora, Dănăilă umblase, cu timbrele la subţioară, după mărturii, iar pe cealaltă jumătate, o pitisera în buzunar, rinjindu-ne, de data asta, fără ramuri de măslin, din umbra judecătoriei. Şi în sala procesului, *„oamenii mamii"*, înţoliţi cu preţul conştiinţei vândute în ajun, sărutând pios, rănile suveranului dreptăţii înmărmurit în negura Golgotei, sau întors spre feţele judecătoreşti, întărind cu semnul închinăciunii *„adeverul, şi nimic alt, decât adeverul"*. Şi pe timbrele lui Dănăilă, *„au tras cu deştu:* Iencuşor din Cuza-Vodă, Anton al Marghioliţii, Birjarul... Cirjereştii, şi Covăcioaica din spatele Bonbonarului, grăbind crucea pe piept şi „iscălindu-se" *că pă cum că*, neam de neamul lor, n'au avut nici în clin nici în mânecă cu Domnu Tache dă la vamă, că locşorul e din sudoarea domnului Sava şi domnului Blegu şi că nu erea nici un fel de legătură sau îndoială, dacă domnul Tache, se întâmpla pe la prasnice, sub boltă, cu chitara şi cu plosca!

In înserarea mohorâtă, mama îşi tângue amarul îndemnului şi căinţa întristării ramurelor de măslin!

Dănăilă n'a mai avut pretenţii la paralele timbrelor, iar omul cu licenţa, a închis pentru vecie, condica civilă.

— Dar cu martorii?

— Dumnezeu tot a făcut nimica!

Ce crezi? In puterea nopţii, după mărturia mincinoasă, care v'a luat dumicatu dela gură, Perucăreasa a sculat în pripă şi pă negândite, pe Căruţăşoaica din Olymp. Femeia şi-a tras scurteica în cap şi a venit cu scule şi cu leacuri.

Până să o deslege de junghi, Căvăcioaica a dat ochii peste cap. Ceilalţi martori s'au dus în lume, iar dă locşoru lui Tache, prafu s'a ales, c'a venit primăria cu tăerea şi nu le-a dat nimic!

Să ferească Dumnezeu dă jurământ strâmb!

Cruci peste cruci se frâng în blana scurteicii. Palmele se strâng în pumni, pumnii se afundă în mâneci. Din mama îngrozită de moartea Covăcioaicei, rămâne o umbră, prin care trec săgeţile oftărilor.

Şi pe la geamuri, fulgeră năluca Covăcioaichii, suflând în tăciunii adormiţi, şi punând pe pereţii înlemniţi, rânjetul căinţii şi al remuşcării târzii!...

Şi dincolo de apele geamului, pe pârtia dintre troeni, se înalţă licăritoare, ca într'o apoteoză a sperjului din negurile gheenei, limba focului care a mistuit dreptatea, acaretul de sub boltă şi timbrele lui Dănăilă!...

SARMANUL KLOPŞTOCK

Cărţi şi Reviste

Albine de aur, nuvele de Alexandru Macedonsky
Editura „Viaţa Românească"

După poeziile lui Al. Macedonsky, care l'au clasat printre marii cântăreţi ai neamului, editura „Viaţa Românească", dă la lumină un volum de nuvele intitulat: *Albine de aur.*

In ele, se răstălmăceşte o vreme îndepărtată, colorată cu farmecul galben al unei epoci de bunice şi de lucruri vechi. Şi deşi sub acest aspect proza lui ar trebui să rămână „un decor" ca totuşi, împrumută dealungul paginilor, adesea un sâmbure de acţiune dramatică, adesea un motiv de ironie socială.

Peste tot acelaş spirit pătrunzător de satiră, înmuiat în pana romantică, a unui visător blazat, căci Macedonsky în tot entusiasmul lui vecinic tânăr, păstra acea rezervă a scepticismului deghizat de un humor răsunător şi o impasibilitate olimpică.

Acelaş îl regăsim în nuvelele lui, după cum l'am întâlnit în nopţile nemuritoare ale capo-d'operei lui poetice.

Aşa în *Dramă banală*, încadrată într'un chenar religios, cu o atmosferă de fatalitate burgheză, vedem peisagii uitate, crâmpeie de obiceiuri de demult, măşti de album, şi haina unui timp îndepărtat, şi figuri diferite şi originale, care ne dă perfect noţiunea unei lumi diferite de a noastră, cu care totuş suntem înrudiţi prin amintirea neamurilor îngropate.

Pitorescul nuvelelor lui, are personalitatea unei „epoci" şi asta este ceeace subliniază ultimul volum postum al Maestrului.

Henri Robert. Les grands procès de l'histoire

Avocat, care multă vreme a strălucit la bara tribunalelor Franţei, Henri Robert a rostit un ciclu de conferinţe care apar acuma în volum. Aceste conferinţe au ca subiect procesele mari din istorie şi avocatul de azi le studiază ca şi cum ar fi fost atunci acuzatorul sau apărătorul unei cauze.

Rând pe rând ni se dau amănunte despre crimele, procesul şi condamnarea Mariei Sturt, Cinq-Mars, Camille Desmoulins Marchiza de Brinvilliers, Charlotte Corday, Madame Roland, Madame Lafarge, precum şi amănunte privitoare despre vestita afacere a colierului în care Marie-Antoinette, regina Franţei, a implicat pe cardinalul de Rohan.

Margot Asquith. The Autobiography

Primul volum al acestei autobiografii a apărut în 1920 Cuprindea copilăria, tinereţea şi familia d-nei Asquith. Cel de al doilea care apare acuma, povesteşte evenimentele politice la care a fost martoră dela căsătoria ei până la armistiţiu şi la alegerile generale din Anglia la 1918. Povestirile devin mai grave, mai puţin pitoreşti, dar mai ordonate. Primul volum stârnise un adevărat scandal; acesta, care apare acuma, are darul să liniştească o lume care se grăbeşte să-i recunoască anumite însuşiri literare.

Albina

Numărul dublu 46—47 anul XXI (15—31 Decemrie 1922) al revistei „Albina" e admirabil. Nu ştiu cine din „Casa culturii poporului" a avut ingenioasa idee ca, — închinând Crăciunului acest număr al *Albinei*, — să reproducă, din evanghelia lui Matei şi a lui Luca, acele capitole cari tratează despre naşterea lui Iisus, magii dela Răsărit, aducerea lui Iisus la biserică, uciderea pruncilor la Vitleem. O hartă a „Pământului Sfânt" pe timpurile lui Iisus Hristos însoţeşte versetele Evangeliei.

Restul materiei e constituit din legende, snoave, un colind de Crăciun, felurimi din toată lumea, de odinioară şi de acum Ilustraţiile primitive.

Anuarul liceului internat „C. Negruţi" — Iaşi

Cuprinde în cele 96 de pagini — distribuite în 25 de capitole — câteva „scurte însemnări asupra profesorilor morţi". Insemnăm următoarele nume: *Vasile M. Burlă, Miron Pompiliu, Octav Erbiceanu, Th. Nicolau,*.

In lista profesorilor titulari ce au funcţionat ca suplinitori de catedră, provizori ori definitivi dela 1895, înregistrăm pe d *G. Ibrăileanu*, d. *M. Carp*, pe *Boniface Hétrat, Victor Castano, Calistrat Hogaş.*

Sunt nume evocative în jurul lor am avea şi noi ceva de spun. Poate, vom reveni.

Anuarul se încheie cu un memoriu al direcţiunii către comitetul şcolar al liceului internat „însemnând toate lucrările mai importante executate în vara anului 1922 şi expunând greutăţile şi perspectivele de viitor apropiat a institutiei".

Parfumuri, Crema, Eau de Cologne, Pudra

Sanatoriul „CENTRAL"

Medico-chirurgical

Calea Călăraşi No: 16 (în plin centru al Capitalei)

Operaţiuni chirurgicale — Boli de ochi, naşteri. Boli interne, genito-urinare, venero-sifilice şi boli nervoase neturbulente.

Tratament anti-sifilitic — Pe cale venoasă, intramuscular şi electric nedureros, cu mecol (Ionizare) Roscost.

Laboratorul Central de Analize medicale — Analize complecte de urină, sânge, spută, suc gastric, septe şi orice produse patologice. *Reacţ. Wasserman şi Sachs Georgi pentru diagnosticul sifilisului.* Examene bacteorologice şi anatomopatologice. *Autovaccinuri şi stockvaccinuri*, antigonogogic, stafilococic, polimicrobian, gripal, etc.

Instalaţiuni speciale — Pentru ionizare, radiografie, radioscopie, radioterapie, diatermie, electroterapie, masaj vibrător, hidroterapie.

Bucătărie dietetică pentru diabet şi boli renale

Pacienţii pot să se trateze cu orice medic internist sau chirurg

In secţiunile speciale se îngrijesc bolnavi atât intern, cât şi extern, de către medici specialişti: radiologi, sifilis şi boli nervoase.

Orele de tratament 9—11 şi 3—6 p. m.

Almanachul judeţului Teleorman

In acest almanah, d. N. Iorga spune că „Teleormanul" n'are aproape nimic documentar pentru a i se cunoaşte dezvoltarea, sat de sat şi moşie de moşie".

După ce arată că vina nu e numai a stăpânirii turceşti pe malul Dunării, d. Iorga pune următoarea întrebare:

„E posibil să nu se găsească la particulari un mănunchi de ziare şi cărţi domneşti privitoare la această bucată largă din pământul românesc?".

D Antonian Nour vorbeşte despre întemeierea oraşului Alexandria, a cărui aşezare începu în vara anului 1834:

„Numele oraşului fu ales de o împrejurare norocoasă. Noul domn al Ţării Româneşti care în 1834 se urcă pe tron era Alexandru Dimitrie Ghica; acesta se înnapoia din Constantinopol de unde îşi luase investirea în vara lui 1834. Obştea din Mavrodin şi din Zimnicea înţelese că numai sub protecţia Domnitorului ar putea oraşul să propăşească şi să nu mai fie zădărnicit cu pricini şi cu judecăţi. Se alese deci îndată o delegaţie dintre Mavrodineni şi Zimnicari, compusă din: Teodor Hagi Ioan, ridicat în urmă la rangul de pitar; Ioan Lazăr, de asemeni pitar; Dimitrie Moscu şi Hagi Stoica. Aceştia porniră în întâmpinarea Domnitorului Alexandru Ghica, cerând să le îngădue ca noul oraş să-l pună sub protecţia sa şi să-i dea numele de „Alexandria", după numele său. Domnitorul primi bucuros şi le promisese tot sprijinul".

Icoane din Rusia

E o publicaţie săptămânală, al cărei prim număr poartă data de 31 Ianuarie. 64 de pagini format in-12. Spiritul acestei biblioteci hebdomadare se poate vedea din următoarea frază de încheere, a unui „studiu" de Eugen Ciricov, autorul puternicei piese *Evreii*. Iată acea frază:

„Revoluţia Franceză, la timpul ei, l-a desfiinţat pe Dumnezeu, erijând altarele Raţiunei şi sfârşise prin o isterie religioasă".

E, cum se vede, o publicaţie contra-revoluţionară.

Aşteptăm celelalte numere. Primul e slab, slab de tot

CHESTIUNI FEMININE

1848 şi femeia

Revoluţiunea din 1848 ca şi cea din 1789, fu un nou prilej de reabilitare pentru femeie. Descendentele spirituale ale Olympiei de Gonges — supranumită trileunul — ale Clarei Lacombe şi Etta d'Oclders, încercară din nou, să obţină sub a doua republică, liberarea lor deplină.

Aşa vedem unindu-se la olaltă toate forţele femenine sub diferitele lor aspecte, pentru câştigarea drepturilor tăgăduite, căci îndefinitiv, după căderea vertiginoasă a tronurilor se aşteptau cu multă speranţă la căderea prejudecăţilor masculine.

In 1848, toate cluburile femenine reînviază mai triumfătoare de data aceasta, căci femeia numai se pune în funcţiunea drepturilor omului, ci pur şi simplu, toată activitatea ei este pentru ea însăşi.

Rând pe rând se deschide **Clubul femeilor, Clubul emancipării femenine, Comitetul drepturilor femeei** şi alături de acestea apare **Asociaţia frăţească a institutorilor şi institutoarelor socialiste; Asociaţia femeilor salariate; Clubul-asociaţie al lucrătoarelor de rufărie; Uniunea lucrătoarelor** ceeace dovedeşte apariţiunea primelor sindicate în anul revoluţiunei de la 48. Afară de aceste serioase manifestări ale luptei femceşti, ceeace pare în adevăr nou şi serios este **Gazette des femmes**, în care glasurile pentru apărarea ei se ridică tumultoase nu numai din Paris, ci din toate provinciile Franţei şi ceeace e curios, chiar din străinătate. După acest prim ziar, au mai apărut: **Voix des Femmes, Politique des femmes, République des Femmes, Journal des Cotillon,** foi pline de ideile revoluţionare şi revoltate ale femeilor combative.

In 1848, se afirmă mai mult apărarea lucrătoarelor şi de atunci chiar datează, după cum am spus, primele sindicate muncitoreşti. De atunci, femenistele luptă pentru ameliorarea lucrătoarelor, pentru condiţiuni mai prielnice de lucru, pentru micşorarea orelor de muncă, însfârşit pentru o organizaţiune echilibrată şi raţională, în avantagiul femeei.

Guvernul de atunci, făcând toate eforturile pentru organizaţiunea muncii, acordă spălătoreselor 12 ore de muncă şi reduce munca în ateliere şi închisori.

La 4 Aprilie 1848, se admite în **Comisiunea muncii**, un număr de delegate lucrătoare, cu care aveau de orânduit programul muncii.

Atunci s'au organizat biurouri de plasare, cooperative de producţiune, care prevedeau 75 la sută din beneficiuri, excluzând intermediarii.

Astfel s'a ajuns la o ameliorare a clasei muncitoreşti, în vreme ce în ziua de 4 Martie 1848, un decret-lege acordă toate drepturile omului, dând loc încă odată unei noui revendicări femeeşti.

In **Voix des Femmes** apare: „Dacă revoluţiunea s'a făcut pentru toţi deopotrivă, atunci la binefacerile ei, avem cu toţii drepturi".

Aşa începe aurora aspiraţiunilor femeei, şi vom vedea cum încetul cu încetul, soarta ei se desenează clar în urma revoluţiunei dela 48.

Ceea ce doreau femenistele acelei epoci, era sufragiul universal şi eligibilitatea. O teorie susţinută larg şi inteligent, ar fi putut să le deschidă porţile politice, şi până azi, femeia să se bucure alături de bărbat de fericirea drepturilor politice.

Vremurile însă, în evoluţiunea lor spontană şi ciudată, au luat cu o mână ceeace au dat cu alta, de aceia astăzi încă, după marile prefaceri ale războiului european, după revoluţiunile din trecut, femeia şi-a reluat d'a capo, lupta pentru drepturi, şi o va duce cine ştie cât, fiindcă niciodată nu ştim, care e începutul şi sfârşitul calvarului ei etern.

ROZINA

DEMANDEZ DANS TOUTES LES PARFUMERIES

La Reine des Eaux de Toilette

„L'EAU de LUBIN"

et „L'Eau de Cologne de Lubin"

au PARFUM DELICAT et SUAVE

Revista modelor

Niciodată toaleta de stradă, de după amiazi sau de seară, n'a mulţumit singură pe femeia elegantă; ea a trebuit să se gândească şi la rochia intimă, cu care-şi petrece orele de odihnă, sau cu care primeşte în interior.

La teatru, unde în mod obicinuit moda îşi lansează primele desene şi cele mai recente inovaţiuni, la teatru, în piesele noi, actriţele afişează ceeace cu siguranţă va aduce ziarul elegant de mâine.

Nu mai este o noutate să fii îmbrăcată de modă, ci adevăratul „chic" este să poţi anticipa, sezisând secretele artei viitoare.

Nu e de mirare deci, dacă vedem de pe acum în loji, pălării de cienă sau de pai, însoţind aşa de ciudat, blănurile şi etolele elegante, după cum vara cu rochile cele mai transparente, vedem capeline mari de catifea sau sacouri mici de blană.

La noi premierele au început să devină un eveniment lunar — în cel mai fericit caz — deci nu mai putem nimic prevedea în modă, dacă aşteptăm exibiţiunile dintre culise sau din parter, zic în cel mai fericit caz, fiindcă au trecut şi două luni şi abia afişul colorat al vreunui teatru anunţa anemic o reluare.

Ne-a rămas deci tot Parisul, cu nesfârşitele lui reprezentaţiuni şi ocazii fericite pentru desfăşurarea ultimelor noutăţi ale modei.

Una din piesele răsfăţate ale publicului parizian, a fost în ultimul timp **Blanc et noir** de Sacha Guitry.

E cunoscut numele lui ca să ne închipuim ce mult s'au ocupat gazetele Parisului de această premieră.

Ceeace interesează în rubrica de faţă este moda pe care a exilat-o şi ceeace remarc este tocmai o deosebită atenţiune la rochiile de interior.

Iată bunioară un fel de capă din catifea tête-de-nègre, subliniată de un galon de aur şi dublată în galben auriu. Apoi o rochie lungă de satin de argint cu dantelă gălbuie, peste care cade leneş, un mic sacou de catifea verde subliniat de Samur.

E cam pretenţios, nu e aşa, dar ingeniozitatea femeei elegante, va şti totdeauna să înlocuiască motivele scumpe prin materiale convenabile bugetului său, şi astfel silueta nu va pierde nimic, ci va rămâne la fel de preţioasă şi deosebit de aleasă.

DIANA

Joc de inteligenţă
Şah

In jurul problemelor premiate

Strecurându-se câteva erori, în poziţiunea şi soluţiile problemelor premiate publicate în No. trecut, publicăm din nou cele greşit apărute:

Probleme în două mutări

Premiul II problema No. 46 a d-lui L. Simhovici:

Alb (8 figuri): Ra8, Df4, Te5, Ca3 şi d5, Pb2, c2 şi d6.

Negru (10 figuri): Rd4, Da6, Ta5, şi h5, Cg6 şi h8, Ne4, Pa4, a7 şi b7.

Soluţiunea: 1. Cd5—e7 !

Premiul III. problema No. 32 a d-lui S. Rosenfeld:

Alb (13 figuri): Rd5, Df5, Tc2 şi g2, Cb2 şi h2, Nc4, Pb5, d3, e6, f3, g4 şi h5.

Negru (8 figuri): Re3, Cd2 şi f2, Pb6, c5, e7, g5 şi h6.

Soluţiunea: 1. Rd5—e5 !

Premiul IV problema No. 34 a d-lui ing. L. Löwenton.

Alb (10 figuri): Rh7, Da6, Ch5, Nc1 şi h1, Pb7, e5, f4, g6 şi h3.

Negru (7 figuri): Rf5, Tg2, Ce3 şi h8, Nc7 şi e4, Pg7.

Soluţiunea: 1. Da6—c4.

Probleme în trei mutări

Premiul II, problema No. 47 a d-lui V. Oniţiu:

Alb (12 figuri): Rb8, Dc2, Cc5 şi f5, Pa2, a4, b2, e2, e6, g3, g4 şi g6.

Negru (10 figuri): Rd5, Td1 şi e1, Cc1 şi f3, Pb4, c6, d2, d6 şi f6.

Soluţiunea: 1. Cc5—d7 !

Premiul V, problema No 31 a d-lui S. Rosenfeld;

Alb (12 figuri): Rg8, De8, Tb1 şi f5, Cb5 şi c6, Nc8 şi d2, Pc5, e5, h2 şi h4.

Negru (10 figuri): Re4, Ce1, Ng3 şi h3, Pa5, b3, f2, g2, g7 şi h5.

Soluţiunea; 1. Nc8—a6 !

Se vor ţine seamă de contestaţiunile la problemele premiate, care ne vor sosi la Redacţie, până în ziua de 11 Martie 1923.

Rezultatul turneului de iarnă al „Cercului de Şah" din Bucureşti

Un turneu între 11 jucători de şah a început la Cercul de Şah din Bucureşti la 7 Ianuarie şi s'a terminat la 27 Ianuarie cu următorul rezultat:

Premiul I şi II au fost câştigate de d-nii S. Herland şi D. Jecu cu câte 7 jum. puncte. Premiul III şi IV de d-nii ing. L. Löwenton şi Rossinger cu câte 7. Urmează apoi M. Wechsler cu 6, I. Fichner 5, ing. Arapu 4 jum., Ş. Bascovici 4, I. Wechsler 3, Dr. Weiner 2 jum., Egli ½.

PARTIDA No. 50

Jucată la *„Cercul de Şah"* din Bucureşti în ziua de Duminică 31 Decembrie 1922.

Alb: *Locot Gudju* — Negru: *S. Herland*

Partidă franceză

1. e2—e4	e7—e6	2. d2—d4	d7—d5
3. Cb1—c3	Nf8—b4, mai bine Cf6		
4. e4×d5	Nb4×c3+	5. b2×c3	e6×d5
6. Cg1—f3	Cg8—f6	7. Nc1—a3	Cb8—c6
8. Nf1—b5	Nc8—d7	9. 0—0	Cf6—e4

10. Tf1—e1 Dd8—f6 preparând rocada mare.

11. c3—c4! forţând pe negru să rocheze, ca astfel alb să poată continua cu un frumos joc de safrificiu.

11. . . . 0—0—0

12. c4×d5 Ce4—c3 S'ar părea că alb n'are altceva de jucat decât 13. Dd3, C×N; 14. D×C, C×d4; 15. Dd3 forţat deoarece e ameninţat şi punctul f3; C×C; 16. D×C (slab g2×f3, negrul urmând să câştige imediat prin Nh3); D×D 17. g2×f3, Nf5;

Negru va lua unul din pioane, iar celelalte sunt desfăcute; în cazul cel mai bun, bine jucată de alb, partida e remiză.

Când a preparat rocada mare, d-l Herland a întrevăzut toată această variantă.

Intr'adevăr din punct de vedere al concepţiei analitice d-l Herland e neîntrecut.

D-sa este însă un maestru pozitiv. De un calm şi un sânge rece extraordinar, jocul său e metodic şi realist.

De obiceiu, când un şahist are o situaţie inferioară adversarului, joacă precipitat, grăbindu-şi sfârşitul.

D-l Herland din contră; avem impresia că atunci când se vede în inferioritate joacă mai bine. Se pare însă că n'a întrevăzut surpriza ce i-a rezervat-o alb, sacrificând regina.

13 *d5×c6!*	Cc3×d1		
14 c6×d7+	Rc8—b8		
15 Ta1×d1	c7—c6		
16 Na3—e7	Df6—f4	17 Ne7×d8	Th8×e8
18 Te1—e8	Rb8—c7	19 Te8×d8	Rc7×d8
20 Nb5—c4	b7—b5		
21 Nc4—b3	Rd8×d7		
22 Cf3—e5+	Rd7—c7		
23 Ce5×f7	a7—a5		
24 d4—d5	c6—c5		

Mai bine ar fi luat, singura diferenţă ar fi fost că partida ar fi durat mai mult, alb însă trebuie să câştige

25 d5—d6+	Rc7—d7
26 Nc4—d6+	CEDEAZA.

Negru nu poate împiedeca înaintarea pionului alb.

P. I. Negreanu
Lt. I. H. Gudju

Tocuri şi Tălpi de Cauciuc

sunt mai ieftine şi mai durabile decât pielea. Cele mai indicate contra umezelei şi frigului

SERIA — III ANUL IV No. 117

8 Lei Exemplarul în ţară
6 Lei Ex. în străinătate

Duminică 18 Februarie 1923

Adevĕrul Literar şi Artistic

Ziarul ADEVER…
Onor. Revista „Trans…
…aguna 6

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

DIN „LA ICOANĂ"

Desen de DRAGOŞ

Noaptea s'a lăsat pe vale, şi cătunu-i adormit.
In bordei sărac, la vatră, suflet trist şi chinuit,
Fără somn, tânăra mamă copilaşu-şi ţine'n poală
Şi plângând îl netezeşte pe obrajii arşi de boală.
De cu sară mititelul încetase să mai ţipe:
Se ducea, văzând cu ochii, viaţa-i fărămită'n clipe,
Peste ochii mari şi tulburi cad pleoapele-obosite,

Somnu-l birue, — adoarme. Suflări repezi, ca gonite
De al morţii frig, din urmă, trec mai slabe, mai curmate...
Ea tresare! cum le-ascultă, şir de fulger îi străbate
Intunericul din suflet. — Pe păreţi, în bezna rece,
Fâlfâind ca o aripă, para focului se trece,!
. . . .

A. Vlahuţă

Celţi, Germani, Latini

— note italiene —

de N. IORGA

Drum prin Alpii înalţi. Dincolo de Modane zăpada acopere stânca pustie. Frigul aspru a coprins izvoarele în drum şi le-a înţepenit. Unul e amorţit într'un singur şivoiu; altul, coborând treptele de piatră, s'a închegat pe fiecare din ele. Mătreaţa buruienelor uscate e legată şi ea în această încleştare a îngheţului. Ici şi colo numai o slabă verdeaţă pare a dăinui supt urgia lui Ianuar.

Apoi drumul se lărgeşte. Şoseaua alpină se strecoară printre stânci, largă, netedă. O străbat greoaie camioane automobile înaintea celor dintâi fabrici care, cu toate coşurile lor înalte, par în acest măreţ cadru de natură o jucărie de copil.

*

Tipul, foarte interesant, al oamenilor merită toată atenţia. De o parte figura măruntă, boţită a munteanului, a Celtului de pe vremuri, în această Galie cisalpină, sau chiar a unuia mai vechiu decât dânsul. Alături cutare femee frumoasă, purtând neglijent şalul pe umeri, lângă cealaltă, strânsă în rochie neagră, îngustă, are tot bielşugul formelor latine şi fulgerarea unui soare care n'a răsărit de-asupra Alpilor de ghiaţă.

Amestec de tipuri. Dar, în localităţi, amestec de nume, de origine. Localităţi ca S. Antonino, probabil şi ca Santhià, cu tot acel h adaos de o ortografie pretenţioasă, arată colonizarea prin biserică, prin înrădăcinarea în pustiu a mănăstirii. Căsuţele cu fereşti strâmbe, cu coperişul de ardesie, ţinut de povara bolovanilor, chichineţele de granit care ar părea nelocuite şi al căror trist cenuşiu se confundă cu stânca, sunt anexele bisericii, care, fără frumuseţă, înalţă albul gât al clopotniţei, în atitudinea unei păsări, care, odihnindu-se, pândeşte.

Dar, alături de şerbii sfântului, sunt şerbii seniorului. Sus pe înălţimi se ridică zidurile mute, scărmănate de ghiarele veacurilor, din care azi nici o lumină nu ispiteşte pe unii, nu mângâe pe alţii, nu ameninţă pe atâţia. Doar şirul stâlpilor de telegraf care se suie până acolo ar dovedi că măcar în războiu a fost ceva pe vârful pietrii pustii.

Domnii aceştia de pământ au venit în parte din altă rasă. Toate localităţile cu numele isprăvite în ango şi engo, până la gloriosul Marengo, o amintesc. S'a încercat de curând a se face din Longobarzii acestei Lombardii, acestui vechiu domeniu al regelui lombard, stăpânii oraşelor. Nu, acolo Romanii au rămas chiar supt nume schimbat. Dar moşiile, Fundi, au luat numele stăpânitorilor noi, pe cari cu aceeaşi finală, corespunzând cu eşti a satelor noastre, îi pomenesc de-alungul evului mediu în documente, şi până astăzi în nomenclatura geografică.

*

De-odată însă şesul apare. Turinul îşi resfiră casele cu palatele bogate în colonade, care fac din el un mare oraş al veacului al XVII-lea francez cu tot prestigiul reşedinţilor monarhiei absolute, după modelul aceleia a lui Ludovic al XIV-lea. Aici, supt numele roman, suntem în plină moştenire celtică.

Eridanul, numele cel vechiu al apei Padului, nu e poate prea deosebit de al Rodanului, Rhônul francez. In Taurinum, numele vechiu al oraşului, s'ar recunoaşte accente care vin dela aceeaşi limbă a începuturilor (cf. Taurunul, Raab). Şi aceasta creiază legături şi cu noi, cari avem la Dunăre după Singidunul sârbesc, care e Belgradul, Noviodunul, Nalodunul lui Procopiu, pe locul Isaccei de azi. De la Boulogne a Francezilor până la Bologna Italiei e aceeaşi Bononia a Celţilor pe care o regăsim în vechea Bononie danubiană a Vidinului. Şi Carsum, numele arhaic al Hârşovei, e acelaşi ca şi al Carsului italian, vecin cu o Istrie, care, fără legături cu Istrul-Dunăre şi cu Strymonul balcanic, are acelaş sunet de curgere a undelor prin care popoarele antice au însemnat apele.

*

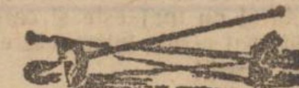
Dincolo de Turin, în drumul spre Milan, Vercelle ridică turnuri de biserică după datina Nordului, alături de altele în care se păstrează tipul caracteristic, fără asemenea elanuri îndrăzneţe, al Italiei.

Vercelle... Aici pentru întâia oară asprimea ţărănească a lui Mariu a înfrânt, în cea dintâia apariţie a lor, rătăcitoare şi plină de ameninţări, cu cetele Cimbrilor misterioşi, prăvălirea Teutonilor. Urmaşii lor longobarzi erau să puie peste câteva veacuri pietre de hotare în jurul moşiei lor aproape fără a fi tras sabia, căci nu mai era un Mariu, şi nici în suflete ceva din hotărârea lui.

Şi acum, supt soarele cald al iernii italiene, se aştern cele d'intâiu grămezi de gunoiu pe ţărna neagră sau roşie a brazdelor arate adânc care aşteaptă. „Bădica Traian" va sămăna acuma în locurile de unde ni-au venit strămoşii la loc aspru şi de primejdie.. Pe alocuri boii albi, înjugaţi de gât, nu în frunte, ca în Franţa, trag încet carele. Pacea latină a sufletelor, care ştie să lupte, să muncească, dar află armoniile odihnelor împăcate....

Parcă suntem acasă la noi.

N. IORGA

FIGURI ŞI TIMPURI DISPĂRUTE

Aurel C. Popovici

de I. Petrovici, profesor universitar

Il vedeam adesea acum vre-o douăzeci de ani la cafeneaua dela Imperial, apărând falnic pe uşă şi trecând c'un pas de dragon în paradă, la o masă din fund, rezervată ardelenilor, unde se strângeau zilnic Iosif, Chendi, Zaharia Bârsan şi alţii nu atât de însemnaţi pentru ca să regret că li-am uitat numele. Aurel Popovici era primit acolo cu vădite gesturi respectuoase şi i se da îndată locul cel mai bun. I se aducea apoi de către chelnerii care îi cunoşteau obiceiul un maldăr de gazete germane, pe care dânsul le desfăşura metodic izolându-se de ceilalţi ca după o perdea.

Il urmăream din colţul meu cu interes, fiindcă îmi plăcea figura lui romană, suită pe un trup de atlet care îi ajuta să domine.

Cunoştinţa însă i-am făcut-o mai târziu, în streinătate. Mă dusesem în Leipzig îndată după terminarea studiilor la Bucureşti, pentru a cunoaşte şi alte orizonturi filosofice. Şi 'n adevăr, cu toată valoarea cursurilor din ţară — mă gândesc până astăzi cu pietate la unele din ele — am avut dela primele momente în marea Universitate germană unde profesa şi Wundt, senzaţia uimită a unor „lumi noi". Am resimţit o impresiune probabil analogă cu acea pe care oamenii Renaşterii vor fi avut-o trecând dela ideia cosmosului limitat al concepţiunii lui Ptolomeu, la acea a lumii infinite care decurgea din concepţia lui Copernic....

Să mai adaug şi cât îmi dilata sufletul din mine minunata educaţie muzicală pe care mi-o făceam în cele mai prielnice condiţii în marele centru saxon, unde ascultam concerte superioare şi unde o operă din cele mai bune, mă iniţia în muzica wagneriană, care dădea parcă un corp palpabil principiilor inaccesibile ale metafizicei..

Intr'o dimineaţă un prieten român veni să-mi spue c'a sosit în Leipzig Aurel Popovici pentru ca să tipărească în nemţeşte o lucrare politică menită a face vâlvă. De şi nu mă cunoaşte personal, i-ar face plăcere să iau masa în acea seară la restaurantul lui.

In timpul zilei l'am zărit o clipă în sală, la Wundt, unde n'a avut însă răbdare să rămâe şi a eşit un moment mai înainte de scurgerea sfertului de oră după care îşi făcea apariţia bătrânul filosof. In sfârşit seara la masă ne-am cunoscut. Impresia pe care mi-a lăsat-o a fost dintre acelea pe care n'ar putea-o s'o uite nici chiar unul cu memoria slabă şi cu suflet nepăsător: O cunoaştere temeinică a chestiilor despre care atâţia discutau razna, o logică de metal care nu se topeşte la ori câte grade de căldură, un patriotism adânc, o credinţă puternică religioasă.

Am sfârşit repede cu tot ce nu era în directă legătură cu opera pe care o tipărea şi de care avea sufletul în permanenţă plin până la revărsare.

M'a întrebat fireşte ce studiez şi către care sistem filosofic simt mai multă aplicare. Dar la dânsul când era vorba de probleme metafizice, filosoful era covârşit de omul credincios. Mai înainte de-a avea timp să-i dau detalii mi-a tăiat vorba:

— Ia spune-mi crezi în Dumnezeu?

— Da.

— Ei, asta este esenţialul. Restul nu poate fi de cât bun!

Şi am înţeles că ceeace am mai cuminte de făcut e să ajut la schimbarea discuţiei, deslegându-i cât mai curând sacul competenţii sale deosebite. Nu mai ştiu cum am căutat să fac tranziţie spre problema austro-ungară, dar cu opinteli foarte puţine am împins barca în larg. Aurel Popovici s'a executat cu şi mai mare bucurie când a văzut că nu sunt strein de chestie şi că posed şi alte date de cât pe acele pur sentimentale..

Il las să vorbească, încredinţat fiind că pe ici pe colo nu-i reproduc numai ideia, dar chiar şi unele din cuvintele lui.

— După cum vei fi aflat tipăresc în limba germană o scriere politică. Mă ocup de cum ar trebui să se reorganizeze monarhia austro-ungară, dacă dinastia habsburgică vrea să mai joace un rol. Programul de reorganizare se află exprimat chiar în titlul cărţii mele: „Die vereinigten Staaten von Gross-Österreich" (Statele-unite ale Austriei mari).

Ce urmăresc cu această carte? Mai întâiu să arăt lumii culte (în special acelei germanice) că poate şi dintr'o minte de valah să iasă ceva de seamă,—căci duşmanii noştri ne înfăţişază ca o rasă inferioară. Pe urmă să prezint lucrarea arhiducelui Franz-Ferdinand, pe care vreau să-l câştig şi să fac dintr'însul factorul care va înfăptui programul meu.

Am mari nădejdi să reuşesc. De multă vreme mi se fac propuneri stăruitoare să cer naturalizarea şi să fac politică în regat. Nicu Filipescu cu deosebire insistă fiindcă mă ştie adept al ideilor conservatoare. M'am mărginit să-i dau câteva articole de principiu pe care le-a şi publicat, neiscălite, în „Epoca" şi pentru care a şi fost înjurat de liberali.

Dar cu toate să în Ungaria sunt osândit la temniţă şi, pentru moment, fugit de-acolo, nu pot juca nici un rol în politica Ardealului, nu mă pot hotărâ să renunţ la cetăţenia maghiară. Cred că lucrurile se vor schimba, graţie viitorului împărat şi poate şi graţie cărţii mele..

Aşa dar, omul de ordine, conservatorul care era Aurel Popovici, se gândea la o revoluţie făcută de sus în jos cu voia şi din voinţa împăratului..

(Citiţi continuarea în pagina a II-a)

Mi-a povestit apoi liniile generale ale cărţii, astăzi obşteşte cunoscute :

— Dualismul austro-ungar, trebue să fie înlocuit cu un imperiu federal. Vor fi atâtea state autonome în cadrele acestei împărăţii, câte naţionalităţi sunt. Limitele acestor state se vor determina exclusiv după consideraţii etnice. Aşa zisul drept istoric trebue dat la o parte căci în numele lui maghiarii îşi susţin intangibilitatea statului lor actual şi legitimitatea de-a apăsa alte neamuri. Dacă isbutesc — şi ţi-am spus în ce mod sper aceasta — vom avea în centrul Europii o nouă Elveţie, alcătuită din mai multe popoare, nici unul din ele prigonit, fiecare administrându-se singur, având în comun numai dinastia şi un parlament la Viena, în care de sigur se va vorbi în limba celei mai culte dintre naţionalităţile federate, — limba germană.

Imi părea în clipa acea că Aurel Popovici are o viziune ispititoare de viitor cancelar. In orice caz, ce spunea dânsul avea atâta miez şi — atâta autoritate, în cât cu nici o geană de ridicol n'a putut să-i umbrească acea presupunere, poate gratuită, pe care ca tot omul o făceam..

— Mai rămâne o chestie, continuă dânsul, cu vigoare: Unirea tuturor românilor. Dacă în actuala stare de lucruri ar fi cu neputinţă ca regatul liber să ceară alipirea la Austria, mâine, când programul meu ar izbuti, şi n'ar mai fi în împărăţia habsburgilor nici o tiranie, nimic mai simplu decât să vă alipiţi şi d-voastră intrând în federaţia austriacă. Am constitui atuncea un mare bloc românesc care ar fi cea mai puternică naţionalitate din monarhie şi atunci am pune şi problema Basarabiei, făcând războiu Rusiei. Recucerind Basarabia, se va mări şi mai tare blocul nostru şi am avea un loc preponderant în împărăţia dunăreană..

Astfel am cunoscut mai înainte ca tiparul să fi fost gata conţinutul acestei lucrări care a făcut senzaţie, dar pe care evenimentele au învechit-o aşa de repede şi poate chiar au discreditat-o puţin. Şi tocmai pentru asta ţin să adaug, şi nu ca o simplă impresiune, ci ca pe-un lucru cules de pe buzele autorului, că din punct de vedere românesc nici dânsul nu socotea această soluţiune ca cea mai bună dintre toate câte se puteau concepe, ci numai din câte se puteau înfăptui. Şi Aurel Popovici preţuia mai mult o Românie a tuturor românilor, care să fi fost absolut independentă. Dar aceasta îi părea un lucru excesiv de dificil, în timp ce soluţiunea unei Austrii federale în care să fi intrat şi România, i se înfăţişa ca o operă mai uşoară, ce nu reclama de cât o îndrăzneaţă lovitură de stat din partea unui monarh energic şi clarvăzător.

La câte-va zile după această convorbire volumul a apărut la lumină (prin Frebruarie 1906) şi am fost foarte măgulit primind c'o dedicaţie prietenoasă, unul dintre cele d'intâi exemplare eşite din maşină. Ne-am mai întâlnit încă odată şi iarăş mi-a repetat :

— Mă duc întins la Viena şi voi cere audienţă prinţului moştenitor.

— Dacă nu reuşeşti?

— Nu mă descurajez lesne. Dar.. dac'oi vedea ş'oi vedea, atunci.. o să cer şi eu naturalizarea în regat.

— Cu cine o să faci politică?

— Mă mai întrebi!.. Cu Carp şi Filipescu. Liberalii nu-mi sunt simpatici, iar Take Ionescu e-un oportunist...

Intors toamna în ţară m'am interesat între cele d'întâi lucruri, dacă opera lui Popovici este cunoscută şi ce răsunet a avut. In răstimp o cetisem şi eu pe îndelete şi nu încetam să admir măiastra ei ţesătură, cu toate că aş fi preferat la rându-mi să am la patul visărilor mele patriotice un covor c'un alt desen.

Am găsit cartea cunoscută în ţară şi mai mult de cât atâta, creiase chiar un curent. Printre entusiaştii ideii se zicea că este şi Nicu Filipescu însuşi. Fenomenul acesta dacă nu avea pentru moment cine ştie ce importanţă politică — fiindcă nu în România liberă se afla cheia soluţiunii propusă de Aurel Popovici — era însă o strălucită dovadă a unei constante stări sufleteşti: dragostea netărmurită pentru Ardeal şi pentru unirea cu el. Căci la o eventuală realizare a soluţiunii, dacă românii ardeleni ar fi fost în câştig faţă de ce aveam înainte, regatul liber însă pierdea ceva, — poate chiar mult din independenţa lui. Şi totuş s'au găsit destul oameni — şi nu dintre cei din urmă—cari ziceau: să pierdem independenţa, dar să fim cu toţii la olaltă!

La epoca la care scriu acuma nu este de prisos să relevez orice mărturie a acelei iubiri de frate care mergea până la uitarea de sine. Şi eu unul cred că aceiaşi iubire veche iar nu cine ştie ce egoism neîngăduit dă explicaţia cea mai firească şi a altor multe lucruri care s'au petrecut de la unire încoace şi asupra cărora s'au făcut aspre critici necruţătoare. Eu unul aşa 'mi explic în bună parte şi năzuinţa noastră, uneori intempestivă, de *unificare* imediată a provinciilor (le-am dorit atâta că tot ne pare că sunt încă despărţite!) precum şi hotărârea multora de-a se muta în ele cu rost în viaţa publică a lor. Nevoia de-a simţi că hotarul nu mai este şi care dă multor lucruri întâmplate o mult mai nobilă interpretare, nu merită nici atâta hulă şi nici atâta ocară!

Dar să revenim la Aurel Popovici. In aceiaşi toamnă a anului 1906, dupăce mă învechisem de câte-va zile, l'am întâlnit pe stradă şi am avut amândoi atâta bucurie c'am început să ne destăinuim sufletul ca doi prieteni de demult. Cum eu aveam atunci mai multe necazuri, ne-am ocupat mai mult de mine şi nu pot uita graba inimoasă cu care mi-a răspuns că îmi stă la dispoziţie şi cum interesul pe care îl aveam atuncea s'a şi rezolvit a doua zi datorită energiei lui. In mulţumirea de-a fi fost dânsul şi nu altul acela care m'a servit..

Dela acea dată nu ne-am mai întâlnit de cât în treacăt şi la intervale de ani. Eu m'am dus la Iaşi unde mi-am început cariera universitară, dânsul continua să alerge pe la şcolile din Bucureşti unde dădea lecţii de limba germană, întrerupte din când în când de raite costisitoare prin streinătate. Depărtarea ne cam înstreinase şi legătura noastră nu era deajuns de veche pentru ca să reziste avariilor distanţii. N'am mai avut nici o veste sigură asupra demersurilor sale politice şi atât cât se poate pune temei pe spusa altora am aflat şi eu că reuşise a se introduce în intimitatea moştenitorului austriac. M'am mărginit să-i urmăresc scrisul, mai ales articolele din „Sămănătorul" a cărui direcţiune până la urmă o şi luase: Articole filosofice masive dar prea bigot-religioase, articole politice naţionaliste şi reacţionare, — toate cu înfăţişare de blocuri ciclopice, care contrastau uneori violent cu horbota supţire a celorlaltor bucăţi din revistă.

Asasinarea arhiducelui Franz-Ferdinand — chiar dacă n'ar fi deschis drumul către o soluţie mult mai bună de cât acea pe care o întrevăzuse Aurel Popovici — punea virtual capăt tuturor proectelor sale. Ce se va fi petrecut în sufletul său când a aflat vestea nu ştiu, — dar îmi închipui uşor. Am cetit pe urmă că parlamentul nostru i-a votat naturalizarea, ceeace dovedeşte încă odată cât de mult lega dânsul soarta planurilor lui, de existenţa unui singur om. De asemenea ştiu că în timpul războiului a mai publicat în Elveţia o carte, în care ataca fără menajamente împărăţia austro-ungră, înscriindu-se printre acela care îi cereau sfârşitul. Cartea nu mi-a căzut nici până azi în mână, dar o găsesc foarte logică faţă de credinţele sale, de şi de data asta el numai se prindea în horă, pe când la opera „Gross-Oesterreich" — care rămâne lucrarea lui cea mai personală — apărea ca un începător de vremuri..

Aurel Popovici a murit mai înainte ca războiul să se fi terminat şi n'a văzut de cât partea tragică a luptelor noastre. Şi e de două ori păcat. Mai întâiu pentru că în vălmăşagul greutăţilor noastre interne am fi dispus astăzi de o lumină şi de o forţă în plus, al cărui reacţionarism fără ipocrizie n'ar fi fost mai periculos de cât acele mascate. Pe urmă pentru că spre a-şi primi recompensa — văzându-şi visul cu ochii — nu mai era nevoie să treacă la viaţa de apoi, unde viitorul se vede tot aşa de limpede ca şi prezentul. Nu-i mai trebuia de cât foarte puţine zile, ca să vadă unirea tuturor românilor chiar de aci, de pe pământ..

I. PETROVICI

Poeme biblice

Ieftah

O pace luminoasă pâlpâe peste ponoare...
Ca lanţuri lungi de aur, razele legară
Sburdalnicile ape ce săltau sub soare
Şi-acum nimic nu se mai clatină în preajma toată.
Doar colo, în tufişuri, şi comorii
Cu braţe leneşe, prin valuri de zefir înoată...

Un verde proaspăt râde pe coline.
O boare 'nmiresmată curge depe munţi, din scorburi,
Precum un vin ameţitor din desfundate butii
Şi totuşi — boarea asta care aprinde 'n alţii bucuria,
In vatra sufletului meu nu poate să'nfioare
Nimic, decât cenuşa desnădejdii...

La ce lumina asta caldă — şi la ce aceste
Aprinse tresăriri prin vesele frunzişuri?
De — acolo de pe sprintenele creste
Un plânset lung coboară pe'nsoritele podişuri,
Un plânset tânăr, fâlfâind din aripi zvâcnitoare,
Asemeni unei păsări ce'n urechia mea îşi caută cuibul...
La ce sclipirea apelor şi parfumata boare,
Când plânsul ăsta, precum umbra mea, mă urmăreşte,
Când plânsul ăsta sfâşie şi doare?

Stăpâne-al meu! De ce luatu-m'ai din Tob
Şi cap m'ai pus împrăştiaţilor răsboinici?
De ce n'ai dat isbânda altuia din Galaad?
De ce m'ai ridicat pe culmi,
Ca'n urmă genuna veşnicei dureri să cad?
Căci iată: vesel mă'nturnam
Pe calul alb şi jucăuş, cu robi şi prăzi.
Şi chiotele lungi de biruinţă
Cutremurau întreaga mea fiinţă...
Atunci — o, groază! — iată fiica mea
Venind cu surle şi cu danţuri să mă'ntâmpine,
Cum albul ied, când muma şi-o zăreşte,
Aleargă, beat de bucurie'n calea ei pe înverzite cline,

Aşa, Stăpâne, singuru-mi copil văzui
Venind, surâzător,
Neştiutor de legământul meu cu tine...
O! Cum nu s'a surpat sub mine-atunci poteca?
Căci ar fi fost de-o mie de-ori mai bine
Din tălpi şi până'n creştet să lipeşti de trupu-mi răni,
Mai bine de m'ai fi lovit cu-orbire,
Stingher, besmetic
Să pornesc în noaptea vieţii'n rătăcire
Cu-atât avut: toiagu-mi şovăelnic, —
Decât să văd pe singuru-mi copil
Păşind, nevinovat, către jertfelnic...

Mai bine, înfricoşătoare plăgi
Şi toate molimele ce-au bătut Egiptul
Le ai fi întins peste bogatele-mi cirezi...
Mai bine grindină şi ploi de foc
Pe larg — întinsele-mi livezi
Ingenuchiate sub al rodului belşug.
Mai bine de-mi schimbai tot stogul auriu în rug.
Şi, de-mi chemai lăcuste'n nouri peste ţarinile mele — şi
Potop de viermi pe pomii mei şi'n vii
De-o mie de ori mai bine mi-ar fi fost!

Cu foame şi cu sete să rămân pe veci şi'n goliciune,
Ca grelele cătuşe ale sclavilor să-mi sune
Pe şubredele-mi glesne şi pe veştedele mâini!
Mai bine,
O, mai bine jug de fer pe umerii mi bătrâni
Şi râu de lacrămi şi de sânge din orbitele-mi pustii,
Decât, în clipa ceia, tu, copila mea,
Cu flori în mâini, cu flori în păr, spre tatăl tău să vii!..

Virgiliu Moscovici

In Botoşanii glodoşi

de L. Dauş

In ciuda pitorescului de astăzi şi a bulevardului larg, tras în linie dreaptă dela căzărmile artileriei de lângă gară, prin faţa spitalului Sf. Spiridon şi a grădinei popei Vârnav şi până hăt departe la liceul Laurian, oraşul de acum aminteşte încă oraşul de ieri. Cupolele Vovideniei, Ospeniei, Sfântului Gheorghe şi ale celorlalte vechi biserici străjuesc mereu în lumina soarelui, — acelaş cvartal boeresc şi'nnalţă casele din mijlocul grădinilor; aceiaşi şcoală Marchian deschide drumul spre centrul ovreesc şi piaţă, unde dughenele se'nghesue în străzi strâmbe şi strâmte; aceeaşi mahala armenească îşi desfăşură casele şi gospodăriile... Palatele noui n'au schimbat figura veche, liniile s'au păstrat în ciuda prefacerilor şi în oameni şi în lucruri, iar dacă astăzi trotuarele, pavagele şi şoselele uşurează mersul şi-o lumină mai vie răsfaţă noaptea străzile, — mai ieri încă se înnota în glod până'n genunchi şi felinare chioare clipeau ca nişte opaiţe din întuneric, cu toată grija fânaragiilor.

Era vremea patriarhală când viaţa Botoşanilor se încercuia în cuprinsul judeţului, cu slabe radieri până'n Dorohoi sau Fălticeni, un drum până la Iaşi fiind un eveniment, iar unul la Bucureşti, cu mult mai mult ca astăzi o călătorie în America.

Ii văd, din copilăria mea, pe boeri colindând dela o casă la alta, câte două şi trei zile în şir, ca să-şi ia adio de la prieteni şi rude pentru o călătorie cu drumul de fier la Galaţi, şi făcând aceleaşi vizite la întoarcere, ca să adeverească că s'au întors sănătoşi şi ca să mai povestească din cele văzute. Petrecerile ţineau zile şi nopţi în şir, cu lume care pleca să se hodinească şi iar se întorcea, cu mese şi băutură, cu lăutari şi joc de cărţi, cu valsuri, polci şi poloneze jucate cu brio şi cu foc, până ce rochiile şi fracurile aburcau de sudoare şi'nnăbuşea suflarea în piepturi. Fetele fugeau cu câte un tânăr, ca să fie mai romanţioase, de multe ori ajutate de însăşi mamele lor, cari imediat după aceea aveau sincope, se legau cu ştergar alb pe frunte şi strigau :

— Ticălosul Mi-a furat fata... Mi-a furat fata !...

Oraşul, care n'avea nimic alta de făcut, se împărţea în două tabere, una ţinând partea „părinţilor furioşi" cealaltă ţinând partea „perechei de amorezaţi". Discuţiile urmau cu săptămânile, ca să-i mai treacă lumei de urât, până ce într'o bună zi venea „iertarea" şi se făcea o nuntă de-i mergea pomina. Veneau apoi partidele la ţară, cu baluri şi joc de cărţi, ca şi la oraş, cu vânători de iepuri şi lupi, cu poveşti mincinoase şi cu moţ, cu beţii cari puneau vârf la toate, până se speriau şi cucoanele cari alergau să ia dela chelar cheia dela pivniţă. Ziare nu veneau, sau foarte puţine, cărţi nu se citeau decât cu rare excepţii într'o casă-două, lumea dădea mai mult în bobi în loc să cugete şi câte un rar avocat îşi da aere de filozof şi-o mână de polonezi, revărsaţi acolo de revoluţia polonă şi-un ofiţer austriac Scheling, fost în escorta lui Maximilian în momentul uciderei acestuia în Mexic, aduceau un aer exotic, cu un rar dar de-a povesti şi trăind din punga boerilor.

Cucoanele, cele mai culte, erau printre cele mai tinere şi veneau din „Sacre-coeur" din Lemberg,—unde era moda să înveţe toate fetele de neam, — aveau cunoştinţi de franţuzeşte şi nemţeşte, cântau câteva polci şi valsuri la pian şi „Prière d'une vierge", bucata lor de fond şi de concert, ca amintire că au voit la un moment dat să treacă la catolicism şi să se facă călugăriţe. Lucru curios, toate aveau o aceiaşi caligrafie, într'atât buna grijă a mănăstirei în care s'au luminat, le unificase sufletul şi aptitudinele. Scriau de altfel frumos, regulat, cu literile uşor plecate, în linii perfect paralele şi la fel, încât era imposibil unui profan să distingă un scris de altul. Şi ce contrast între ţinuta de obiceiu rezervată şi sfioasă, cu glasul blând şi cu un aer de sfinte a acestora, şi între zvăpăiatul avânt al celorlalte cucoane, dornice de petreceri şi zgomot, vecinic în mişcare şi ducând într'un galop de infern pe cavalerii saloanelor.

Şterse şi palide trec prin amintirea mea vre-o patruzeci din femeile acelea sfioase, cu scrisul şi vorba la fel. Câte lacrămi n'au curs, pe tăcute şi în ascuns din ochii lor de obiceiu aplecaţi !... „Sacre-coeurul" depărtat grăia încă în sufletele lor fecioreinice şi slabe, — şi ele, cari au crezut să întâlnească în viaţă privirile liniştite ale sfinţilor de pe icoane şi în căsnicie reculegerea sfântă de sub bolţile bisericilor, se înfiorau, se înfurtunau în izbirea chicotitoare cu lumea şi petrecerile. Lucruri naturale şi obicinuite luau în ochii lor proporţii fantastice de mari păcate şi crime. Picioarele lor păreau că nici nu calcă pământul de toate zilele şi le-ar fi trebuit norii albi zugrăviţi în jurul îngerilor, pentru ca, zmulse din iadul unei lumi pe care n'o înţelegeau, să păşească pe norii aceia de vis şi să se înnalţe în albastru.

Printre acestea era şi mama mea, readusă cu greu îndără din „Sacre-Couerul" dela Lemberg, unde fusese momită să se facă şi ea călugăriţă. Un unchiu Stege, fost ministru sub Cuza şi fost preşedinte al Casaţiei la Focşani, — deşi era medic ! — intervenise ameninţător şi deschisese porţile mănăstirei. Nepoata ieşise sângerată în visul jertfei ei, şi se refugiase. — întru cât mama ei murise de tifos în Bucureşti, — la Pârâul-Glodului din jud. Suceava, la fiica aceluiaşi Stege, vara ei Maria Greceanu, fostă în urmă doamnă de onoare a reginei Elisabeta.

Acum planurile ei de călugărie se risipiseră de mult. O căsătorie din dragoste îi întraripă gândurile şi prietenii sincere o îmbrăţişau. Dar într'o zi la Cristeştii din preajma Botoşanilor, în casele fraţilor Cristeşti la o vânătoare de Crăciun, la care venise o mulţime de lume, bărbaţi şi femei, în toiul unei mese copioase, noaptea, începu un chef cu cotnar vechiu de 30 de ani şi, nemulţumiţi cu paharele mici, bărbaţii cerură pahare mari.

— Doamne ! exclamă mama privind spre tatăl meu.

— Nu-i nimic, „Marie" dragă, riposta Elena Cristescu, o Liteancă de-acasă, — nu-i doar' întâia dată.

— Adevărat !?

Şi mama izbucni în plâns, ca în faţa unei mari nenorociri.

A trebuit să treacă timp ca să se convingă de nevoia de entuziasm a bărbaţilor în anume ocazii, când sufletul are explozii şi veselii fără urmări... Dar lacrămile au curs şi inima mamei s'a strâns cu grijă în faţa vieţei,—şi multă vreme am ascultat povestea aceasta a ei, repetată de ea întotdeauna cu emoţie, deşi nimic n'o îndreptăţea să se mai teamă.

Şi oraşul îşi urma înnainte viaţa monotonă dar patriarhală... In mijlocul petrecerilor politica începea să-şi arate coarnele şi să învrăjbească pe unii. Se petrecuseră multe. Arapu, un liberal, urmărise în trăsură şi cu biciul în mână trăsura prefectului conservator Iancu Ruset pe care l'a biciuit din fuga cailor. Altul, mai hazliu, înţelesese să facă mai cu mănuşi opoziţie. Ca un protest în contra primăriei, — şi atunci ca şi astăzi aveau ce aveau oamenii cu primarii, — Iancu Caruz într'o bună zi poruncise argaţilor să-i înjuge, pe-o vreme noroioasă, şase bivoli la un cupeu, adus nou-nouţ din Viena, şi aşa cu echipajul acesta porni la vizite. Ca să fie spectacolul şi mai complect, un om călare, c'o prăjină mare în mână, mergea înaintea bivolilor şi măsura glodul, strigând cât îl lua gura :

— A, ho ! staţi, că se înneacă bivolii boerului !

Mascarada a prins şi boerii se ţineau cu mâinele de burtă, râzând cu hohote, povestind întâmplarea şi făcând opoziţie. Şi trecuseră mulţi ani şi o repetau mereu, ca s'o aud şi eu, copil fiind şi s'o reţin până astăzi.

Slabe şi puţine amintiri din gângăvitul primilor ani al copilăriei, în somnul acela al nevinovăţiei când mintea nu percepe bine, când toate impresiile nu se reţin şi mor. Numai cuvintele auzite mai pe urmă redeşteaptă o vagă reînviere a lucrurilor, fără dată certă, fără figuri de persoane şi fără coloritul lucrurilor. Din întuneric toate vin şi se reflectează într'o oglindă de întuneric. Mă văd răsfăţat dar ţinut de-aproape; zăresc un hârdău de scânduri de brad şi plin cu zăpadă. Gol intru în el din pătişorul meu cu reţea de sfoară ca să nu cad, şi-o unguroaică, Mina, începe să mă frece... Zăpada mă frige, ţip, râd, fac gălăgie... Mă îmbracă, îmi dă jucăriile, ies cu săniuţa în ogradă şi îmi dau drumu de pe-o movilă... Apoi într'o zi sunt luat de acasă, dus la nişte vecini-prieteni, şi numai de pe fereastră văd casa părinţilor, şi-o forfoteală în curte la ei, pe cerdacul din faţă... Apoi, într'o zi casa se îmbracă cu negru, — o trăsură ciudată, ca o cutie lungă cu cai în postavuri negre şi cu moţuri pe cap se opreşte în ogradă la ei, şi vine lumea, vin soldaţi şi cu muzică...

Nu-mi dau seama căci încă nu ştiu înţelesul pregătirilor acestora şi n'am auzit încă de moarte. Trec ca printr'un vis şi nu înţeleg... Dar mama vine seara, plânsă, şi în negru, mă sărută lung şi-apoi pleacă. Aşa la rând câteva zile, apoi într'o seară iată-mă întors acasă la părinţi. Tata mă ia şi mă dezmiardă, mama plânge şi eu întreb :

— Unde-i moşu Neculai ?

Mi se răspunde ceva, şi eu nu mai întreb. Uit şi numele, uit tot, dar într'o zi de primăvară mama mă ia de mână şi merg cu ea, nu departe de casa noastră, la biserica Vovideniei, şi acolo lângă un grilaj de fier, o văd îngenunchind şi rugându-se. Mormântul tot e înflorit şi-o cruce, cu ceva scris pe ea răsare dintre flori... Şi cu vremea înţeleg şi mi se întipăreşte în minte, fratele mamei Neculai Negri, care după ce a făcut întâi şcoala militară, a ieşit apoi inginer, şi într'o zi la Munich, Piloti, marele pictor, văzându-l desemnând pe o masă de marmură, s'a interesat de el şi l'a luat în atelierul lui ca să-l înveţe pictura. O boală de rinichi l'a adus în ţară muribund şi a murit tânăr şi fără vreme. Tata îmi deschide cărţile din biblio-unchiului adusă din Munich, mi arată minunile descoperite în Pompei, mi-arată atlasuri de animale şi păsări, îmi explică, îmi explică. Pe rând defilează sub ochii mei fotografii după tablouri celebre şi sfera noţiunilor se lărgeşte, creşte. Văd portretul regelui Obrenovici, cu care unchiul a fost coleg şi-a copilărit; văd scrisori de ale lui c'o caligrafie desăvârşită, iar mama-mi spune câte limbi ştia el şi-mi pune sub ochi desemnuri şi picturi din cele câteva ce au fost aduse din Munich. Incep să mă sperii de ce poate să facă şi să înveţe un om, şi mă simt incapabil de-a urni piatra învăţăturei.

Şi alfabetul merge greu, greu, şi nici nu pot silabisi două cuvinte !

LUDOVIC DAUŞ

Dialog

Soarele:

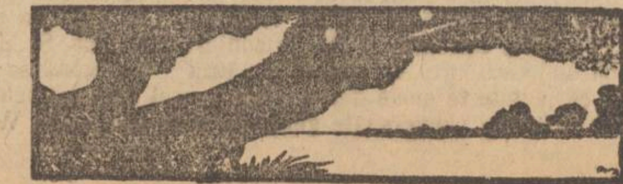
Pământ!
Când te-am desprins de trupul meu
Şi 'n haos te-am lăsat
Rotund şi mărginit ca un cuvânt,
Cu faţa ta de tânăr zeu
Erai un strop curat
Şi sfânt..
Iţi mai aduci aminte oare
Cum respirai
Tăriile ameţitoare,
Tu, cea mai mândră floare
Di marele serai
Al cerului?.
Pe-oglinda ta scânteie oare,
In noaptea cea d'întâiţ
A înfloririi,
Tu resfrângeai întregul infinit,
Ce te privea din zările iubirii
Cu mii de ochi tremurători şi mari,
Cum au în clipa jertfelor
Martirii.
Dar astăzi nu te mai cunosc,
Privindu-te din depărtări,
Căci faţa ta-i zbârcită şi murdară
Şi prin bolnave nări,
Din hăurile putrede de tină
Arunci afară
Puhoiul unui crud şi lung păcat.

O, unde e veşmântul de lumină
Cu care ai plecat?.

Pământul:

Lumina mea!
Murdară mi-e carnea de ţărână,
Dar astfel precum este ea,
Eu am turnat-o 'n animal şi 'n plantă
Şi 'n urmă cu aceeaşi mână
Din murdăria mea bătrână
Halucinat,
Am zămislit pe Om.
Iar el în dragostea-i supremă,
Din focul cugetării sale —
Rupând, rotund şi infinit,
Cuvântul, —
Pe când pe mine mă blestemă,
Iţi cânta ţie osanale
Şi-astfel,
Pe-aceste căi divine,
Eu mă întorc din nou curat
Spre Tine!

Emil Dorian

Vizita M. Sale Tutankhamon

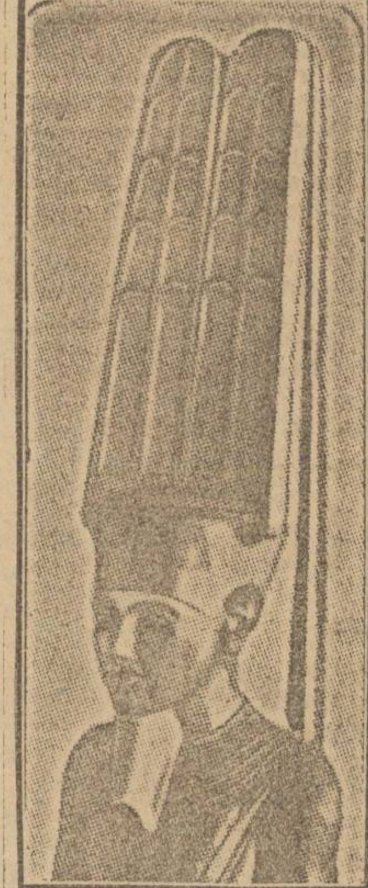
de Dem. Theodorescu

Când pământul și actualitatea sunt așa de urâte, darurile pentru întremarea morală a omului trebuesc căutate în adâncuri, în profunzimile mormintelor și ale trecutului..

Civilizația ruinată și sinistră a Europei de azi, primește o vizită emoționantă. E un oaspete care vine de departe, din imperiul nesfârșitului, — dintr'o lume care se desparte de a noastră cu 33 de veacuri. E vizita Majestății Sale Tut-Ankh-Amon-U, care de 3300 de ani domnia în palatul lui subteran, strejuit de măreția colinelor Thebei, în inima, mereu vie, a unui imperiu și a unui popor cari au știut să-și ascundă bine ce-au avut mai sfânt..

Mâini sacrilege și totuș respectuoase prin chiar pasiunea impietății lor, au scormonit pământul discret din acea misterioasă Vale a Regilor, și au găsit mormântul singurului Faraon rămas neprădat de hoții fără știință și fără demnitate egiptologică ai veacurilor multe ce s'au scurs biruite peste țara nemuririi.

Se știe că în toate celelalte sarcofagii regale descoperite până acum, în Egipt, s'au găsit doar mizerabile substituiri și falsuri. E întâia oară când mâinile savanților europeni ating o mumie adevărată de Rege.

Faraonul Tutankhamon

Expediția lordului Carnawon a cucerit, după îndelungate asalturi împotriva adâncurilor și-a misterelor, tronul faraonului Tutankhamon, urmașul lui Amenophis al IV-lea, — acel formidabil stăpân revoluționar care dictă Egiptului o artă nouă și-i inventă o nouă Capitală în Noma Teribintului.

*

Meșterii lordului Carnawon au ajuns cu anevoe după luni grele de silinți uriașe, până în sala sarcofagului unde trupul regelui Tutankhamon își începuse veșnicia acum 3300 de ani, între toate podoabele și bogățiile vieții lui. Comori de nestemate îl înconjorau, chipurile iubite îi erau sculptate în juru-i, alimente rare îi erau asigurate acolo pentru pacea infinită. Inscripții de slavă, săpate în semnele vii ale hieroglifelor, îi intonau o nesfârșită aleluia, dulce și credincioasă. Așa, departe de sgomotoasa minciună a vieții terestre, adăpostit de chiar paza îngrijată a peisagiului, mormântul sfânt isbutea să răpească morții măcar atâta din majestatea efemeră a omului.

Mumia egipteană este, fără îndoială, cea mai orgolioasă demonstrație a răsvrătirii omenești împotriva morții. Să vrei să scapi de sub puterea implacabilă a morții tocmai ceeace e mai pieritor și mai mult al nostru: forma, chipul, — iată, în adevăr, cel mai înalt gest de independență cu care s'a înălțat vr'odată omul! Meșteri speciali, deosebiți pe grupele de specialitate, duceau din tată în fiu, arta sfântă a scăpării trupului de nefericirea peirii. Un cartier întreg al Thebei cuprindea armata aceasta a luptei împotriva morții: erau parșitii, cei ce lepădau din trup intestinele și creerul (sursele suferinții și ale erorii), erau colciții, cei ce dau trupului, eliberat de măruntaie, botezul de balsam potrivit și apoi erau tarișeții, cei ce-l îmbrăcau cu veșmintele și legăturile eterne.

Așa, omul păstra ceea ce era *al lui*, pentru totdeauna, în taina mormântului liberator, în vreme ce sufletul se ducea, anonim, spre sursa lui omogenă: soarele-tată.

Degete savante și lacome vor fi repetat munca blestemată și pasionată a d-rului Rumphius din „Romanul Mumiei" cu care fantezia geniului lui Th. Gautier străfulgeră misterele thebane.

....„El desfăcu mai întâi învălișul de pânză înmuiată în vin de palmier, și largile legături cari, din loc în loc, încercuiau trupul; pe urmă, el ajunse capătul unei mici fașe care îmbrățișa cu spiralele ei infinite membrele mumiei... Pe măsură ce munca lui înainta, mumia, desfăcută din îmbrăcămintele ei, — ca statua pe care un meșter ar tăia-o într'un bloc de mar-

Regina Nefertitai

Principesa Ankesniaton

mură — apărea mai sveltă și mai pură. Fașea aceasta odată ridicată, el da peste alta mai îngustă și destinată a strânge formele mai de-aproape. Era dintr'o pânză așa de fină, de o urzeală așa de egală, că ar fi putut rezista comparației cu batistul și muselina din zilele noastre. Ea urmărea exact contururile, îmbrăcând degetele mâinilor și picioarelor, mulând ca o mască trăsăturile figurii, aproape vizibilă prin transparența ușoarei țesături. Balsamurile în care fusese îmbăiată o îngroșea par'că și desfăcând-o, pânza aceasta făcea un sgomot asemănător cu acel al hârtiei pe care o cocoloșești sau o rupi... Ultimul obstacol îndepărtat, tânăra femee se desină în toată casta nuditate a formelor ei frumoase, păstrând, după atâtea veacuri, toată rotunzimea contururilor, toată grația suplă a liniilor ei pure...."

Gauthier a prins în aceste rânduri cari descriu desfășarea din fașele eternității a frumoasei Tahoser, — găsită în aceiași cetate a nemuririi din jurul Thebei, — toată emoția și tot amănuntul profanatoarei operații cu care curiozitatea noastră despică acele sfinte mistere. Descripția poetului, așa de justă, așa de acele sfinte mistere. Descripta poetului, așa de justă, așa de clară, așa de verificată, poate da imagina operațiilor cu care se îndeletnicesc acum savanții din expediția lordului Carnawon asupra mumiei Majestății Sale Tutankhamon.

Iată după marele orientalist dr. Mardrus, traducătorul poveștei celor *O mie și una de nopți*, cum e cântată în hieroglife domnia și viața acestui rege al Nilului:

„Sub Sfinția Faraonului, din Marea Îndoită Casă, viață!, sănătate!, putere! — Stăpân al Vulturului și al Uroesului, al mugurului diademelor, prinț prea minunat în Theba

„Khopiru Nib Re, Tut Ankh Amon U, Hiq An Risu, propriu fiu al Soarelui, viață prea scumpă lui Amon, stăpân al tronului Sudului și al tronului Nordului;

„Invietor, deținătorul al fluidului vieții și al forței magice, cu fruntea încinsă de Vipera Regală, zeiță a farmecilor, și cu diadema atef;

„Înavuțit cu crucea și cârjea lui Osiris; în adevăr un zeu, veșnic ca ceasurile eternității, cu graiul dulce ca vântul etesian;

„Ocrotit al Maicii Sicomora; se trezește în frumusețe. Uliu al Dimineții; — rege de când era încă în ou;

„Lui îi zise mama divină, Isis, dându-i sânul: „O minune neîntrecută de rege: o, prunc al unei zeițe! Eu sunt mama ta, Isis, maica a Nubiei;

„Îți dau cu laptele meu bun, slava celor ce va să vie, pentru ca să pătrundă în sângele tău, în viața și puterile tale, să se îmbibe în pielea ta ca aromele smirnei și tămâii. Și-ți dau regatele lui Hor și divanul lui Tonem"...

„El, Tutankhamon, iubit de Marea Soție Regală pe care o iubește, princesa grației și a mândriei, dulce în iubirea ei, frumusețe a frumuseților lui Amon, Ankhesni Amon*;*

„El, Tutankhamon, merge purtând lumina înaintea lui, și el pregătește în inima lui ca să facă desăvârșirea, să topiască aurul pur pentru tatăl său Amon, să topiască electrum adevărat, argint în treisprezece bare, cu opal adevărat și turcoaze, multe, multe...

„Pe toți tinerii curteni el i-a purificat, și întreg haremul, și pe toți baladinii cari se ostenesc pentru tatăl său Amon, el i-a publicat; și pe preoții tatălui său el i-a binecuvântat cu bucurie cum niciodată n'am mai avut.

„Să-l vezi, e mai frumos ca orice, și inimile, în volosie, înaltă „his"; și sufletele, în adorare, legate de el prin legăturile jurământului sacru, strigă:

„O, el, Tut-Ankh-Amon-U — viață! sănătate! putere! — pe veci, ca Soarele, în milioane de ani, pentru tot întinsul eternității."

Iată himnul cu care contemporanii slăviră pe faraonul ce-a devenit azi prizonierul curiozității și civilizației noastre pângăritoare.

Recunoștiința celor ce-au putut cânta astfel pe Tutankhamon, s'a arătat și în chipul deosebit cu care au ținut să-i cinstească trupul părăsit de spiritul ce era rechemat în sânul lui Osiris.

M. S. Tutankhamon, răpit din veșnicie, desfăcut de Umbra sfântă ce-l va căuta zadarnic în cavoul răscolit și jefuit de știință, va fi așezat, cu numărul de catalog respectiv, într'un muzeu de instrucție populară. Vor fi aduse, fără îndoială, în juru-i, toate comorile, toate figurile scumpe ale haremului, sculptate în acea precisie de linii sobre ce nici-o mână omenească și civilizată nu le mai poate imita, — tot ce făcea suita de 33 de veacuri a Faraonului, — inscripții, hrană și podoabe — vor înconjura și în muzeul ce i s'a destinat, nemurirea lui invincibilă. Dar, nu va avea ceeace numai spiritul de cuvioșie a celor ce i-au nemurit trupul acum 3300 de ani, au știut să-i dea: liniștea în izolare și în nepătrunsă taină. Și, de aceea sufletul despărțit de el, nu-l va găsi.... Tutankhamon e definitiv despărțit de perechea lui, de el-însuși... Trupul lui permanentizat în forma-i omenească, rămâne doar o sfidare îndepărtată și inutilă a morții suverane, căreia noi civilizații sceptici, știm să ne supunem cu o totală lipsă de demnitate și de încredere. Egiptenii se respectau mai mult pe ei-înșiși — ei nu admiteau ca moartea să le ia mai mult decât ce e al lui Dumnezeu. Ce era al omului, ce era pământesc, ei se arătau vrednici să-l păstreze!...

Și Tutankhamon a trăit peste bariera vieții. A trăit până în ziua când cultura europeană l'a ajuns, chiar acolo în neștiuta lui subterană.

O, Tutankhamon, ai murit acum, ucis. Fie moartea ta, cea de a doua, mai veșnică decât cea dintâi — pentru o veșnică mustrare a neînțelegerii umane ce, din veac în veac, te va privi mai uimită în galeria meschină unde savanții îți vor așeza azi eternitatea!....

DEM. THEODORESCU

Cântece

de Victor Eftimiu

Singurătate

Din cerul scund coboară seara
O seară tristă ca uitarea,
O seară tristă ca mormântul
Ce crește și înghite zarea...

Se țese umbra în odaie
Se țese și 'nfășoară toate
Abia s'aude 'n răstimpuri
Un tropot și un vârtej de roate.

Ce triste-s serile de toamnă
Când nu e nimenea în casă
Decât lumina plumburie
Decât urâtul ce te-apasă...

Când toate parcă te uitară
Când lumea ta îți pare moartă
Când s'ai și asculți și-aștepți zadarnic
Să-ți bată cineva la poartă

Inele și brățări...

Cântece și trandafiri
Nu-i ajung frumoasei mele:
Vrea brățări și vrea inele
Pentru mâinele-i subțiri

Că nu-i dau, să nu te miri:
Mâinele frumoasei mele
Prea sunt albe și subțiri
Și mi-e milă, zău, de ele
Să le acopăr cu inele

Am să te uit...

Sânt „legi cu cari nu se luptă"
Ce te gonesc din calea mea...
Păcat. Povestea întreruptă
Atât de bine începea!

Aș fi visat o viață'ntreagă
Cu brațu meu să te'nfășor...
Dar legea nu vrea să'nțeleagă
Am să te uit. Mi-o fi ușor:

Atâtea lucruri dragi, pierdute
În drumul meu am sămănat!
Te duci și tu acuma. Dute!
Am să te uit. M'am învățat!

Victor Eftimiu

„Petale de crin"

Până la eliberarea din armată, numai câteva zile mai erau. Arșița verii se potolise; se lăsa frig uneori; rând pe rând pomii și copacii îngălbeneau; trâmbe de vânt se târau, pe ulițe, aburcau în frunzișuri și le scuturau.

Nicodin zâmbea schimbării din jurul său, ca unor aduceri aminte, care nu'l costau silința scotocirii trecutului, căci veneau singure și stăteau priveliște înaintea sa. Avea și serioase pricini de bucurie: volumul lui de versuri se tipărise, îl văzuse. Avea să'l citească toată lumea gălățeană; aveau să vorbiască de Petre Nicodin toate ziarele din București. Costea Negoescu, poetul cercului dela ceinăria intelectualilor, avea să păliască de invidie și avea să discute seri întregi cu Predescu, despre „Petalele de crin".

Alexandru Scurtu, Sava Dimancea, Tiberiu Cișenescu și firește, domnul Kopelschi, directorul „Tinerei Generații", ce ochii aveau să facă pe rândurile stihurilor! Dar frumoasa Iulie, fata lui Kopelschi! Și Zambila Popescu, poate. Și maiorul Nedelescu, și Aurel Marinescu, care'l iubiau! Oare domnișoara Valonescu citia? Și are să învinețiască de necaz Corina Geru! Intr'o poezie, dintre cele mai reușite, era vorba de ochii ei negri, de păru'i auriu și de pasiunea ei!

Volumul gata, Nicodin ceru tipografului, care era și proprietar al „Vechilor Galați", o sută de exemplare. Mai multe nu i s'ar fi dat, întru cât, din cinci sute de lei, cât i se socotia tiparul, el nu plătise decât două, iar toată ediția era de cinci sute de volume.

Le duse acasă cărțile, la subțioară, mândru și visător, sâcâit totuș de o întrebare: „voi mai putea eu vr'odată să dau la iveală altă carte? Ce-o să mai scriu? Simt că am ispășit, ba și mai rău: nici versurile astea nu mi se par gândite, nu le simt în sufletul, în cugetul meu, ca pe rădăcinile unor pomi, a căror grădină aș fi eu"!

Avea să se ducă la Lenuța cu verighetele; era ziua de logodnă. Mălăeștii nu se mai zoriseră, din noaptea în care Nicodin venise să hotărască ziua cea mare. Și iată că îi apăruse cartea. „Petalele de Crin" îl țineau în loc. Cu volumul abia apărut în mâini, i se părea că ar trebui să se ducă altundeva, la Palatul Regal, la prefectul Covurluiului cel puțin! Majorul, ce avea să vadă într'o cărțulie mică, ușoară, de versuri? A mai citit el vr'odată decât poate Micul Dor și Genoveva de Brabant?

Și Petre râse cu hohot, gândindu-se la privirea tâmpită a majorului pe stihurile „Petalelor de Crin". Chiar Lenuța, ce putea pricepe ea dintr'o poezie? Il admira, fiindcă îl iubia și îl iubia pentrucă el era un ideal pentru ea și spera să'i fie nevastă. Și parcă n'avea să'i fie? Ba da! dar... Aveau să se logodiască, se înțelege; iată cumpărase și inelele; el le cumpărase!

Petre Nicodim, cu buzunarele pline de „Petale de Crin", se trezi în mijlocul orașului. Aștepta înaintea grădinii publice, aromit de o fericire, care ațipise acum, nici el nu știa de ce. Adăsta parcă să i se facă un soclu în grădină, soclu pe care să fie urcat, ca să dăinuiască acolo, spre cinstirea poeziei și-a orașului Galați.

Oameni văzuți de mai multe ori și alții cu desăvârșire necunoscuți treceau în pas domol pe ulița mare. Nu se interesau de nimic, firește, inima le era pustie, — poate pentrucă nu știau de apariția „Petalelor de crin".

Din locul unde sta, Petre zări peste drum vitrina unei librării. Duse mâna la buzunar, fulgerat de o idee. In doi pași fu la ușa prăvăliei de cărți; intră înăuntru. Din câteva cuvinte se înțelese cu librarul, care așeză numai decât, în mijlocul marei vitrine, versurile lui Nicodim.

Autorul stătu un moment înaintea librăriei, ca să'și priviască „opera". Nu ședea așa ca să'și acopere cartea, ci mai la oparte. Priviri înecate de lenesele lor gânduri aruncau bărbații spre vitrina cu cărți. Doamnele se oglindiau în geamul gros și mare, duceau mâna la coafură, apoi își netezeau spatele.

Nicodin se urni din loc, nemulțumit. Ce lume neghioabă! Și, deodată, ciulj urechia. O voce cunoscută, de femee răsună pe aproape. Poetul se uită cu luare aminte la șiragul curgător de oameni și o zări pe Corina Geru. Căpităneasa, cu bărbia în vânt, se oprise din mers, de vorbă cu un ofițer de marină și, vădit, avea să treacă pe dinaintea librăriei.

Lui Nicodim îi veni tot sângele în obraz. Se fâstâci, încă pe loc, neștiind încotro să se îndrepte. Intâi îi trecu prin minte, să'și scoată cartea dela vitrină; dar îndată îi păru bine că volumul se afla acolo, la vedere. Se gândi să se ascundă, dar să și priviască. Trecu repede drumul, uitându-se mereu să vadă, dacă l-a zărit sau nu Corina.

Căpităneasa pășia încet, cu opreli, de vorbă cu ofițerul de marină, tânăr și elegant. In dreptul vitrinei cu cărți perechea se opri, parcă mai mult. Era să treacă apoi, când ofițerul zări ceva, care'l interesa, și se apropie de vitrină, urmat de căpităneasă.

Nicodin urmărise, cu bătae de inimă, toate mișcările Corinei, de după un felinar. Ii venise să strige, la un moment, fostei lui amante: „dar uită-te! nu pleca!" și răsuflase ușurat când o văzu și pe ea plecată spre cărți.

Căpităneasa intră în librărie. Petre nu se clinti din locu'i de pândă. Inima iar pornise să'i bată cu putere. „Sânt curios ca un copil!" se certă el, nemulțumit de turburarea lui.

Corina eși din librărie, cu o cărticică în mână. Petre își cunoscu „opera", dar i se păru mică, neînsemnată. I-o cumpărase! Voise să'l citească! Poate îl mai iubia! Femeile...

Cu ochii holbați, poetul își urmări cititoarea. Văzu însă că fosta lui iubită îi mototolește cartea în mână, o ține cu dispreț, așa ca și cum ar fi gata s'o arunce în cea dintâi mocirlă ivită în drum. Petre coti, pe o stradă lăturalnică, răsvrătit, mâhnit, nemai văzând în juru'i nimic, călcând ca'n gropi.

Intr'o răspântie, văzu deodată înainte'i două figuri zâmbitoare, îi surâdeau lui, și le cunoscu. Ionescu și Dimitropol îl prinseră de câte o mână, felicitându-l că se logodește.

— Dar nu ești de loc vesel! observă gazetarul, așezându-și mai bine ochelarii. Și trebuia să fii acasă la logodnică, la ora asta! surâse moșnegelul. Noi acolo ne duceam...

— Mergem împreună! făcu simplu Nicodin. Nu erau gata verighetele; scoase din buzunar inelele și le arătă celor doi prieteni. Vioara mi-e acolo.

Vorbind toți trei, ajunseră fără să bage de seamă.

Petre intră cel dintâi. Majorul, când îi văzu pe Ionescu și pe Dimitropol, se emoționă, în cât gângăvia. Ochii i se umplură de lacrimi. Se simți fericit deodată, luminat, ca și cum ar fi fost tot o mare, întumecată și goală încăpere, în care s'ar fi răsturnat pe neașteptate un morman de aur și de nestimate, căldură și raze. Și avea în acelaș timp simțimântul că e nevrednic, că nu merită atâta fericire. Năzuise mai puțin, și gazetarul și perceptorul erau dovada că năzuința lui tainică s'a împlinit cu prisosință! Pentru Lenuța avea o dragoste de tată.

O temere însă micșoră văpaia fericirii majorului: adusese preot, când știa bine că Petre spusese că se logodește fără slujbă preoțească. Se uită după viitorul cumnat: Nicodin făcuse cunoștință cu popa Matei și vorbiau prietenește.

Peste un ceas, logodna se isprăvise; urările curgeau; mama și nevasta majorului puneau pe masă cozonac, prăjituri, vin, iar Nicodin își acorda vioara, ca și cum nimic nu se petrecuse.

Logodnica părea dezamăgită: simțise că Petre e cu gândul departe de ea. In adevăr, poetul fusese urmărit toată vremea de amintirea proaspătă, din ziua aceia, a Corinei și'a „Petalelor de crin" mototolite.

N. DEMETRIUS

Un curs de limba română

de Ioan Slavici

Am publicat înainte de aceasta cu câteva săptămâni, în coloanele *„Adevărului Literar"*, o scurtă dare de seamă asupra *„cursului de limba română"* al d-lor Candrea și Densușianu.

Am reprodus în acea dare de seamă frazele *„Niște părticele de cuvânt alipite la urma substantivelor și care au de scop să determine mai de aproape, mai lămurit*, ce fac *ființele sau lucrurile exprimate prin aceste substantive.* Acestea *sunt l, -a, -i, -le, -lui* etc. *Ele mai slujesc să arate lămurit dacă e vorba de o* singură *ființă sau de mai multe ființe*, de un *singur lucru* sau de *mai multe* lucruri."

Fiind nedumirit, am întrebat dacă între dascălii ori între scriitorii români e ori nu cine-va, care poate să mă dumirească, cum adecă acea „părticică de cuvânt", articolul, arată *ce fac* ființele ori lucrurile și decând substantivele numai articulate pot „sluji" la plural.

De oarece, pecât știu eu, nimeni n'a dat răspuns la aceste întrebări, dau cu socoteală, că toată lumea e de părerea, că d-nii Candrea și Densușianu au spus în cartea lor aprobată de ministerul instrucțiunii publice lucruri cu desăvirșire nepotrivite cu felul de a gândi al lumii, în mijlocul căreia-și petrec viața.

S'ar putea însă, ca unul ori altul, să-mi spună, că nimeni răspuns n'a dat pentru-că eu, moșneag ajuns, cum se zice, în anii copilăriei, mă leg de nimicuri lipsite de ori-și-ce însemnătate.

In adevăr gaură 'n cer nu se face, dacă mii și mii de copii vor fi nevoiți să se folosească 'n școală și de cărți, în care se spune, că articolul arată *ce fac* ființele ori lucrurile, ba mai „slujește și drept surogat" de plural.

Nu-mi rămâne deci decât să arăt cuvintele, pentru care e lucru de mare însemnătate, ca asemenea cărți să nu fie puse 'n mâna copiilor.

E, înainte de toate, în întreaga lume cultă mai presus de ori-și-ce discuțiune principiul, că masselor mari ale poporului și copiilor n'avem să le dăm decât ceeace e cu desăvirșire bun, chiar ceeace e mai bun în literatura noastră.

Tot mai presus de ori-și-ce discuțiune e principiul, că ori învățăm un lucru bine, ori nu-l învățăm de loc.

Repet apoi și astă dată, că studiul limbii materne n'a fost introdus în școlile noastre pentru-ca copiii și tinerimea să 'nvețe a vorbi și a scrie românește, ci pentru-ca ei să facă gimnastică intelectuală, să se deprindă a-și da seamă despre tot ceea ce zic ori fac și a judeca drept atât în ceeace privește propriile lor purtări, cât și faptele altora. Indeosebi școala primară și cea secondară, nu scriitori au să ne dee, ci public cititor alcătuit din oameni, care sunt în stare să 'nțeleagă bine ceeace au spus alții fie 'n graiu viu, fie 'n scris și să deosebească ceea ce e bun de ceea ce e rău. Dacă această gimnastică intelectuală nu se face cum se cade, din copiii trecuți prin școli es oameni ușuratecі și superficiali, care totdeauna sunt gata de a se apuca de lucruri, pentru care n'au cuvenita pregătire și le fac toate 'n goană mare, pe nechibzuite, iasă cum or ieși. Jale grea și milă adâncă te cuprinde când vezi oameni înzestrați cu mari daruri firești, care 'n lipsă de disciplină intelectuală se avântă orbește, aruncă vorbele cu furca și azi zic una, mâne alta, căci n'au ajuns încă să-și dea seamă ce va să zică a fi convins, în adevăr pătruns de un gând fie bun, fie rău.

Asemenea oameni sunt fără 'ndoială de părerea, că e lucru lipsit de ori-și-ce importanță, dacă li se impun ori nu școlarilor cărți, care nu pot decât să-i zăpăcească. Vorba e însă că din școli lipsite de disciplină intelectuală ies oameni, care nu numai în ceea ce privește limba, ci 'n ori-și-care lucrare, la care iau parte, încurcă treaba și strică atunci, când e să dreagă.

Aceasta nu eu o spun, ci o constată alții în toate zilele fie prin organele de publicitate, fie prin întruniri publice, fie în cărți scrise cu toată cumpănirea.

Mai e însă și alta.

Zilele aceste, ziarele au publicat următoarea notiță:

„Ministerul instrucției a trimis tuturor profesorilor de toate gradele o circulară, prin care le atrage atenția asupra datoriei *de a face tot posibilul pentru a se da* culturei românești *prestigiul și strălucirea statului român."*

Foarte bine s'a gândit ministrul instrucțiunii, care nu mai e și al cultelor: *mai presus de toate demnitatea națională.*

Fiind așa, nu mă 'ndoiesc că atât ministrul acesta și colegii săi din guvern, cât și marea mulțime a celor ce susțin guvernul vor fi de un gând cu mine, dacă voi zice, *că cea mai de căpetenie dintre datoriile omului e să nu-și facă neamul de rușine, nici mai ales urgisit* să nu și-l facă.

Cu deosebire acum, după-ce ne-am ridicat în fruntea fărămiturilor de popoare, care împreună cu noi alcătuesc mai marele stat român, noi mereu trebue să avem în vedere *„prestigiul și strălucirea neamului românesc"*.

După-ce cu atâte jertfe și timp atât de îndelungat s'a luptat contra celor ce-l siluiau să le învețe limba și prin aceasta-l împedecau în desvoltarea lui firească, poporul român nu poate să fie ispitit de gândul de a împedeca pe alții în desvoltarea lor firească silindu-i să 'nvețe limba românească.

Dac'ar fi însă, ca aceia dintre cetățenii statului român, care nu fac parte din poporul român, să dorească a 'nvăța românește, e o chestiune de dreptate să le dăm voie, ca să introducă limba românească în școlile lor. O condițiune avem însă neapărat să le punem: *ca să nu-și bată joc de limba noastră, ci s'o învețe cum se cade.*

Sunt cu desăvârșire încredințat, că nu e între „adevărații" patrioți români nici unul, care nu stăruie — fie chiar și alăturea cu unul ca mine — pentru împlinirea acestei condițiuni.

E lucru firesc, că 'n fața acestei condițiuni boșii sau „barbarii teutonici" din statul român, „turanicii" maghiari, „orientali" mosaici ori mohamedani și slavii de mai multe feluri vor ruga pe d-l ministru al instrucțiunii să le spună, care anume e gramatica programatică, pe care au s'o impună 'n școlile lor.

„Prestigiul și strălucirea statului român" și demnitatea poporului românesc cer, ca gramatica aceea să fie alcătuită cu deplină cumpănire, încât prin ea nici de rușine, nici mai ales urgisiți să nu ne facem.

Numai oameni ușuratecі și superficiali ar putea deci să spună, că e lucru lipsit de ori-și-ce însemnătate, dacă sunt ori nu sunt școlarii în stare să înțeleagă ceea ce li se spune prin cărțile, pe care sunt nevoiți a le cumpăra cu bani buni pentru-ca să se folosească de ele în școală.

Nu mi-a trecut nici o dată și nu-mi trece nici acum prin minte gândul, că fie d-l Candrea, fie mai ales d-l Densușianu nu sunt oameni cu multă știință de carte. Am ținut numai să arăt, cum în fasa de desfășurare, prin care trecem, toate se fac la noi în goană mare, fără de cuvenita pregătire, superficial și cu o uimitoare ușurință. *„Morfologia"* alcătuită de d-nii Candrea și Densușianu n'a fost și nu e pentru mine decât una din cele mai ne'ndoioase dovezi, că până chiar nici oameni ca autorii ei nu pot scăpa de păcatele societății, în mijlocul căreia trăiesc.

IOAN SLAVICI

SERATELE MELE

Este publicul competent?

de Const. Bacalbașa

Se reprezentase piesa lui Caragiale, O noapte furtunoasă sau No. 9.

Mare senzație!

In public, în presă, în cafenele se discuta asupra piesei, se discuta cu aprindere. Căci toată lumea aceasta de discutori era împărțită în două tabere. Intr'o parte erau toți partizanii lucrului vechiu, iar de cealaltă parte toți filonoviștii.

Trăiam atunci un moment social foarte interesant când tineretul era împărțit francamente în trei tabere: marea majoritate sau indiferenții; o sub majoritate, adică acei cari susțineau toate așezările vechi, o minoritate care primea, aproape fără control, tot ce era enunțare nouă.

Era destul, într'o vreme, ca d. Ion Nădejde să susție în Contemporanul din Iași o părere pentru ca noi, toți cei cari eram flămânzi de lucrul nou, să primim concluziile. Intr'o zi d-lui Nădejde i-a venit dorința ca, după ce tratase, cu variabilitatea lui enciclopedică, atâtea chestiuni sociale, politice, literare și științifice, să se avânte și mai departe și mai lăturalnic, a tratat despre rolul splinei în organizm.

Mă întreb și acum ce legături erau între splină și socialism? Ei bine, deși nu era nici o legătură orice bun socialist era dator să susție că splina: este ori nu este trebuincioasă economiei fiziologice, după cum susținea negativă sau afirmativă marele pontif dela Iași.

Așa sunt toți neofiții, pasiunea lor vine în totdeauna dela convingere și ignoranță. Oricare neofit este foarte convins și, în același timp este foarte neștiutor.

Deci discuție aprinsă în jurul piesei lui Caragiale.

Oamenii cu ideile hotărâte, admiratorii clasicizmului sau ai formulelor consacrate erau revoltați. Imi amintesc că Maiorescu însuși a trebuit să ia condeiul pentru ca să apere piesa în coloanele **Româniel libere**. Dar noi, toți ceștilalți o apăram cu pasiune și cu violență. Sunt sigur că eu am apărat'o chiar mai înainte de a fi văzut-o, numai fiindcă acesta era cuvântul de ordine în numele socialismului.

Totuși și în tabăra oamenilor noui erau mulți cari nu se închinau ukazului, aceștia erau — deși vechituri — oameni cari'și permiteau câte o gândire răzvrătită. Este un adevăr statornic, poate nu destul de cunoscut fiindcă nu a fost în totdeauna înregistrat, acel adevăr că din sânul celei mai severe discipline naște cea mai destrăbălată nedisciplină. Explicația ne-o dă aceiași lege fizică care ne-o demonstrează explozia vaporului dilatat, cum că cu cât o forță este mai tare apărată cu atât sfarmă mai violent vasul înăuntrul căruia este constrânsă.

Discuția difuză la început, se circumscrie.

RADU. — Dumneata spui — ca și când ai da un argument,—cum că publicul a primit cu aplauze zgomotoase piesa; dar aplauzele n'au dovedit niciodată că o piesă este bună, ele dovedesc de multe ori, doar, atât, că publicul e necompetent.

ALCEST. — Da, da, cunosc marota. De câte ori publicul aplaudă ce nu ne place nouă, publicul e necompetent. Dar teoria este următoarea — vorbesc de teoria cea adevărată—teatrul nu este un pedagog menit să cultive publicul, teatrul este numai o expresiune a culturei care trebuie să se adreseze, în totdeauna în limba pe care o pricepe publicul.

RADU. — Da, da, aceasta o știu și eu: decât eu spui: dacă publicul bucureștean a aplaudat frenetic piesa lui Caragiale asta nu înseamnează că piesa este extraordinară ci numai că autorul a dat publicului o lucrare la nivelul destul de puțin ridicat al publicului nostru.

ALCEST. — Și aci faci greșală: publicul oricât de incult nu aplaudă niciodată o lucrare de artă fără nici o valoare. Trebuie ca piesa să aibă în totdeauna calități, atât numai i se cere ca genul literar să fie adaptat gradului de cultură al auditorului. Chiar și cunoscutul Vasilache, care este un gen inferior și naiv — trebuie, pentru ca să placă, să se prezinte cu un text de vorbe de spirit care să iasă din banalitate. Vreau să spun că atât publicul inferior din punctul de vedere cultural, cât și publicul superior pot fi de o potrivă influențați de expresia artistică teatrală numai întru cât piesa are o valoare reală. Un singur lucru este de văzut acum, dacă, în adevăr, piesa lui Caragiale este făcută pentru publicul din categoria întâia ori pentru cel din categoria a doua.

RADU. — Din capul locului trebuie să-ți atrag atenția cum că în nici un teatru nu există un public dintr'o singură categorie. In arene, în bâlciuri acolo unde toată lumea stă deavalma s'ar putea susține, până la un punct, cum că există un public uniform. Dar într'un teatru orășenesc această nu este. Chiar construcția teatrelor arată că piesa va fi reprezentată în fața unui amestec de pungi, de grade culturale și de sensibilități sufletești. Plecând de la loji, trecând prin fotolii, prin staluri și urcându-te la galerie, treci, întocmai ca un geolog, prin câteva straturi cu vârste deosebite prin urmare cu aplecări, cu cunoștințe și cu cultură deosebită.

In al doilea rând să nu uităm că teatrul nu este numai ideie, concepție dramatică, structură, teatrală și prezentare scenică dar este și interpretare. Aplauzele cele mai zgomotoase, cele mai delirante se adresează de cele mai multe ori interpretului. In cazul nostru știu bine cum că cei cari au asistat, la **Noaptea Furtunoasă** au ieșit nu entuziasmați de piesa însăși, de literatura sau de ideia lui Caragiale ci mai mult de felul în care Iulian a întrupat pe ipistatul Ipingescu, iar Dăneasca pe mahalagioaica subțire.

ALCEST. — N'ai spus nimic nou până acum. Dar te rog să'mi spui: de ce reprezentarea tutulor celorlalte traducții din repertoriul Teatrului lasă publicul rece pe când piesa lui Caragiale a stârnit o adevărată revoluție în toate cercurile?

RADU. — Revoluție? Care revoluție? Aplauzele dela Teatru? Dar cine aplaudă mai zgomotos la teatru? N'ai observat că fața este în totdeauna rezervată, pe când zgomotul este al stalurilor din fund și al galeriei?

ALCEST. — Oh! e cunoscută poza scepticilor și a lenesilor intelectuali din clasele bogate. Aștia sunt blazații, oamenii cari, pe de o parte au pierdut puterea de a reacționa și de a radia în afară expresiunea satisfacției lor, iar pe de alta consideră ca un semn al vulgarității exteriorizarea zgomotoasă a simțirilor.

RADU. — Aceasta este societatea înaltă care, prin adevărată educație a dobândit calitatea discreției, atât de prețioasă, de altfel, în lumea civilizată. Aceasta este lumea care pe străzi vorbește încet, la restaurant nu strigă chelnerii, nu bate cu furculița în farfurii, nu soarbe supa cu zgomot, nu plescăie și nu ronțăie zgârciurile, nu'și suflă nasul în batistă ca într'o trompetă și nu strănută ca să se rupă catapeteazma.

Această lume nu aplaudă la teatru, decât foarte rar; dar când aplaudă înseamnează că a fost mișcată de o expresiune artistică cu adevărat extraordinară.

Omul capătă prin educație, această mare putere de a păstra înăuntrul lui tot ce procreează mintea și sufletul. A nu exterioriza zgomotos și în public durerea, bucuria, amorul, supărarea, ura, este o adevărată forță, pe care unii oameni o au dela fire pe care omul civilizat o are dela pregătire și dela cunoașterea principiilor de conduită în lumea superioară.

In general publicul cel mare nu este un apreciator infailibil, de aceea aplausele sau fluerăturile nu fac autoritate. Autoritatea de care țin seamă și autorii și actorii este, până la un punct numai a criticei, care dă, nu numai aprobări și dezaprobări, dar dă și sfaturi și argumente. Căci nici sfaturile și nici argumentele nu se găsesc înăuntrul palmelor ce se ciocnesc.

In romanul Gil Blas este un frumos exemplu despre necompetența publicului la teatru.

Le Sage spune că într'un oraș din Spania era un actor foarte popular. De câte ori intra ori eșea din scenă aplausele nu conteneau. Intr'o seară, după ce și-a jucat rolul, a apărut în fața publicului și a declarat că va da un supliment anume că va imita guițatul unui purcel. Și-a pus mantia pe cap și a guițat, iar publicul a pornit o furtună de aclamații.

Când s'a făcut liniște s'a sculat un țăran care a ținut următorul discurs:

„Onorat public, dumneavoastră ați aplaudat zgomotos pe acest actor nu pentru că a imitat bine pe un purcel, dar pentru că îl iubiți. Iată eu, știu să imit pe purcel mai bine, totuși sunt încredințat că, după ce mă veți auzi mă veți fluera!"

Țăranul fu invitat să se execute însă el anunță că, acum fiind ora târzie, va veni a doua zi.

A doua zi, după terminarea spectacolului, actorul și țăranul apărură pe scenă. Actorul își puse mantia pe cap și guiță așa de bine încât publicul îl acoperi cu ovații. Apoi veni rândul țăranului, care și el își puse mantia pe cap și făcu ca porcul, dar publicul îl luă la huiduieli și cât p'aci să-l bată.

Atunci țăranul își scoase mantia de pe cap și spuse:

„Onorat auditor, nu v'am spus eu ieri că l'ați aplaudat pe dumnealui numai fiindcă îl iubiți. Astăzi pe el l'ați ovaționat și pe mine m'ați huiduit".

Și scoțând un purcel viu de sub mantie îl arătă publicului.

— Dar iată pe cine ați huiduit, fiindcă acesta a guițat nu eu. Prin urmare d-voastră ați declarat acum că un om știe să facă ca porcul mai bine decât un porc.

ALCEST. — Asta e o glumă ca orice închipuire a unui romancier, dar ceeace este adevărat e, că piesa lui Caragiale a plăcut în toate cercurile pentru îndrăzneala ce a avut de a veni pe scena Teatrului Național cu un gen nou tras dintr'un mediu social, care nu avusese încă onorurile primei noastre scene.

Intr'o sală de teatru nu este nevoie ca aprobarea să plece dela toată lumea dar este destul ca o parte a publicului să aprobe francamente pentru ca piesa să fie primită.

Tot astfel este și cu dezaprobarea. Nici o dată nu flueră o sală întreagă, flueră numai câțiva, flueră numai doitrei și dacă nu se produce o manifestație contrarie, rămâne în istorie că piesa a fost fluerată.

Minoritățile conduc societățile. minoritățile artistice, științifice, literare sunt acelea care reprezintă rasele; tot la fel și la teatru manifestarea unei minorități conștiente este o valoare. Iar Comedia lui Caragiale a întrunit sufragiile tocmai a minorităței acesteea.

RADU. — Eu nu fac critica lucrărei lui Caragiale, — pe care de altfel nici n'am văzut-o — dar fac critica publicului. Și iată de ce!

Știm cu toții că publicul care aplaudă la teatru este publicul de la stalul al treilea și dela galerie. Mai știm că publicul cel mai cult și mai competent este acela care nu aplaudă mai niciodată. Deci, dacă piesa lui Caragiale a fost aplaudată frenetic, aceasta dovedește că a aplaudat-o lumea de la prețurile ieftine, deci lumea care nu dă decrete autorizate.

ALCEST. — Sofizma o fi delicioasă dar mai delicioasă este **Noaptea Furtunoasă**! Dute d'o vezi, mai întâi și pe urmă te pronunță.

. . . .

Au trecut mulți ani de atunci, au trecut din viață și autorul și cei mai mulți dintre cei cari erau de față la discuție, dar **Noaptea Furtunoasă** trăește încă.

Publicul care a aplaudat-o la întâia prezentare, orcât va fi fost de necompetent, a fost totuși, atunci, foarte competent. Căci masele au un suflet care, atunci când nu știe presimte și când nu înțelege simte.

CONSTANTIN BACALBAȘA

In parcul solitar...

In parcul solitar al tinereții'
Cu flori și statuete ciselat,
Fui asvârlit de dorurile vieții
Și rătăcii neștiutor către păcat...

Tu m'ai chemat aprinsă de iubire,
In noaptea ceea tristă de April,
Necunoscutul mă chema spre fericire
Și'o clipă am uitat că sunt copil!

Disprețuind iubirea mea de ghiață
Mi-ai dat să beau din cupele iubirii...
...Păream un cabotin, râzând de viață
Cum râde moartea 'n preajma fericirii!

Himeră!... mi-ai răpit ce aveam mai sfânt
In suflet tu mi-ai stins farmecul vieții...
Și'ndurerat acum, plâng pe-un mormânt
In parcul solitar al tinereții!

Alexandru Carussy

Vitrina Librăriei

N. RUSSU-ARDELEANU. Scene din viața militară.

AL. MACEDONSKY. Albine de aur (nuvele). (Viața Romă.

LA LANGUE DE RABELAIS par *Lazare Sainéan*, ancien professeur de l'Université, vice-président de la Société des Etudes rabelaisiennes tome premier: Civilisation de la Renaissance. Paris E. de Brocard, éditeur, 1922. O lucrare monumentală (508 pagini+XII in-octavo mare) asupra căreia vom reveni.

NUVELE de *I. L. Caragiale*. 134 pagini Editura Cultura Națională.

INSCRIPȚII de *N. Davidescu*. 124 pagini. Editura Cultura Naționaelă.

VERSURI de *Camil Petrescu*. 120 pagini. Ed. Cultura Naționaelă.

SOCIALISMUL ȘI AGRICULTURA de *Emile Vandervelde*, în românește de *Șerban Voinea*. Traducătorul scoate lucrarea aceasta alcătuită din prelegeri și în care autorul expune toate părerile drept „cea mai potrivită ca introducere în domeniul atât de vast și de controversat al problemei agrare".

REVOLUȚIA RUSĂ. *Leon Donici*. 226 pagini. Tiparul Cultura Națională.

Lecturi

Romain Rolland: Pierre et Luce

de H. Sanielevici

De unde isvorăște superioritatea morală a tinereții, superioritate în deobște recunoscută, cel puțin la adevărații intelectuali și la firile alese?

De sigur că și din generozitatea prisosului de energie, și poate și din alte pricini; dar mai ales din faptul că tânărul vede lumea prin prizma cărților; iar lumea din cărți e făurită, — în ore de înnălțare, — de mințile cele mai luminate și de inimile cele mai purificate ale omenirii.

Este această lume de domeniul utopiei? Nici de cum! Ea anticipează numai asupra viitorului, după cum și gânditorii în mintea cărora a răsărit, sunt de obiceiu produsul unui grad înnalt de cultură ereditară, care în viitor va ajunge să fie generalizat. Toate propunerile de schimbări, de orice fel, menite să crească buna stare materială ori morală a societății, apar întâi în spiritul câtorva și-și fac apoi drum în mințile celorlalți, până ajung coapte să fie realizate. Anume concepțiuni sunt nevoite, ce-i drept, să rămâe mult timp simple abstracțiuni, în așteptare ca evoluția economică să le creeze condițiunile de traducere în fapt.

Tânărul intelectual ignorează împrejurările reale. Ideile și realitățile sunt chemate la bara rațiunii și de nu rezistă criticei, sunt pur și simplu negate. Adolescentul trăește într'o lume ideală. Nici nu-și dă seama, de obiceiu, cât de mult contrastează această lume cu ceva aevea. Așa, spre pildă, el va deplânge raritatea caracterelor eroice, disprețuind banala și prozaica onestitate burgheză, fără a bănui măcar, că și aceasta din urmă este de fapt tot atât de rară ca și eroismul. Adesea gândirea ipertrofiată suge vlaga simțirii și a voinței, atacă vitalitatea, preface înseși întâmplările individuale în palide fantasme: te înstrăinezi de tine însu-ți și faptele proprie tale vieți se'ndepărtează și se micșorează ca privite printr'un ochean întors...

Clasica turburare sufletească a intelectualului adolescent este reflexivismul. Puțina atingere cu realitatea, slaba exercitare a voinței, curiozitatea de a-și descoperi și cunoaște însușirile sufletului, copleșitoarea precumpănire a vieții lăuntrice dau conștiinței și introspecțiunii o acuitate care poate merge până la dubla personalitate. Odinioară, întemnițați politici din închisorile rusești au devenit aproape nebuni sub tortura de a vedea zi și noapte la o gaură a ușii ochiul santinelei; tot așa ochiul vecinic treaz al conștiinței atacă normalitatea, naturaleța, spontaneitatea manifestărilor exterioare, dar și a fenomenelor sufletești însesi.

Ca de un somnambul se sperie și se 'ndepărtează oamenii, de reflexivist, a cărui voce, turburată de auto-observare, tremură și-i lipsită de accent... La optsprezece ani am fost mult chinuit de această pentru mine neînțeleasă boală, pe care am găsit-o mai târziu denumită și descrisă în cartea lui Brandes, Școala romantică germană. Firește, în epocile romantice, când o clasă de intelectuali e osândită la inacțiune, turburările adolescenții persistă dincolo de această vârstă. In Tieck, în Heine, în Hoffmann, cercetătorii numitei maladii pot găsi documente. Prototipul reflexivistului a fost creat de Shakespeare, părintele romantismului, în **Hamlet**. Pe când eram student al facultății de filosofie, acum 25 de ani, am ținut o conferință la seminarul profesorului de psihologie, în care căutam să explic prin această turburare psihică toate ciudățeniile caracterului și conduitei lui Hamlet. (Din nefericire, profesorul n'a priceput nimic: problema nu era tratată în carte). Cu cât realitatea e mai respingătoare, cu atâta omul se 'nchide mai mult în sine însuși și cu atâta turburarea spiritului se accentuiază. De curând întors de la studii filosofice, Hamlet cade în mijlocul „putreziciunii daneze" și, în înstrăinarea lui de realitate și de sine însuși, atinge aproape nebunia.

Puterile trupești și sufletești necheltuite, și copleșitoarea precumpănire a vieții lăuntrice predispun adolescența la amorul de imaginație, „cerebral" — pe care Stendhal îl aseamănă cu acele ape incrustante cari acopăr obiectele cu cristale strălucitoare. Reflexiunea anemiază și turbură însă și această simțire — cum vedem la Hamlet — dacă o inimă caldă nu-și spune și dânsa cuvântul... De obiceiu, un gest, un surâs, o mișcare, o particularitate a îmbrăcămintei, isbesc și obsedează — „fantezia magică a amorului", — care țese în jurul lor poeme sublime...

Amintindu-și nimbul pe care, în adolescență, îl împrumutau vieții curățenia sufletului, avântul gândirii, puterea creatoare a fanteziei și adâncimile sensibilității, intelectualul matur se simte ca un înger căzut..

*

In **Jean Christophe**, spre deosebire de operele „realiștilor" și „naturaliștilor" din a doua jumătate a secolului trecut, critica societății, — larg ertătoare, de alminteri — cade pe planul al doilea; ca scriitorii clasici, Romain Rolland e preocupat în primul rând de durerile și bucuriile eterne ale sufletului omenesc, și mai ales de tragedia fundamentală a vieții noastre: contrastul dintre a voi și a putea. (Vezi **Noi studii critice**). Am avut o ușoară decepție văzându-l pe marele romancier trecând în **Clerambault**, la literatura à thèse, în genul romanului Vérité de Emile Zola. Mi s'a părut că autorul se află pe teren străin. In însă-și înfățișarea lui, nu-i nimic de luptător eroic: nimic războinic în blândul, delicatul, sensitivul, sentimentalul, aproape femeninul Romain Rolland. E adevărat totuși, că 'n comedia satirică **Liluli**, care amintește de Anatole France, cu o nuanță de popular humor bufon, el nu sgârâe, ci sfâșie cu dinți de buldog ipocrizia și imbecilitatea politicianilor... (Era vorba ca **Liluli** să fie reprezentată la 30 și 31 Decembrie la Paris pe o scenă particulară cu mise-en-scène de Frans Masereel și cu muzica de Arthur Hovegger, cel mai bun din noii compozitori francezi. Oficialitatea intenționa să împedice reprezintația; nu știu dacă a reușit, dat fiind că la acel teatru sunt primite numai persoanele invitate). Cum zice însu-și autorul lui **Jean Christophe**: „artistul are mai mult de cât un saltar în sufletul său". Temperament de felul lui Romain Rolland (blond!...) sunt înclinate de obiceiu să trăiască în pace cu realitatea — ispitite să urmărească în viața lor acea armonie egoistă ce caracteriza pe Goethe..

In **Pierre et Luce** autorul realizează fericita împăcare a eternului uman cu teza combaterii războiului. Războiul (cea mai respingătoare din realități; supravețuire ce trădează origina bestială a omului: sfidarea și batjocorirea rațiunii umane) accentuiază înstrăinarea de lume a unui tânăr de optsprezece ani, care se refugiază într'o dragoste de o rară gingășie și castitate. Cu delicatețâ femenină lunecă degetele lui Romain Rolland pe eternele coarde ale sufletului de adolescent, compunând un poem de o fermecătoare simplicitate... Bubuitul tunurilor și explodarea bombelor de aeroplan formează acompaniamentul grav al unei suave și aproape îngerești melodii...

(Că împrejurările reale ale lumii — puterea neînfrântă a junkerilor și a țarismului — făceau războiul inevitabil, de aceasta nu ține seamă tânărului intelectual, pornit a ignora realitățile ce nu rezistă criticii rațiunii pure).

Să nu-și închipue însă cetitorul, că Romain Rolland idealizează pe eroii săi, în felul romanticilor. Autorul lui **Pierre et Luce** este, cred, cel mai realist scriitor pe care l-a produs până acum literatura universală. El arată o deosebită grije de a nu falsifica adevărul, nici în bine, nici în rău... In general, personagiile sale nu sunt nici îngeri, nici demoni, ci pur și simplu oameni, în cari binele și răul — aspecte diferite ale acelorași însușiri fundamentale — se 'mpletesc în mod inextricabil. Pierre este un student burghez cum sunt mulți. Luce studiază pictura și se întreține făcând copii pe cari ea însă-și le recunoaște că sunt proaste. Intâia dragoste înnalță încă sufletele lor curate. Toți intelectualii cari în adolescența lor au iubit înflăcărat și platonic, vor regăsi în **Pierre et Luce** dragostea lor de odinioară, până la mici amănunte (dovadă că există astăzi, mai mult decât ne dăm seama, un tip de intelectual european). Dar anume trăsături psihologice ne prevestesc că mai târziu eroii noștri vor cădea la nivelul general al clasei lor... Din lumea pură a minților și a sufletelor precursoare, se vor coborî la omenirea comună, care-i stăpânită de inerția trecutului și ispășește încă păcatul originar al omului; acela de a se coborî din maimuță. O presimt amândoi î sunt adânc îndurerați. Luce știe cum a fost mama ei altădată și o vede cum este astăzi... Pierre se gândește cu spaimă că ar putea deveni unul din „acei oameni atât de mândri de a distruge și înjosi". Tinerii au hotărât să se dea unul altuia, înainte de plecarea lui Pierre la războiu. Totuși „un sentiment ciudat îi stăpânea. Li-era frică. Frică pe măsură ce se apropia ziua...—frică din prea multă dragoste, printr'o purificare a sufletului, pe care-i speriau urâciunile, cruzimile, rușinile vieții și care, într'o beție de pasiune și melancolie, visa să fie desrobit de ele. Nu și-o spuneau însă". In Vinerea sfântă se duc să asculte muzica la biserica Saint-Gervais.... Frumoasele cântece vechi plângeau pioasa lor melancolie... Tinerii se țineau de mână și inimile lor, topite de dragoste, atingeau piscurile bucuriei celei mai curate. Și amândoi, cu ardoare dorită—se rugară— să nu se mai coboare niciodată. In aceeași clipă o bombă de aeroplan, prin acoperiș în biserică, prăvălește un stâlp gros asupra celor doi îndrăgostiți— pe cari autorul îi scutește astfel, să ajungă să cunoască viața cum este.

H. SANIELEVICI

Portretele

In tihna rece a odăii vechi
In care amintirile's stăpâne
Pereții. parcă, seara au urechi
S'asculte taina liniștei bătrâne.

Amurgul prin frunzișuri de castani
Se-ascunde roșu'n falduri de perdele
Și adâncește 'n vraja altor ani
Odaia mea cu mobilele grele.

Din vechi miniaturi, portrete pale,
In rame de-abanos, de catifea,
Șoptesc parcă și azi sentimentale
Copile roz cu ochi de peruzea:

Sânt jupânițe'n crinolină grea
Cu umerii și brațele de nalbă;
Surâd curtenilor alăturea
Străbuni în uniforme vechi de gardă.

Și-un farmec stins de aquarelă tristă
In care-i amintirea unui bal
Cu-o parfumată seară ametistă,
Cu cântec vechi și măști de carnaval,

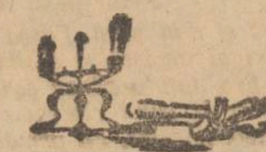
Un farmec palid de pastel prăfos
Se'mprăștie cu svonu-i mătăsos,
Sunat de pașii ritmici de cadril:—
Privesc în vremi cu ochi de copil...

Dar praful vremii cade monoton:
(Oh, scrumul sur al clipelor setoase
Căzut pe mobili grele de mahon
Pe rochiile cu falduri de mătase!)

Din ramele de abanos, ovale,
De catifea, de aur roș aprins,
Portrete dragi din vremi sentimentale,
Ce trist răsună glasul vostru stins.

Când seara, prin frunzișuri de castani
Se-ascunde amurgu'n falduri de perdele
Și adâncește'n vraja altor ani
Odaia mea cu mobilele grele.

Mircea Gheorghiu

Vouă...

De câte ori, trudit, deschid o carte,
Doar să-mi astâmpăr stranii aiurări,
Voi alergați și mă luați departe
Prin lumi de farmece și de visări.

Voi mi-ați deschis cărarea de lumină
Pe care calcă, sigur, pasul meu,
Voi mi-ați făcut privirea mai senină
Și m'ați apropiat de Dumnezeu.

Cu voi am râs și am cântat într'una,
Și tot cu voi, — când a cercat furtuna
Să-mi curme cântul, — tot cu voi am plâns!

Simțire, patimi, visuri parfumate,
— Eu tot ce am, de mâna voastră-i strâns:
Femei, femei, eu vă iubesc pe toate!

George Pallady

Bunicii râsului românesc

Nichipercea

La 23 Aprilie 1859, trei luni după încetarea din viață a lui Spiriduș, Orășanu, în unire cu I. M. Toporanu, lansează pe Nichipercea, editat de tipografia lui Adolf Ulrich, în caractere semi-cirilice. Un exemplar se vindea cu 24 parale. In capul revistei, Toporanu era arătat ca redactor pe când Orășanu se mulțumea—de ochii lumii—cu funcția de administrator. Că în realitate cel care da tonul era tot Orășanu, aceasta reese din paginația și din rubricile lui **Nichipercea**, în care se poate recunoaște vechiul Spiriduș. După obiceiu, primul număr are în frunte **Profesiunea de credință**, foarte concisă de rândul acesta:

„N'am nici o profesiune de credință, pentrucă profesiile de credință și mărturisirea adevărului nu opresc a se ataca proprietatea fără știrea legilor, și a se da redactorii în criminal la vederea celui dintâiu venetic (nu e vorba de țara noastră unde ordinea și legalitatea se păzesc cu sfințenie)".

Din chiar, primele cuvinte ale lui **Nichipercea**, se vede bine că ocârmuirea căpăta un dușman mărturisit. Lupta reîncepe, și va fi pentru **Nichipercea** foarte sbuciumată.

De câte ori a fost suprimat — și aceasta o vom vedea la timp — de atâtea ori găsea mijlocul să reapară. Opozantul hotărît care era Orășanu, nu se lăsa intimidat de puterea executivă. Trucurile la cari recurge ca să-și spună cuvântul—sub forma în aparență ușoară dar în fond usturătoare, a humorului—sunt nenumărate: **„Coarnele lui Nichipercea"**, **„Adio la Nichipercea"**, **Ochiul dracului"**, **„Codița dracului"**, **„Arțagul dracului"**, **„Ghiarele dracului"**, **„Nichipercea II"** cu adaosul în loc de ouă „roșii" fiindcă apărea în preajma paștilor, apoi iar „Nichipercea", în sfârșit „Ghimpele" „Sarsailă" „Urzicătorul" nu sunt de cât măști, sub care se ascunde **„Nichipercea"**, în funcție de Orășanu, prezent întotdeauna, fie sub titlul de redactor sau administrator, fie trecut sub tăcere.

In ordinea cronologică a apariției lor vom citi din toate. Să revenim acum la prima apariție a lui Nichipercea.

Primăria capitalei obliga pe fiecare cetățean proprietar să îngrijească de buna păstrare a pavagiului din fața casei sale. Pentru micii proprietari dela periferie, sarcina aceasta era bine înțeles prea grea. Și Orășanu, sub vechiul său pseudonim **Cetățenescu** îi apără. El redactează o plângere semnată **Ioana lui Vișan Văduva**, și adresată Luminații sale **Bei-zade Nichipercea consulul Iadului în Principatele Unite**:

„Cu lacri-mi fierbinți și cu genunchi plecate caz astăzi la „genunchii luminații tale, și viu cu respect și cu supunere „a săruta necuratele-ți picioare, rugându-te să ai milă de „nenorocirea unei sărmane femei văduve care n'are nici „un fel de venit sau mijloace de hrană, decât o mică căscioară în mahalaua D. în care-mi adăpostesc tristele „zile ale bătrâneții. Această căscioară, care așa dori s'o „las și eu de zestre copilei ce am, mă văz amenințată din „zi în zi a o vinde, nu pentru datorii, care n'am făcut în „toată viața mea, cu toată sărăcia ce am avut, dar pentru ținerea în bună stare a pavagiului, după legile în „ființă ale fostei municipalități".

Ioana lui Vișan arată apoi că are de vecin un **căpraru austriacu**, a cărui sabie lovindu-se mereu de pavagiu îl distruge, spre marea ei disperare.

„Am încercat luminație cu farmece, cu descântece, am „pus cuțitul, am ocolit casa, dar căpraru tot căprar și „pavagiul tot stricat; am dat acatiste pe la biserici ca „să lumineze Dumnezeu pe boerii stăpânerești, să ia „stricătoarea de pavagiu dela brâul căprărescului meu „vecin și d'a surda mi-a fost toate".

Văduva își încheie plângerea cu un apel desnădăjduit la mila lui Nichipercea, iar acesta — cunoscutul nostru **„General Consul Nichipercea cavaler al ordinului cismei celei mari și al broaștei țestoase"** — pune o rezoluțe satisfăcătoare **„amenințându-se ori cine s'ar împotrivi cu urgia noastră cea drăcească, la trecerea lor în statele infernului.**

Rubrica „Varietăți" e locul de unde săgeata e trimisă fără ocoluri:

„De când unii medici se ocupă de alte profesii, și mai „special de politică și diplomație mortalitatea a mai încetat în țară. Ar trebui guvernul să-i ocupe astfel pe toți „să umple toate funcțiile înalte cu medici, și să scape „țara de un rău așa de mare; dar pentru-că la noi sunt „atâția medici cât ar putea umplea tot dânșii nu numai „posturile cele mari, dar încă și pe cele de vătășei, și tot „ar mai prisosi *), n'ar fi bine oare să-i exileze pe toți din „țară, cum a făcut cu câțiva ziariști și să dea printr'a„ceasta o asigurare cetățenilor și o garanție în contra ori „cărei epidemii, fie chiar politică?"...

*

„Un ministru oarecare, aprins de mânie pentru un articol „scris de unul din redactorii unui ziar ministerial, trată „în furia sa pe redactor de măgar.

„ — Uiți excelență, răspunse redactorul la această gro„siertate, că vă reprezint în opinia publică".

Insfârșit, una... de actualitate:

„Zilele trecute s'a suprimat trei ziare și prin urmare di„ferite vorbe circul pri noraș în privința aceasta. Unii „zic că această faptă, model de constituționalitate*) s'a „făcut ca să poată mai crește numărul abonaților Curie„rului ministerial, iar alții îi dau un isvor mai nobil și „spun că închiderea ziarelor e un ajutor la criza co„mercială, căci ne mai având lumea atâtea ziare la „care să se aboneze va păstra banii pentru negoț".

Dar Nichipercea publică și versuri.

In primul său număr se poate ceti o **„imitație de la Beranger"** intitulată **„Măturătorulu"**. Cel mai blajin comisar regal din zilele noastre, ar cere cel puțin munca silnică pe viață, pentru autorul acestei localizări. E pur și simplu, un manifest bolcevic!

Să măturăm
Să scuturăm
Și murdării
Și țăhării
Gunoiu și praf
Boer și Graf
și din palate
și de prin sate
Intreprinderea-mi cu toții românași mi-o ajutați
Ca să fim fără de pete români veseli și curați.
Căci la noi în România
La mulți place murdăria
Și mulți trebui măturați

Versurile de mai sus se repetă ca un fel de refren, după fiecare pasagiu al manifestului. Să vedem acum pe cine va trebui să execute „Măturătorulu":

Am avea o listă mare, mai cât țara românească
De acei ce multe pete trebui azi să-și curățească),*
Insă-i las mai la o parte,
Ca să-și vază-a lor păcate
Poate să se pocăiască.

Sunt însă unii cari nu mai pot fi păsuiți, amicii lui Orășenescu, „moderații":

Intre cei ce nu se poate să se puie la uitare
Cari au nevoie îndată să se ia la măturare
E artaoa moderată
Astă clică blestemată
Ce ne fac rău mai mare
Să'ncepem dar dela dânșii, căci în ei stau multe rele
Paf! în dreapta! paf! în stânga! paf! mai tare'n portofele
Pe la secții, pe la mese
Unde's murdării mai dese
Trage mături bidinele.

Sfârșind cu distrugătorul paf! în dreapta 'n stânga și mai tare în portofele, și după ce-și va fi asigurat concursul chivuțelor cu bidinele, **Măturatorulu** va merge cu armata sa împotriva **„bogaților, a mirenilor și 'nșelătorilor"** — **cari din umbră, „cat să lovească în ai țării apărători"**.

Și de aci pe la oștire vom avea de măturat
Că-s cam mulți p'aci murdari
Printre mici și printre mari

De la cazarmă, batalionul revoluționar, cu sugestivul său stindard în frunte, se va 'ndrepta spre camera obștească. Aci...

...biroul mai mai cu seamă
Tribul bine fesălat,
Și cinstita dreaptă toată va gusta mătura mea

Ceeace însă e spre lauda măturătorului, e că nu e absurd. El recunoaște că nici cei din stânga, nu's perfecți. Și va proceda în consecință:

Căci din vremile trecute
A rămas murdării multe
Și'ntre cei de teapa mea.

Nu e dată uitărei nici poliția, care va fi bine aerisită după cum nici prea cuvioșii mânăstirilor nu scăpă de scărmăneală, căci

...mint pe creator
Și înșel bietul popor

O singură destinație mai are măturătorul: Tribunalul! Și la Tribunal se va duce! Grozăvie...

...Căci avem români de lucru avem mult să curățim

Dacă printr'o largă îngăduință, cineva ar putea totuși să nu învinovățească de bolcevism pe localizatorul versurilor sus citate — nu mai rămâne îndoială că cele ce urmează îl vor edifica:

Din județ în județ dară tot în fuga s'alergăm
Și cu mătura în mână pe murdari să-i măturăm
Să lăsăm țara curată
Fără cea mai mică pată
Și unde trecem să strigăm:
Să măturăm, etc.

Nici clișeele lui Nihcipercea mi-s mai îngăduitoare. Să descriu unul: Pe stradă mărșuește un pluton de soldați,— tobele fac sgomot; într'o cameră cu geam la stradă, un grup de boeri strânși în jurul unui scaun pe care doarme țara, sunt nemulțumiți de sgomotul darabanelor. Un boer se adresează soldaților:

— Mai încetu cu tobele voastre, căci iar deșteptați țara, cum a-ți mai făcut la 48".

La acestea, un alt boer, agitat, reflectează:

— „Pompierii ăștia ar tre bui desființați căci cum ațipește nițel țara prin grijile noastre, încep să facă sgomot și caută să o deștepte".

In clișeele lui **Nichipercea** apare o figură, rămasă simbolică: **Coana Chirița** — care înfățișa favorul. Rând pe rând **Calapodescu, Gugumănescu, Pârjolescu, Ghiară-Lungă**, vin să complecteze galeria, în care oamenii zilei se puteau lesne recunoaște.

Toate acestea, duc bineînțeles la un proces, după urma căruia redactorul lui **Nichipercea** se odihnește o lună în închisoare, iar **Nichipercea** e suspendat după numărul din 19 Septembrie 1859.

Dar **Nichipercea avea ceva din pasărea Phoenix**. Trei luni mai târziu, reapare, tot cu Orășanu, care de rândul acesta nu se mai codește a-și pune numele în fruntea gazetei, ca redactor. E drept că există și un gerant responsabil: **Antim Grămăticescu.**

După primul număr însă, probabil temându-se de perspectiva de a sta la pușcărie, acesta dezertează făcând loc lui C. D. Aricescu.

Noua ediție are un format mai mic, în schimb paginile sunt mai numeroase. Toporanu e trecut sub tăcere. In schimb e mărturisit desenatorul: **„artistul Trenk"**.

Despre noua sa profesiune de credință, Orășanu spune că a lăsat'o în pușcărie. Atitudinea sa este însă aceeași. Nici un moment nu șovăe de a fi acelaș polemist caustic. Reapariția și-o vestește în felul următor:

„Urlați, sbierați, strigați, lătrați, răcniți și buciumați toți și „toate, anunțând lumei liberarea și ieșirea iar la maidan a lu„minăției sale general consul al iadurilor în „Principatele-Unite, „Bei-zade Nichipercea... etc".

Noua viață a lui Nichipercea e însă și mai scurtă. Apar numai trei numere, și guvernul îl suspendă din nou, la 24 Decembrie 1859 *).

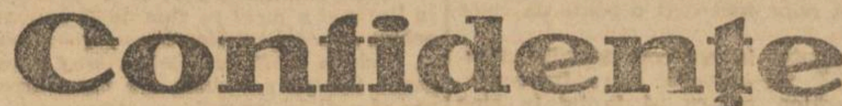
Cu fiecare abuz al celor dela putere, îndârjirea lui Orășanu creștea. Dacă nu mai poate să apară **Nichipercea**, vor apare în schimb moștenitoarele crezului său: **Broșurile intitulate „Coarnele lui Nichipercea".**

SERGIU MILORIAN

*) Se vede treaba că și acum avem prea mulți medici, de aceea cerem numerus clusus.
**) Alte vremuri, aceeaș oameni!
***) Simt nevoia să subliniez: E vorba de cei dela 1859..
****) Pe baza ordonanței domnești din 2 Oct. 1859.

— Vino iute, c'am prins'o!

Adeverul Literar și Artistic
Prețul abonamentelor:
Pe 12 luni 150 lei
„ 6 „ 75 „
„ 3 „ 40 „

Confidențe

• de A. de Herz

Ea, unei prietene, la ceai

Da, am fost.
Mă culc deseară
Mai de vreme.
Mâine iară
Am un bal în altă parte
Și mă duc.
Grozav m'amuză!
Lumea zice că's ursuză
Și că stau mereu departe
De petreceri.
Vezi! Ideea,
Ce și-o face lumea rea,
Că de câte ori femeea
Nu se arată,
Asta 'nseamnă
Că e cineva cu ea,
Care-o roagă și-o îndeamnă
Să nu iasă,—mă jenează!
De-aia es.
Nu vreau să crează,
Lumea, că ascund ceva.
Tu știi bine.
Nimeni nu e,
Și nu vreau să se mai spue
Știu eu ce... și-etcetera!

Da! Veniseră și ele!

Zahăr? Două bucățele.
Pui și rom. E prea mult lapte.

L-am văzut și astă noapte.
N-am putut dansa de fel.
Am făcut vre-o două tururi
Și-amândouă doar cu el.
A 'nceput din nou să-mi spue.
Că nu poate să mă uite...
Iar de 'ncearcă să se uite
La femeile-alelalte
Prea sunt slabe sau înalte...
Și ca mine alta nu e!
Că... în ochii mei pătrunde
Parfumata poezie...
Nu!.. E altfel! Se ascunde
Parfumata poezie
A desimei unui codru
In bogatul păr ce pare
Că îl port ca o cunună!
Mi-a mai spus că codru-acela
Este luminat de lună,
Și că m'a 'nzestrat natura
Cu tot ce-are ca podoabă,
Că natura mi-e o roabă
Și de nu-mi sărută gura
Simte cum ar despera,
Că-, nebun... și-etcetera

Mi-am făcut trei rochii.
Una,
De paiete și cu fir.
Pun în șold un trandafir
Sau o roză mai învoaltă,
Și-apoi prind în partea-ailaltă
O ghirlandă de mici roze,
Vai! Să vezi ce bine 'mi vin!
Alta e din „crêpe de chine"
Neagră și-o brodez cu perle.
Alta de lamé cu franjuri
Aurite și dantele.
Flori de aur pui pe ele.

Știi că mi-a venit ideea
Să transform și blana-aceea
De hermină. Cum era
Nu-mi plăcea și-mi mai fac încă
Un mantou... și-etcetera.

O! E șeapte.
Eu mă duc.
Dac'ai știi ce obosită
Sunt!
O noapte nedormită
Lasă urme!
Dacă-l vezi,
Spune-i că n'a dat dovezi
De prea mare pasiune.
Spune-i tot ce vrei! Poți spune,
Că mă duc la bal și mâine,
C'am fost veselă, că râd,
Că bărbații îmi fac curte
Și că eu la toți surâd,
Că nu cred pe nimeni
Pentru că
Ce spun ei, e-o minciună,
Că petrec ca o nebună,
C'am fost astă-zi pe la tine,
C'am stat mult și 'mi șade bine
Blana nouă, și că 'n degel
Mi-ai văzut un nou inel
C'am vorbit de multe lucruri,
Dar, că n'am vorbit de el.
Că ți-am spus ce aveam de spus,
Că nu știi unde m'am dus,
Că tu crezi c'ascund ceva...
Un mister... și-etcetera.

Stai că mi-am uitat mănușa;

Să nu fiu deschisă ușa!

Dacă'l vezi însă că șade,
Fără să deschidă vorba
Și,
Ca omul cum se cade,
Nu te 'ntreabă,—să 'ncepi tu;
Sau mai bine lasă, nu!
Spune-i că nu m'ai văzut
Dar că ți s'a cam părut
Stranie, purtarea mea,
Și că este cineva
Care mă interesează mult.
(Nu de-acum,—de mai de mult!)
(Lucru vechiu, misterios.)
Dacă el o ia 'n serios
Spune-i c'ai glumit!
Dar dacă,
Face pe indiferentul
Și își pune 'n gând să tacă,
Fă-l să tremure de ciudă,
Inventează tu, s'audă,
Lucruri rele despre mine;
Tu pricepi destul de bine
Să vorbești de rău pe alta!
(Nu te supăra, glumesc!)
Spune-i însă că iubesc
Pe un om bogat și tânăr,
Că sunt altfel de cum par,
Că de el nici n'am habar
Că sunt o femeie rea
Și că sunt... etcetera.

A. de Herz

Enciclopedia umorului

O duzină și o pereche de hazuri din „Carte de mână împreună cu Calendarul pe anul 1825 tipărit la Buda"

I

Un nesimțitor, carele vrea să înoate, puțin au lipsit de nu s'au înecat. De aci au făcut jurământ să nu se mai atingă de apă, până nu va învăța întâi să înoate.

II

Un nebun întâlnind pe un prieten al său, au zis: „te-am văzut în vis, și te-am heretesit, adică ț'am dat ziua bună": iară celălalt au zis: „iartă-mă că nu ți-am băgat seama".

III

Un prost cercetând pe un boinav, îl întrebă pentru întoarcerea sănătății, și acela numai putea să-i răspunză. Deci s'au mâniat și l'au ocărât, zicând: „nădăjduesc și eu să mă boinăvesc, și când vei veni să nu-ți răspund".

IV

Un împuținat la minte, care-le poftia să-și vândă casa, purta în mână o piatră dintr'însa și, o arăta pentru probă.

V

Un nătâng carele iubeă să știe de-i șade bine a dormi, și-au închis ochii și să uită în oglindă.

VI

Un prostoman, întâlnind pre un doctor s'au ascuns după zid, și când au întrebat unul pricina, au zis: „iaste vreame de când nu m'am boinăvit, și mi-i rușine să mă arăt înaintea doctorului".

VII

Un boier gros la cap, auzind că, corbul trăiește peste două sute de ani; au cumpărat un corb și îl hrăniă în colivie, ca să cerce, oare ieste adevărat că trăește două sute de ani.

VIII

Un boier nu de mult ce se însurase cu o muere mută, îndată s'au dus la un doctor vestit, și i-au zis că-i va dă jumătate averea lui, dacă va face pre soția sa să vorbească. Doctorul îndată și-au arătat toate puterile sale și au făcut pe cocoană să vorbească. Nu mult după aceea s'au dus boierul iar la doctor și au zis: „doctore!" îți dau toată averea mea să faci pe cocoana mea iarăși mută". Doctorul au răspuns: „că toate meșteșugurile lui să le întrebuințeze nu poate face pe o muiere ce vorbește mult, ca să tacă: numai o mijlocire știe: ca să tacă bărbatul, când vorbește muierea mult".

IX

Un Român au întrebat pe un Țărigrădian, de ce umblă cu capul în jos. Țărigrădianul au răspuns: că încă nu i-au adus ișlic.

X

Alt Român au întrebat pre un Țărigrădian, când se prind sardele mai multe în Țărigrad? Țărigrădianul au răspuns: „când nu sântem în slujbă".

XI

Un boeraș nepatriot s'au dus cu un „pocion" mare de

— Trage, coniță, trage!
— Nu pot. Nu vezi că se mișcă 'ntruna.

dacă ai haracter de mai mare slujbă, cu drept fără bani te voi face, dar cu darea banilor nu, fiindcă vei luă dela bieții bani la un boier din cei mari, rugându-l să-i deă o slujbă. Boierul cel bun și patriot i-au răspuns: „uite-te în oglindă, și țărani de zece ori atâți bani ce ai dat, ca să poți ajunge la mai mari boerii".

XII

Un ucenic nepriceput, carele nu aveă bani să cheltuiască, își vindea cărțile sale, și scriind către tatăsău, au zis: „bucură-te de mine tată! pentru că acum mă hrănesc cărțile".

XIII

Fiul unui boer, trimițându-se de tatăsău la război, s'au făgăduit a-i aduce un cap de vrăjmaș: acela au zis: „te poftese și fără de cap să vii,numai să te văz sănătos și să mă bucur".

XIV

Doi vecini să pricea 1) între sine pentru cucul, carele cântase în vecini. Deci s'au dus la judecată ca să se descurce. Judecătorul le-au zis, că nu ieste lesne acest lucru să se hotărască. Iară pe urmă după multă vreme, după ce le-au luat destui bani, le-au dat această hotărâre: „cucul au cântat pentru mine, iară nu pentru voi".

Culese și transcrise din cirilice
De GHEORGHE CARDAȘ

1) Să pricea = să certa.

CRONICA SPORTIVA

Educaţia fizică şi şcoala

Un număr din luna Octombrie 1922 al revistei franceze *„Le Miroir des Sports"*, ne-a adus ştirea că „atletul complet" *Géo André* ar fi fost întrecut în concursurile „Pentathlon"-ului de către tânărul *Sempé*. Poate că la această victorie ar fi contribuit şi vigoarea tinereţii noului *„atlet complet"*. Este, însă, necontestabil că şi *şcoala* a făcut din Sempé un rival demn de experienţa şi rutina lui Géo André, — căci, trebue să se ştie că *nu e suficient* să fii tânăr şi să ai voinţă pentru a repurta succese ori în ce ramură de activitate; nimeni nu se naşte învăţat, nimeni nu se naşte campion. Trebuie o îndrumare pe care *numai experienţa* celor încercaţi o poate da celor tineri.

In Noembrie trecut s'au disputat la noi concursurile *„Pentathlon"*-ului, pentru prima oară, mi se pare: lucru îmbucurător şi totuşi nu prea. Imbucurător, pentru că faptul în sine arată că şi la noi a început a se înţelege că *drumul spre sport trece printr'o educaţie fizică prealabilă;* nu prea îmbucurător fiindcă, dacă nu mă înşel, numai *trei* societăţi de educaţie fizică există în Bucureşti una pentru *profesionali (Institutul Naţional de educaţie fizică)* meniţi să conducă desvoltarea tiperilor la şcoli şi în regimente; două pentru amatori: *„Societatea de gimnastică şi dare la semn"* cunoscută popular sub denumirea de „Tirul" şi cealaltă „Spiru Haret" a clubului sportiv *„Val Vârtej"*. Cunoaştem până acum prea puţin despre prima *(Tirul)* care e şi cea mai veche; faptul însă că de acolo a putut eşi un *Jean Dumitrescu* care încă nu-i la forma sa cea mai desăvârşită, arată că şi la noi există *oameni* cari să poată îndruma o bună desvoltare fiziologică individuală; şi dacă „Institutul Naţional de Educaţie fizică" are la îndemână toate mijloacele moderne pentru a controla mersul şi efectele culturii fizice, celelalte două *nu le au*.

Aşa cum se practică la noi sporturile *este o jale*. Cluburile, fără excepţie, urmăresc *numai gloria lor* prin a membrilor, fără să contribue cu nimic la aceasta: cei cari sunt dotaţi de la natură *„fac sport"* ceilalţi *cad, defăimând prin această cădere, sportul în sine*. Trebue să se ştie că vanitatea cluburilor trebue să aibă o limită: aceea indicată de buna stare *fizică şi morală* a membrilor lor. Şi mai apoi sportul nu e făcut pentru gloria unora ci s'a născut din nevoia de a-şi păstra şi întări sănătatea printr'o raţională cheltuială a energiei în surplus. De aceea ar fi necesar, se impune chiar, ca toate cluburile să aibă câte un îndrumător pentru educaţia sănătăţii acelora cari vin să li se încredinţeze.

Ca un adaos la cele spuse la început: Sempé, student în *medicină*, a fost *preparat* şi *îndrumat* pe calea „atletului complet" de către tatăl său, doctor în medicină şi scrimeur îndemânatec, şi de unchiul său, tot doctor în medicină.

„Clubul sportiv al mediciniştilor din Bucureşti" nu crede că ar fi bine ca, pe lângă arta de a vindeca boalele, ce capătă de la profesorii facultăţii de medicină să caute a da membrilor săi şi o cultură care să-i facă în stare de a putea îndruma vlăstarele ce li se încredinţează spre o sănătate cât mai perfectă, spre o cât mai mare rezistenţă faţă de boale? Doctorii din Franţa sunt constituiţi în cluburi sportive tocmai pentru aceasta *). De ce la noi, unde bântue cu atâta furie mania imitaţiunii *celor rele ce se petrec peste graniţe* nu cuprinde şi direcţiile cari ar putea cu adevărat folosi?

COSMA

*) Vezi articolul din ***Dimineaţa***, **rubrica sportivă No. 5670 luna August 16, 1922 — *C.***

Stiri sportive diverse

„Academia Sportivă Franceză" întrunindu-se în vederea acordărei premiilor anuale ce ea distribuie acelor ce s'au ilustrat pe tărâmul sportiv în decursul anului, a decis zilele acestea că pentru 1922, „marele premiu" (în valoare de 10.000 franci) revine lui *Lucien Gaudin*, faimosul excrimeur amator a cărui faimă este de mai mulţi ani mondială, şi care de prin victoriile sale strălucite asupra nenumăraţi profesionişti şi amatori a dat o mare strălucire reputaţiunei scrimei franceze:

De asemeni ea a mai acordat următoarele distincţiuni: „marele premiu pentru atletism", lui *Géo André*, un atlet reputat care de 12 ani e în continuu pe primul plan; „medalia de aur" (sporturi mecanice) lui *Alexis-Maneyrol;* (sporturi atletice) lui *André Mourlon*.

„Challenge"-ul pentru tir a fost remis lui *André Parmentier*.

✻

In legătură cu cele de mai sus, dăm lista acelor ce au obţinut „Marele Premiu al „Academiei Sportive Franceze", dela fundare până azi:

1911: locotenentul de marină **Conneau** (aviaţie).
1912: *Roland Garros* (aviaţie).
1913: *Pégoud* (aviaţie).
1914: *Aviaţiunea militară* (29 beneficiari).
1915: zuavul *Vila* şi plutonierul *Butin*.
1916: *Guynemer* (aviaţie).
1917: personalul vaporaşului *Kléber* (12 beneficiari).
1918: *Fonk* (aviaţie).
1919: *Georges Carpentier* (boxă).
1920: maiorul *Vuillemin* (aviaţie).
1921 căp. *Augiéras* şi maior *Lauzanne* (exploratori al deşertului Sahara)
1922: *Lucien Gaudin* (scrimă).

✻

Misiunea de automobilişti şi exploratori cari au reuşit acum câtva timp a trece dealungul deşertului Sahara, graţie unor vehicule denumite „auto-chenilles", e pe cale de înapoiere spre Algeria pe acelaş drum ca la ducere şi pe aceleaşi vehicule. Ea a părăsit oraşul Tombuctu la finele lunei Ianuarie şi se speră că la 18 Februarie va sosi la In-Salah (sudul Algeriei).

✻

Am arătat mai sus că Gaudin a obţinut „marele Premiu al Acdemiei Sportive Frnceze" în valoare de 10.000 franci.

Gaudin, adevărat amator şi fire generoasă, a decis ca 2000 franci vor fi vărsaţi la casieria mutualei ziariştilor sportivi, iar 8000 franci vor fi împărţiţi la opere de ajutor şi de mutualitate ale scrimei franceze.

Bravo, Gaudin.

✻

D-ra *Suzanne Lenglen*, campioana lumei, a fost zilele acestea învinsă la Cannes în un „match" amical pe care l'a susţinut contra unui bun jucător canadian, colonelul *H. G. Mayes*. (6—1, 5—0 şi abandonat).

Ce probează aceasta? Nimic alt doar că sexul feminin nu poate când este vorba de un *efort fisic*, mai cu seamă *violent şi prelungit*, să stea în cumpănă egală cu sexul masculin reprezentat chiar de un element nu tocmai „di primo cartello".

Boxerul senegales *Battling Siki*, învingătorul lui Carpentier, nu va putea merge în Engliters fiind declarat de autorităţile insulare „indésirable" fără ca să se arate însă motivele măsurei luate contra lui.

Ele ar fi, crede-se, de ordin moral.

✻

Consiliul Municipal Parisian în şedinţa sa dela 29 Decembrie 1922 a dispus ca din terenul ocupat de vechile fortificaţii cari înconjurau Parisul, se vor da 35 parcele şcolilor comunale parisiene, votându-se pentru amenajare şi un fond de 360.000 franci.

Mai mult, şase terenuri amenajate sumar de Municipalitate vor fi puse timporar la dispoziţiunea unor societăţi sportive cari nu au terenul lor propriu.

Şi când ne gândim câte terenuri virane în centru şi pe la periferia Capitalei noastre, zac părăsite sau servesc numai pentru depozitarea gunoaielor!

✻

„Federaţiunea Naţională de Scrimă" (Franţa) a ales ca preşedinte pe d. Maginot şi ca secretar general pe d. René Lacroix.

Atletism

Statele-Unite vor fi reprezentate, ne spune ziarul „L'Auto", la importantele jocuri sportive suedeze dela Gothemburg (1923), jocuri cari sunt o adevărată pre olimpiadă numai prin 15 atleţi printre cari ar figura celebrii Johnny Weismuller (înot), Charly Paddock (alergări viteză).

La noi, unele persoane pretind că România ar trebui să trimeată la Jocurile Olympice (Paris, 1924) 100 reprezentanţi!!..

In ceeace ne priveşte, am susţinut o părere cu mult mai modestă, „et pour cause".

Foot-ball Asociaţie

„Match"-ul care opunea la Londra (27—I) echipele reprezentative ale Englierei şi Ţării Galilor, s'a terminat cu joc egal (1-1).

✻

Echipa reprezentativă a Franţei a fost învinsă la San-Sebastian (Spania) de către echipa reprezentativă a Spaniei (3—0).

Echipa spaniolă s'a arătat formidabilă, spun criticii, deşi nu a acumulat puncte multe şi pare cea mai tare pe continent; Poate numai cehoslovacii şi belgienii, îi ar sta în cale.

Spectatorii, foarte entuziaşti, erau peste 20.000.

✻

Echipa maghiară *U. T. E.* în drumul ei spre Spania s'a oprit la Paris şi a jucat pe ziua de 28 Ianuarie un „match" contra unei echipe mixte *Red Star-Olympique*, învingând cu 3 p. contra 2

Echipa maghiară deţine anul acesta locul de frunte în Ungaria. Echipa parisiană era handicapată prin lipsa multor jucători plecaţi la Barcelona pentru matchul contra Spaniei.

Foot-ball Rugby

Echipa reprezentativă a *Scoţiei* a învins (3-II) pe terenul de la Cardiff echipa reprezentativă a Ţărei Galilor cu 11—8. Au asistat 45 000 spectatori. Acum doi ani, Scoţia învinsese cu 14—8 puncte.

Lawn-Tennis

D-ra Suzanne Lenglen a câştigat la Nisa campionatul doamnelor precum şi dublul mixt (având ca partenar pe Gerbault).

Victoria a fost extrem de uşoară, trebuie însă adăogat că „rachetele" mai de temut erau toate plecate sau pe cale de a pleca la Barcelona unde au loc în momentul de faţă campionatele lumei pe teren acoperit.

✻

Echipa reprezentativă „Sporting Club de Paris" a învins la Paris echipa daneză „Kokhiben" cu 11 victorii contra 1.

✻

Dat fiind importanţa campionatului lumei *pe terenuri acoperite* la care participă reprezentanţi ai Franţei, Spaniei, Engliterei, Elveţiei, României (D. Mişu), Danemarca, Statele-Unite (D-ra Ryan), Olanda şi Polonia, credem interesant pentru jucătorii noştri de tennis (deşi ei nu practică tennisul pe teren acoperit, fiindcă nu au instalaţiunea necesară) să arăt rezultatele zi cu zi:

ZIUA I-a: *M. Alonso*—Satrustegui (6—2, 6—1, 7—5); *Greig*—Menda (6—4, 6—1, 6—3); *Cochet*—Andreu (6—2, 6—1, 6—3); *Lindstrom*—Jaurrieta (6—2), 6—1, 6—3); *Crawley*—I. Alonso (6—1, 6—0, 6—2) ne aşteptam la un rezultat mai bun din partea lui I. Alonso; *Gomar*—Mir (6—1, 6—2, 6—1); *Larsen*—Gonzalez (6—1, 6—1, 6—0); *Mişu* (român)—Tarruella (6—2, 6—0, 8—6); *Lacoste*—Dicenta (6—0, 6—0, 6—0); *Couiteas* (1—6, 6—3, 6—4, 8—6); *Tegner*—Olano (6—4, 6—1, 7—5)

Aeronautică

Pe lacul Cişmigiu

D-ra N. G. Golescu valsând cu d. Carabatescu

Inginerul *de la Cierva*, fiul fostului prim-ministru al Spaniei, a inventat un nou aparat de sbor, care diferă şi de aeroplan şi de helicopter; el l'a botezat *„autogiro"*.

Acest aparat, se compune, după descrierea pe care ne-o dă ziarul parisian „L'Auto", din un avion fără aripi prevăzut cu două roţi şi o helice cu axul horizontal acţionată de un motor de 80 H.P. Acest „autogiro mai are o helice de 8 metri diametru montată pe un ax aproape vertical şi aşezată de-asupra aparatului.

Când aparatul este mişcat din loc de motorul în acţiune, helicea verticală se pune în mişcare sub impulsul vântului şi ajunge în plină mişcare să atingă o vitesă unghiulară de 83 metri pe secundă. Dacă motorul se opreşte, helicea continuă să se învârtească sub influenţa inerţei şi joacă, rolul unei frâne care are întârzia căderea aparatului.

La încercările făcute — după trei ani de studii migăloase şi tenace — aparatul s'a ridicat în aer după un parcurs de 40 metri, aparcurs în aer 200 metri la o înălţime variind între 7—8 metri; la scoborâre el s'a lăsat uşor şi aproape vertical de-asupra solului.

Problema atât de importantă a aterisării verticale, pare pe punctul de a fi rezolvită.

✻

In numărul nostru trecut am anunţat că *Maneyrol* a reuşit a plana cu un avion fără motor 8 ore şi 5 minute. Acest record nu a rămas mult timp în picioare.

Intr'adevăr pe ziua de 31 Ianuarie, aviatorul *Barbot*, a reuşit la Biskra (Algeria) pornind de pe dealul Ed Delouott, să sboare 8 ore 36 m 56 secunde (record al lumei).

In aceiaşi zi, plutonierul aviator *Descamps* a reuşit a sbura 8 ore dar s'a scoborât din cauza căldurei prea mari.

Scrimă

Profesorul milanez *Mangiarotti*, mai norocos de rândul acesta (21—I) a învins pe amatorul francez *Leon Delevoye* cu 10 lovituri contra 5 în asaltul ce au susţinut cu spada la Milano (primul asalt avusese loc câteva săptămâni mai înainte la Rouen, şi Delevoye avea 7 contra 4 când trebuise să se retragă în urma unei răniri destul de serioase la mână).

Delevoye, este directorul faimoasei reviste „L'Escrime et le Tir" care apare la Rouen.

✻

In vederea „challenge"-ului de floretă creat anul trecut în amintirea faimosului amator francez L. Clevillard, rezultatele finale au fost următoarele:

Echipa Laurent învinge echipa *Flacher* (5—4), — echipa *Filippi-Haussy* învinge echipa *„Ecole de Guerre* (6—3).

In finală, echipa „Laurent" învinge echipa „Filippi-Haussy" 6—3) aceasta retrăgându-se, unul dn echiperii ei simţindu-se indispus.

Cu ocazia inaugurării localului „Sporting Club de France" (Paris) a avut loc o mare serbare de scrimă. Programul cuprindea numeroase matchuri de floretă, spadă şi sabie, la cari au participat o serie de campioni belgieni.

Printre cele mai importante, notăm la spadă: *Dr. Heidé* (campionul Europei) învinge pe *Gevers* (belgian) cu 10—6; — amatorul *Liottel* învinge pe profesorul *Charrier* (10—9).

La sabie: căpitanul *Perrodon* (campionul Franţei) învinge cu 10—9 pe căptianul olandez *de Jong* (campionul Europei).

✻

Campionatul Belgiei de floretă care a avut loc la Anvers (27—1), a fost câştigat după o grea luptă de d-l *Pape* asupra d-lui *Baurin*.

✻

Marea serbare de „gala" organizată la Paris (2—II) de Federaţiunea Naţională de Scrimă, a dat loc la o serie de „match"-uri dintre cele mai reuşite.

LA SPADA, amatorul *Liottel* a învins (10—6) pe profesorul *Besançon;* profesorul *Dodivers* a învins (10—1) pe amatorul *Hardy* campionul Franţei pe anul 1922; amatorul *Cornereau* a învins (10—7) pe profesorul *Colin*, etc.

LA FLORETA, profesorul *Haussy* a învins (10—5) pe profesorul *Spinosi;* profesorul *Remay* a învins (10—8) pe amatorul *Cattiau*, campionul Franţei pe 1922.

LA SABIE, căpitanul *Perrodon*, campionul Franţei (amatori) a învins pe profesorul *Cousin*, campionul Franţei a maeştrilor militari, cu 10—8.

Serbarea s'a încheiat printr'un asalt amical între profesorul *Delibes* şi campionul *Lucien Gaudin*.

Ciclism

La 3 Februarie a avut loc la Paris al 37-lea congres al „Uniunei Cicliste Internaţionale". Au participat delegaţii Belgiei, Danemarcei, Spaniei, Statelor-Unite, Luxemburgului, *Germaniei*, Franţei, Engliterei, Olandei, Italiei, Elveţiei, Ceho-Slovaciei şi Portugaliei.

Sporturi de iarnă

Campionatele lumei de patinat (figuri) cari au avut loc la Cristiania, au dat următoarele rezultate:

Dublul-mixt: 1) d-na Monkeni-d-l Jacobsoon (finlandezi); 2) d-na Ekstrom-d-l Henrikson (suedezi); *Doamne:* 1) D-na Herma Plank (austriacă); 2) d-na Moe (norvegiană).

✻

Amatorul *Pigneron* participând la campionatele Franţei (figuri), la Chamonix şi-a apărat cu succes titlul ce deţinea (22-I).

✻

Cu ocazia concursurilor de sărituri cu ski-ul de la Hytifbahken (Norvegia), datorită zăpezii proaste rezultatele au fost relativ slabe: *juniori*, Per Johnsen, 29 metri; *seniori*, Herbrand, 34 m.

Pincipele moştenitor deşi a sărit 27 şi 29 m. totuşi a căzut de fiecare dată.

Concursul de patinat al C. A. B. pe lacul Cişmigiu

Juriul şi organizatorii

(dela stânga la dreapta) d-nii Veroszy, locot Darian, Barbu Matac, căpitan Săvulescu, N. Nenciulescu, Mişu, Al. Bellu, Carabatescu.

La Lille hammer (Norvgia), rezultatele au fost mai bune. In categoia A a concurenţilor de peste 20 ani, *Olsen* a reuşit 38 m.

✻

La Akers (Norvegia), în seria „seniorilor", Johan *Kristoffersen* a reuşit 39 m. 40 cm.

✻

Mc. Gouran a stabilit (26—I) la Edmonton Alberta (Statele-Unite) un nou record de patinat: 1 „mile" (1609 metri) în 2 minute 24 sec. 5/10.

✻

Marile concursuri internaţionale de ski de la Superbagnères (Pyrénnées) au început pe ziua de 1—II cu un enorm succes.

In vederea premiului „Coupe de France" sunt înscrişi ecipieri francezi, ceho-slovace, polonezi, suedezi elveţieni şi spanioli

Concursul militar pe echipe a revenit ceho-slovacilor (32 km.):

1) echipa locot. Buchtz, 4 ore 20 minute şi 19 sec.; 2) echipa reg. 159 inf. francez în 4 ore 35 m. 45 sec.; 3) echipa reg 6 vânători munte francezi, în 5 ore 12 m. 44 sec., etc.

Proba de fond (civili; individual; 18 km.) a fost câştigată de suedezul *Winberg*, 2 ore 3 m. 3 sec.; 2) *Vandelle* (francez), 2 ore 15 m. 37 sec.; 3) *Stolz* (suedez) etc.

Proba de mare fond (48 km) în vederea premiului „Coupe de France", a fost câştigată de suedezul *Winberg* (4 ore 56 m. 22 sec.); s'au clasat apoi şi în ordine; 2) *Stolz* (suedez) 5 ore 6 m. 41 sec.; 3) *Binn* (cehoslovac) 5 ore 46 m.; 4) *Cachat* (francez); 5) *Kléber Balmat* (francez) etc.

Polonezii *Witkowski* şi *Kalicinsky*, s'au clasat respectiv 9 şi 10.

Diferenţa de nivel de la plecare la sosire pe acest parcurs de 48 km., erea de 1800 metri.

Sportul la vecinii noştri

De rândul acesta e vorba de Rusia, şi deşi România nu a reluat încă legăturile cu marele vecin de peste Nistru, credem totuşi interesant a arăta ce se petrece acolo pe tărâmul sportiv. Intru acest scop vom traduce după ziarul francez „L'Auto" un articol datorit d-lui E. Dimitrieff, preşedinte al Sindicatului Presei străine la Paris şi fost director şi fondator a diverse ziare sportive ruseşti.

„Despre sportul rusesc nu se prea vorbeşte. Oare regimul bolşevic nu se sinchiseşte de starea fizică a poporului?

Faptele nu stau aşa. Vechile organizaţiuni sportive ruseşti luate de vârtejul loviturei revoluţionare din 1918, au dispărut ca atâtea alte instituţiuni. Dar bolsevicii nu voiau să suprime întreaga viaţă sportivă. Ei decretară curând apoi că exerciţiile sportive vor fi obligatorii pentru toată tinerimea rusească. Ţinta lor, trebue însă s'o spunem, era mai mult militară decât sportivă.

Trotzki organizatorul armatei ruseşti, prescrie ca pregătirea militară să fie cât mai departe împinsă şi ordonă crearea în fiecare comună a înjghebării sportive: *sportyacheika*.

Un plan atât de vast cerea de sigur mult timp şi mari sforţări chiar pentru realizare parţială; dar curând în tot cuprinsul Rusiei milioane de tineri, lucrători şi ţărani, cari nu cunoşteau ca exerciţii decât dânsul şi bătaia cu pumnii, începură a fi iniţiaţi în ale gimnasticei raţionale, ale foot-ball-ului, boxei, luptei, alergărilor pedestre, ciclismului, tirului, scrimei, atletismului

Un corp de instructori şi de monitori fu creat pentru marile centre şi fiecare municipalitate trebui să creeze un teren de exerciţii. Pedepse severe fură ordonate contra culpabililor de *„dezertare"* dela pregătirea militară. Nu de mult, un judecător din suburbiile Moscovei a condamnat la un an de şedere în un „câmp de muncă" vre-o zece tineri cari uitaseră a frecventa terenul de sport comunal.

Sportul luând astfel o mare desvoltare bine înţeles, că reapărură vechile federaţiuni, uniuni, cluburi şi asociaţiuni precum şi multe altele noui. Aceste organizaţiuni sportive particulare se desvoltă alături de cele de Stat şi ele adeseori conlucrează în mod amical..

Organizaţiunile şi instituţiunile sportive din Rusia depind de 3 ministere (comsariate ale poporului) şi anume: războiu, instrucţiune publică şi hygienă. O direcţiune a pregătirei militare se ocupă de chestiuni de ordin administrativ pe când acele de ordin cultural şi de antrenament sportiv depind de un soviet superior al culturei fizice. Toate acestea nu împiedică însă o existenţă de sine stătătoare şi independentă — cel puţin când o doresc — a federaţiunilor, uniunilor—şi ele o doresc destul de des. De pildă vedem că la Moscova şi Petrograd ca şi în alte mari oraşe, au loc adeseori manifestaţiuni sportive fără nici un sprijin sau amestec oficial.

Vara trecută cursele cicliste, de motociclete, probele atletice şi „match"-urile de foot-ball, etc., au fost foarte numeroase; ba a vut loc până şi o cursă de automobile (lângă Petrogard) la care au participat 12 automobile, Clubul Automobil Rusesc a fost reconstituit în 1922 şi numeroase sunt sovietele sportive cari au înscris în programul lor curse de automobile şi chiar aeriene căci de curând a luat fiinţă un club Aerofil (compus până în prezent, ce e drept, numai din aviatori şi din acei cari pilotează pe reţelele aeriene de transport cari încep a deservi multe oraşe.

Rivalitatea amicală dintre sovietele sportive şi diversele federaţiuni a dat cele mai bune rezultate. Pretutindeni în Rusia se aude vorbind de campionate ale Rusiei, de olympiadă, de „săptămâni a Sportului". — Un congres al culturei fizice a avut loc în 1922 la Moscova şi o ehibiţie sportivă, a fost organizată la Kiev. Această activitate a dat naştere la ziare sportive mai numeroase azi ca înainte de marele războiu; fieste care grupare mai importantă vrea să-şi aibă organul ei. Dintre ziare cel mai important este: *Ivestia Sporta*, (al Uniunei oficiale); apoi *Volny Sport*, *Vesnik Sporta i Turisma*, *Molodaia Gvardia* şi puternica revistă *Physitcheskaia Kultura*.

Aceste ziare dau informaţiuni numeroase şi rezervă un spaţiu mare ştirilor din străinătate, dar chestiunile teoretice ţin primul loc.

Şi nu trebue să uităm, în fine, că există şi o „Internaţională sportivă Roşie" alături de Internaţionala Comunistă..

Săptămâna teatrală

TEATRUL NAŢIONAL: „Visul unei nopţi de vară", comedia în cinci acte de Shakespeare

E un eveniment al lunei — fiindcă s'au dus de mult premierele săptămânale — spectacolul dela Teatrul Naţional: *Visul unei nopţi de vară*.

Preparat să înveselească ziua de 24 Ianuarie, spectacolul acesta mai ar fi avut menirea să-şi poarte ecoul, până în cele mai depărtate unguri ale ţărei, fiindcă era dela început consacrat să fie un eveniment.

A fost oare un eveniment artistic?

Feeria lui Shakespeare este presărată între arbori[i] unei păduri misterioase, cutreerată de nimfe şi de sylvani, şi coloanele unui templu doric şi plină de nălucirile fantastice ale unui vis—decauchemare şi spleen-uri romantice. Ceva legendar, şi ceva mistic, se amestecă turburător, în ceeace Shakespeare a numit aşa de clar: Visul unei nopţi de vară.

Ca şi Tezeu, în templul căruia se purcede la o nuntă, ca şi acest personagiu grec care ţine jumătate de istorie şi jumătate de legendă, Shakespeare, a scris o operă jumătate feerie, jumătate satiră, învăluind-o deopotrivă în acelaşi genialitate creatoare, deşi în fond totul se reduce la o farsă inspirată ciudat.

Teatrul Naţional a condensat textul, transformând tablourile în acte lungi şi obositoare. Muzica lui Mendelsohn, era chemată să însufleţească feeria, fără să-i poată adăuga nimic la realizarea ei estetică.

După Macbeth şi Electra, montate de pictorul rus Polodaeff, *Visul unei nopţi de vară*, în decorurile vechi, de mucava afumată, a fost o decepţie pentru spectacolul cel nou şi o fericită rememorare pentru cele vechi.

Distribuţia însăşi — în afară de marii comici Brezeanu şi Mortzun — este una din cele mai plate, din câte se puteau oferi geniului englez şi cu excepţia d-nei Lily Popovici, care stăpâneşte cu isvorul vocei ei de argint.

Am văzut astfel pe „Hypolita", sub chipul unei cumetre rău deghizată, în palatina caraghios de scurtă peste pulpele — fără graţie — şi în „maillot" de bumbac „rose".

Amazoana este prototipul femeei mărete, este una din primele emancipate iar geneza ei vine din Caucaz, din neamul Scyţilor. Doamna Filotti, era singura indicată în acest rol, prin frumuseţea şi prestanţa cu care a întrupat pe Circea, şi ar fi putut face această cinste memoriei lui Shakespeare când marele Brezeanu, a apărut în fantoşa proletară a cârpaciului de foale.

Am văzut pe Germia şi pe Elena (D-rele Zimniceanu şi Bogdan) într'un dureros contrast de tragedie vulgară şi comedie de moravuri.

Deşi are o siluetă divină, domnişoara Bogdan, e totuşi insuficientă teatrului de temperament şi insistenţa ei în tot felul de roluri, devine supărătoare sensibilităţii spectatoare.

O decepţie a fost Puck (D-şoara Ionescu). După o lungă tragedie i s'a rezervat rolul definitiv. Ţâfoasă, obosită şi repetată în mişcări, d-sa şi-a debitat rolul cu ajutorul memoriei şi a sufleruluī, dar n'a putut fi nici insinuantă, nici diabolică, nici şireată. Aşa că aşi putea spune ca Shakespeare: *Much ado about nothing*.

DIM. ŞERBAN

Argot-ul închisorilor

Sub titlul „Din limba şmecherească a lui Ghiţă Păsărică", d. V. G. a adunat, pentru glosarul de faţă, o sumă de cuvinte.

Inlăturăm o mică parte dintr'însele; iar câtorva din celelalte li alăturăm oarecari explicaţiuni, cărora le dăm caracterul de provizorat.

Vocabular.

ARŞIC — falcă.
  Iţi mut arşicu — acu'te lovesc!
ATULE — bani.
BAŞCALIE — batjocură.
  Te ia 'n băşcălie — îşi bate joc de tine.
BORŢOS — serios, grav.
  E borţoasă afacerea — lucrul e grav.
BULCA — pâine.
  In limba idiş **bilke** însamnă una din cele 6 sau 8 bucăţi simetrice ale colacului (de pâne), având fiecare forma şi dimensiunea brânzoaicelor înalt-crescute.
  In ruteana populară: **bulca**.
BUNA-DIMINEAŢA (vezi: **Gaură**) — **spargere.**
  Două bune-dimineţi — două spargeri.
DENCHI — bani.
ELEFANT. In expresia: **s'a luptat cu elefanţii** — a căra lemne la manutanţă.
GIOALE — oase.
GIUVAERGIU — pus în lanţuri.
  E unul din cei mai pitoreşti termeni. In mintea celuia care a stabilit o legătură între lanţul ceasornicului de buzunar şi lanţul osânditului, s'a petrecut, probabil, acelaş proces ca în creerul epigramistului Toma Florescu făuritorul următorului quatren epigramatic dedicat unui chiabur.

La brâu, el veşnic are
Un lanţ, — dar e mister
Că lanţul nu-i de fer

HALIMATURA (vezi: **bulcă**, — pâne.
HALIMATURA (vezi: **bulcă** — pâne.
INSULTA — mâncărimea de piele, mâncărimea pricinuită de parasiţi.
  Te insultă? — Te mănâncă păduchii?
JOGÂRDEA — om de nimic.
(A) **LINCARI** — a mânca.
a (cea) MICĂ — carceră.
  M'a băgat la a mică — m'au vârât în carceră.
MOLAN — vin.
NETENCUITA — închisoarea militară.
ŞLENGHER — batistă.
TULĂRI — bani.
  In idiş **Tulăr** (dela nemţescul: Thaler, Taler, Daler).
  E de remarcat marea câtime de termeni de care are parte moneda în argot-ul „şmecheresc": **albeţ, albeţ de cârpă, atule, biştari, denchi, lovèle, mardei, mangări, solzi, tulări, — bătrână, bucată, cearşaf, fată-mare, (un) mic, văd, veterană...**
  De sigur că această cantitate de termeni nu ajunge nici pe departe la avuţia de cuvinte şi expresii argotice (şi populare) franţuzeşti, sinonime ale monedei în acea limbă. Iată numai câteva dintr'ânsele: **achetoire, bayafe, beurre, bille, blé** (şi blé battu), **bonnet jaune, bouton** (şi **moules de bouton sau moule à boutons), braisee, cé** (şi **roulants de cé**) **espèces, faces, foin, galette, mazille mitraille, noyau, os, pécule, pésune, pèze, poussier, quibus, ragois, ronds, rondins, Saint frusquin, vaillants** *).
VĂJAITOARE (vezi: **găină**) — **pălărie.** (Termen onomatopeic).
ZEXE-TRANVAI — ia-o galop!

BARBU LAZAREANU

*) „Bogata sinonimie" a termenului **argent**, d. Lazăr Şăineanu o dă, admirabil repartizată şi tâlcuită, în impunătoarea lucrare premiată de Institutul Franţei: **La langage parisien au XIX-e siècle** (Paris, E. de Boccard, editeur, 1290), în capitolul II al cărţii a 5-a (Faits sémantiques — Métaphore), pag. 368—369.

INSEMNĂRI

Un cult păgân intr'o țară catolică

Intr'un articol trecut vorbeam de o ciudată imperechere matrimonială internațională intre doi artiști celebri.

Eroul este șeful școalei *imaginiste* din Rusia bolșevică.

Eroina este anglo-saxonă și mare preoteasă a unui cult păgân în Paris.

Se numește Isadora Duncan.

Credincioșii acestui cult urmăresc revenirea la ceea ce Nietsche numia voluptatea dyonisiacă. Viața, portul și indeletnicirile *tribului* Duncan țintește la alcătuirea unei insule de *elenism* în plin Paris.

Haina este peplum-ul grecesc. Incălțămintea e sandala antică. Ciorapi nu există, fiindcă Atica a ignorat colțunii.

Viața socială a adepților este comunitatea, și probabil, promiscuitatea tribală. Celibat perpetuu, camaraderie intre sexe, și probabil, indiferență pentru prejudecățile monogame ale societății catolice.

Activitatea industrială a acestui trib se compune din două capitole.

In atelierele din Rue Jacob, fabrică pânze cu desenuri grecești, trebue să o recunoaștem, de foarte bun gust; din vânzarea lor, tribul își acoperă parte din nevoile existenței sale.

In sala din Rue d'Athènè, Duncaniștii se reunesc și execută, sub conducerea d-lui Raymond Duncan și sorei sale Isadora, mișcări destul de grațioase cari reamintesc intru câtva jocurile olimpice, dar poate mai mult exercițiile de gimnastică suedeză.

In costumul armonios al vechei Helade, aceste exhibițiuni plac ochiului. Ele nu devin ridicole decât atunci când noul adept nu a avut timp încă să-și procure uniforma tribală. Deaceea, vedem, în mijlocul falangei ateniene, ici și colo, câte un cetățean în cămașe, bretele și picioarele goale, făcând impresiunea unui chiriaș fugit, n pripă de acasă, unde s'a declarat un incendiu...

Din rețeta exibițiunilor publice, Duncaniștii își rotunjesc budgetul și pot trăi.

Preotul și preoteasa cultului dau ades reprezentații separat. Deasemenea, avem câteodată prilejul să auzim, intr'o franțuzească stâlcită și stângace, cuvântări de ale d-lui Raymon Duncan care ne spune (probabil traducând din englezește) că scopul asociației este să ne dea „des morceaux de grec".

D-na Isadora Duncan este atât de convinsă de importanța cultului său, încât, odată, când un automobil unde erau copiii săi, a căzut in Sena, și scafandrierii a pescuit cadavrele din fundul apei și i-a adus pe mal, d-na Isadora nu a vărsat o lacrimă. Și, în fața parizienilor inmărmuriți, începu să înconjure corpurile bieților săi copilași morți, cu dansuri grecești!

Ultimul avatar al acestei ciudate preotese a fost căsătoria ei (la peste 50 ani) cu un tânăr de 25, Sergiu Iasenine, șeful școalei poetice bolșeviste a *Imaginiștilor*.

Dar despre acesta din urmă vom vorbi altă dată.

D. I. SUCHIANU

Esperanto și literatura universală

Au trecut câteva luni, decând s'a auzit vorbindu-se ultima oară câte ceva despre limba universală Esperanto în România; era cu ocazia congresului esperantist român din Cluj în Iulie 1922, la care au luat parte intre alții și 80 de delegați ai Societăților esperantiste bulgare. De atunci vălul uitării s'a întins din nou asupra chestiei limbilor universale și în acelaș timp și asupra posibilității realizării lor prin limba Esperanto.

Dacă la noi, sforțări de asemenea natură, având ca scop introducerea unui idiom ușor de învățat, care să poată servi drept mijloc de înțelegere între popoare, se uită cu ușurință, pentrucă tot astfel se neglijează oricari alte sforțări și încercări de a realiza idei similare, nu acelaș lucru se intâmplă aiurea, unde atrage interesul pentru tot ce e frumos și nobil și însemnează un progres pentru omenire.

Limba universală Esperanto, care în fond nu e altceva decât realizarea în fapt a teoriei cosmopolitismului literar (Brunnetière), științific, economic, inventată acum 35 ani în Varșovia cu tendința de a deveni o a doua limbă pentru toată lumea, cu ajutorul căreia să se poată înțelege între ei cetățenii de națiuni diferite, a devenit actualmente o forță și succesele realizate până azi sunt așa de elocvente, încât n'ar trebui neglijat la „cronicile de idei noi", critica acestei tendințe de realizare a unei limbi universale, acum când punerea ei în practică se face pe o scară întinsă și încă cu destul succes.

De câtva timp editura Ferdinand Hirt & Fiu din Lipsca a intreprins editarea în Esperanto a literaturei mondiale. Judecând după volumele apărute, e vorba de o întreprindere serioasă, pusă sub directa conducere a profesorului Dietterle din Lipsca. Tipărite în sute de mii de exemplare, volumele apărute în condiții de tipar excepțional de frumoase, fac înconjurul lumei și vor contribui la desfătarea acelora, cari nu au avut posibilitatea de a învăța limbile, din cari au fost traduse.

După regulile stabilite de profesorul Dietterle, care este și directorul Institutului esperantist din Germania, traducerile se vor face doar de către esperantiștii de acelaș națiune ca și autorii operilor, pe cari le traduc, spre a obține astfel o versiune cât mai fidelă a originalului. Esperanto din acest punct de vedere se pretează de minune pentru traduceri exacte.

In aceeaș ordine de idei, înainte de războiul mondial, jurnalul „Excelsior" din Paris a făcut o experiență interesantă. A împărțit unul și acelaș text francez la literați din diferite țări, spre a-l traduce în limba lor. Acelaș lucru s'a făcut și cu Esperanto. Textul francez a fost astfel tradus în limbile germană, engleză, suedeză, rusă, poloneză, etc. și în Esperanto. Apoi s'a făcut operația inversă, de către alte persoane și s'a cercetat, care din retraducerile în franțuzește după traducerea în limba lor se apropie mai mult de textul francez original. Ori toate evidențiau diferențe vizibile, pe când doar traducerea din Esperanto semăna vorbă cu vorbă cu originalul, ceiace înseamnă că limba aceasta, este capabilă de a reda mai mult că orice limbă națională toate nuanțele inerente oricărei limbi.

Dintre cărțile apărute în această colecție, intitulată: „Literatura universală" notăm: Madach (Tragedia omului) din limba ungară; Goethe (Hermann și Dorothea) în hexametri originali, Chamisso (Peter Schlemihl) și Wilhelm Raabe (povestiri) din limba germană; Stamatov (nuvele) din limba bulgară, Molière (Bolnavul închipuit) din l. franceză. Libraria F. Hirt & Fiu a rugat și Societatea esperantistă română de a însărcina pe cineva cu traducerea operilor literaților de frunte din România. D-nii Agârbiceanu, Pătrășcanu și Emil Isac au și încuviințat traducerea, punând la dispoziția Societății esperantiste și operile lor spre alegere.

Societatea intenționează să obțină și permisiunea pentru traducerea operilor D-lor Brătescu-Voinești, Jean Bart și Gala Galaction, precum și din Alexandri, Eminescu, Caragiale și Gârleanu.

Dr. IOSIF

Calendarul Buda

O duzină și o pereche de glume din acest număr s'au extras din „Calendarul" tipărit la Buda în 1825. Titlul complet al acestui calendar este următorul: „Carte de mână împreună cu Calendariul pre anul 1825". Carele se cuprinde din 365 de zile, cum și Genealogia a Impăraților, Crailor și a Prințipilor din Europa, și alte folositoare lucruri și Istorii. Cu cinci Icoane. Prin Zaharia Karcaleki Ferlegerul Cărților. Buda în Crăiasca Tipografie a Universitățel Ungar: Pe lângă anecdotele publicate sub titlul de: „Niște povești" și culese de noi; mai cuprinde: „Hronologia dela zidirea lumii"; „Pashalia pre anul acesta 1825"; „Despre întunecime sau eclipsurile soarelui și a lumei"; „Hronologia sfințită"; „Genealogia a Casei Austriei. Imperatorul Austriei"; „Scurtă arătare despre om și despre întocmirile lui"; „Târgurile din Țara Ungurească și din Ardeal"; și în fine o interesantă: „Inștiințare pentru Biblioteca Românească către Românii din Prințipaturile Valahiei și a Moldovei", cu încheerea: „Rămân presupus în slujba neamului mieu".

Zaharia Karcaleki

Calendarul este scris cu caractere semi cirilice și pe copertă are figura cu două fețe a lui Ianus.

Léo Claretie despre poezia populară română

Conferința dela Théâtre de l'Athenée — Paris

Dela Paris, d-ra Flora Pârvulescu ne trimite următoarea interesantă comunicare:

D-l Léo Claretie, cunoaște bine spiritul românesc și poeziile noastre populare. Pentru popularizarea lor d-sa a ținut în Ianuarie c., la Théâtre de l'Athenée, o interesantă conferință.

Inainte de a începe analiza operilor populare a schițat în linii precise țărănimea română, portul ei înflorat de mâinile meștere, ochiul ager și gustul ales al harnicelor țărance. Deasemeni a spus câteva cuvinte despre căsuța dela țară, mică, neîncăpătoare, fragilă, cu gospodăria ei rânduită! Modestia extremă a locuinței de țară este efectul sclaviei turcești și pe rând a celorlalți vecini hrăpăreți care intrau ca la ei acasă „cereau de mâncare, băutură și bani". Ori când nu li se satisfăcea setea lor prea deasă de avuție puneau foc modestului culcuș care ardea împreună cu tot avutul. La fiecare năvălire populația fugea în munți și abia după ce țara se curățea de năvălitori, revenea la șes unde construia o căsuță tot atât de modestă și fragilă știind, că în curând va avea aceiaș soartă.

După ce a descris decorurile și personagiile d. Claretie a început să le însuflețească punând în gura lor toată poezia, vitejia și „dorul" ce caracterizează firea românului.

In culori vii „hora" lentă se învârtește în sunetul cobzelor răsunând de sub mâinile lucioase ale „lăutarilor" cu zâmbetul larg deasupra dinților sclipitori.

Sentimentul de dor nu se poate traduce cu nici un cuvânt, e un sentiment profund, complex care invocă totdeodată dragoste, speranță, suferință, grije, încredere și amărăciune. Doinele românești resfrâng pe deaîntregul acest dor.

Baladele de dragoste le împarte în categorii: dragostea de familie care se împarte în dragostea dintre părinți și copii, dragostea conjugală și dragostea propriu zisă.

Redarea baladelor a fost mai mult decât excelentă n'a pierdut nimic din farmecul, pitorescul și culoarea lor. Imaginile erau tât de bine alese încât ființele părea că trăesc

Intre exemplele de dragoste conjugală a fost și a Meșterului Manole. care e atât de înrudită cu legenda altor popoare.

Apoi vin baladele răsboinice, haiducești și ca tip — între altele — a fost dată balada haiducului Corbea.

Românul are un sentiment puternic de dragoste pentru animal, tovarășul lui de muncă și suferință, îi atribue inspirații divine, suflete multiple, e „năzdrăvan". Pentru Miorița, — care a depănat-o ca un șir de mărgăritare — Jules Michelet avea o adevărată predilecție.

România este o soră cu aceiaș origină latină. Opinca românului de azi este identică cu sandala ce o purtau Romanii. Spiritul și sufletul latin al românului nu și-a făcut granițe în Carpați, ci l-a trecut de mult spre Alpi unde strămoșii noștri s'au înfrățit cu bucurii și dureri. Românii au trimes pe Banul Mărăcine cu o mână de voinici în ajutorul regelui Philip VI de Valois. Banul Mărăcine — numit de Rege: Marchiz de Ronsard 1) a avut un fiu care a devenit poetul cel mare al Franței, Pierre de Ronsard.

„Franța a luat parte cu toată inima la independența României și azi aplaudă din toată inima la propășirea României Mari".

D-l Léo Claretie are cunoștințe adânci despre sufletul și viața țăranului român. Nimic nu i-a scăpat neredat, nici chiar târgul tradițional al Moșilor.

Publicul l-a răsplătit cu aplauze prelungite, iar Românii care erau de față i-au mulțumit pentru dragostea cu care s-a ocupat de noi.

1) *Ban* corespunde atribuțiunilor marchizatului din timpul feudalității.

Mărăcine = Rons, din care s'a făcut Ronsard.

Bibliografia Caragialeană

Revista „Convorbirile literare" din Ianuar 1923. vorbind de versurile lui Caragiale, spune:

„Și dintr'o unghie cunoști pe leu. Un harnic cercetător, d. B. Lăzăreanu și-a dat osteneala să culeagă într'un volum: stanțe elegiaco-satirice, gogoși rimate, parodii, epigrame, fabule și ode umoristice. Bine a făcut de oarece tot scrisul lui Caragiale este interesant. Lumea orașelor n'a produs până azi la noi un scriitor mai puternic. Asemenea unui luptător stăpân pe toate mișcările floretei, dela lovitura mortală până la mișcările de joc, așa stăpânește Caragiale limba română. Pe când bietul Gion, bunăoară, își punea „mânecute de Buffon" să scrie românește, Caragiale cu condeiul cel mai bont și în *toate* situațiile tot românește scria, și vorbea. Oda „amicului meu Gion", e o sângeroasă satiră nu numai la adresa „amicului", ci și a tuturor celor cari caută inspirații în dicționar și fișele saltarului.

Din toată cetirea acestui volum rămâne însă o impresie penibilă a unui fel de Diogene al literaturii românești, amar uneori până la cruzime. Așa se explică, poate, împrejurarea relevată de contemporani, că între Eminescu și Caragiale nu s'a putut face nici odată o apropiere sufletească".

Luigi Pirandello

Teatrele franceze au dibuit în Italia un mare umorist ale cărui piese se reprezintă acuma cu succes la Paris. Luigi Pirandello era și mai înainte foarte reputat în țara lui, ocupând un loc de frunte în rândurile marilor umoriști, dar acuma de când a izbutit să străbată hotarele, numele lui strălucește în toate ziarele și în toate revistele

Este o remarcabilă figură a Italiei contemporane. A scris versuri, romane și piese de teatru. Are cincizeci și cinci de ani și s'a născut la Girgenti în Sicilia. Trăește de foarte multă vreme la Roma unde e profesor de istoria literaturii la școala normală de fete.

Și-a început cariera scriind schițe ușoare, — câte una pe zi — zugrăvind în mic ceea-ce a izbutit Balzac să facă în monumentala sa operă.

Umorul lui constă din gluma amară, la care râzi, dar care îți dă de gândit; povestirea nu este glumeață, dar umorul reese din filosofia care străbate paginile. Influența literaturii germane, pe care o cunoaște bine, căci Pirandello a trăit mult în Germania, se resimte atâta în cât mulți l-au comparat chiar cu Hofmann. E un sceptic, a cărui operă, întreagă, poate fi considerată ca un studiu asupra teoriei „eului" și asupra maladiei personalității.

In curs de apariție

„*Fântânile luminii*" întâiul volum de versuri al colaboratorului nostru *Virgiliu Moscovici* apare luna aceasta în editura „Cultura Națională".

Cărți și Reviste

Cum trăiau anarhiștii

D. Leon Donici, cunoscutul scriitor basarabean, care a trăit în Rusia și a asistat la prăbușirea „colosului cu picioare de lut". — își povestește amintirile în volumul recent apărut: Revoluția rusă *(ed. Cultura Națională).*

Desprindem din interesanta lucrare, capitolul de mai jos:

Din străinătate sosiră, la Petrograd, iar cu trenuri plumbate, mai mulți anarhiști. Luând exemplu dela Lenin, dânșii rechiziționau palatele libere ale aristocraților și bancherilor. Astfel fură rechiziționate: vila lui Durnovo, palatul baronului Gringaberg și multe altele.

In palatele ocupate, anarhiștii fabricau bombe. De câteva ori s'a produs explozii, de ex. în strada Colomenscaia, când o jumătate de casă a fost distrusă după o explozie grozavă.

Locuitorii, vecini anarhiștilor, speriați, cereau președintelui consiliului de miniștri să ia măsuri Președintele i-a îndreptat la ministrul de justiție Pereverzev, care le-a spus că va libera casele și palatele de anarhiști. Dânsul a trimis la anarhiști pe un comisar de miliție cu propunerea de a evacua locuințele ocupate. Anarhiștii l'au trimis la dracu și mai departe, pe comisar, pe ministrul de justiție Pereverzev, pe consiliul de miniștri și chiar pe soviet, spunând că sovietul e o instituție burgheză.

Pereverzev a cerut atunci lui Cherenschi ca ministru de războiu, un detașament pentru eliberarea locuințelor ocupate de anarhiști. Cherenschi însă s'a împotrivit.

— Nu se poate! Anarhiștii sunt un partid, iar lupta în contra partidelor nu se face cu arma.

— Dar dânșii fabrică explosibile și amenință orașul.

— Ei, ce să faci? Fiecare partid își are calitățile sale incomode.

Tot Petrogradul, uitând situația externă, uitând sovietul și pe Lenin cu Trotki, cu nerăbdare aștepta: va alunga Pereverzev, pe anarhiști sau nu? Revistele umoristice și satirice consacrau pagini întregi acestei chestiuni.

Eram curios să văd anarhiștii. Un cunoscut al meu, ziarist, care fusese la dânșii, m'a rugat să-i arăt vila lui Durnovo și, intr'o zi am plecat.

Vila era clădită în mijlocul unei bătrâne grădini cu arbori mari și înalți. Poarta de intrare, de lemn roșu, împodobită cu bronz, era stricată și sfâșiată. Am intrat în vestibulul cu tavanul rotund și cu basoreliefuri și de acolo ne-am îndreptat printr'un coridor. Peretele din dreapta era de sticlă, care în umbra arborilor părea verde. In stânga ușile camerelor. Unele erau închise, altele deschise.

— Cine e acolo? — strigă cineva din cameră — tu ești, Petre?

— Nu — a răspuns cunoscutul meu.

— Eu sunt, Veseniev, cu un prieten al meu.

— Intrați!

— In camera, ai cărei pereți erau odinioară acoperiți cu stofă roșie în flori, care acuma spânzura în fâșii, am găsit un om, cu părul și barba neagră, deasă.

— A., tu! Dar acesta cine-i? — întrebă dânsul arătându-mă.

— Scriitorul...

— Burghez? — Și zâmbi cu dispreț. Moarte burghezilor!... Dar, ce se mai vorbește prin oraș, despre noi?

— Se vobește că Pereverzev vă va alunga de aici.

Omul a sărit în picioare și a început să umble repede în sus și în jos, prin cameră.

— Vom vedea! Vom vedea! — striga dânsul, bătând cu pumnul în masă. — Vom vedea! Avem mitraliere, avem bombe avem dinamită. Vom vedea, cum o să vie Pereverzev aici. Avem santinele cari nu își părăsesc postul nici ziua, nici noaptea, și în fiecare clipă noi suntem pregătiți pentru luptă! A propos: cum ați intrat? La poartă stau santinele.

— Nu, nu le-am văzut, — răspunse zâmbind Veseniev.

— Cum nu? Se poate?

— Uite, că nu!

— Iată ce tovarăși! Și cu dânșii să pui temeliile nouei vieți? Niciodată... dar nu-mi pasă! Lupta începe. Până acum ați auzit numai cuvintele noastre. Mâine veți vedea activitatea noastră.

— Prietenul meu — îi întrerupse Veseniev — dorește să vadă cum trăiesc anarhiștii.

— Se poate! N'avem secrete. Haidem cetățene, și vei vedea cum trăiește asociația cea mai liberă din lume.

Ne-am dus prin odăile vecine. Pretutindeni noroiu, resturi de mâncare, sticle goale, articole de toaletă femeiești și bărbătești. Intr'un pat stăteau culcați o femeie tânără și drăguță, numai în cămașă și un bărbat. Abia întoarseră capul la intrarea noastră și continuară să se ocupe...

—O, ce liberă este viața noastră! — exclamă negrul, arătând cu mâna la perechea din pat. — Voi burghezii nu o înțelegeți.

Apropiindu-se de pat, puse mâna pe spinarea bărbatului:

— Auzi tovarășe? A? Pereverzev se laudă că o să ne alunge de aici.

— Du-te la dracu cu Pereverzev împreună! — exclamă bărbatul. — Nu vezi că eu sunt ocupat?

— A, intr'adevăr! Ocupă-te, ocupă-te!

La etajul al doilea, intr'o sală mare iar laboratoriul, unde trei oameni pe jumătate desbrăcați pregăteau bombe.

La o parte stătea în jiț un tânăr cu o evanghelie în mână. Acesta nici nu ridică ochii din carte.

In casa vecină două femei tinere făceau foc în căminul de marmoră și prejeau ceva. Lângă cămin erau niște volume legate în piele; unele erau rupte.

Am ridicat o carte: „Voltaire. Candide". Ediția contimporană.

— Faceți foc cu cărți? am întrebat eu.

— Da, cu niște cărți burgheze. Noi o să scriem cărțile necesare pentru omenire. Cărțile burgheze nu sunt decât corupătoare pentru spiritul omenesc.

Negrul făcea impresia unui om nebun, ca și toți anarhiștii.

— Noi facem o cultură nouă, spunea el când ne-am luat rămas bun. Și cultura noastră o să domnească asupra lumii întregi. Vom distruge toate clădirile civilizației, vom distruge orașele voastre, universitățile, academiile, totul, și vom începe apoi să clădim din nou.

Când am ieșit pe stradă, dânsul ne strigă din depărtare:

— Noi nu ne temem de Pereverzev al vostru!

Peste două zile, Pereverzev i-a alungat totuși. O companie din regimentul Preobrajenschi, auzind că Pereverzev nu putea să facă nimic, a propus serviciul său voluntar și Pereverzev l'a primit.

Noaptea compania având lista cu toate locuințele ocupate de anarhiști, a înconjurat fiecare locuință anunțând pe anarhiști să părăsească imediat locuința căci altfel trag foc de mitralieră.

Anarhiștii au liberat casele fără discuție.

La vila Durnovo, înconjurată în spre seară, anarhiștii au tras focuri de revolver, dar după două salve trase de companie au scos batista albă.

Când soldații au intrat în grădină, un tânăr (cum am aflat mai târziu, era acela care citea evanghelia) a alergat intru întâmpinare, ridicând deasupra capului o bombă. Un foc de pușcă l'a culcat însă la pământ, bomba n'a făcut explozie: era rău aranjată.

Au trecut câteva zile, și într'o dimineață, la tipografia ziarului „Voința rusă" a sosit un mare automobil cu oameni înarmați cu mitraliere, fâlfâind un steag negru. Erau anarhiștii. Au arestat pe șeful tipografiei, au făcut în ogradă o baricadă și au început să culeagă ziarul cu protestarea contra ministrului Pereverzev.

Cherenschi nu era la Petrograd. Comandantul garnizoanei a trimis imediat o sută de cazaci, poruncindu-le eliberarea tipografiei.

Cazacii venind la tipografie, au somat pe anarhiști să părăsească tipografia în termen de cinci minute, altfel nu garantează viața nici unuia din anarhiști.

— Bine, au răspuns anarhiștii, noi o să evacuăm tipografia, dar cu o condiție. să nu fim arestați.

Cazacii n'au primit această condiție și anarhiștii au ieșit din baricade. Au fost dezarmați, li s'a făcut percheziție și au fost luați cu automobilul.

Oamenii cari așteptau pe stradă rezultatul, abia s'au ținut să nu se năpustească asupra lor.

Cazacii i-au dus la soviet, dându-le pe drum o bună bătaie. La soviet, Ciheidze a luat interogatoriul cazacilor:

— Conform cărui ordin ați procedat la arestare?

— Din ordinul comandantului garnizoanei.

— Nu aveți voie să arestați decât din ordinul sovietului.

Ciheidze a eliberat imediat anarhiștii.

Plecând dela soviet, cazacii regretau:

— Dacă știam că Ciheidze îi eliberează, mai bine îi omoram.

LEON DONICI

Eminescu și Petőfi (De dr. Géza Szőcs)

Ne bucură, când cetim, cărți în ungurește asupra literaturei românești. Este o propagandă sănătoasă, lipsită de prejudecăți și meschine interese, de-a apropia două culturi, cari de și așezate geograficește alături, sunt necunoscute. Unul dintre aceia, cari și sub vitregă dominație feudală, a fost un propagator entuziast al literaturei românești este și d-l dr. *Géza Szőcs*, traducătorul lui Eminescu și Coșbuc.

Noua carte a d-lui dr. *Géza Szőcs*, încearcă, să analizeze pragmatic vieața lui Eminescu și Petőfi, căutând o linie comună de înțelegere a acestor două vieți, prin analogie, foarte asemuite una cu cealaltă.

Pe Petőfi îl chiema: Petrovici, iar pe Eminescu: Eminovici amândoui fuseseră peregrini ai Thaliei și desmoșteniții artei, analogia dintre „Apostolul" lui Petőfi și „Impărat și proletar" de Eminescu ori „Cântec patriotic" de Petőfi și „Dela Nistru pân' la Tisa" de Eminescu este o surprindere pentru cercetători. Petőfi era poetul Marelui șes, al pustei, dar și poetul umanitar, care a luptat cu verbul său pentru libertatea popoarelor. De aceea, muncitorimea îl reclamă ca pe-un poet al ei, și de câteori i să dă prilejul, combate critica feudalistă, care susține că Petőfi a fost poetul prin excelență al naționalismului.

Eminescu, mai diferențiat în simțiri și profund omenesc, visionar, a avut totuș o legătură de afinitate cu sufletul poporului și panteismul lui Eminescu, l'a apărat de erorile unui convenționalism poetic.

Lirismul lui Petőfi este și al lui Eminescu: iubirea iubirei, cultul pentru veșnicul Bun și Frumos, teologic al lui Le Roy, se întruchipează în întreagă activitate a lor. Inrudirea sufletească a acestor doui mari poeți ai secolului XVIII, afinitatea ideologică a lui Eminescu și Petőfi, este miraculoasa plăsmuire a naturei, care totdeauna se îngrijește ca puterile sale să fie reînoite în sufletul geniilor.

D-l dr. *Géza Szőcs* ilustrează afirmațiile sale și cu crâmpee reproduse din opera marilor poeți și a făcut și de astădată un serviciu civilizației publicând interesanta lucrare.

Convorbiri literare

Numărul 1 din Ianuar 1923 al celei mai bătrâne din revistele noastre (anul *55!*) e închinat în bună parte unuia din cei doi supraviețuitori dintre întemeietorii *Junimei*.

D-l Iacob Negruzzi a împlinit 80 de ani. Și iată ce spune despre veneratul octogenar, d. D. Onciul:

„Ca întemeietor și conducător, peste un pătrar de secol, al celei mai însemnate reviste literare românești, care acum împlinește 54 de ani de activitate binefăcătoare; ca scriitor prețuit și profesor îndrumător al unei întregi generațiuni, la universitățile din Iași și București; ca academician, de acum 42 de ani, care a pus aleasa sa cultură și munca sa devotată în serviciul înaltei instituțiuni culturale, la conducerea căreia a lucrat ca președinte și încă lucrează ca secretar general al ei, d. Iacob Negruzzi lasă urme luminoase ale unei activități din cele mai frumoase și folositoare, în toate ramurile în cari s'a manifestat această distinsă forță culturală și națională".

D-l N. Miculescu vorbește (la paginele 53—56) despre moșul Iac care, alături de Alecsandri, de Eminescu, de Maiorescu, de Vasile Conta a luat parte „la toate întrunirile acelea săptămânale în cari, sub o formă glumeață, intr'o atmosferă de spirit și de veselie, cu un simț critic atât de subtire, și cu o apreciere așa de sigură, în vremea aceea de formare a gustului, s'a încurajat în literatură ceeace era menit să rămâe, și s'a tăiat dela rădăcină ceeace era fals și trebuia să dispară".

D-l Ioan C. Filitti publică două scrisori adresate, în Iunie și Septembrie 1829, lui Barbu Slătineanu de către Costache Negruzzi. Ambele scrisori sunt trimise din Iași și încep astfel:

„Cu frățească dragoste mă închin d-tale cucoane Bărbucene!"

„Iacob Negruzzi și generația sa" este titlul unei încercări de studiu a d-lui I. A. Rădulescu-Pogoneanu.

Două portrete: Iacob Negruzzi student și Iacob Negruzzi secretar al Academiei Române, împodobesc acest număr al „Convorbirilor" care — între altele — mai conține începutul unor „impresii din călătoria arheologică a lui Alexandru Odobescu în 1860".

Monumentul eroilor dela Mărășești

Monumentul Eroilor de la Mărășești datorit daltei pricepute a sculptorului Gh. Tudor a fost inaugurat luna trecută la Sat-Mare. El reprezintă unul din soldații noștri în clipa atacului de la Mărășești. Pe soclul de piatră sunt săpate următoarele versuri ale tinerei poete Viorica A. Butunoiu:

Vulturii munților Carpați
Se 'nalță către soare
Vulturii României mari
Spre culmi nepieritoare.

O distincție

Regele a conferit cunoscutului compozitor bucovinean **Alexandru Voevidca** „Medalia Benemerenti" pentru merite osebite în domeniul cultivării și răspândirii muzicei și, în special, a cântului național român.

D. Alexandru Voevidca a colecționat întreg folclorul muzical național din Bucovina (trei mii piese) și a compus, ca autor original, opereta „Doi morți vii", cum și o serie bogată de „Potpourri"-uri, valsuri, hore, marșuri, etc., intrate definitiv în patrimoniul Bucovinei artistice.

CHESTIUNI FEMININE

O asociaţiune de femei

Am vorbit în rubrica aceasta, fără a face politică militantă în cucerirea drepturilor femeeşti, despre multe aspecte ale acestei chestiuni şi m'am oprit cu deosebire asupra diferitelor femei, care au însemnat mult, dealungul istoriei femeniste, Christine de Pisan, Olympe de Goujes, Miss Woolstonecraft sunt numai câteva din marele număr al falangei de onoare, pe care o vom cunoaşte, încetul cu încetul. Interesându-ne de trecutul istoric al femenismului, e natural să nu pierdem din vedere, ceeace prezentul ne poate oferi, iată pentru ce am înserat cu bucurie, mişcarea din parlamentul francez, cum şi unele atitudini independente de încurajarea oficială.

In desvoltarea socială şi economică, mai ales femeia a dat totdeauna dovadă de pricepere şi tact, de aceea la comună, ea a putut ajunge cu mai multă uşurinţă. Ocupaţiunea ei zilnică, după cum şi aplicaţiunea în mod natural şi intuitiv, spre treburile gospodăreşti, prin chemarea ei la maternitate, o fac mai capabilă de zel şi de sacrificiu decât pe bărbat. E neîndoios că priceperea ei în îngrijiri sufleteşti, ţinând de expansiunea ei fiziologică, a făcut-o în timpul războiului tot atât de bună soră de caritate, după cât e generoasă ca mamă.

Şi iniţiativa ei, a putut da mai totdeauna roade folositoare.

La noi în Bucureşti, şi în toate ţările civilizate, pe care dezastrul universal, le-a înfrăţit acum câţiva ani, s'a născut din imperiul împrejurărilor o asociaţiune, pe care puţin o cunosc şi cei mai mulţi o interpretează greşit.

E vorba de „Asociaţia creştină a femeilor române" (A. C. F.) care pe bazele unei societăţi americane, s'a întocmit şi la noi, pentru ajutor social. Desigur nu e vorba la mijloc, după cum se comentează, de nici un fel de propagandă anti-ortodoxă, de nici o ştirbire a dogmei noastre naţionale, ci femei devotate binelui pentru aproapele lor, lucrează cucernic pentru înfăptuirea unei întreprinderi sociale.

Şi pentru ca să nu mă pierd în consideraţiuni de statut, voi spune că „Asociaţia creştină a femeilor române" sub preşidenţia doamnei Maria Filipescu şi cu atenţiunea Reginei Maria, are un cămin pentru funcţionare, studente şi lucrătoare, şi un restaurant, în strada Brezoianu, unde zilnic se pot ospăta câteva sute de suflete, lipsite de cămin sau de posibilitatea unei mese curate şi higienice, în condiţiuni uşor de satisfăcut.

E inutil să reamintesc, specula şi scumpetea restaurantelor şi a pieţei, ca să nu găsesc ca o binecuvântare, masa oferită de căminul acestei asociaţiuni.

La noi unde iniţiativa privată este aşa de redusă, unde contribuţiunea statului e aşa de minimă, trebue să ne bucurăm că se poate găsi un adăpost onorabil şi o masă satisfăcătoare, fără ca femeia, fie ea funcţionara obosită, lucrătoarea umilă sau studenta surmenată, să fie nevoită să alerge din restaurant în restaurant şi din gazdă în gazdă.

In străinătate A. C. F. sau G. W. C. A., a ajuns la rezultate admirabile şi cu concursul autorităţilor, mii de guri se satură la masa lor ieftină şi abundentă.

Născută la Iaşi, din necesitatea războiului şi din lipsa totală de confort, A. C. F., s'a desvoltat sub auspiciile celor mai de seamă românce şi promite o prosperare crescândă, spre mulţumirea atâtor înstreinate de viaţa de familie.

Pe lângă această satisfacere, căminul înlesneşte sportul şi recreaţiunea susţinută prin intelect, graţie conferinţelor celor mai de seamă profesori universitari şi femei superioare.

E de ajuns să citez pe d-nii Iorga, Mehedinţi, Ţiţeica, N. Petrescu, Galaction, şi pe d-nele Rădulescu-Pogoneanu şi Alice Voinescu, să nu ni se mai pară, nici scopurile asociaţiei subversive, nici activitatea ei o ficţiune.

Remarc cu satisfacţiune, folosul adus de o asemenea asociaţiune, fie ca, ea să mulţumească cât mai multe înstrăinate sau flămânde, fie ca pilda aceasta să servească şi altor îndrumări atât de utile, pieţei noastre sociale nesocotite şi neobservate.

ROZINA

Parfumuri, Crema, Eau de Cologne, Pudra
Germandrée

Sanatoriul „CENTRAL"
Medico-chirurgical
Calea Călăraşi No: 16 (în plin centru al Capitalei)

Operaţiuni chirurgicale — Boli de ochi, naşteri. Boli interne, genito-urinare, venero-sifilice şi boli nervoase neturbulente.
Tratament anti-sifilitic — Pe cale venoasă, intramuscular şi electric nedureros, cu mecol (Ionizare) Roscost.
Laboratorul Central de Analize medicale — Analize complecte de urină, sânge, spută, suc [illegible] şi orice produse patologice. Reacţ. Wasserman şi Sachs Georgi pentru diagnosticul sifilisului. Examene bacteorologice şi anatomopatologice. Autovaccinuri şi stockvaccinuri, antigonogogic, stafilococic, polimicrobian, gripal, etc.
Instalaţiuni speciale — Pentru ionizare, radiografie, radioscopie, radioterapie, diatermie, electroterapie, masaj vibrător, hidroterapie.
Bucătărie dietetică pentru diabet şi boli renale
Pacienţii pot să se trateze cu orice medic internist sau chirurg
In secţiunile speciale se îngrijesc bolnavi atât intern, cât şi extern, de către medici specialişti: radiologi, sifilis şi boli nervoase.
Orele de tratament 9—11 şi 3—6 p. m.

Revista modelor

O să vi se pară ciudat că în clipa de faţă, când iarna pare a se fi aşezat mai stăruitoare ca oricând, să vorbim despre pălării, şi încă de cele de paiu! Şi cu toate acestea aşa e. Parisul elegant, Parisul care răsfaţă femeile şi le dorlotează capriciile, a aruncat în vitrinele luminoase şi elegante, cele dintâiu pălării de primăvară! Hotărît că nu le vom purta chiar în zilele acestea de vânt şi promoroacă, dar le rezervăm cu voluptate, primelor raze de soare, fie că ar sclipi pe noiane de zăpadă, fie că Marte va fi zgârcit în flori şi lumină.

Deşi vom păstra încă, etola de blană şi manşonul, totuşi cu ce bucurie vom arbora paiul şi dantela, înainte chiar de a fi sunat ceasul!

Incontestabil că în epoca paradoxelor, cu care spiritul nostru se mândreşte, nu vom renunţa tocmai la această divină contrazicere — care este moda! Oricum ar fi ea de bizară şi capricioasă, trebue să recunoaştem că farmecul femeeii, în mare parte, stă în aceste mici contraste, de fire, de timp şi poate de atitudine.

Trecând dar peste aceste scuze şi consideraţiuni, iată-ne cu cunoscuta noastră indiscreţiune, cercetând filele de jurnal,

sau deschizând cutiile modistei, pentru a ne căuta ce ne trebue şi mai ales a ne sătura ochiul, de ceva nou, de ceva frumos. O, de s'ar putea sătura! Dar nevoia frumosului este mai recalcitrantă decât toate obsesiunile, şi s'ar putea spune că din această pricină, mai toate femeile au nevroza necunoscutului.

Oricât ar fi femeia de spirituală şi de aplicată intelectului, totuşi, cu mai multă spontaneitate apucă ziarul de modă, decât ar deschide tomul cel mai original.

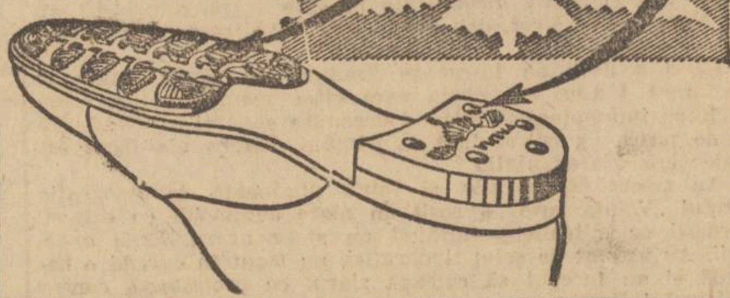
Sunt păcate mici şi încă fermecătoare, care stau de minune creaturei răsfăţate, de aceia iată, pentru ca paranteza să nu fie obositoare, iată ceea ce ne trimite prima inspiraţiune galică, în pălăriile anotimpului apropiat.

Paiul, care a suferit în ultimul timp, o condamnare nedreaptă, îşi reia locul. Toca cu aripe, e din paiu marron, toată încrustată cu corole de piele închisă. Alături o formă „postillon" din paiu fin, încinsă de o panglică dungată, terminată într'o fundă prelungă şi trecută în faţă printr'o cataramă de jade.

O tocă nouă, este aceasta din leză de paiu, şifonată ca o mătase şi cu o cocardă din panglică plisată.

Odată cu pălăria, desenul ne aminteşte că se mai poartă gulerele duble şi cutate „à la Pierrot", ceeace vine de minune gâtului lung şi armonios întins.

DIANA

SE BEA SAMPANIA RHEIN PRETUTINDENI

Tocuri şi Tălpi de Cauciuc
sunt mai ieftine şi mai durabile decât pielea
Cele mai indicate contra umezelei şi frigului

Joc de inteligenţă
Şah

D-nii Wolfgang Pauly şi Locot. Ion Gudju, „membri de onoare" ai Cercului de şach din Timişoara.

O veste măgulitoare: „Cercul de şah" *din Timişoara în recenta sa adunare generală, a proclamat în unanimitate ca* „membrii de onoare" *ai menţionatului cerc, pe d-nii* W. Pauly, *vice-preşedintele şi* Locot. I. Gudju, *secretarul* „*Cercului de şah*" din Bucureşti.

N.R. — Dacă în meritata alegere a d-lui *Pauly*, vedem o umilă recompensă morală ce se aduce unuia din cei mai mari problemişti din lume, cinstea ce se face *Locot. Gudju*, credem că e datorită în primul rând recunoaşterii ce se face acestuia pentru neîntrerupta activitate de aproape 10 ani, ce o depune pentru introducerea şi răspândirea şahului în ţara noastră.

Rezultatul concursului de şah din Sibiu

Turneul de şah, început la 8 Ianuarie la Sibiu, între 9 şahişti locali şi *Locot. Gudju*, din Bucureşti s'a terminat, eşind învingător *Locot. Gudju* şi *Dr. Roth*.

Rezultatul technic e următorul: Au fost 5 premii I-II *Lt. Gudju* şi *Dr. Roth*, cu 8 puncte câştigate din 9 partide jucate,

III. *H. Goritz*, cu 6½ puncte.

IV. *Valer Oniţiu* cu 5½ puncte. V. *G. Kuttler* cu 5 puncte. Urmează apoi: 6. *Z. Proca* cu 4½; 7. *E Holly* cu 4; 8. *I. Kerschner* cu 2; 9 *R Krauss.* cu 1½ şi 10. *W. Denghel* cu 0.

Profesor Dr. Alfred Roth

Preşedinte al „*Cercului de şah*" din Sibiu, d-l dr. Roth e în acelaş timp un problemist de valoare şi un jucător din cei mai buni din ţară.

Problemist distins, d-l dr. Roth, are numeroase şi reusite compoziţii, fiind un fin analist; chiar acum de curând a fost premiat de vechea revistă: „*Schweitzeische Schachzeitung*"

Renumele d-sale, e fără îndoială acela de jucător, fiind de un şir de ani considerat ca cel mai tare şahist din Sibiu.

Din punct de vedere al partidelor simultane, d-l dr. Roth deţine asemenea recordul în Sibiu jucând acum un an 17 partide în acelaş timp, câştigând 9 şi pezând 8.

Cu un joc vioi, plin de sacrificii, care dă naştere la combinaţii de toată frumuseţea, întruneşte toate calităţile unui adevărat „*maestru*".

D-l dr. Roth are însă defectul că joacă prea repede şi nervos, nervozitate datorită numeroaselor ocupaţii din timpul zilei.

Numai aşa se explică partida ce-a perdut-o contra lui *Kuttler*, perdere datorită unei greşeli elementare, fără acest accident, d-l dr. Rotth ar fi înregistrat un desăvârşit succes eşind I-ul, cu toate partidele câştigate.

Spaţiul nu ne permite a vorbi mai pe larg de întreaga activitate şahistă a d-rului Roth, dar avem credinţa că la turneul—şampionat al ţării, ce se proectează a se ţine anul acesta, dacă d-l dr. Roth nu va fi surmenat, va fi unul din cei mai temuţi concurenţi.

Helmut Goritz

Tânăr, de 19 ani, este un bun cunoscător al teoriei. Nu are însă scânteeia de pătrundere, din care cauză jocul său e greoi. Are însă calculul şi temperamentul adevăratului şahist.

Valer Oniţiu.

Membru de onoare al cercului din Bucureşti, d-l Valer Oniţiu e desigur cel mai de seamă problemist al nostru, după d-nii *W. Pauly* şi *S. Herland*.

Cu numeroase compoziţii originale, d-l Oniţiu este prea bine cunoscut şi apreciat în întreaga lume şahistă occidentală,

In întreaga galerie a celebrităţilor şahiste, rare ori se întâmplă ca un problemist de valoare să fie în acelaş timp şi maestru cu renume.

Printre maeştrii internaţionali, citâm pe maestrul vienez *Sehlechler*, mort în timpul războiului.

La noi până la un anumit punct putem cita pe d-nii *S. Herland* şi *Ing. L. Löwenton*, cari pot fi, fie în fruntea şahiştilor, fie, în unele privinţe, rival ai d-lui Panly.

Colaborator al mai tutulor revistelor străine, d-l *Oniţiu*, a obţinut nenumărate premii şi distincţii, iar la concursul de probleme al „*Adevărului Literar*" a luat premiul I la cele în două mişcări şi al II-lea, la cele în 3 mişcări.

Gustav Kuttler

Nu cunoaşte teoria. Are însă putere de concentrare. In orice caz a fost o surpriză locul ce la cucerit.

Zens Proca

Punctul de admiraţie al turneului l'a format fără discuţie acest copil care are cel mult 17 ani.

Cu o rară putere de pricepere, calm şi cu metodă, la care se adaugă şi pasiunea inerentă etăţii, tânărul Proca promite a deveni unul din şahiştii a cărui activitate va avea răsunet.

Edmond Holly

A făcut cele mai multe remize, în număr de 4, joacă destul de calm şi concentrat. După bunele rezultate anterioare, ne aşteptam să-l vedem mai înainte.

I. Kerschner şi W. Denghel

Au un joc prea riscat în deosebi primul, din care cauză nu pot rezista partidelor serioase.

R. Krauss

A fost o nedumerire pentru toţi. Indiscutabil că d-l Krauss, joacă mult mai bine decât s'a comportat în acest turneu.

Acum un an, a câştigat ambele partide contra d-lui dr. Roth. Anul acesta a jucat atât de slab, încât a perdut şi contra d-lui Kerschner.

Rectificare. Problema No. 46 în 2 mutări a d-lui Simhovici, care a obţinut premiul II, a apărut şi a doua oară greşit tipărită, o publicăm din nou:

Alb (*8 figuri*;) Ra8 Df4, Te5 Ca3 şi d5, Pb2, c2 şi d6.

Negru (*10 figuri*): Rd4, Da6, Ta5, şi h5, Cg5 şi h8, Ne4, Pa4, a7 şi b7.

Soluţia: 1. Cd5—e7!.

Atelierele soc. ADEVERUL Sărindar 9—11.

SERIA — III ANUL IV No. 118

3 Lei Exemplarul în țară
6 Lei Ex. în străinătate

Duminică 25 Februarie 1923

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

FIGURI ȘI TIMPURI DISPARUTE

Duiliu Zamfirescu

de **I. Petrovici**, profesor universitar

Legăturile mele cu Duiliu Zamfirescu—și fără un aport cât de mic de amintiri personale nici n'aș fi scris aceste portrete— au fost din anii din urmă, când despre această frumusețe de bărbat care putea încă să inamoreze, trebuia să spui totuș că e un om bătrân.

Ași fi avut prilejul să-l cunosc de multă vreme, fiindcă dânsul venea prin casa unei rude ale mele din București, la care mă duceam și eu sărbătoarea, când eșeam din internat. Insă atunci când venea sau era să vie Duiliu, accesul la biuroul stăpânului casei și chiar în odăile contigui era interzis—și nu nu numai unuia ca mine, dar chiar fraților acestuia din urmă, de și erau oameni maturi și cu carieră. Imi amintesc că la o zi onomastică a acelei rude, după ce am văzut în preajma dejunului o mișcare neobișnuită, cu tacâmuri care se cărau afară din sufragerie, unul din frații săi mi-a spus: „Astăzi mâncăm numai noi și cu mama. Bădia ia dejunul în biurou, singur.... cu Duiliu Zamfirescu".

Fără să-l fi făcut răspuzător pe Duiliu de aceste aranjamente speriate, totuși ele creiau în jurul persoanei sale o atmosferă de trufie care să fiu drept, multă lume va zice că i se potrivea.

Pentru întâia oară l'am zărit chiar în ziua aceia dela un colț de fereastră, de unde puteai să-l vezi o clipă, în trecere—dela poartă, la peron. Ii aveam fotografia în minte și așteptam să compar. După o zăbavă ce mi s'a părut foarte lungă, am avut o viziune excesiv de scurtă. O siluetă tanțoșă și dreaptă, —iar din profilul fotografiei n'am avut timp să regăsesc de cât pana neagră a unei mustăți arcuite, pe care în această coloare de cărbune, o vedeam pentru ultima oară.

Cum în anii superiori de liceu mă supraalimentasem cu literatură, cetisem și din operele lui Duiliu Zamfirescu, mai ales poeziile sale așa de elegante și de bine șlefuite. N'aș putea zice că reveneam la ele ca la o băutură de care ai ajuns vicios, dar ca la o cutie de pietre prețioase pe care îți place să le încerci pe deget când și când.

De pe atunci ajunsese a fi recunoscut ca un fruntaș al literaturei noastre—și ca poet și ca romancier—fără a deveni însă și popular. Căci pentru asta scriitorul trebue să aibă ceva din flacăra profetului și atmosfera stilului său să nu fie pururi diafană și senină, ci să se încarce uneori de fulgere care dau frazelor convulsiuni superbe și anunță schimbarea de vreme... Dintre poeziile lui Zamfirescu aceea care a devenit mai populară, a fost una dintre cele mai imperfecte: Harpista,—din cauza unui suflu de tinerețe generoasă și a unei versificații cursive care o făcea proprie de recitat pe scenă.

Ori cum, cu toate că avea o celebritate mai estompată de cât alții și asta influențează de sigur pe un tânăr adolescent, era un scriitor pe care îl prețuiam și mi-ar fi făcut mare plăcere să-l cunosc. Totuș aceasta s'a întâmplat foarte târziu,—abia în 1918.

Fusesem numit director general al teatrelor, pe atunci reunite în Iași — și la câteva zile am convocat pe membrii comitetelor teatrale, aflători în capitala Moldovei și a refugiului. Duiliu Zamfirescu se afla și dânsul, întors de puțin timp din Basarabia alipită, unde avusese o scurtă însărcinare. De data asta știam c'o să-l văd în condiții mai bune, decât de la fereastra la care îl pândisem cu atâția ani în urmă și cu așa de puțin folos. Ne strânseserăm cu toții de câteva minute, când ușa se deschise și Duiliu își făcu apariția lui sugestivă. Acei care-l cunoșteau de mai înainte—și îmi pare că erau toți afară de mine—îl întâmpinară cu esclamații respectoase și cu apelativul de Domnule Ministru (avea rangul de ministru plenipotențiar și toți credeau că adresându-i-se astfel îi făceau mare plăcere). S'a așezat, după ce ne-am strâns mâna, pe scaunul ce i-l oferisem și am simțit că trebue să bag de seamă și să-mi înving curiozitatea de a'l examina ca să nu las să se strămute centrul către dânsul, dela mine care trebuia în formă și pentru prestigiul funcțiunei să-l păstrez.

Trebue să spun că din primul moment mi-a fost cu mult mai simpatic decât m'aș fi așteptat. Morgă de sigur că avea; de-asemenî convingerea că vede lucrurile bine și că le-a dat forma desăvârșită în frazele lui alese și pieptănate. Nu avea însă gesturi autoritare, era răbdător să asculte pe alții, și ceda în fața argumentelor serioase. Am perceput fluidul unei prietenii născânde, — și nu m'am înșelat. La a doua întrunire a comitetelor m'a luat de-oparte și mi-a spus c'ar dori să vie pe la mine, pe-acasă, și — dacă cred de cuviință — să facem o lectură literară din peoziile lui inedite. Am primit firește cu multă mulțumire și pare că-l văd s'acuma în scaunul dela masa mea de lucru, în fața unei cești de cafea din care sorbea cu voluptate și pe care mă ruga să i-o reînnoesc, cetind dintr'un caet, cu glas solemn și cadențat o serie de bucăți pe care puținii care eram de față le-am ascultat cu 'n interes, care a ajuns în unele momente până la pragul adevăratei desfătări... E drept că unii au găsit nota erotică puțin cam nepotrivită cu vârsta autorului. Dar eu unul îi număram mai puțin anii pe care îi trăise cât pe aceia care-mi părea că-i are de trăit. Și-aș fi jurat atuncea — atât era de falnic și de bine — că are încă două decenii pe puțin... Și astfel socoteam că mai are tot timpul pentru faza finală când raza iubirii nu mai este decât un suvenir...

Ajunseserăm a fi foarte prieteni și cu formula „cafelei excelente" se invita adeseori la mine, uitându-ne în discuțiune ceasuri întregi. Neapărat că într'o vreme atât de tragică și 'n care erai cu sufletul la gură nu se putea să nu vorbim și politică. Duiliu aderase la mișcarea generalului Averescu pentru care avea cuvinte de entuziasm.

— Ceea ce ador eu la omul acesta este tocmai aceia ce adversarii săi o numesc cu 'n surâs, naivitate. Este însușirea care, contrastând cu toate apucăturile trecutului, face dintr'însul cu-adevărat „omul nou".

Evlavia pentru generalul Averescu — pe care eu unul o înțeleg de sigur—a păstrat-o neatinsă până la sfârșitul zilelor sale și 'mi amintesc cum în câteva rânduri l'am văzut pe omul acesta, care numai de lipsă de suficiență nu suferea, plecând capul supus înaintea generalului și spunându-i ca încheiere a unui început de discuție în contradictoriu :

— Voi face cum credeți d-voastră, domnule general !

Când spre sfârșitul anului 1918 m'am înscris și eu în „Liga Poporului", Duiliu Zamfirescu, ce nu părăsise încă Iașul, a venit să-mi exprime toată bucuria lui...

A rămas să mai notez câteva lucruri din cei doi ani de guvernare ai partidului poporului. Nu știu ce activitate a avut Zamfirescu în cele trei luni cât a fost ministru de externe, unde l'a dus trecutul său de vechiu diplomat. Dar pot spune despre dânsul o vorbă ca președinte de Cameră și ca parlamentar. Neapărat calitatea sa de președinte îl smulgea din mijlocul hârțelor zilnice pe care nu avea menirea să le hrănească, ci să le domine; o oarecare rezervă i se impunea chiar în discutarea proectelor de legi, — așa că apariția lui la tribună s'a produs sau în momente solemne sau atunci când fusese pus în cauză. Dragostea de formă a lui Duiliu Zamfirescu nu-i îngăduia să se lase vre-odată în valul unei improvizări, care sunt sigur c'ar fi putut-o face foarte onorabil, însă, evident, fără bogăția de termeni și simetria de perioade pe care putea s'o aibă la un text pregătit. Inteligența și simțul său artistic l'au ferit însă de o greșală în care cad atâția, — de-a memora pe de rost fraze cizelate acasă. Căci nu e nimic mai penibil și mai condamnat d'inainte, decât un discurs învățat pe din afară, căruia îi dai aerul că îl creezi atunci, decât fraze alcătuite după legile scrisului, pe care vrei să le treci ca izbucniri de oratorie inspirată...

Duiliu Zamfirescu venea cu cuvântarea scrisă și o *cetea* onest dela tribună. In anume împrejurări sistemul se potrivea foarte bine, în altele mai puțin, în totdeauna însă farmecul literar al textului, intonat cu meșteșug de autor, îl făcea să fie gustat, de și — firește — nu ca un orator.

Mai importantă i-a fost sarcina de președinte al Camerei, pe care a exercitat-o timp de două sesiuni. Din primul moment a avut prestigiu atât prin inteligența cât și prin ifosul său natural, cu toate că la început nu avea destulă dibăcie a potoli vijeliile și nici a le preîntâmpina. Une ori nervozitatea firei sale supărăcioase le provoca de-adreptul...

Așa ne explicăm că în această epocă instabilă și nerăbdătoare, când aceiași figură plictisește, când mai nimica înalță și mai nimica coboară, au fost chiar prieteni din majoritate care susțineau să nu-l mai realegem pe Duiliu și la a doua sesiune. Acei care s'au opus atuncea au avut cuvânt să se felicite. S'a dovedit curând că dânsul făcuse progrese enorme și modul în care a condus desbaterile celei de-a doua sesiuni a fost mai presus de orice laudă. Invățase să fie abil și mlădios, fără a se lăsa târât de factorii gălăgiei. Riposte demne și uneori spirituale întregeau icoana unui președinte de care ne puteam făli...

A prezidat cu artă multe ședințe memorabile. Dintre toate, amintirea uneia mă persecută cu deosebire, recunoscând că pe fresca ei emoționantă—s'au adăugat unele tonuri pe urmă, mai târziu. E vorba de faimoasa ședință dela 17 Ianuarie 1922, când Camera a dat lui Take Ionescu votul de blam. Inchid ochii și revăd priveliștea. De-oparte banca ministerială cu miniștrii săi de-o lună, în frunte cu Take Ionescu, alb ca varul la față. De altă parte Camera, c'o majoritate hotărâtă de a-și împlini datoria de onoare, cu Duiliu Zamfirescu, palid puțin și dânsul, pe scaunul prezidențial. Cum acești doi oameni—prieteni altă dată—ocupau locurile cele mai proeminente, dânșii încarnau mai plastic antagonismul luptei. Ii văd aruncându-și priviri dușmănoase, Duiliu marțial și neînduplecat, Take Ionescu îngrijat și amărât. Ii văd încrucișând săbii nevăzute, căutând fiecare să răpue. Și erau așa de departe de a bănui în acele momente, ce destin identic îi aștepta pe amândoi, cât de scurt și ce la fel de scurt le rămăsese firul vieții că odată cu vara, la interval de câteva zile și unul și altul, vor scobori în mormânt! Ce-ar fi fost dacă o rază a inteligenței lor superioare ar fi putut să întrevadă prin negura care veșnic ne închide, neînchipuita apropiere a călătoriei lor de veci ? Nu știu, ametesc gândindu-mă, dar imaginația mea mișcată pare că schițează o îmbrățișare. In orice caz dacă e drept aceia ce socoate filosofia unora, că în jurul nostru roiesc duhuri nevăzute care știu aceia ce noi nu știm, de sigur că privindu-i cum se fulgerau în ultima lor zi de Cameră, — și'n așa învecinare de marginea vieții, vor fi izbucnit într'un hohot de compătimire, auzit până în adâncul lumilor imateriale....

I. PETROVICI

Din lumea basmelor lui Ispirescu

Desen de DRAGOȘ

Lecturi

Romain Rolland: Pierre et Luce

de **H. Sanielevici**

Considerațiunile precedente au inspirat, cred, interes cetitorilor pentru povestirea însăși, pe care voi căuta s'o redau cu cuvintele autorului.

„Inima acestui tânăr de optsprezece ani (Pierre), aproape copil încă, era plină de o întunecată desnădejde. De asupra lui, deasupra întunericului acestor bolți, a acestei găuri de șoarece în care luneca monstrul metalic furnicând de larve omenești—era Parisul, zăpada, noaptea rece de Ianuarie,, visul urât al vieții și al morții—războiul".

„Răsboiul. Se'mplineau patru ani de când se pornise. Apăsase asupra adolescenței lui. Il surprinsese în criza aceia morală, când ephebul, neliniștit de trezirea simțurilor sale, descopere cu emoție puterile animalice, oarbe, strivitoare ale vieții, a căror pradă este, fără a fi cerut să trăiască. Și dacă are firea gingașă, inima duioasă, corpul delicat, ca Pierre, simte un desgust, o groază,—pe care nu îndrăznește s'o încredințeze altora,—de aceste brutalități, de aceste murdării, de aceste absurdități ale naturii, fecunde și lacome—scroafă lehuză care-și mănâncă puii. Orice adolescent, dela șaisprezece la optsprezece ani, are ceva din sufletul lui Hamlet. Nu-i cereți să'nțeleagă războiul! (E bun pentru voi, oameni copți!) Are destul de lucru să înțeleagă viața și s'o ierte. De obiceiu se retrage în domeniul visului și al artei, până se obicinueste cu incarnația sa și până ce nympha și-a sfârșit trecerea înfiorată de la larvă la insectă. Câtă nevoie de pace și de reculegere are el în aceste zile de turbure April ale vieții care se coace! Vin însă să-l caute în fundul retragerii sale, îl smulg din umbră, încă fraged în noua sa piele, îl scot, la aerul tare, îl aruncă în asprul neam omenesc, ale cărui uri și nebunii trebue să le îmbrățișeze fără a le înțelege, și fără a le înțelege, să le ispășească".

„Pierre era chemat cu cei din clasa lui, cu copiii de optsprezece ani. Peste șase luni patria avea nevoe de carnea sa. Războiul îl cerea. Șase luni de păsuire. Șase luni! Dacă măcar până atunci ar putea să nu gândească! Să rămâie în această subterană ! Să nu mai revadă cruda lumină a zilei !"

.....„Nu-i nimic să suferi, nu-i nimic să mori, dacă știi pentru ce. Dar ce înțeles poate avea pentru un adolescent lumea și sfâșierile ei? Intrucât poate să se intereseze el,—dacă-i sincer și sănătos—de grosolana învălmășală a națiunilor, încăerate ca niște berbeci tâmpiți. deasupra unei prăpăstii în care se vor rostogoli cu toții? Drumul era doar destul de larg pentru toată lumea. De unde această furie de a se distruge pe sine însuși ? La ce, aceste patrii de orgoliu, aceste state de pradă, aceste popoare învățate să ucidă—ca o datorie! Pentru ce există uciderea pretutindeni între ființe ? Pentru ce, visul urât al acestui lanț monstruos și fără de sfârșit al vieții, ale cărui inele își înfig fiecare dinții în ceafa celuilalt, hrănindu-se cu carnea lui, bucurându-se de durerea lui și trăind din moartea lui ? Pentru ce lupta și pentru ce durerea ? Pentru ce moartea? Pentru ce viața ? Pentru ce ? Pentru ce ?...."

...Pierre se afla în métro, înghesuit de o mulțime brutală și înfrigurată. La câtiva pași de dânsul, o tânără fată. Nu văzu mai întâi decât profilul delicat, sub umbra pălăriei, o buclă blondă pe obrazul cam slab, o lumină așezată pe suavul umăr al obrazului, linia fină a nasului și a buzei răsfrânte și gura întredeschisă care palpita încă de mersul grăbit. „Prin ușa ochilor lui, în inima lui ea intră, intră în întregime; și ușa se închise. Zgomotele de afară tăcură. Liniște. Pace. Era acolo. Ii ținea chipul în brațele sale și nu îndrăznea să respire, de teamă că suflarea lui să n'o atingă...."

La stația următoare se auziră detunături surde deasupra bolții. Un om plin de sânge se rostogoli pe scara stațiunii. Au venit aeroplanele nemțești !... In emoția comună, mâna lui Pierre apucă o mână care-l căuta. Și când ridică ochii, văzu că era Ea.

„Ea nu retrase mâna. La strângerea degetelor lui, degetele ei răspundeau emoționate, puțin cam crispate și apoi se abandonară, dulci, arzătoare, nemișcate. In umbra protectoare, mâinele lor stătură astfel ca două păsări ghemuite în acelaș cuib. Gura lui atingea aproape bucla de pe obrazul ei și vârful urechii. Ea nu-l privea. După două stațiuni, tânăra fată își desfăcu mâna și plecă fără să-l fi văzut".. Mergând spre casă, Pierre nu mai vedea nimic în jurul lui, el vedea numai pe acela care era într'însul. I se părea că ține încă mâna necunoscutei.

...„In vreme obicinuită, această mută fascinare n'ar fi durat mult timp. In ceasul adolescenții când ești îndrăgostit de dragoste, o vezi în toți ochii; inima, lacomă și nesigură, sboară de la unii la alții; și nimic nu o grăbeste să se fixeze: este la începutul zilei sale".

„Dar ziua de acum ar fi scurtă: trebuia să se grăbească.

„Inima tânărului se grăbea cu atât mai mult, cu cât era în întârziere. Orașele mari, cari de departe par sulfatare fumegânde de sensualitate, adăpostesc suflete proaspete și trupuri nevinovate.

Câți tineri și câte tinere fete, cari respectă amorul și-și păstrează simțurile virgine până la căsătorie! Chiar în mediile rafinate, unde curiozitatea cerebrală e de timpuriu ațâțată, câte neștiinți ciudate se ascund sub vorbele libere ale unei tinere mondene, sau ale cutărui student care cunoaște totul și nu știe nimic ! Sunt în inima Parisului provincii naive mici grădini de mînăstire, purități de isvor. Parisul se lasă trădat de literatura sa. Cei ce vorbesc în numele lui, sunt cei mai pătați. Și se știe, de altminterlea, de mult, că un fals respect uman împiedecă adesea pe cei curați să-și mărturisească nevinovăția. Pierre nu cunoștea încă amorul; și era desarmat față de prima lui chemare".

„La încântarea gândirii sale, se adăuga încă aceasta că dragostea lui se născuse sub aripa morții".

....O întâlnește din întâmplare pe **Pont des Arts** și, cu o săptămână mai târziu, în grădina Luxemburg, unde-și vorbesc, și leagă prietenie. Povestea dragostei lor se desfășoară simplă. Banalitatea desăvârșită a faptelor exterioare, par'că anume accentuată de autor, contrastează minunat cu gingășia suavă a sentimentelor cari le înalță. In sufletul nepătat al studentului burghez idealismul e tot atât de firesc și de inconștient, ca scepticismul realist în sufletele încercate ale oamenilor maturi. Luce e fiica unei văduve, de origină burgheză, care e nevoită acum să-și câștige pâinea lucrând într'o uzină de război. Ea însă-și trăește făcând copii de tablouri. Simțul practic, de timpuriu trezit de nevoile vieții, se'mpacă totuși cu puritatea sufletului și cu delicateța simțirii. De o modestie înduioșătoare, ea abia îndrăznește să ceară vieții **„un petit peu de bonheur"**...

Mama ei, dintr'o familie cu stare, de bună burghezie, se înamorase de un institutor, fiul unui fermier. Familia burgheză se opusese la această căsătorie; dar cei doi îndrăgostiți se încăpățânaseră; fata așteptase până la vârsta legală, ca să trimită somații. Familia după această căsătorie, nu mai voia s'o cunoască. Tânărul menaj trăise ani de iubire și de sărăcie. Bărbatul se istovise muncind; și boala veni. Femeia primi cu curaj această sarcină; muncea pentru doi. Părinții, încăpățânându-se în orgoliul lor, refuzau orice ajutor. Bolnavul murise,

(Citiți continuarea în pagina a II-a)

Cântece

de Victor Eftimiu

Cântec din Macedonia

Colo, pe vârf de munte, e un izvor senin,
Acolo turturele în orice seară vin...

Și vin, și vin stinghere din cerul depărtat
Să sboară din uitarea izvorului curat...

Acolo vin cerboaice cu ochii plini de dor
Și beau, să-și uite soțul ucis de vânător.

Mioarele se urcă pe munte sus, să bea
Și-și uită mielușelul răpus de-o mână rea...

Și fluturii se'nalță când florile se duc,
Acolo-și uită jalea stingherul pui de cuc.

Am fost și eu acolo... Izvorul l-am secat
Ca să te uit pe tine—dar tot nu te-am uitat!

Gretty

Tu vii din țara fermecată în care Wagner a visat
Prințese palide, ce-așteaptă un Lohengrin îndepărtat...

Se'nalță calmele acorduri în ritmuri largi, spre cerul clar
Subt poduri vechi, printre ruine, visează Rinul legendar...

Păduri cu zâne adormite evocă ochii tăi umbriți,
Gudrun, Brunhilde și Isolde și luptători îndrăgostiți...

Castele, turnuri părăsite... o ederă pe vechiul zid
O noapte verde... o lumină... melancolia unui Lied,

Și-apoi de-odată veselia înseninărilor de Mai
Și'n glasul tău acuma cântă fermecătoarea Lorely

Și'n ochii tăi în care leneș visează Rinul legendar
Căderea zeilor pândește fermecător, crepuscular...

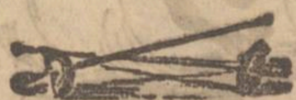
Lasă umbra să ne 'ngroape...

Vino, reazămă-ți de mine capul tău și stai așa...
Ca un sbor ușor adie răsuflarea ta ușoară...
Stai așa! Pe nesimțite, umbra serii ne'nfășoară,
In odaie luminează numai fruntea, mâna ta...
Vino, rezeamă-ți de mine capul tău și stai așa!

Nu vorbi! Ar fi minciună orce-am spune. S'a sfârșit!
Nici un gând nu ne mai leagă, nici un dor nu ne mai poartă...
Lungi priviri și vorbe scurte, tresăriri. — le-am învechit
Nici disprețul și nici ura nu'ncălzesc cenușa moartă
Tot ce-aveam să ne mai spunem, noi ne-am spus. S'a isprăvit!

Lasă liniștea să curgă, lasă umbra să ne'ngroape...
Luminez'n astă seară numai fruntea, mâna ta...
Vino, strânge-te de mine, mai aproape, mai aproape...
Vino, reazămă ți de mine capul tău și stai așa...
Lasă liniștea să curgă, lasă umbra să ne'ngroape...

Victor Eftimiu

Turnul-Butului

de Nicolae Argeș

(după o legendă populară)

I

Ne-am tot îndemnat cu toții la drum, pe povârnișul greu al muntelui, până ce am ajuns să poposim sus pe Ceahlău. De pe întinsul pajiștei din poiană, o stâncă cheleșă ridică din vârfu-i sub cerul învăpăiat de soare, trufașul „Turn al Butului".

Firea domnește, din văzduhul scânteietor, peste întreg cuprinsul acesta tăcut, frumos, ca și măreția ei. O liniște adâncă de dulce sihăstrie stăpânește înconjurul și vorbește tainic adâncurilor sufletești. Murmure cerești plutesc în șoaptele adierei, în susurul zglobiu al apelor ca de smarald, cari se rostogolesc la vale și ca prin farmec „Turnul Butului" băsmește, înșiră-te mărgărite, din vremuri de demult...

*

Stăpânea odinioară peste toate mănoasele plaiuri ale acestor frumoase ținuturi — s'aude ca prin vrajă, un glas din turn — Alexandru Vodă cel Bun și cel Bătrân, om cu înțelepciunea căruntită, vestit la vecini pentru tocmirile lui drepte, căci ca păstorul cel bun, vroia să-și ducă turma în liniște pe drumul vremelnicei fericiri pământești. Dar oricât ar fi vrut el să-și deschidă vistieria cea bună a inimei sale pentru mângâerea celor mulți și necăjiți, tot pe-atâta de crunte și de viscolite erau treburile din afară, fiindcă pismătărețul diavol care pândește în întuneric nu face mânăstiri ci iscodește sfredelind sufletul pofticosului om. Așa, dacă printre megieși, blândul Domn al moldovenilor s'ar fi putut rezima pe prieteșugul nemeniei sale Mircea Vodă Bătrânul — un vultan de bătrân dârz și viteaz de-ale cărei vrednicii multe se auzeau printre streini — cealaltă creștinătate trăia învrăjbită. Craiul leșesc cu toată bunăvoința mărturisită Domnului, viclenea întru ascuns cu Ungurii, așa că blândul și bătrânul ocârmuitor al moldovenilor nebănuind fățărnicia își trimitea floarea călărimei sale ca să scape pe iscoditorul și zavistiosul Crai din mâna cruciaților nemți.

Stăpânea cu putere mare pe acele vremi, toate părțile de miază-noapte din megieșia leșilor un oarecarele Carol din Trevir. El se ridicase cu sabia împotriva Craiului leșesc — căci așa era în obiceiurile vremurilor de-atuncea când harța nu se căta, ci o găseai la tot pasul, numai voinic să fi fost ca să o poți înfrunta. Dar tot pe-atuncea, era la palaturile domnești din Suceava, un tânăr ales și de bun neam, stând mereu în fața Domnului, fiind cu dregătoria Spătar-Mare și staroste de Cernăuți. Încă de mic el tot sporea din zor cu multă sârguință și se nevoia cu dor covârșitor la toate trebile, pentru care și blândul Voevod purtând de grije stăruinței lui îl avea sub ochi, vrând să-l crească pentru fapte bune și să-l facă bărbat desăvârșit. Butu — căci așa-i zicea ostașului — era un voinic de plăeș înalt ca bradul și pletos ca stejarul și prin purtarea lui bună și vitejească ajunsese a fi făgăduit domniței Ana fiica bunului și bătrânului Domn. Dar când se aștepta și lumea se pregătea de nuntă mare la curte totdeodată, ca din senin, se svoni de ceartă între Craiul leșesc și cârmuitorul Cruciaților nemți. Domnul Moldovei vrând să-și țină prieteșugul, de sârg se găti de luptă și semețindu-se viteazul și frumosul logodnic al Domniței, învăpăiat cum era de dorul biruințelor, plecă în fruntea a vre-o patru sute de plăeși călăreți mergând zi de vară până 'n seară, și ajungând tocmai sub meterezurile Marienburgului, cetate tare, pe care vroiau să o robească și să o pustiască. Iar dacă au înconjurat cetatea și-au uneltit tot felul de meșteșug în potriva ei, și pierind mulți sub loviturile luptacilor din năuntru, călăreții moldoveni meșteri în răsboaie, măcar că mulți dintre ei erau și oameni dela plug, vrând să oprească pornirea omorului **„s'au făcut a da dosul și Cruciații eșind din cetate au gonit pe moldoveni, până i-au înșirat spre o pădure, și acolo pedestrindu-se moldovenii după obiceiul lor, au început a săgeta pe cruciații nemți, cât le-au căutat nemților a da dosul și atunci au încălecat și moldovenii și mare moarte au făcut întrânșii"**... căci sărmanii ostași moldoveni ne știind alt ajutor decât dela Dumnezeu singurul, s'au înfierbântat de luptă.

Din fruntea lor Spătarul Butu s'a asvârlit ca un zmeu lovind cu ascuțișul fierului pieptul deschis al vrăjmașului, iar tot luptând vitejește a căzut și el hărtănit de sabie și împuns de sulițe —, Dumnezeu odihnească-l — așa că pe cât de mare le fu izbânda pe-atâta de grea le fu și suspinarea la întors acasă. Jale destulă s'a făcut și în cetate fiindcă se tânguia tot creștinul cum de s'a putut prăpădi un stejar ca el, al țărei, căruia îi rămăsese și cântecul:

„Intre toată romănimea,
„Mai frumos și milian;
„Mai puternic n'a fost nime,
„De cât Butul moldovean.

II

Și s'a tot scurs vreme de-alungul fără ca uitarea să vină și să aline mâhnirea Domniței care viețuind tot în privighieri și suspine se ofilea ca trandafirul cel cu prea frumos miros care veștejește în floare pe mlădița lui cu spini. Zilele se numărau una câte una și nimica mângâetor nu aducea soarta care să-i poată curma întristarea. O nădejde totuși venea să o amăgească spunându-i parcă de viteazul flamurar al moldovenilor care n'ar fi pierit cu totului-tot. Inviorată de-o așa părere Domnița Ana se hotărî a părăsi din gându-i deșertăciunile și mângâierile lumei acestia, socotindu-le de prisos și se dădu cu toată râvna milosteniilor, alinând durerile celor necăjiți, ajutând pe săraci, săturând pe flămânzi, și alergând toată vremea în bolnițele bolnavilor pentru ca însă-și cu mâinile ei să slujească celor suferinzi. Astfel vestea milei și bunătății tinerei domnițe merse până'n împărății depărtate, așa că prinzându-se de știre prin vecini de numele ei cel bun, mulți tineri feciori de Crai veneau la curtea domnească în pețit cerând mâna Domniței. Dar Ana nu-și putea găsi alinarea de cât gândind la cela căruia îi făgăduise nevătămată floarea tinereței sale, se tot zăbovea cu vorba ne vroind să se hotărască de nuntă, ci cununa feciorei dorind să și-o păzească.

Deseori, în singuraticele ei rugăciuni de după miezul nopții din lungile ceasuri petrecute în evlavie și cu toată căldura duhului său, i se părea atunci ca într-o arătare, un Arhanghel luminos ca soarele care vine, o ridică și o poartă înaripată spre slăvile senine. Dar toate aceste nălucirii o ofileau și mai mult, așa că blândul voevod încăruntit și cu podoaba întregei înțelepciuni înflorită, văzându-și odrasla cum piere se hotărî să o îndemne pentru nuntă.

In pragul hotărîrei, zdrobită de suferință, Domnița Ana căzu într'un miez de noapte la rugăciune, strigând cu mâhnire și cu suspine: Amar mie!... chemând îndurarea Prea Curatei Fecioare.

Și minune... din cadrul ferecat în argint al icoanei, Prea sfânta curată se desprinse ca și cum ar fi fost ridicată de un nour luminos, se apropie încet, zâmbi mângâetor Domniței celei plânse și îi zise cu dulceață:

Eu, Fecioară, în toată vremea către Dumnezeu pentru tine mijlocesc, și nici-odată nu te voi lăsa nemângâiată.

Domnița Ana se ridică turburată și plină de spaimă în fața minunatei și strălucitoarei vedenii, dar se bucură tot pe-atâta de mult la mântuitoarele cuvinte spuse de Prea Fericita. Și adevărul fuse, că nu trecu multă vreme dela acea minunată vedenie, și iată că într-o seară, bătrâna Helgea vestita vrăjitoare a vremurilor, meșteră mai cu osebire să facă „de cel pierit" intră pe poarta Castelului, câșa-câșa bătrânește, ca să vorbească frumoasei Domnițe Ana. Gârbovă și smochinită abia mai ținându-se într'o cârjă, ea care de-atâtea ori a călcat capul șearpelui pierzător de suflete omenești, pe vrășmașul diavol protivnic al dreptății și Domnului Christos, se opri în fața tristei și îngânduratei Domnițe zicându-i:

— Maica Precista te-a auzit — blodogosi hoarca cea bătrână — și Dumnezeu Sfântul s'a îndurat și m'a trimis pe mine să-ți fac „de cel pierit", așa că în noaptea asta, o să-ți aducă baba viu și curat, ca aurul prin foc lămurit pe viteazul Butu, frumosu-ți spătar.

Baba Helgea, dacă-și făcu jolfa, lucrată și amestecată cu ierburi minunate, despletită și cu ochi dogoritori ca flăcăra iadului, începu a se boci, a geme și a se văicări — de se părea că huește văzduhul — tot bătând pământul cu nuele și argele și strigându-și descântecul la cele patru porți ale vânturilor:

„Maica Precista leac mi-a dat,
„Ca Butu să vie curat,
„Luminat,
„Ca soarele 'nseninat,
„Ca argintul strecurat.

. . . .

Și iar minune!...

Din besna nopții se desprinse adus de un nour luminos Spătarul Butu, — tot tânăr, tot voios, — gonind pe un cal înaripat. Helgea văzu calul asudat și înspumat și-i dete o tavă de jăratic — pasă-mi-te și calul era năzdrăvan. Fără a zice două tânărul Spătar își așeză Domnița sus pe oblâncul șelei și nour luminos sbură ca o nălucă ducându-i în zare. Vrăjitoarea Helgea își tot umbrea cu mâna privirile, scormonind zările cu ochi ascuțiți și urmărind nourul care-i ducea cu multă îngrijorare. Calul năzdrăvan ajunsese în poalele Ceahlăului, un hop mai era de trecut și se opinti din răsputeri să sară peste munte. Dar când să treacă vârful, ecoul văilor înălță până 'n slăvile cerești cântarea cocoșilor și din cer alaiul cel luminos căzu stâlpindu-se și împietrindu-se făcându-se un turn în vârful stâncei de pe Ceahlău.

Așa fusese scris: Spătarul și Domnița Ana trebuiră să-și dea chipurile lor pământului, pentruca apoi, lepădați de toată legătura trupească sufletele lor să se poată înălța la cer purtate de acea neînchipuită și strălucită lumină Dumnezeiască. Răpită spre înaltul bolților cerești Domnița Ana se văzu în pragul unui minunat palat împărătesc. In scaunul slăvei văzu șezând și înconjurată de cete îngerești pe Fecioara prea curată. Domnița Ana căzu smerită în genunchi. Prea curata Stăpână, îi zâmbi mângâietor ca în acea noapte de privighere și rugăciuni fierbinți și luând-o de mână îi zise cu blândețe:

— Fecioară, ce te minunezi?... căci toată slava aceasta ție-ți este dăruită.

. . . .

Mă zdrobise oboseala urcușului pe munte și adormisem pe negândite. O bură răcoroasă m'a deșteptat apoi. Mă uit în juru-mi, „Turnul Butului" stă falnic, de strajă pe vârful Ceahlăului ca o mărturisire vie.

Să fi fost vis?... sau să fi fost aevea?...

NICOLAE ARGEȘ

Zorile, în port

E ora când uitarea e stăpână
Pe-orașul vast, în noapte, — iar tăcerea
Adie peste cheiuri sau îngână
Făpturilor trudite mângâerea.

Sub umbra cu nuanțe sepulcrale
Aspectele din port sânt depărtate,
Pierdute sub pustiuri siderale
Și 'n vremuri niciodată numărate...

. . . .

E ora când misterele pulsează
Sub formele ce par că-s plăsmuite,
In somn greoi, de cei care visează
Că au și dânșii clipe fericite.

Sub cenușiul cu nuanțe pale
Vapoarele din port par că respiră
In ritmul legănărilor egale
De mare — unde noaptea se resfiră...

. . . .

E ora când ceva se prevestește
Prin semne mute și abia surprinse;
De undeva, de pretutindeni crește
Teroarea vieții pururi neînvinse.

Sub revărsări de valuri diafane
Fantomele din port se 'ntrupează
Și iar vădesc destinele umane —
O, iar își cheamă robii ce crează...

. . . .

E ora răsăritului de aur,
Când razele țâșnesc cu violență
Și dau mașinii rânjet de balaur
Iar caselor expresii de demență; —

Senine lumi, tăcute, se prăbușesc
In cei treziți — și cari pornesc alene
Acolo unde alții stăpânesc
In cânt de roți și țipăt de sirene...

Eugen Relgis

câteva luni înainte de începutul războiului. Și cele două femei nu căutaseră să se 'mpace cu familia. Aceasta ar fi primit pe tânăra fată, dacă dânsa ar fi făcut avansuri, cari ar fi fost primite ca un mea culpa pentru purtarea mamei. Dar familia putea să aștepte! Vor mânca mai de gravă pietre!"

„Pierre văzu deodată, prin ochii fetei, sărăcia de inimă, sterpiciunea pustie a acestei clase burgheze din care făcea parte. Pământ uscat și stors, care a băut puțin câte puțin toate sucurile vieții și nu le mai reînoește—ca acele ținuturi din Asia, unde fluviile fecunde s'au scurs picătură cu picătură în nisipul sticlos"...

„Geamurile camerei vibrau de bubuituri îndepărtate. Pierre zise cu amărăciune:

— „Și aceasta-i opera lor."

— „Da, zise Luce, e drept ceea-ce se 'ntâmplă. Lumea asta era prea bătrână: trebuia — trebue să moară.

Și Pierre și Luce se fereau să se gândească la război. Pierre știa că valul morții va veni să-l ia. Nu-i datora deci nimic de mai înainte. Nimic. Până atunci nu voia să piardă nimic din acest timp minunat; fiecare secundă era un grăunte de aur și el era sgârcitul care-și pipăe comoara... Se 'ncăpățâna să regăsească pe clavirul amintirii cântecul zilei, firul melodios al ceasurilor, din prima clipă în care intrase în casa iubitei — cele mai mici inflexiuni ale vocii și ale gesturilor ei, imaginile succesive pe cari privirea le prinsese în grabă — o umbră a pleoapelor, o undă de emoțiune care trecea sub piele ca un fior pe apă, un surâs pe buze ca o rază de lumină — frânturi prețioase, pe cari căuta să le unească într'o îmbrățișare unică fantazia magică a amorului...

...„Când prăpastia va fi aici, vor închide ochii, se vor strânge mai tare unul de altul și totul se va sfârși dintr'odată. Prăpastia îi cruța de durerea de a se gândi la viitorul fără speranță. Căci Luce presimțea piedicile pe cari le-ar fi întâmpinat Pierre dacă ar fi fost s'o ia în căsătorie; și Pierre, cu mai puțină claritate (dânsul iubea mai puțin claritatea) le prevedea și el cu teamă. Să nu privim atât de departe! Viața dincolo de prăpastie, era ca și viața viitoare". Oamenii speră să se regăsească dincolo de mormânt; dar nu sânt cu totul siguri. Un singur lucru e sigur: prezentul. Prezentul nostru. Să turnăm într'însul, fără a număra, toată partea noastră de vecinicie!

Luce se interesa și mai puțin de război. Războiul era încă o mizerie, pe lângă celelalte din cari e țesută viața socială. Se miră de dânsele numai cei ce sânt la adăpost de realitățile goale. Și tânăra fată destăinuia prietenului ei burghez, războiul ucigător, care, pentru oamenii săraci, și mai ales pentru femei, domnește ascuns și fără odihnă, sub minciuna păcii. Nu voia însă să-i spuie prea multe, ca să nu-l întristeze: văzând spaima de care-l umpleau povestirile ei, avea sentimentul afectuos al propriei sale superiorități. Ca, de fapt, cele mai multe femei, ea nu simțea pentru anume urâciuni ale vieții desgustul fizic și moral care-l turbura pe Pierre. Nu era o revoltată. In împrejurări mai rele, ar fi putut să primească fără scârbă, sarcini respingătoare și să iasă dintr'însele, calmă și curată, fără o pată. De rasă liniștită și veselă, de loc pesimistă. Melancolia, aerele de înălțare deasupra vieții nu erau pentru dânsa. Viața este cum este!... Ar fi putut să fie mai rea! Hazardurile și expedientele unei vieți precare, mai ales de când cu războiul, o deprinseră cu nepăsarea de ziua de mâine. Luce găsea viața frumoasă. Dar asta ține de un fir care se poate rupe atât de lesne! La ce să te chinuești dar gândind ce are să fie mâine... Ochii mei, beți lumina care vă scaldă în treacăt!... Și acuma, că se iubeau, nu era încântător? Luce știa bine că fericirea n'are să ție mult. Dar nici viața nu ține mult...

...In Martie războiul se întețește. Pe stradă, la douăzeci de pași de cei doi îndrăgostiți, cade o bombă și omoară pe un birjar care trecea cu trăsura. Pierre și Luce văd moartea cu ochii.

Ei hotărăsc a se da unul altuia la sfârșitul lumii, în ziua învierii.

...„Astăzi e logodna noastră", zise Pierre.

Sprijiniți unul de altul, mergând în umbră, plângeau încet, de dragoste duioasă.

... In Duminica Floriilor se duc în pădure. „Primele zile de primăvară sânt un vin nou, care se urcă la cap. Soarele tânăr îmbată cu sucul viței sale foarte curate. Deasupra pădurii încă despuiate, plutește lumina; și printre ramurile goale, ochiul albastru al cerului fascinează și adoarme mintea... Abia dacă încercară să schimbe câteva cuvinte. Limba refuza să continue fraza începută. Picioarele lor erau moi și se mișcau cu părere de rău. Sub soarele și liniștea pădurii, se clătinau. Pământul îi atrăgea. Să se culce pe drum. Să se lase duși pe aripa marei roți a lumilor.

Se cătărară pe povârnișul drumului, intrară într'un stufiș și pe frunzele moarte, din cari răsăreau viorele, se 'ntinseră unul lângă altul. Primele cântece de păsări și sguduiturile depărtate ale tunului se amestecau cu clopotele satelor, cari vesteau sărbătoarea de a doua zi. Aerul luminos vibra de speranță, de credință, de iubire și de moarte. Deși erau singuri vorbeau încet. Inima lor era strânsă: de fericire? sau de durere? N'ar fi putut spune. Erau înnecați de vis. Luce, nemișcată, privind cerul, simțea trezindu-se într'însa o suferință ascunsă... Pierre puse capul pe genunchii ei, și Luce, fără a vorbi, îi mângâia fața...

...Luce se ridică și cu corpul plecat înainte, cu suflarea grea, gemu încet:

— Ah, Pierre!

Pierre o privi surprins.

Ah, Pierre! Ce sântem noi?... Ce vrea lumea dela noi?... Ce vrem noi?... Ce se petrece în noi? Acest tun, aceste păsări, acest război, această dragoste... Unde sânt?... și ce sânt?...

Pierre, care nu-i cunoștea această expresie de rătăcire, voi s'o ia în brațe. Dar ea-l respinse: „Nu!... Nu!..." Și ascunzându-și fața în mâini, își băgă în iarbă capul...

Pierre îi descoperi obrazul și văzu lacrimi în ochii ei...

— „Ce ai?"...

— „Ah!", zise ea, mi-e rușine..."

— „Rușine de ce?..."

— „*De totul*".

De dimineață era chinuită de o vedenie tristă, dureroasă și înjositoare: mama ei, înnebunită de otrava care fermenta în promiscuitatea uzinelor de omor și corupție, avusese acasă o scenă de gelozie furioasă cu amantul ei, fără să-i pese că o aude fata; și Luce aflase că mama ei era însărcinată... Aceasta fusese pentru dânsa ca o veștejire de care era pătată dragostea ei... De aceia, când Pierre se apropiase de dânsa, îl respinsese: îi era rușine de ea însă-și și de dânsul!...

— „Sânt clipe când ți-e rușine să fii om..."

Pierre tresări.

— „Da", zise el. Fără a o spune tare, gândeau amândoi: „Din fericire vom muri! Cel mai grozav lucru ar fi să devenim unul din acești oameni cari sânt atât de mândri de a fi oameni, de a distruge, de a înjosi..."

Buzele atingând buzele, genele atingând genele, se uitau unul în ochii altuia, surâzând cu o milă duioasă și nu se oboseau de acest sentiment dumnezeiesc, care este forma cea mai curată a amorului.

Insfârșit se treziră din contemplația lor și Luce, cu ochi înseninați, revăzu blândețea dulce a cerului, a arborilor ce renășteau și a suflului florilor.

— „Ce frumos!" zise ea... Și... ce-mi pasă de ceilalți?" Și cu măreața lipsă de logică a dragostei, începu a râde, se ridică dintr'o săritură, aleargă în pădure și strigă: „Prinde-mă!". Se jucară ca niște copii toată ziua. Și când se simțiră obosiți, se întoarseră, cu pași mici, spre valea plină ca un coș de snopurile soarelui ce apunea. Totul le părea nou din ceea ce gustau, cu o inimă pentru doi, cu două corpuri pentru unul.

...In săptămâna Patimilor, se văzură în fiecare zi... In unele momente o paralizie morală îi ținea, în tăcere, nemișcați, unul lângă altul. Un sentiment ciudat îi stăpânea. Li-era frică. Frică, pe măsură ce se apropia ziua în care trebuia să se dea unul altuia — frică, din prea multă dragoste, printr'o purificare a sufletului, pe care-l speriau urâciunile, cruzimile, rușinile vieții și care, într'o beție de pasiune și melancolie, visa să fie desrobit de ele. Nu 'și-o spuneau însă. Cea mai mare parte din timp și-o petreceau vorbind încet despre locuința lor viitoare, despre mica lor gospodărie. Gustau micile bucurii încântătoare ale căminului viitor... Știau că nimic din toate acestea nu va fi... De aceia se grăbiau să guste totul în vis... Fiecare veghea, mișcat, asupra iluziunii celuilalt.

...In Vinerea sfântă se duseră să asculte muzica la biserica Saint-Gervais... Frumoasele cântece vechi plângeau pioasa lor melancolie... Se țineau de mână și inimile lor, topite de dragoste, atingeau piscurile bucuriei celei mai curate. Și amândoi, cu ardoare doriră — se rugară — să nu se mai coboare nici-odată...

In aceeași clipă, stâlpul cel gros de care erau sprijiniți se mișcă; și până'n temeliile ei biserica întreagă tremură. Și Luce, ale cărei bătăi de inimă înnăbușeau într'însa sgomotul exploziei și strigătele mulțimii, se aruncă să-l acopere cu corpul ei, pe Pierre, care, cu ochii închiși, surâdea de fericire. Și stâlpul masiv se dărâmă dintr'odată peste ei.

H. SAMIELEVICI

SERATELE MELE

O şedinţă veselă

de Const. Bacalbaşa

Gherea ne povestea într'o seară despre virtuţile femeilor revoluţionare ruse.

Ne găseam în odăiţa pe care o locuiau în strada Labirint Emil Frunzescu şi cu Gheorghe Cherenbach. Convorbiam, cum zic francezii, *a bâton rompu*, când Gherea ni se opreşte asupra unei femei, foarte cunoscută în lumea revoluţionarilor ruşi, femeie de iniţiativă, de sacrificiu şi de mare curagiu, purtând numele de familie Boborikin.

Acest nume provocă hohote de râs. Boborikin nu erea de cât un nume comic, pentru urechile româneşti, fireşte. Dar Gherea nu prea înţelegea de ce râdem.

ALCEST. — Râdem fiindcă numele e foarte caraghios pentru un român.

GHEREA. — Asta este un semn de superficialitate şi de înapoiere. Un om cu adevărat civilizat nu poate râde de un asemenea lucru.

ALCEST. — Ba te înşeli grozav. Iată, de pildă franceză. Nu e un popor care să râdă cu atâta poftă de numele ce sună comic sau cu două înţelesuri pentru ei. N'ai idee cum râd ei de numele româneşti în „escu". Pe vremuri era la Paris un român anume Coculescu, un student distins şi serios. Ei bine francezii îi poceau numele pronunţându-l: *Cocu lèche-cu*.

RADU. — Dar nici noi Românii nu ne lăsăm mai pe jos. Acum de curând Franţa a voit să numească ministru la Bucureşti pe un domn anume: *Monsieur de Courgeolles*.

Dar ministrul nostru de externe comunică, în mod delicat la Paris cum că numele acestui diplomat nu sună bine pe româneşte. Şi domnul de Courgeolles sau Courgolles n'a fost numit.

Gherea râdea cu poftă. Dar ne povesti, mai departe, despre virtuţile doamnei Boborikin.

Inchipuiţi-vă, ne spunea el, că, fiind întemniţată cu un număr de revoluţionari, toţi oameni tineri şi viguroşi, au rămas împreună şi în aceiaşi cameră peste un an. Femeia a observat că aceşti oameni deveneau nervoşi, se neurastenizau şi chiar creerul lor suferea. Atunci, cu un devotament sublim, ea le spuse:

— Voi începeţi să suferiţi grozav din cauza detenţiunei prelungite, moralul ca şi intelectul nostru se resimte şi este în primejdie. Eu înţeleg care este cauza, vouă vă trebue o femee. Ei bine, iată-mă, mă sacrific. Luaţi-mă, îndepliniţi-vă nevoia voastră fizică cu mine fără nici o sfială. Revoluţionarii trebuie să se ajute între ei, în toate felurile.

Toţi oamenii aceia au refuzat cu indignare şi ca un singur om.

A fost un elan general de protestări şi nici unul n'a voit să profite de oferta de şi Boborikina erea tânără şi frumoasă. Ce devotamente sublime..

Dar Gherea se opreşte de odată uluit!..

El se aştepta ca noi toţi să cădem în extaz. El se aştepta ca să ne înţepenim într'o unanimă admiraţie.. dar când colo ne vede ţinându-ne cu mâinile de pântece şi de coaste şi tăvălindu-ne de râs.

GHEREA. — Ce este?.. De ce râdeţi?..

RADU. — Dragă Gherea ştiam că ruşii voştri sunt nişte mari naivi, dar nici odată nu mi-am închipuit că sunteţi în halul acesta.

GHEREA. — Da de ce 'mi spui asta?..

RADU. — Fiindcă eşti mai naiv de cât un prunc de lapte! Adică tu crezi că Boborikina ta s'a oferit din devotament şi din convingere revoluţionară? Eşti un naiv dacă crezi! Ea s'a oferit fiindcă resimţea aceiaşi nevoie fizică pe care o resimţeau bărbaţii. Unde vezi tu sublimul de care vorbeşti?..

GHEREA. — Voi Românii sunteţi toţi nişte cinici. Voi nu înţelegeţi ce este sacrificiul pentru o idee. Dacă aţi trăi în Rusia în mijlocul revoluţionarilor aţi înţelege ce naturi eroice trăesc în oamenii aceştia şi cât de impersonale şi altruiste sunt actele lor. Şi, afară de cât asta, slavul este un mistic, el trăeşte, mai mult decât celel'alte rase, cu minea în visările ideale.

Românul este mai realist şi mai practic. De aceea, pe când în Rusia trăesc aproape trei sute de secte religioase, în România nu există nici măcar bigotizmul pentru singura religie a poporului. Şi încă ceva, voi Românii din cauza condiţiilor climaterice în care trăiţi sunteţi şi nişte sensuali, pe când Rusul nu stă atât de mult sub tirania simţurilor.

ALCEST. — Nu contestăm că Ruşii, mai ales revoluţionarii Ruşi au o natură deosebită; un temperament deosebit şi o ideaţie deosebită de aceea ale Românului. Trăim şi sub altă latitudine, avem şi altă origină, înţelegem viaţa altfel şi celulele noastre nu se aseamănă.

GHEREA. — Vorbeşti copilării! De ce nu se aseamănă celulele noastre?

ALCEST. — Am vrut să spun că organic ne deosebim şi din punctul de vedere psihic iarăşi ne deosebim. Aşi putea să spun că ne deosebim şi din punct de vedere intelectual, fiindcă vedem viaţa şi faptele oamenilor prin prizme deosebite. De pildă când Buborikina se oferă câtorva bărbaţi sub masca sacrificiului, voi Ruşii credeţi că aceasta este un act de sublimă abnegaţiune, pe când noi Românii credem, aceea ce este în realitate, că Boborikina era o rusoaică sensuală, supusă şi ea unei prea lungi abstinenţe, care căuta să-şi satisfacă simţurile.

GHEREA. — Voi Români sunteţi nişte porci! Voi nu admiteţi abregaţiunea, Voi nu înţelegeţi cât a fost de sublim şi gestul femeiei şi nobila atitudine a bărbaţilor.

Dar altceva: să admit un moment că Boborikina era, în adevăr o sensuală care, sub masca solicitudinei pentru sănătatea tovarăşilor ei de detenţiune, voia să guste plăceri de care era flămândă, dar ce spuneţi de refuzul bărbaţilor? Oare dacă în locul celor cinci ori şase Ruşi, ar fi fost acolo cinci ori şase Români, aceştia nu s'ar fi repezit asupra femeii?

RADU. — Sunt cu totul de această părere. Şi iată de ce:

Unul din marele păcate ale Românilor este că prea sunt deştepţi. Şi pe lângă aceasta sunt şi foarte bănuitori.

Istoria se explică de ce sunt bănuitori. Priveşte ţăranul, el în totdeauna se uită cu neîncredere la surtucar. Deodată el nu'şi dă seama dacă surtucarul acesta este prietenul sau duşmanul său. Şi fiindcă toţi suntem scoborâtori din aceşti ţărani, bănuim în totdeauna. Adică, de multe ori facem şi pe deştepţii.

In cazul Boborikinei tale. Dacă eu m'aşi fi aflat cu dânsa în celulă şi dacă aşi fi auzit-o oferindu-se, nu m'aşi fi repezit asupra ei, precum spui tu, însă este drept că aşi fi posedat-o.

GHEREA. — Vezi că aveam dreptate.

RADU. — Pardon! n'ai dreptate de loc.

Tu spui că un Român s'ar fi repezit asupra ei fiindcă Românul e un porc, iar eu îţi spui că Românul ar fi posedat-o fiindcă e mai deştept de cât Rusul!

GHEREA. — Asta e o sofizmă!

RADU. — Ascultă:

Când Boborikina s'a oferit, toţi Muscalii tăi, în îngustimea lor de minte, au crezut că femeia se sacrifică şi se supune unei mari suferinţe morale! Pentru ca s'o cruţe Ruşii au respectat-o.

Dar eu şi ori care alt Român ar fi judecat cu totul altfel. Eu, de pildă aşi fi gândit:

Femeea asta e tânără, are temperament şi suferă. Când ea se oferă aşa, în public la cinci-şase bărbaţi deodată este că e zăpăcită. Insă pudoarea o sileşte să'şi ascundă slăbiciunea sub învelişul sacrificiului. Atunci, dacă este aşa — şi aşa erea — femeea nu trebue lăsată ca să sufere mai mult.

Un Român ar fi rezolvat chestia spre mulţumirea ambelor părţi. E drept că n'ar fi lăsat după el naivi cari să'i cânte laude pentru sublima lui virtute.

GHEREA. — Care va să zică tu susţii: că femeea s'a oferit sub imboldul sensualităţei iar bărbatii n'au vrut să profite din prostie?!

RADU. — Absolut aşa.

Mă rog, dacă Boborikina s'a oferit bărbaţilor convinsă cum că aceştia sufereau de pe urma abţinerei, unde vezi ruşinea ori cinizmul că bărbaţii la rândul lor, să bănuiască cum că şi femeea este supusă aceleiaşi suferinţe? Oare femeea nu este din acelaşi origine, cu aceleaşi nevoi şi cu aceleaşi simţuri?.

Un Român, de sigur, mai puţin visător şi mai puţin pornit către idealizarea concepturilor, ar fi avut, instantaneu, imaginea realului. Ar fi înţeles că femeea, punând delicateţă şi pudoare, înlesnea bărbaţilor paşii pe cărarea îndrăznelei. Rusul, greoiu şi cu o singură viziune, hipnotizat de idealul său slavic, n'a văzut de cât masca şi n'a ştiut pricepe ce se găseşte sub mască.

Rusoaica ta ar fi dat mult — asta ţi-o garantez — ca să se afle în celulă cu şase Români de cât cu şase Ruşi.

In odăiţă erea veselie mare. Noi toţi Românii eream de această părere, numai Gherea, care le înţelegea toate, nu putea pricepe de ce Românii nu cred în virtuţile sublime pe care le practică revoluţionarii Ruşi.

Gherea se încăpăţână să susţie că Românii sunt nişte porci, băeţi buni, inteligenţi dar stricaţi.

Alcest răspundea cu zeflemele. El spunea:

— Porci, porci se prea poate dar se vede că sunt cazuri în care o rusoaică deşteaptă trebue să prefere pe un porc unui rus.

ALCEST. — Vezi tu, Costică, (Costică era Gherea), dacă în celula aceea de care vorbeşti tu, ar fi fost închişi cinci Români şi o romancă, nici nu s'ar fi vorbit de o întâmplare.

Ruşii fac caz mare de o femee care s'a dat şi de cinci bărbaţi cari au refuzat-o.

Cu Românii lucrurile s'ar fi petrecut în cea mai desăvârşită taină. Ar fi fost, poate, mai puţină pudoare, dar, de sigur, mai multă discreţie. Fiindcă, mai la urmă, la noi Românii — ori care ar fi mobilul ofertei şi al refuzului — nu prea sunt priviţi cu ochi buni, nici femeea care se oferă singură, nici bărbaţii cari refuză asemenea oferte.

RADU. — Uitasem un lucru; spuneai că cei cinci deţinuţi ereau toţi Ruşi?

GHEREA. — Fireşte, toţi Ruşi!...

RADU. — Atunci poate că făceau parte din secta scapeţilor?

Un hohot mare de râs izbucneşte, iar Gherea râde şi el din toată inima.

Iar din haos se înalţă numai aceste vorbe spuse de dânsul în glumă:

— Porci!... Porci!...

CONSTANTIN BACALBAŞA

Furtună

Pe 'ntinsul de ape în valuri sdrobite,
Se sdruncină marea cuprinsă de friguri
Şi valuri pe valuri de ţărmuri isbite,
Cutremură 'n spasme fricoasele diguri...

In larguri o boabă de viaţă să scape,
Işi leagă durerea de frânte catarguri
Şi moartea surâde pe 'ntinsul de ape,
Iar marea mugeşte din negrele larguri...

Şi nici o scăpare: atât să mai fie;
Măcar o îndrăsneală de sparte zăgazuri;
Dispar două valuri şi 'n loc vin o mie:
Un spic de speranţă şi-un snop de talazuri.

De-atâta putere ce urlă-n mişcare,
Se stinge şi gândul şi ţeapăn te 'nmărmuri;
E moartea ce-şi plimbă cortegiul pe mare,
Iar viaţa-i o zdreanţă-agăţată de ţărmuri!..

Stan Palanka

CÂNTECE

I

Mă muncea un gând nebun
C'am să plec de lângă tine
Şi de-abia putui să 'ngân:
Draga mea, rămâi cu bine!

Dar citind în ochii tăi
Dorul fără de cuvinte,
Am rămas, pe veci robit
De privirea ta ferbinte.

II

Picură din ramuri
Pete mari de sânge,
Inima de doruri
Sângeră şi plânge.

Pete mari de sânge
Picură din ramuri,
Gândul mi-e cenuşe,
Moartea bate 'n geamuri.

III

Palidă coboară noaptea
Treptele uşor,
Cântec împletit din lacrimi
Picură 'n pridvor.

Jalea cântecului curmă
Liniştea pe drum,
Poate-i clipa cea din urmă
Când l'aud acum.

Al. T. Stamatiad

ДРЕПТЬМЕСТЬАОКЬШДИХНЕСКУСЕ ЅЗСЕЛЕР ОБУЛУЛУДМНЗЕУ
ПАРФЕНСХИМОНАХ,ЧЕАУФОСТИГУМЕНЬАНЧЬ Л4:АН:ПЬНЬЛА
ЛЕЗКЬНАЬСАУФЬКУТЬНСТРЕСКАУНДЕЕПИСКПЕШНАКУМЬЛА
ЛЕ Л797 СТZДАУРЬПОСАТЬФИНАПРЕСФН:ПЬТЕКИР ІWСИТЬНЕПИСК:

Târgul cărţii

de Radu D. Rosetti

Un eveniment cultural care a luat fiinţă fără vâlvă, dar care are o însemnătate foarte mare pentru răspândirea operilor autorilor români în viitor, s'a produs — e-abia o lună de-atunci — în Capitală, prin înfiinţarea unei societăţi cu scop de-a înlesni comerţul de librărie, botezată **Centrala Cărţii**.

O mână de oameni culţi şi inimoşi şi-au zis că'n urma avântului luat de editura românească, când societăţi cu organizaţii serioase pun în joc capitaluri de zeci de milioane, o îndrumare comercială ştiinţifică pentru târgul cărţii ar aduce foloase nebănuite, şi şi-au luat sarcina s'o facă.

Programul, expus în **Buletinul Cărţii**, publicaţia bilunară a societăţii, de-o valoare netăgăduită şi ea, e în linii generale acesta:

Cartea e şi ea o marfă, de-o esenţă mai subţire, care are şi ea nevoe ca şi cea obişnuită de publicul cumpărător. Cantitatea acestui public trebue cunoscută cu precizie şi nu puţină importanţă are şi fixarea calităţii lui. Nu e suficientă socoteala simplă că ţara are atâţia ştiutori de carte şi atâţia analfabeţi, fiind-că nu ori ce ştiutor de carte e şi lector. E necesară o statistică directă şi dinamică, putând urmări necontenit câţi şi ce fel de cititori are fie-care regiune, stabilind astfel liniamentele unei politici culturale. Aici ar trebui stăruit cu publicaţia cutare, dincolo cu cealaltă, şi-aşa mai departe, casele de editură lucrând cu probabilităţi controlate, iar nu la ghici cum procedează acum.

Ascultaţi ce frumos îşi termină autorul anonim al programului descrierea planului de lucru, prin care fiind de părere să se imite ce s'a făcut în Cehoslovacia, prin crearea unui atlas urias, promite ticluirea unor hărţi chemate să arate „în răceala lor grafică" starea culturală a ţării:

„Trebue să se meargă ceva mai departe. Trebue să se ajungă la harta ţării pe regiuni de absorbţie culturală. Ea va avea schiţate cu roşu şi marile drumuri ale cărţii, pe cari editorii şi librarii vor porni cu nădejde ca să le lărgească, să le îmbunătăţească şi să le'ndrepte".

E locul să se spună mai mult ca ori când „Să fie într'un ceas bun, şi spor la muncă!" — iar acum fiind-că e vorba de târgul cărţii, fie-mi îngăduit să fac şi eu câte-va observaţiuni, acestea relative la vitrinele librăriilor.

Mi-a făcut totdeauna o impresie penibilă rugăciunea tinerilor autori, către personalul negustorilor de cărţi „să le pună volumul la fereastră" solicitare satisfăcută imediat, pentru ca a doua-zi bietul autor să constate iar dispariţia nenorocitei lui opere, luată din vitrină sau acoperită de-un jurnal de modă sau de-un almanah oare-care.

E oare îndreptăţită dorinţa celor ce'şi storc creerul în nopţi de veghe în sforţarea frumoasă şi grea a întruchipării gândului, să'şi vadă fructul muncii în galantar?

Fireşte că da, şi-odată ce e admis că şi cartea este o marfă, de-o esenţă mai fină, dar tot o marfă, singurul mijloc pentru răspândirea ei este **reclama**, căci fără aducerea la cunoştinţă a publicului că lucrarea a apărut, cititorul n'are de unde să ştie aceasta pentru ca să şi-o poată procura.

Nu e vorba de-o batere de tobă zgomotoasă, pentru recomandarea tarabei, ci de-o afişare modestă, anunţătoare pentru cei cari n'au luat cunoştinţă din ziare de „naşterea" unei cărţi, şi aceasta n'o poate face decât vitrina librăriii.

Geamul „negustorilor de buchi" ar trebui să fie o expoziţie permanentă pe care străbătând-o cu ochii, la iuţeală, trecătorul grăbit, să-şi poată face o idee imediată de ultimele noutăţi. Şeful casei ar socoti ca o obligaţie morală îndeplinirea acestei datori — numai în urmă trecând cartea în raftul întunecos, de unde, desigur, dacă va avea vre-o valoare, va fi cerută şi fără exhibiţie.

Or, ce se 'ntâmplă? Dacă până mai zilele trecute, vitrina de care mă ocup a lăsat de dorit, tocmai acum, când editura a luat la noi avântul pomenit mai sus, multe din lucrările de seamă cari apar nu se mai expun la ferestrele librăriilor de loc.

Sub cuvânt de concurenţă, casa editoare X... de exemplu, nu'şi împodobeşte galantarul de cât cu lucrările sale, casa Ygrec o imită, şi-aşa mai departe, (boicotând mai toate, în bloc, cărţile tipărite în atelierele societăţilor pur editoriale, fără localuri propri de vânzare) bine 'nţeles spre paguba autorilor, cari nu sunt vinovaţi cu nimic,

Ceva mai mult: dacă se vând primele cinci sau zece volume trimese în comision de-o editură, librăria concurentă nu-şi reânoeşte comanda, aşa că nu odată mi-a fost dat să văd un client intrat să cumpere *Scrisorile unui răzeş* de Cezar Petrescu, bună oară, şi la răspunsul negustorului „Nu-l avem!", eşind cu.. *La Garçonne* de Margueritte!

Nu pledez aci *pro-domo*, fiind-că, întru cât mă priveşte, diferitele mele cărţi sunt tipărite în diferite părţi, la mai toate casele de editură din Bucureşti, aşa că personal n'aş avea de ce să mă plâng, dar sistemul, care-a început să facă şcoală e păgubitor nu numai autorilor, ci şi culturii româneşti în genere, aşa că e necesar să fie veştejit din vreme.

RADU D. ROSETTI

Consolare

(FECIORUL LUI NENEA TACHE VAMEŞUL)

Patinele!..

Câtă oftică şi câtă jale!...

Patinele, — superlativul târliei, târlia cea prozaică, scălâmbăiată în văgăunele Filaretului, care nu ajungea nici odată teafără acasă; târlia care provoca atâtea doruri şi suspine şi în care băgăm toate cuele lui Iancu Băcanu; târlia care murea în umbra... patinelor şi care abia se mai târă într'o şină de cerc de puţină, până în „Mucenici" pentru a-şi pierde farmecul şi a se răsui incosolabilă după butoiul gol al verzii, târâtă în silnicie spre magazie prin ulicioara lui.. Buerebiste. Atunci flaşneta aducea pe aria ei miloagă, svonul învălmăşelii patinajului şi poezia Cişmegiului sulemenit în promoroaca Bobotezii.

Patinele!..

Altă nostalgie, cruda nostalgie a unei perechi de patine, — jucăria bogatului îndăstulat, altă aţâţare a sărăciei şi a jindului!

Patinele!..

Şi de ce să le înfigi? De bocanca lemnoasă a *„Societăţii de ajutor reciproc Albina"* — o boconcă cât cele două cuţite ale patinelor, neîncăpătoare în măseaua strălucitoare care încleşta, rânjind aristocratic, pingeaua obraznic răzbuzată şi din care, abia o desrobea cleştele de cue şi testia lui Firantrac! De unde încălţăminte pentru superbele patine şi patine pentru aşa bocance? Orfan pribeag prin vizuinele *„Flămândei"* şi fiu al *„Maidanului Dulapului"*, purtând rochiţa *„Peleşului şi Vârfului cu Dor"* pe şalele prost hrănite, prăjite la soarele băltoacelor *„Trocaderului"* jinduind la arşicele lustruite ale lui Poulcherie, băiatul lui Tâmpeanu, castelanul mizantrop, înbuibat şi încăruntit de voluptăţi, iernând în cizmuliţele de iuft puturos ale societăţii şi vârând în sandalele de dril croite după târlicii Caruţăşoaei, să treci pe la fereastra lui Trawisany şi înzilizindu-i cleştarul din vitrină cu abuzul oftărilor, să te încumenţi a năzui după o pereche *„Pattines"!*

Şi am oftat, ierni de-arândul, în ciuda bunichii Tarsiţa care mă îndopa numai cu pâsat şi *„cathechism"*, aşteptându-le ca pe o înfăptuire divină a privaţiunilor de tot soiul, de la ichiul plumbuit şi până la uniforma de ofiţer; le-am visat ca pe o adoraţiune sacră, invocându-le în rugăciunile mele de obidă, harul lor de... oţel, ca pe o apoteoză a împlinirii visului, ca pe o regenerare de apoi! Mi le făgăduise unchiul Bajdechie, în cazul când Florian, m'ar fi gratificat cu vre-un premiu, fie el chiar fără cunună! Dar premiul nu l-am luat şi Bajdechie sa încruntat în barba lui de gazdă de hoţi, a şters patinele din lista înglindiselilor hărăzite nepoţilor şi mi-a tăiat pe de-asupra şi intrarea... la teatru!..

La o avansare din subeconom în econom, le mai aveam şi dela vărul Meiţă de la Mavroghieni. Dar Meiţă a rămas tot subeconom iar patinele au continuat să fulgere nepăsătoare, în fereastra *„talianului"* de lângă Curtea Domnească, îmbrobodite în cureluşe noi şi scârţietoare şi din care, păreau că nu mai avea gând de urnit, aşa şedeau de gătuite şi fedeleşite, rânjind în lucirile oţelului, pe policioara lor de sticlă. Intr'o vreme, le mai aveam asigurate şi de la doamna Ana Kivu Vasilu, văduva şefului despărţirii de Albastru, ca unul ce, a'şi fi adus la faţă, cu *Odică (?)* luat de suflet de suveranul culoarii şi acum înmormântat în boziile Gorganilor, dacă Dumnezeu *„o vrea"* să o înscrie cu o pensioară mai ca lumea nu ca a Triculesi din Olymp! Dar până să apuce Finanţele să o înscrie a şi trântit o nuntă în toată regula cu Mihalache dela arsenal şi atunci Statul a tăiat-o! Şi patinele au rămas să-şi tremure înainte oţelul, în oglinzile lui Trawisany. Tot la haşchia lustruită, de cocean de porumb, mi-am îndreptat resemnarea, lipindu-o de bocancă şi bătătorind cu ea, într'un picior văile Bibescului. Dar bijuteria din galantarul *„talianului"* îşi proptise lucirile în drumul meu pribeag şi în răsfrângerile cărora, trăiam zi cu zi, himera patinelor! Şi din nici o parte nu se ivea înfăptuirea ei! Doborât de poezia dureroasă a întârzierei, amorţeam cu măduva îngheţată, în sârmele Cişmegiului, strecurându-mă printre siluetele întinse pe oglinzile îngheţului cari goneau înebunite pe urmele celor ce se înecau smintiţi în valurile sticloase ale burhaiului. Flaşneta, degerată şi dogită, împinsă şi ea pe patinele ei de lemn, orotea printre bătaşii gheţii, plimbându-şi plânsoarea ei răguşită pe lac, şi derutând *„olandezele"* celor rămaşi năuci de piedeca ei, ca într'un vârf de cuţit, bălăbănindu-se în vârtejul unei piruete, ca într'un tirbuşon împletit de flanela caşneului pe năluca trupului bătută de vânt. Atunci, nostalgia fiarelor de sub tălpile repeziţilor, cari plecau din capul gheţii şi se întorceau la el, parca, într'una şi aceja-şi clipă, îmi aşeza în sufletul năucit, nodul fimdului, mai apăsător; perghelul olandezii mă îmbăta cu mirajul alunecuşului frivol, desmeticind mai ademenitor vraja lor tirană şi din care mă scotea, când şi când tânguirea ftizică a flaşnetei, sau voltele altor năluci ivite în spate cari sburau şuerând spre zăvoaele de cleştar ale Măgureanului, aducând dintr'acolo pe alţi înebuniţi ai alunecuşului. Şi o nălucă nebănuită, picată din crengile burhaiului, se poticnea la întâmplar, în mantaua mea de dimie degerată, chipiul *„Societăţii Albina"* sărea, cu albina cu tot din scăfârlia năucită şi tunsă cu scări, gramada de patinatori adunată de cel căzut peste mine şi ea peste noi, strângea lângă ea, în rostogoliri sprintene, pe răsletiţii fără de patine, ducând puhoiul de trupuri tăvălite să încurce mai departe lacul, să asmuţă în trecere pe cei rămaşi într'o patină şi să priponească flaşneta rătăcită pe tălpici, lângă gura unei vizuini şi din negura căreia se abătea speriată piruiala caldă şi somnoroasă a unei lebede în reverie. Şi vârât pe negândite, cum şi pe unde, Dumnezeu ştie, fără *„bilet"* printre ghimpii împrejmuirii, printre haita care se aţinea la spatele laşnetei, în gloata împestriţat a meşteşugarilor voltelor, galopului şi olandezelor, printre pâlcurile colorate ale copilaşilor cu... patine şi cu guvernante, cari lăsau şi luau din poala lor bogată şi înhorbotată, altă încălţăminte alt fular şi altă pelerină, mă prelingeam impasibil dar năuc printre sărbătoriţii gheţii, chircit şi ne la locul meu, printre rumenii şi radioşii cari îşi ţăcăneau în trecere patinele de ale altora, îmbujoraţi şi guralivi, odihniţi şi dolofani, pravalindu-mă cu ei pe albia de argint a bălţii, afundându-ne în larg şi socotindu-ne cu patine ca şi ei! Şi dansul alunecuşului se înfiripa pe dată, însciland dealungul gheţii, pasagii de uitări-de-sine, prinzându-se de roiul scânteetor şi alunecos şi care se ivea ca o năzare.. aşa din vid, dintro parte a cerului de cositor, din vârtejul păclos al drâmbelor de îngheţ, trecea prin bărcile înţepenite în brădişul jinţitii încremenit sub poighiţa verde a păpurişului ca în nişte învelişuri de onix a căror strălucire sa oprit şi ea odată cu apa care a amuţit, se rostogolea cu o graţie felină spre copcile înlemnite printre brădişul de chihlibar şi trecea de lac, în rostogolirea sticloasă a chiciureĭ care se cutremura şi ea o vreme şi apoi se topea şi ea cu el, din nou în vid. Fascinaţiunea asta colorată care se revarsă palpitând în toată începerea îngheţului, din fulgii iernii, făcând să vibreze până şi nepăsarea lacului, învrăjbind acrobaţii cari înţepau oglinzile alunecuşului, îmi aşeza parcă, deabinelea patine în picioare. Şi în mrejele mistificării bine-făcătoare, mă luam după ei, goneam cu ei, urlând cu ei printre sălciile aduse şi din nuelele cărora picurau lacrimile frigului, adunând din fugă, manşoanele semănate în poticneli, cerând ertăciuni ismenite, celor pe care îi împiedecam, retezând încercuirile în care se bălăbănea o începătoare visătoare, cu săniuţa care aluneca sfioasă, în nesiguranţa celuĭ ce o îmbrâncea proorocindu-i glorie, smulgând şi aruncând pe maluri, şapca flaşnetarului, înghesuindu-ne pe sub podeţe, chihotind pe toate arterele lacului, pierzându-ne în basmul acela alb, strivind fantoma sărăciei care îmi rânjea printre jambierele de acajou ale îndestulaţilor şi crezându-mă ferm, cu patinele în picioare!

Dar înmurgitul, zdrenţuind purpura apusului, aducea pe suliţele lui de aur, rânjetul realităţii scoţând din pulpele înbuibaţilor, încălţămintea cea scumpă, cu patine cu tot.

Atunci flaşneta nu mai plângea, Visătoarea căreia îi tăiasem drumul cu.. patinele, apleca obrajii căliţi de ger în punga de atlas a manşonului, răsucindu-se în săniuţă şi minţindu-şi visătorul. Năvala care pornise dintre luntrii, cârmea acum dinspre fundurile înegurite de volanele înserării, gonind înfrigurată spre flacările asfinţitului. Ingheţul trosnea în închieturile desrobite ale bălţii, roiul de pe lac se amesteca în aliagiul apusului. Şi desmeticit din vraja patinajului şi trezit de închiondorarea flaşnetarului care îşi trecea chindia pe uscat, urmărind tulpanele înserării pe cari se înşeilau lumini din soare şi apoi se frângeau în cristalul Cişmegiului, retrăjam, momindu-mi visul de pe lac, toată poesia şi năvala uitărei-de-sine, trimiţând italianului din Podul Mogoşoaei, a cărui fantomă se ivea din plutele grădinii, toată nepăsarea mea, galantarului ispititor şi în care fulgerau iataganele Siciliei şi patinele lui.. Hallifax!..

SĂRMANUL KLOPSTOCK

Lexice, Vocabulare, Glosare

Dicționarul d-lui Dr. Urechiă

d) O sumedenie de accepțiuni omise

In d. dr. Urechiă luptă doi inși liliputani: lexiografutul și microlibelistul; în dubla d-sale persoană literară are loc un proces despre care Anton Bacalbașa spune că s'ar fi petrecând prin compănii și ale cărui principale mișcări sânt:

„1°) *Umflă-l*
2°) *Dă-l tava!*
3°) *Dă-l cățeaoa!*
4°) *Arde-l!*
5°) *Pă el, mă!*
6°) *Freacă-i ridichea!*"

Biruința burdușitoare a glumețului d. Urechiă asupra d-lui Urechiă autorul dicționarului francez-român, se arată: — în mod direct, la capitolul vulgarităților îndesate ca să lungească lista unor sinonime ca *ghindoc* și *năpărstoc, fleorță* și *fleorțotină* (într'un dicționar în care nu găsești *alte* mii de cuvinte!); iar indirect, în omiterea atâtor accepțiuni!

Se știe că unii termeni, pe lângă însemnarea obișnuit-cunoscută, mai au și alte însemnări.

Nu numai bogăția, dar *seriozitatea* unui dicționar apare tocmai în menționarea acelor nuanțe și accepțiuni și, cu deosebire, în exemplificarea lor. S'a spus că această exemplificare constitue partea vie a dicționarului. *„Un dictionnaire sans exemples est un squelette"* stă scris pe coperta aceluiași Larousse de care d. dr. Urechia se slujește oridecâteori e vorba să încurce lumea (cum a fost în cazul pronunțării) și de care nu ține seamă tocmai unde Larousse îi pune la îndemână exemple și nuanțări (redarea lor în românește cere însă muncă, nu învârtituri de sfârlează!)

In *„Urechia: Dictionnaire français-roumain, quatrième édition revue et augmentée"*, pe alocuri nu întâlnim de fel exemple destinate a lămuri accepțiunile diverse ale unui termen; pe alocuri, nu găsim nici accepțiunile în chestie; iar unde aflăm așa ceva, accepțiunile sânt oferite cu țârâita, meschinizate (și nu mai vorbesc de orânduirea lor talmeș-balmeșească!)

Dau, deocamdată, câteva extrase din primele pagini ale literei *a*.

D. dr. Urechiă echivalează:

„**accoster**, va. A întâmpina (pe cineva pentru a-i vorbi)". Bine. Petit Larousse într'adevăr definește: *aborder quelqu'un pour lui parler*. Dar, cu ajutorul dicționarului Urechiă, cum vor traduce elevii: *accoster un quai?* A întâmpina un splaiu pentru a-i vorbi? Larousse, oferă doară *și* explicația termenului de marină *accoster*, și anume: *s'approcher aussi près que possible.*

D. dr. Urechiă translatează:

„**actif, ive** *adj.* Harnic, muncitor, activ, *Remède actif*, remediu energic, tare. *Gram.:* activ. *Comer.:* activ".

Las la o parte faptul ridicol la culme că acel *activ* e pus de trei ori: odată după *adj.* (lângă *muncitor*), a doua oară după *gram.* (gramatică) și în sfârșit după *comer.* (comerț), fără măcar să se precizeze că, în cea de-a treia a lui ivire, este substantiv (activul cuiva).

Dar cum se va traduce: *dettes actives?* Datorii harnice? muncitoare? (sau chiar *active*, fără explicația românească: *de primit?)* Și cum se va traduce: *citoyen actif?*

D. dr. Urechiă scrie:

„**adopter**, *va.* A înfia, a adopta. A aproba, a admite".

Numai atât? Ce tălcuire vom da expresiilor (cari se găsesc în dicționarul d-lui Const. Șăineanu): *adopter le barreau* și *adopter le paysage?*

D. dr. Urechiă tălmăcește:

„**adouber** *va.* A repara (corăbii)".

Termenul *adouber* se află, însă, și în jocul de șah și în cel de table, și acolo are alt înțeles decât cel de *a repara.*

D. dr. Urechiă interpretează:

„**adventice**, *adj.* Intâmplător".

Și punct! Nici o pildă esplicatoare și nuanțatoare. Cum se va traduce expresia filozofică *idées adventices*, ca antonim al expresiei: *idées innées?* Dar *plantes adventices?*

In dragomania alfabetică a d-lui dr. Urechiă găsim:

„**affectionné, e**, *adj.* A iubi, a îndrăgi".

Un *lapsus* a făcut, probabil, ca participiul trecut să fie pus aici în locul infinitivului. Nu stăruim. Ne îngăduim însă câte o întrebare. Cum o să se traducă: *Je vous suis affectionné?* Vă sânt îndrăgit? Sânt al d-voastre iubit?

Dar: *vos sujets et affectionnés?*

„**affliger**, va. A mâhni, a întrista, a supăra, a amărî".

Da. Insă *affliger son corps (sa chair)* — ceeace germanii tălmăcesc prin *martern, kasteien, geisseln* — nu se poate traduce în românește cu niciunul din echivalentele date de d. dr. Urechiă.

Pentru **affranchir** d. dr. Urechiă oferă următoarele transpuneri românești:

„A desrobi, a scuti. A franca (o scrisoare)".

Nici unul din senzurile acestea nu ne pot călăuzi însă întru tălmăcirea în românește a următoarelor expresii:

affranchir un tonneau
și
affranchir la pompe.

Țin să spun, în treacăt, că acestea nu sânt împerecheri-de-cuvinte argotice.

Ele fac parte din terminologia tehnică (cea de-a doua e din domeniul marinei).

(Pare-se că dintr'un sentiment de pudicitate ce răsare din toate scrierile d-sale, d. dr. Urechiă nu ne dă și înțelesul de *châtrer, hongrer* pe care'l mai are cuvântul *affranchir).*

Capitolul acesta îl considerăm destul de important, ca să nu-l trecem numai cu o mică desprindere dintr'o foarte lungă listă a accepțiunilor omise la litera *a*.

Dând repertoriul alfabetic al omisiunilor, vom utiliza — din când în când — și corecțiunea punerii pe două coloane, ca să se vadă cheliile ce se întind ca niște paragini și prăpastiile ce se deschid de partea coloanei d-lui dr. Urechiă.

BARBU LAZAREANU

P. S. — Știam că există trifoi cu patru foi. Știam că cele trei capete ale Hecatei (Hecata se chiamă întreita) pot fi în număr de 4: de armăsar, de câne, de mistreț și de țăran.

Dar de-un quatren cu trei versuri am avut parte numai eu. Și iată cum:

Am citat, — în numărul trecut al *Adevărului literar*, la rubrica *argot*-ului, la articolul „giuvaergiu", — următorul quatren epigramatic al d-lui Toma Florescu:

La brâu el veșnic are
Un lanț — dar e mister
Că lanțul nu-i de fier
Și nu-i stă de picioare.

La corectura întâia erau 4 versuri, la a 2-a și la revizie așijderea. La punerea în pagină a dispărut ultimul vers; și m'am trezit astfel cu o terțină, un terțet, o triadă sau un trigon; — cu un quatren în orice caz nu!

E singura greșeală pe care o relevez. Cele cu: *„la* langage" în loc de *„le* langage", *noyan* în loc de *noyau* etc. au fost îndreptate la vreme de cetitorii cari nu și-au făcut cultura limbii franceze în vre-o carte de felul dicționarului d-lui dr. Urechiă.

B. L.

Dicționarul româno-rus al d-lui Popovschi

Cercetând acest dicționar, complectamente transcris din Grigorovitza, chiar din prima pagină am constatat o mulțime de greșeli, ce nu pot fi iertate unui profesor de liceu, deci om cu înalte studii, care a luat asupra sa răspunderea alcătuirei unui dicționar de o importanță *socială.* Basarabiei trebue să i se dea un bun dicționar pentru înlesnirea învățării limbii materne de către basarabeni.

Nu există pagină în care să nu fie zeci de greșeli. Lipsă totală de termeni științifici, verbe reflexive traduse ca active. Dicționarul abundă în cuvinte eșite din uz. Tuturor substantivelor adverbiale nu li se dă o traducere corespunzătoare, ci se arată numai că sânt acțiunea verbului cutare. Sunt mii de senzuri ce nu corespund cuvintelor românești. Majoritatea cuvintelor nu au traducerea exactă ci o explicație — bună — luată din dicționarul Universal al d-lui Lazăr Șăineanu și rău tradusă în rusește. Nu mai vorbesc de greșelile gramaticale ale verbelor.

Pentru a dovedi că cele susținute de mine nu sunt fără temeiu, voi da câteva exemple de modul de a *traduce* al d-lui Popovschi.

Cuvintele	Traducerea
abil	capabil, pătrunzător
aburit	inspirat
a abona sau a se abona	au acelaș senz
activitate	acțiune
a se adăoga	a se desvolta
a adopta	a prefera
amabil	demn de iubire
a amuți	a face mut
a amuza	a petrece
a se aplica	a aparține
a atribui	a confirma
a avansa	a se avansa pe sine însuși
bacșiș	adalmaș
a bărbieri	a tunde
barou	instanță judecătorească
rasă bovină	vite cornute
buimac	înlemnit, nechibzuit
buimăceală	tetanos (med.)
bunătate	bunăvoință
cadavru	mortăciune
chiot	strigăt de durere
a chiui	a striga de durere
coerență	corelativitate
concediu	aprobarea concediului
concentrare	recrutare
a contempla	a medita
a crăcni	a nu crăcni
a dedica	a predestina
a degrada	a detrona
eminent	predominant
a elibera	a preda, a transmite
epigastru	ipogastru
folosință	întrebuințare
frig	ger
frugalitate	simplitatea moravurilor
laș	timid
lașitate	timiditate
lefter	liber
a limpezi	a explica
mândrie	consolare
locatar	arendaș
reminiscență	idee adoptată
repercusiune	abstracțiune
somațiune	citație

Traducând, așa dar, după dicționarul d-lui Popovschi, propozițiunea „a contempla natura" ar fi *„a medita* natura"; „a dedica o poezie" ar deveni: *„a predestina* o poezie"; iar „ofițerul a fost degradat" ar fi „ofițerul a fost „detronat". Exemple de acestea se pot da cu nemiluita.

Iată deci materialul pus la dispoziția publicului basarabean în schimbul sumei de 100 de lei.

Chișinău.

A. A. MAVRODIN
f. Translator jurat pe lângă Legațiunea Regală a României la Petrograd.

Pentru dicționarul Academiei Române

Argot-ul școlăresc

In alcătuirea „Marelui Dicționar al limbei române" de către Academie, în afară de cuvintele diferitelor noastre provincii și pe lângă argot-ul pușcăriașilor mai trebuie adăogate: 1) argot-ul artiștilor; 2) argot-ul meseriilor; 3) argot-ul căzărmilor și al marinei; 4) argot-ul școlăresc, ale cărui principale cuvinte le dăm mai jos.

1) **a te atinge** = te-scoate la lecție și-ți dă notă rea; (De curând creat deci puțin cunoscut).
2) **a fi ars.** A fi ascultat la o materie pe care n'o cunoști;
3) **a se căra** = a fugi dela oră;
4) **a te freca** = a te asculta foarte mult, în toate chipurile;
5) **a pârî** = a pune notă rea, a nota rău mulți elevi în acelaș timp;
6) **a te rade** sau **rasibus** = vezi: */a arde.*
7) **a suflà** = a spune pe șoptite colegului la lecție;
8) **sufler** = souffleur = cel ce suflă;
9) **a toci** = a învăța mult, după carte, nesistematic;
10) **tocitor** = cel ce tocește;
11) **tocilar** (vezi *tocitor*);
12) **a se rupe tocind** = a se istovi învățând;
13) **balonul** = cifra zero 0;
14) **bastonul** = nota unu: 1;

Exemplu: **„mi-a pus un zece, dar a zburat balonul (0) și a rămas bastonul (1)".**

15) **chibritul** = vezi bastonul;
16) **ghebosul** = nota trei: 3;
17) **scaunul împărătesc** = nota patru: 4.

Ultimele patru cuvinte se referă la cele dintâi note, luate ca notații proaste cum sunt în școlile inferioare.

Pentru ce oare nu au și cele bune numiri caracteristice? Să ne-o spună școlarii.

Bârlad.

G. SAUL

O româncă sărbătorită în Italia

Primim din Siena (Italia) mai multe ziare cu lungi articole pline de elogii adresate compatrioatei noastre d-na Zoe Gârbea Tomellini. Domnia sa, cu un patriotism demn de toată lauda, continuă opera de propagandă începută în a doua a sa Patrie, așa ca Italienii să cunoască România sub toate aspectele. Anul trecut a vorbit numai la Camera de comerț, obținând succese practice, cum e crearea Camerei de comerț italo-române din Genova și articolele dedicate României în Buletinele de la Brescia și Triest, și succese morale, cum fu acela din Bologna, care deschise pentru prima oară măreţul salon din „Palazzo della Mercanzia", pentru o conferință, și oferi conferențiarei o mare medalie comemorativă de bronz. Acum vorbește despre „Arta și cugetul românesc" în cele mai aristocratice cercuri de cultură, cum e *Lyceum* din Florența și *Accademia dei Rozzi* din Siena. Președintele citi o telegramă trimisă cu această ocazie de E. S. Ministrul României la Roma, oferind d-nei Tomellini nu numai o jerbă cu culorile românești, dar și o splendidă copie după un tablou al lui Pinturicchio din faimosul Dom din Siena. Nu putem decât să ne bucurăm și să ajutăm din toate puterile pe cei ce fac o bună propagandă pentru Țară printre străini.

Din „Poemele iubirei"

Iubire...

Iubirea a trecut pe lângă mine...
Erau pe luncă flori și ciripire
Și toate zările erau senine
Când am simțit aproape șoapta de iubire.

Iubirea m'a privit cu ochi de foc
Și mi-a șoptit cu buze 'nsângerate;
Privirea ei te 'ncremenește 'n loc,
Iar glasul ei la inimă străbate.

Am apucat-o rugător de mână
Ca un copil pe mama lui ce pleacă
Și-am implorat-o ca pe-un înger să rămână
In casa mea săracă.

Iar ea m'a 'mbrățișat cu brațe moi
Strivindu-mi buzele sub sărutări de jar —
Și capul mi-a culcat pe sânii goi,
Zâmbindu-mi printre dinții de mărgăritar.

De-atunci am cunoscut tot ce-i frumos
Și mă simțeam în preajma fericirii,
Dar tot de-atunci știu ce e dureros
Și câte lacrimi verși în brațele iubirii

Nedespărțiți

Cineva, azi-noapte, tam-nesam,
Pela miezul nopții mi-a bătut în geam:
Nu cumvà un gând ea mi-a trimis
Ca să-mi lumineze sufletul în vis?

Cinevà 'n fereastră mi-a bătut, —
N'a fost cineva necunoscut,
Ci un gând răzleț de-al ei își cătà
Adăpost călduț în casa mea.

Și-am zărit făptura ei ca 'n vis
Pătrunzând prin geamul meu închis,
Și-am simțit cum brațe moi se 'ntind
Și 'n strânsoare caldă mă cuprind.

In odaia mea tăcută
Deslușeam o șoaptă cunoscută.
N'a putut să fie nimenea:
Gura ei prin somn mă pomenea.

...Nopți și zile de singurătate
Inimile ni-s mereu îmbrățișate, —
Și-astfel: singur eu — și ea departe,
Nimeni și nimic nu ne desparte.

A mea ai fost...

A mea ai fost... Intâiul gând
Ce s'a născut în sufletu-ți odinioară,
Eu l-am simțit în pieptul meu vibrând,
Cum a vibrat în pieptu-ți de fecioară.

Intâia vorbă ce-ai rostit pe lume
Știam c'a fost trimisă numai mie,
Și-am auzit cum mă chemai pe nume
La jocurile din copilărie.

A inimei întâia-ți tresăltare
Am presimțit-o la imensă depărtare.
Din largul lumii, nu știam de unde,
Tu sufletul mi-l trimeteai în unde.

Intâiul chip născut în visurile tale
Doar singur chipul meu a fost —
Și l-ai cuprins la sân cu brațul moale,
Căci fără el n'aveai pe lume rost.
Iar el, la glasul ce-l chemà pe nume,
S'a avântat pe ne-așteptate 'n lume
Să cate ochii ce-i luceau în noapte
Și buzele ce tremurau în șoapte...

Azi așteptatul călător îți bate 'n poartă,
E obosit de mers: redă-i putere;
El a urmat un drum croit de soartă
Și 'n schimbul jertfii lui mai mult nu-ți cere

Iubirea

Iubirea 'i foc
Nu te jucà cu focul,
Căci pentru-o clipă trecătoare de noroc
Te-așteaptă toată viața nenorocul.

Iubirea 'i cer senin de primăvară,
E o grădină pururea în floare,
Un cântec doinitor din cale-afară,
Un vis țesut din raze orbitoare.

Dar tot ea e furtuna 'ntunecată,
O toamnă rece, palidă, cețoasă,
Un plâns ce-ți sgudue ființa toată,
O noapte 'ngrozitor de 'ntunecoasă.

Iubirea te înalță 'n slăvi nebănuite
Să-ți fie mai fulgerător căderea —
Și-ți cerne 'n suflet clipe fericite
Ca tot mai crud să simți apoi durerea.

Iubirea 'i foc,
Nu te jucà nepăsător cu focul,
Căci pentru-o clipă trecătoare de noroc
Te-așteaptă toată viața nenorocul...

George A. Petre

Cronica științifică

Un fenomen ceresc

Eclipsa de lună din noaptea de 2 spre 3 Martie 1923

O eclipsă parțială de lună

Fazele vizibile în România

In noaptea de Vineri 2 spre 3 Martie va avea loc o eclipsă frumoasă de lună, vizibilă și la noi, din nefericire nu în condițiuni atât de favorabile, de oarece fazele principale încep abia după orele 4 noaptea, când lumea doarme, afară de astronomi și de gardiști.

In România eclipsa va începe târziu, după miezul nopții, fix la 3 h. 12 m. 36 sec. când va avea loc primul contact cu penumbra. Timp de o oră va înainta în penumbră și bineînțeles numai dacă cerul va fi perfect senin se va putea observa cu ochii liberi (eventual cu binoclu sau luneta) cum suprafața puternic strălucitoare a lunei pălește în penumbra străvezie, ceiace dă feței lunare o fizionomie melancolică.

La **4 h., 27 m. 48 sec.** începe faza interesantă a eclipsei; va avea loc primul contact al lunei cu umbra aruncată de pământul nostru. Timp de 2 ore și 5 minute luna va parcurge conul de umbră al pământului și acest interval nu e așa de mare de oarece în alte dăți luna stă mai mult în umbră și se întunecă mai mult, de rămâne abia vizibilă, cum s'a întâmplat în 1921 când umbra a acoperit 0,937 părți din discul lunar. Mai rău a pățit'o luna în 1816 când a rămas cu desăvârșire invizibilă pe cer, de s'au speriat oamenii și s'au tras clopotele în satele Moldovei.

Pe acea vreme nu existau la noi jurnale sau popularizatori ai științei.

La 5 h 31 m și 48 secunde are loc mijlocul eclipsei, adică la faza maximă, luna fiind parțială la mijlocul conului de umbră, se va întuneca 376 părți din discul lunar (represintat prin numărul 1.000.) Pata de umbră e perfect rotundă ceia ce e una din dovezile rotunjimei pământului. **Aristotel** acum 2200 ani observând o eclipsă de lună conchise că pământul trebuie să fie rotund ca un măr pentru a da o umbră circulară tot timpul.

După ce luna e ieșit din umbră Sâmbătă la revărsatul zorilor, **6 h. 35 m. 47 secunde**, nu mai este nici un interes să observăm eclipsa de oarece la 3 Martie soarele răsare la 6 h. și 52 minute, deci ultimele faze rămân la noi invizibile. Vor fi însă observate bine la Paris și Londra; mai bine însă la New-York când în timpul fazei maxime luna va fi sus pe cer, nu aproape de apus ca la noi.

*

In noaptea de 2 Mai 1920 s'a putut observa la noi o eclipsă de lună, tot după miezul nopții. Am urmărit fazele eclipsei la luneta ecuatorială a Observatorului Astronomic din Iași, dela orele 2 până la orele 4 dim., și frumusețea unei astfel de priveliști cerești nu se uită niciodată.

DE CE VA FI ECLIPSA PARȚIALĂ?

Umbra aruncată de pământ ar putea întuneca complect și un corp mai mare decât luna. Ar trebui dar la fiecare 29 zile să avem câte o întunecime de lună. Din nefericire luna trece de obiceiu mai sus sau mai jos de conul de umbră și numai rare ori e apucată în acest con fatal; avem atunci o eclipsă. Pricepe dar oricine că eclipsele de lună au loc când **pământul** se află între **lună** și soare, tustrele corpuri fiind însă **în acelaș plan**, sau cum spun astronomii: luna e în planul **eclipticei.**

Inchipuiți-vă pământul în spațiu: un glob imens, întunecat, care pe jumătate din suprafața lui primește lumina soarelui iar cealaltă parte aruncă o umbră de sute de mii klm. lungime. Or, luna în învârtirea ei în jurul pământului e supusă următoarelor 3 întâmplări:

1) sau trece toată prin umbră și avem atunci o întunecime **totală,**

2) sau trece parțial (în parte) prin conul de umbră, adică numai o parte a suprafeței lunare e întunecată de umbră; avem eclipsă parțială cum va fi eclipsa din săptămâna asta,

3) sau nu trece de loc prin umbră, cum se întâmplă de multe ori și atunci n'avem nici o eclipsă.

SE VA VEDEA PLANETA VENUS?

Venus, luceafărul dimineții, care e astrul cel mai frumos al cerului se vede acum în zori de zi strălucind ca o bucată de foc. Cititorii cari vor urmări eclipsa dela orele 4 jum. până la 6 dim. vor putea vedea roșeața aurorei și rămâne vizibil după ce va apune luna în penumbră și se vor stinge rând pe rând toate stelele anunțând răsăritul soarelui.

Luna care la începutul eclipsei se va găsi în constelația **Fecioarei,** aproape de steaua Spica, va trece în constelația Balanței la orele 5 dim. aproape de planeta **Jupiter,** astrul cel mai strălucitor al cerului după Venus. Planeta **Jupiter** se află acum în constelația Balanței.

UN MILIARD DE OAMENI VOR VEDEA ECLIPSA

O eclipsă de soare e vizibilă numai pe o fâșie îngustă de pământ, de aceia eclipsele de soare (în deosebi cele totale) se văd așa de rar. Chiar luna aceasta (la 17 Martie) vom ava o eclipsă inelară de soare (faza maximă = 0,965) care din nefericire va fi vizibilă numai în Patagonia și sudul Africei.

O eclipsă de lună se poate vedea însă pe o jumătate a globului pământesc, care are luna deasupra orizontului. Bunăoară la Honolulu (insulele Hawai) se va vedea luna răsărind din ocean după ce s'a sfârșit eclipsa, iar locuitorii din munții Urali vor vedea luna apunând tocmai când eclipsa e gata să înceapă!

In schimb eclipsa se va vedea în Asia mică de armata lui Kemal, în Africa, în Europa, pe Oceanul Atlantic și în cele 2 Americi. La New-York eclipsa va începe la orele 9 seara (după ceasornicul americanilor), dar mai mult interes va avea la noi după miezul nopții la orele 4 jum. când luna va fi aproape de orizont, spre apus, și umiditatea atmosferică va da întunecimei o nuanță roșie melancolică.

L. FLORIN

Bibliografie

M. Raad van Eer: „Profilaxie", cu o prefață de Eugen Relgis. Broșura aceasta (32 de pagini în 8°), dedicată „unora din frații cuminți, dar rătăciți" e a doua din seria de cărți pe care o scoate editura „Umanitatea".

Primul număr al seriei cuprindea doctrina umanitaristă și directivele acțiunii practice de Eugen Relgis.

Cele trei Crișuri, revistă de cultură (Oradea-Mare), No. 1 anul IV din Ianuarie 1923.

România medicală, ziar de informații științifice și apărarea intereselor profesionale. Anul I No. 1, dela 15 Februarie 1923.

Copilul evreu, revistă bilunară pentru copii și tineret, anul I No. 8.

Zorile, anul I No. 52 (28 Februarie 1922).

Revista penitenciară anul IX, No. 12.

Foaia tinerimii anul VI, No. 23.

Licăriri (Galați), anul II, No. 2.

Desen de FORAIN.

Bunicii râsului românesc

Coarnele şi coada lui Nichipercea

Ordonanţa domnească No. 411 din 2 Octombrie 1859 *), după ce înşiră toate considerentele ce duc la necesitatea unei reglementări a libertăţei presei, decide :

Către aceasta nimeni nu va putea publica uă fóiă fără autorizaţia prealabilă a ministrului din întru, care autorizaţie se va putea refuza dacă acel care uă cere n'ar înfăcişa destoinice garanţiĭ morale".

Sunt arătate apoi condiţiile de apariţie ale unei publicaţii, după cari vin sancţiunile :

„La cazurĭ grave, ministerul din întru prin Ordonanţa Domnească va suprima jurnalul abătut şi fără pre vestire, ca măsură de siguritate publică".

„Nichipercea" fiind considerat abătut dela cele bune, guvernul ia împotrivă-i măsura de siguritate publică prevăzută de ordonanţă : suspendarea. Măsura aceasta, nu-l intimidează nici de rândul acesta pe Orăşanu. Odată pornit, el vrea să ducă lupta până la capăt — şi, după scurt timp, găseşte soluţia să-şi biciuiască din nou inamicii. Ordonanţa domnească reglementa numai apariţia periodicelor ; liber era să scrie şi de-acum încolo, cu singura deosebire că nu mai putea să scoată un ziar cu apariţie regulată, de oarece nu i se recunoştea destoinicele garanţii morale. Orăşanu recurge deci la o stratagemă : In Ianuarie 1860 scoate la iveală Coarnele lui Nichipercea, sub formă de broşuri cu apariţie nedeterminată. Şi, astfel, odată mai mult, cerbicia sa biruește. Adresându-se abonaţilor lui Nichipercea, el arată că refuzând să se turcească nu mai e socotit ca om moral de guvern. Preferă însă deochierea şi suportă noua suspendare fără a dezarma :

„Eĭ, dar acum ni se prezintă altă chestiune cam grea de deslegat. Mulţĭ din domnii abonaţĭ aĭ Nichiperciĭ, cărora le-am oferit a le întoarce baniĭ abonamentelor, ne-au declarat că dumnealor nu ne-a împrumutat cu banĭ, ci ne-a dat în schimb cu scrierile noastre, oricare ar fi. Ziarul ne este oprit, onoarea noastră e angajată către dumnealor şi ordonanţa asupra presei, ne stă ca greaţa pentru femeile însărcinate. Ce facem acum, dragiĭ noştri lectori? Dăm din colţ în coţĭ, nu este aşa? O! o! Nu încă, nu vă pierdeţĭ coragiul aşa lesne. Ministerul, conform legeĭ nu ştiu care, se vede că legea posibilului, ne opreşte de a redigea o foae publică periodică, însă cred că nu poate, de s'ar da chiar peste cap (ceea ce se întâmplă adesea ministerelor constituţioanale) să ne oprească şi de a scrie, căcĭ atuncĭ mâine, poimâine, ne-ar opri şi de a cugeta, şi a mânca etc.

Prea bine; iată că ne supunem şi noĭ voinţeĭ ministerului şi închidem de buna noastră voe pe „Nichipercea" ; dar în necazul chiar al domnuluĭ ministru care ne-a oprit *) vom publica din când în când, în socoteala domnilor abonaţĭ, nişte micĭ broşurĭ ilustrate, care vor forma în cursul unuĭ an un frumos volum în cuarto, format de 52 coale No. 6, tot cu condiţia cu care se da ziarul. Aşa e domnilor că Stan Popa, e tot una cu Popa Stan?

Prin chiar rândurile de mai sus Orăşanu arată că între „Nichipercea" şi coarnele lui, nu va fi nici o deosebire: Coarnele lui Nichipercea se vor vinde cu acelaş preţ, vor apare şi ele odată pe săptămână, pentru a forma în cursul unui an o colecţie de 52 exemplare, ...şi nu vor fi mai blajine decât predecesorii lor. Dimpotrivă. Aceleaşi rubrici, aceleaşi personagii, aceleaşi semnături şi aceaşi atitudine, trebuau odată mai mult să demonstreze că Orăşanu s'a strecurat ingenios prin litera legii. Chiar „Acatistulu moderantismului" a cărui publicare începută în ultimul număr al lui Nichipercea, pricinuise multă neplăcere celor vizaţi, e continuat după o întrerupere de trei luni, fără cea mai uşoară îndulcire a notei sarcastice :

CONDACOLU IV

„Nicĭ cum osebindu-te de dobitoacele, carĭ se îngrijesc numaĭ pentru îndestularea pântecului şi sărac de fapte bune fiind, ce te putem numi maĭ mult, decât un necunoscător a însăşĭ drepturilor şi însărcinărilor tale, decĭ ca asupra unuĭ nevrednic de fapte bune, strigăm luĭ Dumnezeu Aleluia !...

ICOSULU VI

„Spre a adăuga maĭ bine rodurile nomenieĭ tale, şi spre a te sui maĭ bine pe piedestalul strâmbătăţeĭ, aĭ chemat împrejurul tău pe toţĭ aceia, ce-i aĭ deprins să fie vrednicĭ sprijinitorĭ aĭ degradatoarelor tale abuzurĭ, pentru aceasta, împreună cu tot poporul român, îţĭ cântăm ţie :

„Bucură-te, munte, ce adăposteştĭ pe făcătoriĭ de rele politice !

„Bucură-te, duh, că încurajezĭ aplecările jefuitorilor !

„Bucură-te, negură, că întuneci adevărul !

„Bucură-te, armă, că înfricoşezĭ chiar pe ceĭ maĭ deprinşĭ răbda !

„Bucură-te, lipitoare, că sugĭ sângele fericireĭ poporuluĭ.

„Bucură-te cela ce priveştĭ mituirile ca jertfă bine priimită.

„Bucură-te osândă trimisă pentru păcatele noastre.

„Bucură-te, mare făcătorule de rele !

...ccesul primei broşuri fu de aşa natură încât la a doua, O...şanu oferă un supliment : Coada lui Nichipercea", des...at să se ocupe exclusiv cu subiectul monden la ordinea ...i : Carnavalul.

Orăşanu era însă prea pătimaş, pentru a nu găsi şi în a...t nevinovat subiect motive politice de săgetat :

„Să nu uităm că ne aflăm în timpul carnavaluluĭ, în ...a mascărilor, demascărilor şi a mascaralâculuĭ de tot felul. Câte n'am avea să vorbim în privinţa aceasta. Câte n'am putea zice asupra măştilor, măscăricilor şi a masco-filiilor ! Câte persoane n'am putea demasca şi a le expune în toată goliciunea lor, publiculuĭ în mirare, care se înşeală lesne de apariţia lor şi de vorbele patriotice cu care se înfumurau ! Dar astfel de oameni nu iau de jude opinia publică ; eĭ se aruncă prin tribunale, sau maĭ bine te aruncă prin tribunale, îndată ce veĭ atinge masca lor, vrând să le zicĭ pe nume (şarlatanĭ)".

Sălile de bal erau cinci la număr : Teatrul, Bosel, Pomul-Verde, Dudescu şi Vilcek. După publicul care le frequenta, cele cinci săli aveau aspecte deosebite, pe cari le găsim astfel caracterizate în suplimentul oferit de Orăşanu :

La Pomul verde şi la Dudescu, „afară de bătăi, înjurături şi beţii toată lumea se amuză după dorinţă". Bucuria cea mare e că în sălile acestea „moderaţii lipseau cu desăvârşire, parveniţii nu otrăvesc cu suflarea lor atmosfera acestor baluri".

La Vilcek Orăşanu constată că vin fel de fel de oameni „şi damicele dela marşanderii moderne". La Bosel dai de „lumea cea mare". Aci te afli „între privilegiaţii trecutului şi ai prezentului...". Dacă te uiţi cu băgare de seamă vezi că „ici-colea tot se mai iveşte câte-o marţă de Gergiţa câte-o marda de Fefeleiu...". Ceeace lipseşte însă de aci cu desăvârşire, e limba românească : „....numai după nume vezi că nu sunt francezi".

In carnavalul acesta se petrecuse însă un fapt care a dat mult de lucru bârfitorilor : Guvernul convenise cu directorul Operei, Hiotu, să se dea trei baluri în sala teatrului, în trei seri consecutive : primul şi ultimul în folosul vistieriei, iar cel din mijloc în folosul lui Hiotu. Guvernul nu se ocupă însă de loc de balurile sale, pe când Hiotu, spirit practic face o reclamă „cu un zgomot, cu un tapagiu, cu o gălăgie neauzită, cu afişuri mari, mari şi mai mari", care are de rezultat un mare succes al balului dat în folosul său, şi o jalnică abstinenţă a publicului pentru balurile vistieriei. Iată însă că ministrul de interne, abuzând de mijloacele sale, confiscă lui Hiotu întregul beneficiu al balului său personal, lăsându-i în schimb.... deficitul celor două baluri oficiale. Şi intervine în cauză „Coada lui Nichipercea":**),

„...d. ministru, departe de a se coborî la asemenea nimicuri, cum n'a mai făcut nici-odată, şi condus de înfocatul d-sale patriotism, văzând criza de bani în care se afla ţara, şi mirosind locmaua ***) ce adăsta pe un particolar, luă convenţia în mână (unii zic că a deschis'o pe dos) şi făcându-şi semnul cinstitei cruci, dete pui de giol antreprenorului operei".

Ca şi Spiridus, ca şi Nichipercea, Coarnele lui Nichipercea erau mai mult politice decât humoristice propriu-zis. Ca şi în primii doui aproape nimic nu se poate citi în paginile acestuia din urmă, fără aluzii la activitatea publică sau privată a politicienilor. Rare excepţii se găsesc la rubrica Varietăţi :

„Se zice că interiorul capetelor oamenilor procopsiţĭ diferă după specialitatea fiecăruĭ individ ; de exemplu :

Un legist are creeriĭ împărţiţĭ astfel : Dreptul roman cuprinde porţiunea creeruluĭ din frunte, dreptul civil pe cea din tâmpla dreaptă ; dreptul comercial pe cea din tâmpla stângă ; dreptul natural rezidă în creerĭ şi dreptul politic în ceafă. De aceea avocaţiĭ noştri nu sunt decât încurcătorĭ de politică.

Alţiĭ pretind că dreptul politic locueşte în partea stângă a capuluĭ şi conchid că de aceea legiştiĭ noştri sunt stângacĭ".

Chiar când nu se ocupă de politică, tot nu se poate Orăşanu abţine de a strecura mici sub-înţelesuri străvezii.

Venind epoca alegerilor Orăşanu îşi vesteşte candidatura, făgăduind „slujbe mai bune celor ce mă vor alege, când voi ajunge ministru". In Cameră nu intră, dar trece din nou pe la tribunal, în cursul lunei Aprilie, pentru a răspunde unei plângeri a consulatului muscălesc. E achitat... şi iar începe.

Dar după trei luni, obosit de luptă şi rămas singur Orăşanu îşi acordă un mic răgaz, şi decide încetarea apariţiei broşurilor :

„Cu mare părere de rău, în lipsă de colaboratorĭ, sunt silit a suspenda pentru un timp oarecare publicarea luĭ Nichipercea, fiind-că slăbirea sănătăţeĭ mele, îmĭ reclamă aer curat şi o cură oarecare. Sunt foarte sigur că nimenĭ nu se va opune acestuĭ tare argument, şi că nu se va găsi nicĭ un om între buniĭ noştri abonaţĭ, care să vrea a petrece şi a se amuza cu paguba vieţiĭ unuĭ om. Zic dar la revedere lectorilor meĭ, şi le promit la întoarcere-mĭ a pune toate silinţele ca să-ĭ satisfac".

Intr'adevăr, nu mult după această sentimentală dispariţie, Orăşanu reapare.

Noul său ziar, al cărui prim număr a apărut la 8 Iulie 1860 se chema... tot Nichipercea !

Apăruse însă cu puţin timp înainte un alt ziar humoristic : Păcală. Păstrând ordinea cronologică, se cade deci să ne ocupăm de acesta, şi să-l părăsim un moment pe Nichipercea.

SERGIU MILORIAN

---

*) Această ordonanţă a fost desfiinţată de constituţie.
**) Ion Ghica, prim ministru şi ministru de interne.
***) Belşugul, chilipirul.
****) A da pui de giol = a trage pe sfoară : a înşela.

Glosariul pitoresc al lui Gheorghe din Moldova

I. CAPUL

1. A face capul călendariu. *)
2. A nu'şi vedea capul.
3. A nu'şi bate capul.
4. A bate capul.
5. ...capul pe datorie.
6. Aseminea şi la capul tău.
7. Ai pune popa pirostiile 'n cap.
8. Tare de cap.
9. Slab de cap.
10. Cât păr în cap.
11. A'şi vîrî capul subt Evanghelie.
12. A nu'l tăià capul.
13. A nu'l ajunge capul.
14. A crăpa capul.
15. A nu-l durea nici capul.
16. Cap nu bostan.
17. A'şi face de cap.
18. Belea capului.
19. A cătà în cap.
20. A'şi luà lumea în cap.
21. Cu noaptea'n cap.
22. A'l duce capul.
23. A se lega de capul cuiva.
24. A'şi aprinde paie 'n cap.
25. A învăţà bărbieria la capul altora.
26. A ridicà capul.
27. L'a chemat să-i taie capul.
28. A plecà capul.
29. A plăti cu capul.

II. OCHII

1. C'un ochiu la slănină şi cu altul la făină.
2. A'şi pune ochiul.
3. A deschide ochii în patru.
4. A face cu ochiul.
5. A-i sări în ochi.
6. A scoate ochii.
7. A-i curge ochii.
8. A face ochi.
9. A-i face cu ochiul.
10. A-i ieşi ochii din cap.
11. A închide ochii.
12. Cât ai clipi din ochi.
13. A-i unge ochii.

III. GURA

1. A-i umbla gura ca o moară stricată.
A i se bate calicii la gura lui.
3. Rău de gură.
4. Bun de gură.
5. Gură bogată.
6. Gură spurcată.
7. Să'ţi fie gura de aur.
8. Parcă nici n'a mâncat usturoi nici nu-i pute gura.
9. A aşteptà mură'n gură.
10. A'l luà gura pe dinainte.
11. A'i astupa gura.
12. Ţine 'ţi gura.
13. A'şi pune lăcată la gură.
14. A'şi pune strajă gurei.
15. A intra în gura lumei.
16. A'i curge miere din gură.
17. A'şi strica gura degeaba.
18. A rămânea cu gura căscată.
19. A da guriţă.
20. Mincaţi-aş guriţa.
21. Şterge-te pe guriţă.
22. A face gură.
23. A striga în gura mare.
24. Până i s'a duce gura la urechi

IV. BUZELE

1. A rămânea cu buzele umflate.
2. A'şi muşca buzele.
3. A se buzumflà.

V. LIMBA

1. Doar nu mi-a tors mama pe limbă.
2. Lung de limbă.
3. A umblà cu limba de-un cot afară.
4. A'şi face cruce cu limba 'n gură.
5. A trage de limbă.
6. A i se 'ncurcà limba'n gură.
7. Puşchea pe limbă'ţi (cât e... Mitropolitului).

VI. DINŢII

1. A'şi ascuţi dinţii.
2. A'şi arătà colţii.
3. Soare cu dinţi.

VII. MĂSELILE

1. A trage la măsea.
2. A'i sări măselile pe pereţi.

VIII. NASUL

1. A-i fişii nasul.
2. A-i curge nasul.
3. A umbla cu nasul pe sus.
4. A'i da peste nas.
5. Nu-i ajungi cu prăjina la vîrful nasului.
6. A duce de nas.
7. A purta de nas.
8. A'i da pe nas.
9. A'i ieşi pe nas.
10. A'şi băga nasul.
11. Nu-i de nasul lui.
12. A da nas.
13. A nu vedea mai departe de lungul nasului.
14. A'i cădea nasul.

IX. MUSTEŢILE

1. Il trag musteţile a oală.

X. BARBA

1. Prepeliţa 'n barbă.

XI. OBRAZUL

1. Groz de obraz.
2. Mi-ai belit obrazul.
3. A avea obraz.
4. A dogori obrazul.

XII. URECHILE

1. Fudul de-o urechie.
2. A rupe urechiele.
3. A'i intra pe-o urechie şi a'i ieşi pe ceial'altă.
4. A se culcà pe urechia ceia.
5. A nu duce la urechie.
6. Intr'o urechie.
7. Floare la urechie.
8. A i se lungi urechiele.
9. A fi urechia cuiva.
10. A roade urechiele.

XIII. FRUNTEA

1. Cu fruntea curată.

XIV. CEAFA

1. Când ţi-i vedea ceafa.

XV. PARUL

1. A-i ieşi părul prin căciulă.
2. In doi peri.
3. A i se face părul măciucă.
4. A i se sui păru'n vîrful capului.

XVI. GATUL

1. A'şi rupe gâtul.
2. A se 'ngloda până'n gât.
3. A strânge de gât.
4. A da de gât.

XVII. GALCILE

1. A frecà de gâlci.

XVIII. BOTUL

1. A se şterge pe bot.
2. A pune botul pe labe.

XIX. UMERILE

1. A strânge din umere.

XX. PIEPTUL

1. A o lua'n piept.
2. A unge cu unt pe piept.

XXI. COASTELE

1. A rupe coastele.

XXII. SPINAREA

1. A'l mânca spinarea.

XXIII. SPATELE

1. A întoarce spatele.
2. A nu şti nici cu spatele.

XXIV. INIMA

1. A'şi călca pe inimă.
2. Bun la inimă.
2. Rău la inimă.
4. A aveà pe inimă.
5. A'l durea inima.
6. A'l durea la inimă.
7. A i se rupe inima.
8. Tare mi-i lapte acru la inimă.
9. A'şi lua inima 'n dinţi.
10. A'l spune inima.
11. A'i strica inima.

XXV. MAŢELE

1. A'i ghiorăi maţele.
2. Maţe pestriţe.

XXVI. RARUNCHII

1. A'l arde până'n rărunchi.

XXVII. BRAŢELE

1. A ţine 'n braţe.
2. A da braţul.

GHEORGHE DIN MOLDOVA

NOTA. — *Din manuscrisele poetului Gheorghe din Moldova aflate în Biblioteca Academiei Române.*

Când am făcut descrierea manuscriselor poetului Gh. din Moldova, — într'un număr precedent al „Adevărului literar şi artistic" — pomeniam acolo, între altele, şi de un mare număr de proverbe clasificate şi împărţite de culegător într'un mod foarte interesant.

In numărul de faţă dăm acest „glosariu pitoresc".

GHEORGHE CARDAŞ

Desen de FORAIN.

Forain la Academie

Institutul Franţei s'a onorat, singur, mai zilele trecute, chemând în mijlocul Academiei de Bele-Arte pe ilustrul pictor caricaturist Forain, să ia locul rămas vacant prin moartea lui Leon Bonnat.

Azi e bătrân, Forain; s'a născut la Reims în 1852, dar nu şi-a pierdut nimic din verva lui satirică şi nici din vioiciunea polemistului, care o jumătate de veac a colaborat la toate revistele mari şi la toate marile cotidiane ale Parisului, cu desenurile ce sintetizau actualitatea şi cu legendele acestor desenuri, mai totdeauna fructul observaţiilor unui moralist care nu prea e indulgent cu societatea.

Ele sunt un rezumat al frământărilor şi preocupărilor vremii, al multor dureri omeneşti, al multor crize în care se oglindeşte mentalitatea unei epoci.

Forain a început prin a face sculptură, apoi pictură şi în urmă descoperind în el nuanţa satirei, a rămas până azi cel care cu o rară putere de observaţie, în linii de-o remarcabilă simplicitate a tratat uşor o chestie gravă şi grav o chestie uşoară.

Urmărind, ca un jurnalist, evenimentele, el le-a fixat pentru totdeauna în câteva schiţe definitive.

Ca o răsplată pentru talentul şi munca acestui mare artist, Academia i-a deschis porţile.

Umorul în literatură păşise de mult pragul înaltului aşezământ de cultură; acum i-a venit rândul umorului în artă.

E o mare victorie!

POVEŞTI PENTRU TINERET

Zilele săptămânei

de ALI BABA

Ionel se întorsese dela şcoală mândru şi plin de bucurie. Mândru, pentru că învăţase ceva nou. Vesel, pentru că chiar a doua zi avea să se folosească, aşa cum îi plăcea lui mai bine, de ceia ce învăţase.

— Ştiţi ce zi e mâine? zise el tovarăşior săi de joacă, strânşi în curtea casei.

Această întrebare fu întâmpinată cu un hohot de râsete. „Ha, ha, ha! că grozav de învăţat mai e şi Ionel ăsta! Ne întreabă dacă ştim ce e mâine! Ha, ha! Apoi asta o ştie şi Pisi şi Bubi, o ştiu până şi găinile. Mâine nu e altceva decât ziua în care nu ne ducem la şcoală, pentrucă mâine e drăguţa şi mult aşteptata zi de Duminică! Ionel! Ionel! Ţi-ai închipuit că ne prosteşti, dacă ai pus şi tu o carte două în geantă şi ai învăţat să-ţi scrii numele".

Aşa îşi râseră de Ionel tovarăşii de joacă, fraţii şi surorile sale. Ionel însă nu-şi plecă ruşinat capul în jos şi nu se dete bătut. Ii lăsă pe ceilalţi copii să isprăvească cu râsetele şi vorbele lor batjocoritoare şi după aceea îi întrebă din nou:

— Dar dece zilei de mâine îi zice Duminică: Ce însemnează cuvântul „Duminică"?

La aceste întrebări râsetele încetară şi o clipă se făcu tăcere.

Mica Marioară, acel drăcuşor de fetiţă cu ochii scânteietori şi bucle aşa de frumoase, le luă înainte celorlalţi şi grăi zicând:

— Dar cine nu ştie de ce zilei de mâine îi zice Duminică? Ii zise aşa, pentrucă mâine e zi de sărbătoare şi nu ne ducem la şcoală.

— Pentrucă la masă mâncăm prăjituri, adăugă din parte-i Nicuşor.

— Pentrucă îmi pun pălăriuţa şi rochia cea nouă, îi întregi vorba Silvia.

— Pentrucă...

— Pentrucă spuneţi cu toţii prostii cât casa de mari, le tăie vorba Ionel.

Şi îngroşându-şi glasul, ridicându-se pe picioare, ca să pară mai înalt decât era într'adevăr, Ionel începu să vorbească aşa cum îl auzea pe d. învăţător:

— Zilei de mâine îi zice Duminică, pentrucă este ziua Domnului Dumnezeu. De acolo vine cuvântul acesta. Şi este de origină latină, adică romană, pentru că romanii au fost strămoşii noştri şi...

Dar nu fu lăsat să continue, de oarece copiilor li-era teamă că spun vreo lecţie de istorie învăţată pe dinafară şi în acea Sâmbătă de după amiazi, când abia scăpaseră dela şcoală, nu mai aveau poftă să asculte lecţii.

Pe lângă aceasta, aveau un gând cam răutăcios. Vroiau anume să-l prindă cu ceva şi să-l încurce pe Ionel care făcea pe grozavul că ştie lucruri de care ceilalţi n'aveau ideie.

De aceea, unul după altul copiii începură să-l întrebe care de care mai repede: „dar ce însemnează cuvântul **Luni?** De unde vine **Marţea?** De ce zilei de după Marţi îi zice **Miercuri?** Dar **Joia?** Dar **Vinerea?** Dar **Sâmbăta?**"

Bietul Ionel se zăpăcise, văzându-se luat aşa de repede

— Mai încet, mai domol, le zicea el, că am să vă spui...

— Ce ai să ne spui?

— Am să vă spui că pe acestea... nu le-am învăţat încă.

Alte hohote de râs îi acoperiră cuvintele din urmă. Răutăcioşii de copii râdeau acum că l-au prins şi pe Ionel în neştiinţă şi că în felul acesta s'au răzbunat oarecum împotriva lui.

— Ce râdeţi? le zise Ionel cam supărat. Eu tot am ştiut ceva, dar voi râdeţi că n'aţi ştiut nimic.

— Ionel are dreptate, se auzi atunci glasul d-lui învăţător, care întâmplător trecea pe acolo. Dar ca să ştiţi şi voi ce însemnează şi numele celorlalte zile ale săptămânei, ia să lăsaţi pentru câteva minute jocul şi veniţi în jurul meu.

Copiii făcură roată împrejurul d-lui învăţător.

— Trebue să ştiţi, începu acesta, că strămoşii noştri romani, despre cari a pomenit ascultătorul şi sârguinciosul meu elev Ionel, sunt aceia cari au împărţit săptămâna în şeapte zile, dând fiecărei zile câte un nume, ca să se deosibească de celelalte.

„In vremea aceea însă Domnul nostru Iisus Hristos nu venise încă pe pământ, aşa că romanii erau păgâni, crezând că în loc de un singur Dumnezeu, sunt mai mulţi zei cărora li se închinau şi le aduceau jertfe.

„Şi aşa, ei au dat zilelor săptămânei nume de zei şi zeiţe şi cele mai multe dintr'însele şi-au păstrat până astăzi vechile lor nume romane.

„Să le luăm pe rând şi să începem cu cea d'întâi.

„Prima zi a săptămânei este...

— **Lunea,** se grăbi să-i taie vorba Nicuşor, care adaugă: Lunea, când trebue să ne sculăm mai de vreme, ca să ne ducem la şcoală.

— Văd că e o zi care nu ţi-este tocmai pe plac, zise râzând d. învăţător. Continuă apoi în felul următor:

„Numele de **Luni** vine dela **luna,** luna din ceruri, dar romanii mai credeau că este şi o zeiţă **Luna.**

„După Luni vine **Marţea,** chemată aşa după numele zeului **Marte.** Romanii şi grecii cei vechi credeau că este un zeu căruia îi plăceau luptele şi războaiele şi care ocrotea pe luptători. Acest zeu al războiului se numea Marte şi i-au dat zilei de Marţi numele lui.

— Dacă e aşa şi luna Martie..., grăi Silvia.

— Da, şi luna Martie tot de acolo vine, îi lămuri d. învăţător. Despre numele lunilor vom vorbi însă altădată, acum mărginindu-ne la zilele săptămânei.

„**Miercurea** poartă numele zeului **Mercur.** Mercur era zeul comerţului, al călătoriilor şi... al hoţilor.

— Şi hoţilor trebuia să li se dea un zeu? întrebară râzând copiii.

— Nu uitaţi, făcu învăţătorul, că toţi zeii şi zeiţele în cari credeau oamenii din vechime, n'au existat nici o dată, ci aşa şi-i închipuiau. Mercur, de pildă, care era şi un fel de curier şi de factor poştal al zeilor, era închipuit că poartă aripi la umeri şi la picioare, ca, să meargă mai repede, de câte ori avea nevoie să vie din cer pe pământ. El mai mult zbura, decât umbla.

„Să trecem acum la ziua de **Joi.** Acest nume vine dela **Zeus** sau **Jupiter,** care era socotit ca cel mai mare zeu, şeful şi stăpânul de care ascultau toţi ceilalţi zei şi zeiţe. Romanii şi grecii din vremurile vechi credeau că Zeus sau Jupiter locueşte în vârful muntelui **Olimp,** un munte înalt care se găseşte între Macedonia şi Grecia şi unde nu se putea urca nici un om pământean.

Jupiter ţinea în mâinile sale fulgerul, pe care îl asvârlea pe pământ sau dedea în ceilalţi zei, de câte ori se supăra. Şi era foarte supărăcios acest domn Jupiter. Şi oamenii şi zeii tremurau înaintea lui.

Numele lui a fost dat aşa dar zilei de Joi.

„Ce zile ne mai rămân?" întrebă d. învăţător, ca să vadă dacă l'au urmărit cu atenţie copiii strânşi în jurul său.

— Vinerea,... Sâmbăta, se auziră mai multe voci.

— Foarte bine, zise el din nou. Ne mai rămân aceste două zile. Vinerea vine dela...

— „Dela sărbătoarea Sfintei Vineri, se grăbi să răspundă Victoraş, vrând să arate că ştie şi dânsul ceva.

— Se cam potriveşte, dar nu e tocmai aşa, îi lămuri cu blândeţe învăţătorul. Nu e cu putinţă să-şi aibă numele dela o sfântă creştină, pentrucă numele de Vineri îi fusese dat mai înainte de a fi religia creştină.

„Acest nume", vine dela **Venus,** care era o zeiţă şi despre care se credea că este cea mai frumoasă dintre toate zeiţele şi se povestea că se născuse din spuma mărei.

— Intr'o carte i-am văzut chipul, zise Mitică, dar e ciungă de amândouă braţele.

— Ceea ce ai văzut în cartea ta e chipul unei statui vestite care reprezintă pe zeiţa Venus. E o statuie căreia îi zice **Venus de Milo,** după numele localităţii unde a fost găsită.

„Aşa dar, numele zilei de Vineri vine dela zeiţa Venus.

Ne rămâne cea din urmă zi care e **Sâmbăta.** Acest nume nu e roman, nici grecesc, pentrucă Sâmbăta însemnează acelaş lucru ca şi Duminica, despre care v'a spus Ionel, Sâmbăta e ziua lui **Sabaot,** iar Sabaot este unul din numele pe care Biblia îl dă lui Dumnezeu.

La ovrei Sâmbăta a fost şi este celace Duminica este pentru creştini: ziua Domnului, zi de odihnă şi de rugăciuni. Dumnezeu ne-a spus: să muncim şease zile şi să ne odihnim în ziua a şeaptea. Această zi este pentru creştini Duminica, pentrucă în noaptea de Sâmbătă spre Duminică a înviat Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos.

„Ţineţi minte acum de unde vin numele zilelor săptămânei?"

— Da, da, răspunseră copiii bucuroşi că au învăţat ceva nou.

ALI-BABA

O înmormântare

de Ion Călugăru

...Dintre cei ce au trăit în preajma lui Belizar, numai trei am îndrăznit să-i stăm de veghe la îngropăciune. Ceilalţi, măcinaţi de nevoi mărunte, îl uitaseră unii din clipa în care sa sfârşit, iar alţii **dacă îl pomeneau în glumele lor** — în rugăciuni cine mai pomeneşte în veacul nostru? — erau departe încă până la jertfa de a pleca în creerul muntelui unde avea să fie dânsul îngropat.

Eram tineri tustrei; pe sufletele noastre fragile şi lucioase ca oglinzile rămăsese încă abureala înţelepciunei vesele şi adânci. Pe atunci căutam o tristeţă nouă pentru jalea noastră neînţeleasă; eram aleşii plânsului pentrucă mai înţelegeam durerea despărţeniei.

Cu primul tren — îţi aduci aminte prietene din Şopârliţa — am pornit spre târgul unde cu o zi înainte fusese dus cosciugul neîntrecutului nostru prieten Belizar. Eram singuri în vagonul restaurant. Ameţiţi de fumul ţigărilor, de repeziciunea cu care se perindau priveliştile luncilor umezi şi a ogoarelor negre, înaintea ochilor noştri, închipuirea ne mutase în alte veacuri.

Aceleaşi nelinişti în alte straie.

Ne întrebăm pe ce se reazămă isteţimea dacă nu pe dragostea frumuseţilor tinereşti, pline de curăţie şi, ne răsvrătia lumea îmbătrânită, milostivă cu bătrâneţea uricioasă şi crudă cu îndrăzneala tinereţii, căreia-i caută ascunzişuri nelegiuite.

Intre noi simţiam dureros **umbra lui** care ne aţâţa; şi-l imitam din gest până în grai.

Zăgazuri trainice i-a pus lui în cale ocârmuirea noastră românească şi l-a primit cu duşmănie chiar dela debutul său în viaţă, când râvnia să fie alesul ţărănimii în Sfatul Ţării. Prostia gălăgioasă a primit cu pietre îndrăzneala lui chibzuită. Dar cât îi răzbuna incoherenţa zicalelor noastre scornite în clipa aceia de desnădejde?

— Broaştele orăcăie, viermii se târăsc, iar şoimii spintecă înălţimile cu liniştită măreţie: aşa a fost deapururi, spunea unul dintre noi.

— Porcii îşi scarpină burţile înnoroiate de garduri, iar oamenii au purces să caute păduchi până şi în gura semenilor lor; când nu găsesc, ca să nu se desmintă, spun că dinţii sunt nişte ploşniţe albite, adăogă al doilea.

— Ce vreţi, îndreptă şi al treilea, oamenii mărunţi nu pot glăsui decât cu botniţa sfiiciunei; când cineva e altfel trebuie răstignit. Povestea se repetă des şi e plicticoasă; bună doar să înduioşeze norodul după moartea mucenicului!

Vorbind într'una, nici n'am băgat de seamă când s'a oprit trenul.

Am pornit spre inima târgului.

Primăvară vremelnică. De ce era aşa cald când priveliştea rămânea stearpă? Copaci desfrunziţi, prefăcuţi de geruri în mangal; câmpuri ruginii. Şi aşezarea târgului, cu casele împrăştiate pe dealuri, cu nisiparniţa râului, cu mulţimele de poduri şi punţi avea ceva din sburdălnicia tragică a unei femei trecute.

Era o tinereţe târzie care nu mai încântă.

In catedrală cântau prohodul şapte popi fonfi şi hirsuţi; întârziasem.

Pe urmă convoiul pe uliţele strâmte, printre magherniţele cu pânze şi cituri. Noi eram în frunte; veniau apoi cetele de ţărani mustăcioşi, cu ochi albaştri, copii cu flori de câmp şi lumânări în mâini. In urmă de tot veniau rădvanele în care se jeliau cucoanele. Isbucniau brusc glasuri: un cântec din care nu se înţelegea nimic. Şi cântecul era ca un bolovan rupt din stâncă şi prăvălit în prăpastie. Un răstimp de tăcere. Şi cântecul începea iar prelungit, piţigăiat şi neînţeles. Aşa până la uliţa ce urcă la cimitir.

Acolo, atârnată de un gard de ostreţe roşii o firmă hazlie:

> **IOSIF GABOR**
> M'am mutat aici cu cosciuge eftine şi bine lucrate. Cumpăraţi cât mai e vreme!

La poarta cimitirului, la coborîtul cosciugului din droagă iar plânsete. Ciocli alergau cu hârleţele în mâini; în clopotniţă pălimarul trăgea clopotele şi rodea pofticios o coajă de pâine, pomanagii se repeziau la tăbliile cu colivă şi la năsălia cu pomeni.

Am intrat.

Am colindat toată întinderea cimitirului ţintuit de cruci, mânjit de inscripţii obişnuite.

Cucoanele plângeau, slujnica bălană îşi smulgea cozile, iar zidarii munceau de sârg la bolta unde se adăpostia cosciugul...

Femeia cu ochii mahmuri mânjiţi de cărbune şi obrajii schimonosiţi de un rânjet drăcesc stătea înaltă, nepăsătoare pe marginea groapei şi poruncia cioclilor cum să aşeze cosciugul.

Când bulgării căzură numărându-se cu sgomot pe raclă, cucoanele porniră sleite de jale spre rădvane şi trăsuri. Am rămas singuri în tăcerea cruntă a cimitirului; nu mai cugetam şi n'aveam nimic de spus.

Am plecat apoi spre păduricea din apropierea târgului ca să petrecem. Eram trişti, prietene?

ION CALUGARU

CRONICA SPORTIVA

Cum organizează România Educaţiunea Fizică

S'a creat un oficiu aparte şi un Institut de Educaţiune Fizică

D. maior Emil Pălăngeanu, aflător la Stockholm unde urmează cursurile „Institutului Regal Suedez de Educaţiune Fizică", ne trimite un număr al marelui cotidian „Stockholms-Tidningen" (31 Ianuarie 1923) care conţine un important articol sub titlul arătat mai sus. Ne facem o datorie a-l împărtăşi cititorilor noştri şi în acelaş timp vroim a arăta astfel că presa străină se ocupă mereu de chestiuni vitale cari ne privesc, cu mai multă atenţiune decât o face presa noastră în genere.

In anul 1911—13, au studiat la Institutul de Gimnastică din Stockholm doi ofiţeri români. Unul dintre aceştia, colonelul Bădulescu a arătat un deosebit interes pentru sistemul Ling, făcându-şi un ideal de a-l introduce în Patria sa.

El a învăţat limba noastră de o manieră foarte complectă, care i-a uşurat în mare măsură să aprofundeze sistemul şi aplicaţiile lui.

Ca în totdeauna când se uneşte talentul cu energia, colonelul Bădulescu şi-a încununat munca cu succes, şi azi se poate zice că străduinţele îi sunt aproape de ţintă — un Institut modern de Educaţie Fizică, pe care noi, Suedezii, trebue să-l avem în vedere

In România contrar de ceeace e la noi, rivalităţile şi interesele particulare cedează scopului principal, şi putem înţelege pe colonelul Bădulescu, care pe timpul vizitei ce a făcut recent la Stockholm, să vorbească cu mândrie de Institutul şi legea pentru Educaţia Fizică ce se votează în prezent.

In străduinţele sale, a primit un puternic sprijin dela Principele moştenitor al Ţării. Principele Moştenitor Carol, personal un reputat sportsman, încă de mult, pe lângă interesul ce-l are pentru cultura poporului, a arătat un viu interes şi pentru Educaţia fizică.

Prin calităţi militare remarcabile, pe care le-a arătat în războ, precum şi prin apucăturile simple şi atrăgătoare şi-a căpătat mare popularitate în ţara lui, şi graţie lui, colonelul Bădulescu a avut sprijin în planurile sale.

*

E interesant a studia legea, pe baza căreia se va înfăptui Educaţia Fizică în România, chiar pentru noi Suedezii.

Pentru un popor, care vrea să se dezvolte şi să trăiască, Educaţia Fizică trebue să se prezintă cu o lege tare. Interese mici şi meschine, nu trebue să stea în drumul ei, pentru că ea importă întreaga ţară. Ea se trasează prin o cale simplă şi clară şi întreaga organizaţie străluceşte prin o minunată simplitate şi tărie.

Intreaga Educaţie Fizică a ţărei, este centralizată în un oficiu de sine stătător, cu un director general ca şef. De acest oficiu depinde întreaga organizaţie, la care se adaougă şi societăţile de tragere la semn, ceeace lasă să se întrevadă, că Educaţia Fizică în România are în vedere scopul principal, apărarea Patriei.

Oficiul e împărţit pe birouri, printre cari trebue amintit un birou de propagandă, care, printre altele, va întreţine legături cu organele de Educaţie fizică din alte ţări, în special cu Suedia. Directorul general are puteri discreţionare şi este răspunzător faţă de Prinţul Moştenitor Carol, care e înaltul protector al Educaţiei Fizice.

Tot resortul Educaţiei Fizice în întreaga ţară e întrunit în o direcţie, în care directorul general este preşedinte. In această direcţie sunt reprezentanţi ai armatei, şcoalei, serviciului sanitar şi sport. Pentru instrucţia profesorilor de Educaţie Fizică, militari, civili şi femei, se face un Institut central în Bucureşti, care e echivalat cu Invăţământul superior. Elevii provin din ofiţeri, sau civili, bărbaţi şi femei, absolvenţi de licee sau alte şcoli similare. Pe lângă aceasta, sunt cursuri complimentare pentru doctori sau profesorii de şcoli. Cursul complect durează patru ani. In primul an se studiază anatomia, fisiologia ş. a. la facultatea de medicină, unde elevilor li se dau cunoştinţele necesare chemării lor. Al II-lea şi al III-lea an, se face studiul de bază al gimnasticei pedagogice, jocuri şi sport. In timpul anului al IV-lea, care în acelaş timp e şi o probă, se fac cu elevii aplicaţii la şcoli, pentru a căpăta experienţa practică.

*

Architectul „stadionului" nostru Torben Gruf, a fost însărcinat cu executarea planurilor Institutului, care va fi terminat la finele anului acestuia. Printre altele, Institutul va avea 8 săli mari de gimnastică, cu duşuri şi vestiare moderne. Pentru învăţarea înotului, care e considerat foarte important, este prevăzută o mare piscină, iar pentru exerciţiile de sport un „stadion" cuprinzând 22 000 privitori, depinzând de Institut. Statul Român şi donaţiuni mari (?) au asigurat economiceşte Institutul pentru mult timp.

Se proectează de asemenea de a se aduce o parte de profesori suedezi aleşi, fapt ce nu va fi greu, mai ales faţă de condiţiile în cari sunt în prezent aci.

In prezent, la Institutul central, studiază maiorul Pălăngeanu, care e un demn urmaş al compatriotului său col. Bădulescu. E un modest sportsman al ţărei sale, şi de asemenea depune viu interes pentru gimnastica noastră suedeză. Vorbeşte satisfăcător limba suedeză, urmând complect cursurile Institutului. Pălăngeanu e proectat a fi profesor la Institutul ce s'a creat, astfel că Sistemul Ling şi-a asigurat câştigarea încă a unei ţări, pentru preconizarea ideilor acestuia

Ca profesor de Educaţie fizică, suedez, am un resentiment, când compar felul de a vedea al Statului Român, cu acel Suedez, când e vorba de această chestiune atât de importantă pentru popor. Mai bine da o sută de ani, am lucrat în zadar, pentru a înfăptui ideea lui Ling. Trebue să se recunoască că, noi, prin sacrificiu de cele mai multe ori nerecunoscut, am dat îndrumare unei bune părţi, dar încă mai rămâne mult de făcut.

Atotputernicii statului, trebue să deschidă ochii, pentru însemnătatea Educaţiei fizice, în sprijinul forţei naţionale şi a da sprijinul economic, fără de care nu se poate ajunge la un rezultat fructuos. De asemenea iniţiativa particulară, trebue să intervie pentru binele comun.

Poate că exemplul României să folosească, ca şi Educaţia fizică la noi, iar Institutul central să primească o repede şi convenabilă deslegare.

In acest caz ar fi, ca Educaţia fizică să aducă mulţumiri acestei ţări

J. DANCKWARDT

Cluburi din străinătate

Anul trecut am scris un articol de fond asupra felului cum înţeleg unii conducători a instala un club sportiv, şi arătam totdeodată ce săraci suntem noi din acest punct de vedere.

Ca complectare a celor spuse de noi atunci, redăm după ziarul „L'Auto" (Paris) următoarele noui amănunte:

„Clubul Automobil Francez" (Place dela Concorde, deci în plin centru al Parisului) şi-a complectat instalaţiunile sportive, neîntrecute în felul lor:

Sub-sol: mărirea localului tragere cu pistolul (o alee de 25 metri); — un spaţiu pentru a juca cu mingea; — vestiar; — uscătorie; — locuinţa personalului.

„Rez-de-chaussée": piscina a rămas aceiaşi. Cabinele şi duşurile au fost îndoite ca număr; — bae turcească cu 2 săli (una cu o temperatură de 58 grade, alta cu 72 grade); duşuri-ploae şi cu maţ; instalaţiune de „massage" sub apă şi cald; bufet-bar; instalaţiune de „massage" electric, etc.

Catul I: sala de scrimă; sala pentru cultura fizică; „ring" pentru boxă; sală pentru sportul „jeu de paume".

Catul II: sală pentru teatru cu scenă şi sală cu 4 biliarde englezeşti (snooker)

Catul III: sală cu 4 biliarde.

Catul IV şi V: administraţiunea.

Catul VI (adică acoperişul, transformat în terasă): o urmă pentru alergări pedestre de circa 70 metri circonferinţă cu virajuri ridicate; un teren pentru „basket-ball"; un teren pentru cultura fizică în plin aer şi pentru băi de soare; vestiar şi duşuri.

Toate aceste caturi comunică bine înţeles prin ascensoare. Inaugurarea va avea loc în Iulie".

Inutil, cred să mai adaug, că marile noastre cluburi sunt cam dela „paşopt".

Foot-ball Asociaţie

In numărul nostru trecut spuneam că singuri ceho-slovacii şi belgienii ar putea ţine piept spaniolilor. Părerea noastră s'a adeverit. Intr'adevăr, pe ziua de 4 Februarie echipa selecţionată a Belgiei a învins la Bruxelles echipa selecţionată a Spaniei (1—0).

Terenul noroios a desavantajat mult pe spanioli.

*

In vederea finalei campionatului Franţei au rămas în prezenţă doar echipele *Stade Rennais, F. C. Rouen, Red Star, Olympique, S. C. Nîmes, F. E. C. Levallois, F. C. Cette* şi *R. C. Roubaix* (4 Februarie).

Foot-ball Rugby

Deşi nu se poate încă afirma cu siguranţă pentru finele campionatului Franţei, totuşi rezultatele ultime (4 Februarie) arată că favoriţii se menţin încă bine în luptele tot mai aprige între echipele rămase în prezenţă:

Stade Toulousain—Grenoble (16—0).
Le Boucau—Agen (8—0).
Lourdes—Aviron Bayonnais (11—5).
U. Sp. Perpignan—C. O. Périgueux (18—0).
S. A. Bordelais—F. C. Moulins (6—0).
Biarritz—Béziers (8—5).
R. C. Toulon—F. C. Lézignan (12—3).
U. S. Daquoise —Chalon (9—10).
U. S. Paloise—Stade Français (11—0).
Périgueux şi *Carcasonne* (3—3).
R. C. Narbonne—Olimpique (17—0).
Stade Bordelais—Nantes (8—0).

Lawn-Tennis

Continuăm cu darea rezultatelor campionatului [illegible] pe terenuri acoperit dela Barcelona:

Simplu domni: Cochet (francez) învinge Creig (englez) 6—3 5—7, 6—2, 6—2; Conitéas (fr.) învinge Tegner (danez) 6—2, 6—4 5—7, 6—2; Samazeuilh (fr.) învinge Scutler (6—4, 6—1, 6—1).

Campionatul lumei pe teren acoperit (Barcelona).

ZIUA III-a. — SIMPLU-DOMNI.

Crawley (englez) învinge *Lindstrom* (danez) 6—3, 6—2, 6—2 *Gilbert* (englez) învinge *Samazeuilh* (fr.) 6—3, 6—1, 7—5.

ZIUA IV-a: *N. Mişu* (român) învinge *Conitéas* (fr.) 2—6, 6—2, 6—1, 6—0; *Gomar* (spaniol) învinge *Sindren* (spaniol) 6—4, 6—2, 6—3.

ZIUA V-a: *(semi-finale): Cochet* învinge *de Gomar:* 3—6, 2—6, 6—3, 8—6, 6—2; *Gilbert* învinge *Mişu* (român) 6—2, 6—0, 3—6, 6—4.

Sporturi de iarnă

Ultimele rezultate ale marilor concursuri de ski de la Superbagnères (Franţa) sunt următoarele:

Cursă p. militari (fond, 21 Km.; 750 metri diferenţă de nivel): 1) plutonierul *Mandrillon* (francez) 2 ore 30 m. 8 sec.; 2) *Josifeck* (cecho-slovac) 2 ore 35 m. 46 sec.; 3) *Haller* (cehoslovac) 2 ore 35 m. 13 sec.; 4) *Millebrener* (ceho-slovac) 2 ore 38 m. 50 sec. etc.

Cursă individuală (ofiţeri; fond 21 km. 750 metri diferenţă de nivel): 1) locot. *Buchta* (ceho-slovac), 2 ore 38 m. 59 sec.; 2) locot. *Bontus (francez)* 2 ore 58 m. 35 sec. etc.

*

La Christiania (Norvegia) au avut loc campionatele Europei de patinat:

500 metri: 1) Thunberg (finlandez) 441 puncte; 2) Roald Larsen (norvegian) 446 p. etc.

5000 m.: 1) Harald Strom (suedez) 842 p.; 2) Ole Olsen (norvegian) 844 p. etc.

*

La Superbagnères concursul de sărituri (trambulina era prea scurtă) a fost câştigat de suedezul *Jacobsohn* (19 m. 41 cm.; s'au clasat apoi: *Gerard Bille* (elveţian) 19 m. 04 cm; *Rosemus* (polonez) 17 m. 83 cm. etc.

*

Concursurile internaţionale de Ski, cari au avut loc în munţii Gigantici (Ceho-Slovacia) de la 8—14 Februarie, au obţinut un deplin succes.

Cursa de mare fond (50 Km.) a fost câştigată de norvegianul *Lanwik Ejnar* (4 ore 35 m. 58 sec.); s'au clasat apoi şi în ordine: *Peckern Harald* (norvegian), *Alostals Lauri* (norvegian), *Ostarhold Georges* (norvegian) etc.

Au participat 65 concurenţi, din cari 50 au terminat parcursul.

Reprezentantul nostru, d-l *Leurzeanu,* s'a clasat al 30-lea. Ne aşteptam la un rezultat mult mai bun, şi cu drept cuvânt. Dar din câte ştim, sunt circumstanţe atenuante serioase. Aşteptăm zilele acestea raportul pe care ni l-a promis un martor ocular, demn de încredere şi foarte competent.

Danemarca şi jocurile Olimpice

Comitetul olympic danez a decis (3-II) în vederea participărei Danemarcei la jocurile Olympice din 1924, crearea:

1) a unui comitet financiar pentru strângerea fondurilor necesare; 2) a unui comitet sportiv pentru recrutarea reprezentanţilor sportivi danezi; 3) a unui comitet de organizare (transport, instalare, întreţinere a reprezentanţilor sportivi); 4) a unui comitet de propagandă pentru a lămuri şi solicita marele public.

Avis Comisiunei Centrale Olympice a F. S. S. R.

Stiri sportive diverse

Puternica grupare engleză de atletism, „Amateur Athletic Association" a decis că nu va autoriza pe membrii ei de a participa la veri-ce competiţiune la care ar fi înscris campionul francez *Vermeulen* fiindcă acest amator devenit profesional a fost recalificat amator, nu se prea ştie cum şi pentru ce, de Federaţiunea Franceză de Atletism.

*

Americanii nu se lasă. Intr'adevăr, văzând că englezii posedă la Wimbledon un teren de lawn-tennis înconjurat cu tribune cari pot primi până la 12,000 spectatori, ei vor avea în curând un teren la Forest-Hills (Long Island) în ale cărui tribune vor putea încăpea 13.000 spectatori şi cu timpul ele vor putea fi mărite aşa, ca 21 000 să aibă loc în mod confortabil.

Ah! Americanii!

*

Comitetul Olympic Francez a hotărât crearea unui „nanolympic la Colombes, pentru găzduirea în condiţiuni excepţional de eftin a atleţilor cari vor participa la jocurile olympice din 1924.

*

Din sorginte oficială, aflăm că competiţiunile olympice ale Sporturilor de Iarnă (1924) vor avea loc la Chamonix.

Municipalitatea acestui oraşel are de gând să instaleze „une patinoire" de 36.000 m. p. cu o urmă dublă de 500 m. circonferinţă, pentru alergări (linia dreaptă are 140 m.); de asemeni terenurile necesare pentru „ice-curling", „ski-joc-ring" şi „hockey". — Urma pentru cursele de „bobsleigh" va avea 1429 metri lungime, 2 m. 50 cm lărgime cu 4 virajuri şi o diferenţă de nivel de la 0—11 metri. Urma pentru „skeleton" va avea 1200 metri lungime şi 2 m. lărgime, cu o pantă de la 0—15 metri. Urmele pentru săniuţe vor fi două: 800 m. şi 400 m. (prima cu o pantă 0.15 m.; a doua 0.10 m.) — Bine înţeles, vor fi amenajate şi urme pentru ski, precum şi o trambulină pentru sărituri.

Lucrările vor necesita circa 1.300.000 franci.

*

(Inscrierile pentru „Cupa Davis" nu vor fi primite decât până la 15 Martie. Aviz Comisiunei Centrale de Lawn-Tennis a F. S. S. R.

Scrimă

In vederea faimoasei competiţiuni franceze de spadă *„challenge des corporations"* au urmat următoarele probe:

Corporaţiunea Finanţei: finală: 1) *Bouquet,* 2) *Cotté* şi *Dubourdieu,* 3) *Baur.*

Corporaţiunea Comerţului: finală: 1) *Cousin,* 2) *Degouve* şi *Véret,* 4) *Rodrigues.*

ÎNSEMNĂRI

Mişcarea literară

REVOLUŢIA RUSA DE LEON DONICI. EDITURA CULTURA NAŢIONALA

L'am cunoscut pe autor în redacţia Flacărei, unde venea adesea cu manuscrisele în buzunar dându-le spre cercetare, fiindcă sintaxa lui suferea încă de accentul şi stângăcia unuia, care a fost prea multă vreme îndepărtat de ţară.

Leon Donici a trăit în Rusia, adică în tot felul de Rusii, dela monarchia absolută până la haosul de astăzi.

Venit la noi după sfârşitul războlului, era natural ca prima lui carte să fie tocmai pastelul trist şi dureros, al spectacolelor trăite în Rusia.

Scriitor de talent şi gazetar versat, Leon Donici, cu aceste două atribute, ne-a dat o **„Revoluţie rusă"**, acordată şi pusă la punct, cu toată variaţiunea instrumentelor barbare, cu care a fost înstrunat noul „Credo" rusesc.

Dela agonia monarchică, trecând prin ameţitoarele stări de mărire şi glorie, pe care le-au trăit fantoşele organizaţiunilor efemere şi până la equaţiunea zilei de mâine, descrierea lui Leon Donici, curge pe un ton intim, ca o convorbire, pe care autorul ar fi avut-o cu un prieten, la el acasă.

Din cartea lui, dacă nu se poate lua o atitudine ca bună, dacă nu se poate pleda o politică nici ca siguranţă, nici ca principiu, poţi însă detaşa minunat siluetele şi figurile „oamenilor" cari au populat, ilustraţiunea sângeroasă a revoluţiei ruseşti.

Leon Donici — se vede din tot — că dispreţueşte cu mentalitatea lui de poet, cu sufletul lui de umanitarist, ultima epocă istorică a Rusiei, dar în schimb, nu-şi etalează vederile lui, după cum nu ne dă nici echivalentul opus al acestei stări.

Povestirea lui este scrisă cu impasibilitatea spectatorului şi amănunţimea detailată, a gazetarului, fără să aducă în comentarii, o analiză politică proprie sau una împrumutată cu frenezie.

Nu — Pentru el revoluţiunea se rezolvă ca un rezultat fatidic, al unei stări de lucruri primare, peste care raţiunea nu putea nici prima, nici aduce o deslegare mai fericită.

Vieţile oamenilor mari şi încă, descrise de el, capătă un aer de mister şi de fatală creaţiune. Ceeace place în cartea lui, este tocmai această obiectivitate, deşi i se pare că pe alocurea e mai puţin decât scriitor şi mai mult decât spectator fiindcă el însuşi scrie în **Motto:**

„Paginele de faţă — sunt numai ceeace am văzut, am trăit şi am suferit".

Este aşa, fiindcă în limpiditatea descrierilor lui de pastel, se strecoară lacrimi discrete şi esclamaţiunile dureroase ale unei minţi chinuite de spectacol.

Ceea ce rămâne conturat, nu sunt propriu zis evenimentele, care servesc numai de fond tablourilor, ci figurile, admirabil zugrăvite pe dinafară şi pe dinăuntru şi minunat aşezate fiecare în cadrul lor de existenţă.

Kerenski, şovăitor şi impulsiv, Purischievici, interesat şi oportun, primele capete care se agită în timpul războiului şi după care, încetul cu încetul, se profilează oamenii de mâine, ai primei revoluţiuni.

Revoluţiunea rusă se împarte în mai multe epoci. după oamenii cari le-au întruchipat şi după scopurile politice, pe care le învederau.

Au fost contra-revoluţiuni, şi fiecare din ele, purtau alt nume, şi alte nelegiuiri înfăptuiau oamenii pe cari îi cunoaştem dintr'o activitate binecuvântată — cum e scriitorul Gorky — apar stigmatizaţi de trădare sau cruzime şi deodată istoria îşi întoarce fantasticul ei volte — face, peste vechile şi înţeleptele acţiuni, ce aveam.

„Steagul roşu", sub care se agită mai furtunos şi mai sălbatec mişcarea revoluţionară, cuprinde în capitolele lui toate barbariile revoluţiei şi sub faldurile lui, se conturează tot mai violent, trăsăturile lui Kerenski — Napoleonul revoluţiei.

Din cartea scriitorului Donici, se vede cu o rară transparenţă, adevăratele minuni pe care arivismul le dictează, oamenilor şi împrejurărilor.

Dacă epoca lui Napoleon este într'un fel ilustrată cu o mulţime de metamorfoze datorite arivismului politic, dacă la noi — lent şi subtil — arivismul îşi creiază oamenii noi, în Rusia revoluţionară, sub steagul roşu, pier tradiţiile şi oamenii vechi, pentru ca să răsară, mulţimea ciupercilor noi, otrăvite de setea ajungerei spre puterea desăvârşită.

Fiindcă, dacă Rusia autocrată a căzut prin despotismul ei, nu e mai puţin adevărat, că fiecare din cei puternici, deşi veneau în numele libertăţei, nu făceau altă politică decât pe cea autocrată, cu singura deosebire că vizau alte straturi sociale. Acelaş autocratism însă de jos în sus, sfâşia Rusia lui Kerenski, a lui Trotzki sau a lui Lenin, după cum dinastia Romanovilor şi cu Rasputin, biciuia despotic, Rusia ţaristă şi pe credinciosul popor rusesc.

Figuri mărete, care au suferit şi au murit pentru dragostea neamului se înalţă luminoase din paginile cărţii.

Plehanov şi Leonida Andriev, luminaţi cu aureola martirilor de neam, ca icoanele, alături de Kerenski, Purischievici şi Chipirniciov, veghează totuş cu spiritul lor, asupra întregei suflări ruseşti.

Revoluţia rusă, capătă astfel sub alcătuirea cugetului acestui scriitor, o largă atmosferă de frescă şi rămâne un document literar de mare însemnătate, în literatura încuviinţată de războiul european.

Stilul, dus par'că de un ritm abstract, curge cu uşurinţa unei ape călătoare. E şerpuitor şi clar.

CLAUDIA MILLIAN

Shaw fluerat la Praga

Teatrul modern din capitala Cehoslovaciei, a reprezentat zilele acestea faimoasa piesă a lui Bernhard Shaw: *„Eroii"*, care, după cum se ştie, ironizează o armată balcanică, sub care se înţelege: Bulgaria. Reprezentarea piesei lui Shaw, a dat loc la mari nemulţumiri în sânul studenţimei sud-slave din Praga, şi, îndeosebi studenţii bulgari, au fost revoltaţi că direcţiunea teatrului a menţinut pe afiş „Eroii", cu toate protestele lor. Dumineca trecută, cu ocazia reprezentaţiei piesei lui Shaw la teatrul Modern, un mare număr de studenţi bulgari, sârbi şi ruşi, au demonstrat împotriva lui Shaw, fluerându-i piesa şi împiedecând pe actori ca să-şi spună rolul. A intervenit poliţia, iar aceasta neizbutind să restabilească ordinea, au fost trimese forţe militare cari au evacuat pe studenţi de la teatru. Reprezentaţia însă n'a mai avut loc şi intendenţa teatrelor cehoslovace, a scos de pe afiş piesa lui Shaw. Împotriva piesei „Eroii" au demonstrat şi la Viena, cu ocazia premierei ei dela teatrul din Schönbrunn, şi inspectorul teatrelor austriace a dispus să se modifice unele pasagii jignitoare pentru Bulgari ale *Eroii'or*, dar studenţii bulgari din Viena nu s'au oprit aci şi au pretins ca piesa să fie anatemisată de guvernul austriac, care, cedând insistenţelor, a retras viza piesei lui Shaw. Cu acest prilej, Bernard Shaw a ridiculizat măsurile de „prevenţie" şi a atacat violent în presa engleză, pe studenţii bulgari. Ziarele din Praga condamnă piesa lui Shaw şi se bucură de eşecul suferit de „Eroii".

Două scrisori ale lui Urban Jarnik

toarele două scrisori „aflătoare în arhiva familiei Mureşianu". Ele sânt „reproduse exact după ortografia lor originală".

I.

Praga, 24 Oct. 1891.

Prea stimate domnule,

Iată'ţi trimet D-tale începutul traducerii unei nuvele de Alois Irásek. Peste tot nuvela aceasta are 10 capitole, dintre cari deocamdată trimet cele două dintâi. După cum vei vedea aceste două capitole alcătuesc un întreg aşa încât s'ar putea publica chiar singure, dacă întregul s'ar părea prea lung pentru o publicaţiune în jurnal. Acum, ce priveşte traducerea mea, ştiu tare bine cât de defectuoasă este în privinţa stilului, de aceea am şi scris-o aşa cum este, fiind-că ţin de neapărată trebuinţă, ca cineva să se puie să-i dee o formă mai românească decât are. Şi mă şi gândesc la o persoană, care foarte bine s'ar potrivi pentru aceasta, gândesc la amicul meu Bârseanu. El a fost, care dintr'o traducere a mea tare slabă a făcut ceva aşa de frumos cum este Pavel cătana într'un volum al Convorbirilor Literare. Şi fiindcă nu vreau de loc că o lucrare care numai parţial ar fi a mea, să treacă de a mea, iată ce s'ar putea: să se puie lângă numele mieu şi acela al dlui Bârseanu şi dacă i-ar conveni, asta ar putea să devie începutul unei lucrări en compagnie pe o scară mai întinsă, s'ar putea publica poate şi nişte volume mai mari de nişte lucrări din cele mai frumoase ale noastre. In ce mă priveşte pe mine, eu bucuros aş fi gata să jertfesc în fiecare zi măcar două ceasuri la aceasta şi dacă luăm în considerare, că prin exerciţiu m'aş perfecţiona din ce în ce, s'înţelege că s'ar putea alege ceva de conlucrarea noastră a amândurora. Dacă în literatura franţuzească modernă când pronunţi numele de Erckmann îţi vine deodată în minte şi Chatrian aşa nici mie nu mi ar părea rău dacă numele mieu s'ar uni aşa strâns cu numele simpaticului mieu prieten Bârseanu. D-ta, care ai făcut un pas important spre o înţelegere comună între Boemii şi Românii, ai putea avea bunătatea a mijloci între mine şi dsa-lui. S'înţelege că în casuri, când din collaborarea noastră ar resulta un câştig material, acesta s'ar împărţi între amândoi cu parte egală.

Dl Bârseanu fiind şi poet, cine ştie poate am putea ici colea să ne apucăm şi de poesii frumoase din cari avem un număr destul de însemnat, atât din vremea cea de acum cât şi dintr'o epocă mai anterioară. Ar trebui alese numai lucrările cele mai bune şi încă aşa ca după cuprinsul lor să se poată conta la un cerc de cititori şi în Ţara românească, căci atunci nu numai folosul moral ar fi mai mare, dacă s'ar putea alege vr'un folos material ceea ce nu este cu totul de desconsiderat. Oricât de ideală să-ţi fie mintea, totuşi, dacă eşti tată de familie şi din întâmplare nu eşti bogat, trebue să se bage de seamă şi la lucrul acesta.

Aşa dară te rog să binevoeşti a te pune la lucrul şi dacă te învoeşti să-i vorbeşti şi dlui Bârseanu şi de resultatul convorbirii aceste. Vă rog pe amândoi, să mi daţi de ştire, ca să ştiu ce am să fac.

Fotografia la insistările mele am primit-o chiar în aceeaşi duminecă când D-ta ai părăsit Praga; e foarte bine nimerită; te rog să nu uiţi a'mi trimite la vreme cea ce mi-ai făgăduit, adecă conturile capetelor cu indicaţiunea numelor de botez, familie, stare şi locuinţa respectivelor persoane.

Colecţiunea Gazetei ce mi ai trimis-o am primit, s'înţelege că cu mare interes am citit toate privitoare la visita Dlor-stre aici; numai de una mi pare rău, adică la câte-va locuri aţi făcut din mine „membru al comitetului executiv" ceea ce nu e adevăr. Adevărat este numai ceea ce am zis chiar la începutul vorbirii mele, c'am fost „însărcinat din parte comit. exect.", numai atâta, nici mai mult nici mai puţin. Şi am zis că şi eu sânt un fel de persoană oficială, dar numai ca membru al comitetului pentru propagarea ideii exposiţiunii în jurnale străine, va să zică româneşti.

Dr. Ioan Urban Iarnik

II.

Polstyn, 27 Iulie 1908.

Prea stimate Domnule,

Primiţi Vă rog mulţumitele mele cele mai sincere pentru frumosul dar, ce mi-aţi făcut, trimiţindu-mi lucrarea jubilară de 70 ani de când există Gazeta Transilvaniei. Câtă muncă între un şir de ani atât de lung! Câţi bărbaţi vrednici au conlucrat la foaia pe cari parte i-am cunoscut în persoană, parte le ştiam numele din lucrările lor cele valoroase.

După ce am sfârşit cei 60 ani din viaţă, după cari nu mai rămâne decât spicuire, m'am pus de am scris nişte aduceri aminte din viaţa mea pacinică de copil sărac, student sărac, apoi profesor la şcoală reală şi în urmă la Universitate. Am şi vrut ca cu 60 ani să sfârşesc şi cariera mea de profesor, după ce însă rectorul şi decanul Universităţii cehe m'au fost rugat să mai stau câţi-va ani, m'am lăsat înduplecat, puind însă câte-va condiţiuni. Cea de frunte a fost, să-mi fie îngăduit a răstringe cercul prelegerilor mele la Universitate cetind numai despre limba şi literatura română, va să zică cum spun Francezii, — „que je reviens à mes anciennes amours".

Şi într'adevăr, mare-mi este părerea mea de rău, că n'am putut să-mi fi fost jertfit slabele mele puteri numai şi numai acestei limbi, pentru care mi-am simţit atâta tragere de inimă dela cel dintâi moment, în care am început a mă îndeletnici cu dânsa. Este ceva, ce nu-mi pot esplica eu însu-mi, cum de mi se stârnise în inima-mi atâta dragoste pentru poporul român şi pentru limba ce-o vorbeşte. Trebue, că o fibră a inimii mele să fi fost vibrat în mine, când cu 33 ani mai nainte pentru întâia dată în viaţă-mi în Parisul, cel îndepărtat am auzit limba română cea dulce şi armonioasă, care mi a căzut tronc pe inimă. Pare-mi-se tot aşa, cum adeseori întâlnim în viaţa noastră oameni, pentru cari la întâia vedere simţim în inima noastră o simpatie pe care noi înşişi nu sântem în stare să ni-o esplicăm.

In ce priveşte mai cu samă Braşovul şi pe oamenii cu cari am făcut cunoştinţă acolo cu 30 ani mai nainte, n'am să uit nici odată poziţia cea frumoasă a oraşului şi inimile nobile cari m'au primit cu atâta dragoste nu ca pe un străin ci ca pe un frate. Mi-aduc aminte cum mi s'a fost aranjat o masă în onoarea mea, care atunci mai nici n'am făcut pentru limba română. Căci c'am învăţat o limbă, care atât îmi plăcea, aceasta nu pot s'o socotesc ca vre-un merit.

Aşa într'adevăr şi tot ce am făcut în viaţă-mi, partea ce am luat şi mai iau la ajutorarea studenţimei sărace cehe şi la înfrumuseţarea patriei şi ce a fost causa, pentru care aniversarul mieu de 60 ani a fost serbătorit cu un alaiu cam mare, toate acestea le-am făcut numai şi numai de aceea că simţiam în inima-mi plăcere mare puindu-le în lucrare. Mi pare bine, că lucrurile de care m'apucam, erau de acele, cari sânt de vre-un folos pentru viaţa publică.

Văd însă, că trebue înfrânată peana mea, căci altfel nu se ştie până unde aş merge. Sfârşesc deci rugându-Vă să primiţi încă odată mulţumitele mele cordiale şi o strângere de mână frăţească.

Dr. Ioan Urban Iarnik

Opera vieneză la Londra

Ziarele engleze informează că Opera din Viena, va debuta în curând la Londra. Intervenţiile Baronului *Franckenstein*, ministrul Austriei la Londra, au fost norocoase: Lord Chamberlain, de al cărui resort se ţin toate problemele de teatru, a dat avis favorabil. Ansamblul complect va pleca la sfârşitul lunei Iunie la Londra, unde va reprezenta opere de Verdi, Mascagni, D'Albert, Puccini şi în proect, e şi „Flautul vrăjit". Cu ansamblul operei vieneze va pleca la Londra şi celebra *Maria Jeritza*, care, actualmente repurtează formidabile succese în America, la teatrul Metropolitain din New-York. In acelaş timp se anunţă că o trupă de operetă engleză formată din cele mai distinse elemente ale *„Music Hall"-urilor*, va juca în Viena, reprezentând operete de *Sullivan* şi *Sidney Jones*.

Versurile lirice ale unui nebun

„Magasine" revista curiosităţilor, ce apare în Londra, publică în ultimu-i număr interesante lucruri: un articol despre un alchimist francez din secolul XIV, două scrisori de Maria Stuart, „fotografiile unui olandez din anul 1607, voind să documenteze că daguerotipia nu este o invenţie a secolului XVIII,... dar mai interesante sunt versurile lirice ale unui bolnav dintr'un ospiciu. Sânt versuri pline de delicată simţire, cari ar face onoare şi unui poet mare, dar scrise... de un nebun, ele poartă totuş pecetea „geniului invers".: poetul le-a scris pe pereţii celulei sale de unde le-a decopiat şi redactorul „The Magasine"-ului. Iată un exemplu:

Iubesc...

Iubesc pe cineva, şi nu-i cunosc numele.
Niciodată nu am văzut-o. Dar totuş o văd:
Ochii albaştri, dinţii mărunţi albi, gura roşie,
Şi poartă trandafiri la sân.
Iubesc... şi nu ştiu pe cine.

Poate şi dânsa simte, că mă iubeşte:
Ochii tulburi, părul vâlvoi, gura albastră de chinuri,
Şi port blesteme în mine.
Nu mă iubi pe mine.

Şi-mi răspunde: iubesc pe cel ce suferă.
Te iubesc pe tine, căci eşti părăsit.
Şi mă sărută pe gură, o, sărutarea ei
A rămas amintire dulce şi caldă
In camera rece, în care totul e alb
Şi numai umbra neagră a trupului meu
Fuge pe pârete ca un uriaş paiajen speriat.

Dimineaţa

Pe mine mă trezesc dimnieaţa clopoţelele florilor,
Voi nu le auziţi: voi, cari m'aţi bătut cu biciu sărat.
Pe mine mă binecuvântă dimineaţa: ochii copiilor, ce să duc la [şcoală

Ochii de copii mă binecuvântă,
Dimineaţa aurul soarelui îmi poleieşte patu'
Şi cunună de aur mă încunună pe păr.
Voi, cari purtaţi biciu de sare în mâini
Ce ştiţi voi ce sânt ochi de copil, flori, şi aur şi soare!

Traduceri pentru minorităţile noastre

O problemă importantă a politicei de Stat este propaganda culturală. Cu ajutorul artei să pot înlesni raporturile între Stat şi minorităţi, căci multe asperităţi politice, dacă nu dispar cu desăvârşire, dar se micşorează, folosindu-se Statul de toate binefacerile culturei adevărate. Intre noi şi minorităţile noastre există şi azi o înstreinare sufletească. Popoare, care au trăit de sute de ani alături — se urăsc *şi mai ales* nu se cunosc. La Budapesta, junkerul ungur nu să interesa de arta „valahă". Puţin, ori chiar nimic nu se ştia despre o civilisaţie română. Politica aceasta de *ignorabimus* noi nu-o putem urma.

Datoria noastră este să facem accesibil produsul artistic românesc şi compatrioţilor noştri. De-aceasta privim cu mare încredere munca unora dintre scriitorii unguri, cari şi-au luat asupra lor sarcina grea de-a fi interpreţii noştri literari.

In vremea ungurească se rudeau cu traduceri în ungureşte d-nii *Revai* şi dr. *Géza Szocs*, iar acum, de când e al nostru Ardealul, s'au găsit mai mulţi traducători ca: d-l *Zoltán Frangó*, care este un poet excelent şi publică traduceri în ungureşte din poeţi români în cotidianele şi revistele litrare din Viena. In Transilvania se găsesc d-nii *Keresztury*, *Boronkai* care a început să traducă din Caragiale), dr. *Martin Pálffy* (traduce din Slavici şi Creangă), dr. *Akos Szeremley* (traduce din Eminescu, Alecsandri, etc.), dr. *Imre Kádár* (traduce piese de teatru româneşti: Caragiale, Hertz, Eftimiu), iar mai în urmă s'a ivit un nou traducător înpersoana d-lui *Teodor Fekete* (din Arad) care traduce din poeţii moderni români (Minulescu, D. Botez, Blaga, etc.).

In zilele trecute a apărut o „Antologie a poeţilor români" tradusă în ungureşte de d-l *A. Keresztury*. Acestei traduceri nu i s'a dat de stulă atenţiune, deşi imporanţa ei este de netăgăduit.

Revistele noastre, obişnuite să înregistreze evenimentele literare cu o monotonie anahronică, n'au remarcat *tendenţa de supremă importanţă a reabilitărei intelectualului românesc în faţa unui public, care în urma creşterei sale politice ne-a fost refractar*. Şi dacă vom adăoga, că se găsesc mulţi poeţi şi scriitori germani, din România (d-nii Xaver Kappus, W. Cizek, Hommenau, Hannenheim, dr. A. Altmann) cari se îndeletnicesc cu traducerea operelor româneşti în o limbă universală — şi că în ziarele şi revistele germane dela noi ni se dă de multe ori prilejul ca să spicuim în bune traduceri făcute din literatura noastră, nu putem, decât să sprijinim acţiunile particulare (şi accentuăm u emfază: „acţiuni paticulare", căci birourile noastre de propagandă nu s'au ridicat până la atmosfera luminoasă a artei şi servesc exclusiv interese politice şi de partid). Statul însă ar putea şi ar trebui, să sprijinească aceste acţiuni, încurajând cu premii pe acei, cari şi azi, în aceste vremuri neliniştite oferă mâna lor de ajutor civilisaţiei române.

Gustav Wyneker

In pedagogia modernă, numele lui Gustav Wyneken înseamnă însăşi revoluţia. Pedagogii învechiţi ai Austriei, care au avut nenorocul să cunoască pe cel mai mare duşman al convenţiunei sociale în persoana lui Wyneken, l'au anatemisat. Au organizat împotriva lui demonstraţii şi campanii de presă, l'au denunţat parchetului ca pe un periculos masochist, iar şcoala lui din Wickersdorf, „şcoala viitorului" a fost afurisită de la fondare (1906) şi este şi azi vehement atacată de urmaşii lui Pestalozzi. *Gustav Wyneken* a introdus o nouă teorie în educaţie: *nu este autoritate.* Profesorul nu este un „superior", un „călău al pubertăţei", ci trebue să fie un prieten mai bătrân al elevului. Ştiinţa nu admite avantajul bătrâneţii, ci din contra; recunoaşte numai forţa experienţei. Profesorul, care administrează viaţa sufletească a elevilor săi — nu poate împărţi în ore datoriile ce le are faţă cu progres: el este obligat să se ocupe de sufletul copilului astfel de parcă s'ar ocupa de sine. Prelegerile lui sunt scurte şi cuprinzătoare: dela început încearcă să câştige simpatia „prietenului mai tânăr" căruia îi „deschide ochii" ca să vadă copii de 12—13 ani de Fichte, Bachjesuitismul nu e prosodic, ci firesc, fetiţa este ferită de legende — şi instruită în toate secretele igienei practice şi Wyneken avu curajul să „spună taina cocostârcului" copiilor de 16 ani. Educaţia lui Wyneken este o trambulină pentru educaţia lui Forel. Nu acceptă dogme, nu iartă sentimentalismul doctrinar al poesiei, încearcă să individualizeze viaţa copilului, pe care îl creşte de la început în convingerea, că *are datorii în viaţă*. Slöjd-ul norvegian este „frumos" — dar Wyneken nu iartă romanticismul jucăriilor, copilul să cunoască în loc de balauri şi cosînzene: rostul telefonului, sunetul, depărtarea, viteza, concepţia ştiinţifică.

Cărţile lui *Wyneken* („Schule und Jugend-Kultur", „Die Neue Jugend" etc.) sunt teoriile ştiinţifice ale pedagogului modern. Nici un autor şi nici un pedagog, n'a fost cu atâta patimă combătut, ca Wyneken, pe care nici azi nu-i înţeleg moraliştii şi-l persecută opinia publică ca pe-un inovator periculos. Wyneken are însă, mulţi adepţi în Elveţia, Norvegia şi Danemarca, unde educaţia copiilor se face ca mai mult liberală ca în celelalte ţări.

Un intelectual român în Venezuela

Ahasveri pot deveni şi românii. Şi după cum se vede... devin Ahasveri. Viaţa şi fără aventuri este romanţioasă, şi ni se dă prilejul să ne convingem că imposibilul este eliminat din vocabularul omenirii.

In America trăesc câteva sute de mii de români. Cunoaştem coloniile române din Argentina, Brasilia, Chile — am auzit de vestea unui ziar românesc (şapirografat) ce apare în Japonia, unde — în Tokio — trăesc mulţi români, aclimatisaţi cu viaţa de-acolo.

Este interesantă însă soarta unui intelectual român: Dr. *Ion Săracu*, fost prizonier, ajuns după grele lupte... în Asia, (Ceylon) de unde, un milionar american Sir Towen, l-a scăpat, luându-l în ocrotire şi ducându-l în *Caracas* (Venezuela), unde ocupă actualmente postul de prim medic al spitalului de stat. Doctorul *Săracu* a scris unui prieten de-al lui mai multe scrisori, pe cari le vom publica şi noi, în care povesteşte multe lucruri interesante. Desprindem din una, recentă, câteva observaţii: „în *Caracas* nu există nici un cerşetor şi nici un bolnav de tuberculoză. *Caracas*, oraşul nobilimei venezevelene are peste 8 teatre, 20 musee şi 40 de şcoli. Apar acolo 18 ziare (cotidiane mari 10) unul francez, 6 spaniole, 2 englezeşti, 1 evreesc şi 2 germane. Fiecare stradă are telefon fără fir, fiecare suburbie poştă centrală. *Poliţiştii sunt îndreptăţiţi a încasa abonamente pentru ziare!...*

Despre români se ştie puţin, ori chiar nimic. In unele cercuri (filateliste) sunt cunoscuţi românii, dar în general nu se vorbeşte mult despre noi".

Doctorul *Săracu* şi-a îndeplinit misiunea şi aci, ţinând două conferinţe despre români, una despre cultura şi a doua despre arta românească şi a publicat mai multe articole în ziarele de-acolo despre străduinţele noastre.

Comoara satelor

Comoara Satelor este o revistă din Blaj, de a cărei apariţie auzim acuma. Este o revistă de folklor. Atunci, când nimeni nu se mai gândeşte să adune „comorile satelor", minunatele cântece şi balade, făurite de poporul nostru — un cerc de intelectuali din Blaj, în frunte cu d. *Traian Gherman* au hotărât să tipărească o revistă de folklor. Primele două numere aduc multă şi interesantă materie. Numărul 2, un articol frumos al d-lui A. Lupeanu despre *Urban Jarnick*, învăţatul ceh, decedat zilele trecute, admirabile „Prognosticuri" de-ale poporului şi un foarte interesant *Cântec hoţăsc* auzit dela ţiganul Ion Dănuţu din Şoroştin, pe care, pentru conţinutul lui colorat, îl reproducem şi noi:

Cântec hoţăsc

Paşi, paşi, paşi murgule paşi;
Că ne-ajunge-un păgubaş
Şi ne leagă
Şi ne 'nireabă
De-o mânză cu iapă neagră
Iapa neagră-i de furat,
Cânii de-o-ar fi fos mâncat
Că 'n temniţă ne-o băgat.
In temniţă la Băiţa
Sânt doi fraţi într'o temniţă:
Unu-i Stanu Putoianu,
Unu-i Pintea Ungureanu;
Sora lor Anghelina
Le-aduce prânzu şi cina.
Ei din graiu aşa grăiau
— Soro, soro Anghelina
Spune, ce vis ai visat?
— Două, pânze late, lungi
Şi în capu pânzelor
Stau doi corbi croncănitori
— Soro, soro Anghelină
Poale lungi, şi minte scurtă
Şi la cap nepricepută,
Cele două pânze lungi
Ne-o fi calea pân' la furci;
Cei doi corbi cari croncănesc
Îs hoţii, cari ne pârăsc.

Auzită dela ţiganul *Ion Dănuţu* din Şoroştin,

Blaj **Dr. I. Blanu, adv.**

David Belasco

Ziarele americane consacră coloane întregi felului cum se reprezintă acum la New-York „Neguţătorul din Veneţia" de Schakespeare. Realizările scenice sunt datorite regisorului David Belasco.

Inscenarea nu se prea depărtează de sistemul lui Antoine. E o minune, zice-se, de imaginaţie, gust şi adevăr istoric. Scenele din ghetto-ul Veneţiei sunt superbe evocări şi Belasco folosindu-se de o mare şi disciplinată figuraţie a adăogat la începutul fie-cărui tablou câteva scene mute care prepară acţiunea şi cufundă pe spectator în atmosfera voită. Acest Belasco este un actor care a jucat mai mult de două sute de roluri; e autor dramatic cu mai mult de o sută de piese (originale, traduceri, localizări, adaptaţiuni); şi director de teatru victorios în toate încercările sale de renovare.

Născut în 1853 la San-Francisco, ajunge la 29 de ani la New-York după o lungă pribegie şi o viaţă chinuită de actor fără căpătâi.

Primul său mare succes aci este reprezentarea unei drame într'un act **Madame Butterfly** din care s-a extras mai târziu libretul pentru opera lui Puccini.

La 1902, Belasco, îşi construeşte un teatru şi îşi mai clădeşte încă unul la 1907, când devine animatorul marei mişcări teatrale de peste ocean.

Note şi informaţii

Şcoala

Pentru a putea să ducem o propagandă culturală mai întinsă, pentru ca să putem înfiinţa biblioteci pretutindeni şi mai cu seamă la sate, ne trebuesc înainte de toate şcoli.

La ce ar servi şezătorile şi bibliotecile — la care încep să se gândească scriitorii — dacă nu sunt şcoli suficiente. şi încăpătoare, pentru cetăţenii de mâine.

Dar cine se gândeşte să lumineze, besna satelor, cu şcoli încăpătoare şi cu cât mai multe cărţi de citit?

Din Mehedinţi ne vine o **Dare de seamă,** asupra **Campaniei de lucru** în anul 1922.

Prefectul acestui judeţ — se vede că e un om luminat — strânge un fond de aproape un milion de lei, cu care repară şi construeşte şcoli pe reţeaua judeţului său.

E frumos şi faptul merită să fie relevat.

Fruntaşii judeţului oferă terenuri pentru şcoli, prefectul le înlesneşte strângerea banilor şi excutarea lucrărilor şi astfel zeci de sate, privesc viitoarele locaşuri de lumină şi înţelepciune, cum cresc sub dărnicia binecuvântatelor gesturi.

Dar, ne trebuesc şcoli, multe şi largi, luminoase şi curate, şi ne trebuesc oameni cu mintea pricepută, care să înlesnească îndeplinirea acestor minuni.

Şi abia unul s'a văzut.

Cărţi şi Reviste

Aurora

„Dificultăţi în jurul apropierei româno-maghiare" este titlul unui interesant articol semnat de d-l Ernest *Ligeti*, căruia i-am publicat şi noi câteva contribuţii. D-l *Ligeti* este un cunoscut poet ungur. Lucrările sale au apărut în marile cotidiane şi este unul dintre acei scriitori, cari au pornit în activitatea lor inzestraţi nu numai de talent, ci şi de o serioasă cultură. Cuvintele lui sunt cumpănite, dar' par'că totuş suferă de-un laps organic: supra-apreciază evenimente şi lucrări în detrimentul tezei susţinute. Am accentuat şi accentuăm şi azi că pentru Statul român este o necesitate apropierea culturală a diverselor popoare din ţară.

Dar această apropiere nu se poate căuta exclusiv la români, ci ea trebue să vină, sinceră şi loială şi dela minorităţi. Nu cu ordine severe de-a ne cunoaşte vom ajunge la resultat, ci împrumutând, unul dela altul — fără ironie şi complimente — ce este folositor. Este foarte adevărat că traducând nuvele ori făcându-se declaraţii de dragoste în cafenea, nu vom realisa integral programul de apropiere — dar exemplul Angliei nu este chiar norocos.

Desprindem însă, ca o inteligentă naivitate, o frază din articolul judicios al d-lui Ligeti: „Ministerul Artelor să înfiinţeze neapărat un Secretariat de stat pentru controlul culturii minoritare, maghiare, iar scriitorilor maghiari Statul să le acorde un ajutor pentru a putea să cunoască limba şi teritoriul întins al ţării"

Dacă d-l Ligeti ar cunoaşte situaţia în care să găsesc scriitorii români, înainte de toate ar cere, ca Ministerul Artelor să se ocupe de aceştia, căci — scriitorii români mai ales acei din Transilvania, trăiesc în condiţii cari numai excelente nu se pot numi, graţie politicei, care răpeşte toate posibilităţile de existenţă şi reduce la *minimum* pretenţiile culturale. Ini-

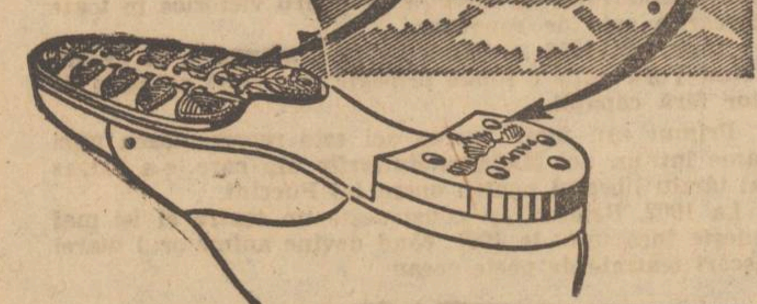
In acest număr găsim prietenoasă afecţiune a scriito-

Societatea Ronsard, Societatea de artă, etc... dau dovadă, că se pot înjgheba societăţi, în cari rolul fiecăruia nu este de-a imita.

In acelaş număr găsim o prietenoasă afecţiune a scriitorului vienez *Eugen Gömöri*, tratând acelaş subiect ca al d-lui dr. *E. Ligeti* şi optimismul acestuia fără a fi argumentat. O traducere frumoasă a unei poezii de *Coşbuc* (Cântecul Fusului), a alteia de *Adrian Maniu* (Scrisoare) şi a unei schiţe de *Fr. Karinthy* încheie numărul „Aurorei", care chiar în actualele vremuri înscrie pe drapelul păcei cuvântul: „Iubire".

SE BEA ŞAMPANIA RHEIN PRETUTINDENI

Silbermann de Lacretelle

este o lucrare literară care desbate una din cele mai dureroase probleme a e vremii noastre.

Nu trebue să lipsească din biblioteca nimănui. Cartea apărută în editura „Alcalay & Calafeteanu e tradusă cu o deosebită grijă de cunoscutul scriitor F. Aderca şi se găseşte de vânzare la toate librăriile din capitală ş provincie.

Hans Christian Andersen

Danemarca, ţara untului şi a cooperativelor, a dat lumei pe unul dintre cei mai mari scriitori: Hans Christian Andersen.

Poveştile lui sunt şi azi considerate ca desăvârşite. Nici Hauft, nici Perrault şi nici Foerster nu l'a putut apropia. Andersen, înrudit sufleteşte şi cu Swift, posedând aceleaşi calităţi de persiflare a omenirei cu o ironie, pe care numai Shekespeare o avea — a fost uitat în vremurile din urmă.

Acele celebre „33 nopţi", povestite de lună lui Andersen, sânt înseşi tragediile şi bucuriile omului. Măestria cu care Andersen zugrăveşte sufletul omenesc, stilul curgător şi totuş masiv, muşcătoarea şarjă adresată în totdeauna celor bogaţi şi puternici — arta lui Andersen este şi un element de stimulenţă a simţului democratic. Poate de-aceasta, este atât de adorat de ţăranii danezi poetul „copiilor mari" — cum îl numea Brandes.

Nu găseşti o singură casă ţărănească în Danemarca, unde să lipsească operele lui Andersen şi, în şcolile primare, alături de alfabet sânt învăţate şi povestirile marelui cinic, care iubea oamenii chiar pentru că au slăbiciuni.

O nouă şi complectă ediţie a tuturor operelor lui Andersen, o plănueşte guvernul danez. Ilustraţiile vor fi ale lui Hasebriis, cunoscut până acum numai ca un sculptor celebru, iar decorul cărţei îl face însuş Cellow.

George Brandes, s'a oferit să scrie un studiu asupra vieţii lui Andersen, iar şcolile vor prepara un mare festival în întreaga Danemarca pentru cultul lui Andersen.

Şi dacă ne gândim la Creangă al nostru, ale cărui poveşti sunt neîntrecute comori ale imaginaţiei şi fanteziei româneşti, uitat aproape şi de clasa intelectuală — ori la Ispirescu şi ceilalţi povestitori ai noştri, par'că se adevereşte dictonul lui Andersen: „Vieaţa are un singur scop, ca să se uite oamenii cari au trăit".

Arhiva C. F. R.

Această revistă pentru cultura profesională a funcţionarilor căilor ferate române are, în numărul ei dela 10 Ianuar 1923, un bogat cuprins. Cercetări de d-nii ingineri Em. Radovici şi Birnbaum, o cronică judicioasă de d. Ion Gr. Lecca avocat şi o vastă bibliografie alternează cu versuri şi schiţe.

In articolul „Numele staţiilor C. F. R." se arată că unele staţiuni „sunt silite ca o viaţă întreagă să poarte denumiri cari chiar pe ele le fac să roşiască".

Autorul articolului se întreabă:

„Ce rost ar putea avea denumirile: *Belia, Goioasa, Chilău, Găvojdia, Jupa, Găureni*... când s'ar putea găsi altele ceva mai cuviincioase?

„Dar *Prostia şi mănăstirea neagră?*

„...Dar *Răst oşnea, Sămbăsag, Rogoz, Cârta, Anciocrac, Chichiş, Iargara, Ciocmaidan, Chezdi-Oşorhei, Părscovu, Loaunăş, Scarlenţia, Părliţi, Ciodăr-Lungu, Verebeş, etc.?*

„...Sânt în fine altele cari trebue să facă personalul mai superstiţios să fugă de ele cât mai departe, ca: *Schigoaia, Gherla*, etc."

D-l *C. Ignătescu-Jap* (n'ar putea şi d-sa să-şi schimbe numele şi pseudonimul?) are o frumoasă cronică veselă „La un canton" (pag. 252—253).

Iată primele versuri:

Sub un plop, într'o dumbravă, unde linia se 'ndoae,
Bântuit de roi de frunze, de mirezme şi de ploae,
Stă de-un sfert de veac cantonul stăpânit de moşu Trică,
Care-avea cinci stupi, o fată, şi-alticeva... n'avea nimica.

Vara, iarba biruită de năvala de ţintaur
Se umplea de svonul molcom al albinelor de aur. —
Cumpăna de'a fântână se 'nălţa spre cer mirată
Ascultând de sus cântarea unui glas duios de fată:
Iar o ţarcă oploşită în deşiş, de tufănică
Îngâna, râzând cu hohot, pe copila lui Moş Trică.

CHESTIUNI FEMININE

Femeia în faţa parlamentului american

In America şi Anglia, unde evoluţiunea ideilor, s'a desfăşurat lent şi raţional, fără revoluţiune sau mişcări de stradă, societatea însăşi desbate interesele femenine ca într'un teatru bine organizat, unde conflictul dramatic îl ţine şi îl desnoadă femeia.

In 1850, în America, a avut loc un congres femenin, prin reprezentaţia a nouă state, unde cuvântul de căpetenie, l'a avut Emerson, ... numit „Nietzche al Americei". Tot pentru femeie a ... Licoln în 1828: „Cer dreptul de sufragiu pentru toţi ... ce contribuesc la sarcinile statului. Şi iată pentru ce cer aceasta, în numele tuturor „Albilor", fără să exclud pe femeie".

In dezbaterile de atunci, apar numeroase figuri femenine, printre cari citez pe Suzana Anthony, a căreia inteligenţă şi îndrăzneală întreprinzătoare, cum şi marele ascendent ce avea asupra maselor — de femei şi bărbaţi — au supranumit-o Napoleonul mişcărei; apoi Lucreţia Mott, Lucy Stone şi o fostă sclavă negresa Sojourner Drusth, care a îndrăznit într'un meeting, să ia apărarea femeilor.

Toate luptă deopotrivă pentru o cauză dreaptă: libertatea negrilor şi graţie acestor revendicări şi împreună cu Lincoln emancipaţiunea devine o posibilitate învederată.

După aceste fericite premise, războiul secesiunei, care a înrolat întreaga suflare masculină, lasă câmp liber femeilor, pentru îndeplinirea tuturor misiunilor şi astfel mobilizaţiunea lor spontană, se adaugă la argumentările optimiste, ale liberărei definitive a femeei.

Astfel alături de bărbaţii, care plecau pe câmpul de luptă, femeia rămasă acasă, face planurile de războiu, în urma cărora patria iese învingătoare.

Aşezându-se apoi, în fruntea aprovizionărei, ea procură tot ceea ce trebuia armatei şi astfel sacrificiul şi devotamentul ei, consolidă energia şi dragostea celor trei milioane de ostaşi, chemaţi la arme.

După sfârşitul războiului deci după laurii victoriei, ea trebuia să-şi primească recompensa, dar — după luarea focului cu mâna ei — legislatorii îi oferiră tributul ingratitudinii. Femeile cerură introducerea acestui aliniat: „Ni couleur ni sexe.. nu se opune dreptului electoral".

Spre imensa lor desnădejde, femeile americane văzură pe negri, hotărând în bună parte destinele statului lor, în vreme ce ele, rămaseră aceiaşi forţă combativă, pentru dreptul lor etern.

Miss Anthony — leader-ul femeilor — împreună cu alte patrusprezece, merg la scrutin şi votează, dar alegerea se casează şi Miss Anthony plăteşte o amendă de o sută de dolari (la noi, azi, 20.000 lei), ceeace n'o împiedică să-şi afişeze deviza: „Luptându-te cu tirania, te supui lui Dumnezeu".

In 1869, Miss Anthony creiă „Asociaţiunea naţională pentru sufragiul femeilor", acel puternic instrument de propagandă, căruia se datoreşte victoria de azi a femeei engleze şi americane. Astfel în 1869, într'un teritoriu dela răsărit, numit **Wyoning**, se scrie în legislaţie: „Orice femeie trecută de 21 ani, va putea lua parte la toate alegerile prescrise de lege. Drepturile ei la sufragiu şi la funcţiunile publice sunt identice cu ale tuturor celor ocrotiţi de lege, pe acest teritoriu".

Apoi libera dispoziţiune a femeei măritate asupra proprietăţilor şi, completa consacrare oficială a egalităţii între cele două sexe.

Astfel **Wyoming**, înseamnă pentru femeie, începutul „Pământului promis".

ROZINA

Revista modelor

Manechinul. — Cu apropierea primăverei, modelele noui vor împodobi vitrinele şi caşele elegante îşi vor deschide larg porţile, să primească pe vizitatoarele doritoare de nou şi frumos.

Se vorbeşte mereu de mode, de modele, de graţie, dar nu ştiu câtă lume sezisează, că odată cu acest vocabular delicios nouă, mai e un cuvânt, care se impune pe zi ce trece şi pe care multe din noi, l'am avut pe buze, în clipa nouilor prezentări de modele: este **manechinul**.

Da, până acum eram obicinuite, cu manechinul de lemn, pe care l'am zărit de atâtea ori, în culisele croitoriei sau manechinul de ceară, imobil şi rece, cu care se mândresc vitrinele cele mai încărcate.

Şi totuşi, mai este un manechin mai interesant şi mai vibrant, ca aceste două, este femeia-model, cu care casele mari de modă, îşi prezintă ultimele noutăţi.

Nu se gândeşte nimeni la manechin, când vede o rochie somptuoasă, după cum nimeni nu-şi aduce aminte de modelul artiştilor, ale cărora opere le păstrăm în interioarele noastre, şi după cum nimeni nu se gândeşte la sufleurul teatrului, graţie căruia, artistul îşi debitează rolul, ca un fermecător papagal!

Manechinul — care deşi numit aşa este o femeie—palpită dureros totuşi sub faldurile de catifea şi dantelă şi ca şi artistul, simte o clipă voluptatea unei haine regale, pentru ca a doua zi să-şi reia îmbrăcămintea umilă şi simplă a muncitoarei necăjite.

Le vezi defilând mândre şi cu priviri nepăsătoare, ca nişte adevărate prinţese, când se plimbă în faţa ta să-şi arate inspiraţia croitorilor inovatori, se mişcă graţios, cu paşi de gavotă, face piruete de menuet, o clipă, şi apoi dispar, pentru ca desbrăcându-se după paravan, să treacă definitiv, bogăţiile, în mâinile celor ce le plătesc.

Rolul manechinului, deşi ni se pare amuzant, este totuşi unul din cele mai dureroase, pe care viaţa aspră, le impun, multor femei, şi încă din cele mai frumoase şi bine făcute. Căci manechina trebue să fie frumoasă, fină şi să aibă siluetă la modă.

Şi calităţile astea servesc altora iar destinul lor le îmbracă fericit, numai minutele, comandate de bagheta croitorului sau a patronului de magazin.

Un magazin, ca o taină, le metamorfozează, ca pe „Cenuşereasa" din poveşti, şi una câte una, în aur şi argint ca nişte Şcherazade, trec prin faţa ochilor noştri, ca să reapară în Regine din Saba, în Cleopatre, în Fredegonde, în Marchize, şi mai pe urmă să le vedem dispărând în dosul culiselor, ca manechine de lemn.

Admirând rochia asta de crep negru şi crep roşu brodată cu mărgele multicolore sau pălăria de mătase cu stofal şi de egrete bogate, să ne gândim şi la manechinul, care le-a purtat o clipă, şi s'a despărţit de ele, cu sufletul trist.

DIANA

Joc de inteligenţă
Şah

Maeştrii noştri

D. Jules Sacchetti

Puţini sunt în România, cari să fi avut o activitate şahistă atât de bogată şi plină de succese ca a d-lui Sacchetti.

Născut, în 1872, a învăţat acest joc la 16 ani, luând primele lecţii dela mult regretatul artist *Petre Liciu*.

Pasionat de joc, îl pricepe cu multă uşurinţă, dovedind de timpuriu rare calităţi şi ajungând să joace din memorie încă dela 20 ani.

In 1895, stând puţin timp în Bucureşti, face cunoştinţa la „*Boulevard*" cu pleiada de şahişti de atunci: *Gudjulalăl, Armand, Johnson, Slern etc.*, şi ajunge în scurt timp un demn rival al lor. Mai târziu face cunoştinţa cu d-l *Herland*, cu care d'asemenea s'a putut măsura având adesea succese.

Ocupaţiile d-sale au fost de aşa natură (ca diriginte al diferitelor oficii postale din provincie, iar în ultimul timp în Odobeşti) încât a fost tot timpul departe de Capitală şi de orice centru şahist.

Lucrul acesta unit cu lipsa de exerciţiu i-au fost desigur mult în desavantaj.

Cu toate acestea în galeria şahiştilor noştri *d-l Sacchetti* a fost considerat de aproape treizeci de ani în rândurile celor mai tari

Printre primele succese, câştigă un frumos match contra generalului *Skeltelli*, un pasionat şahist, care a fundat în 1884 chiar un cerc de şah în Galaţi.

In 1913, şi în 1914, în turneurile prin corespondenţă organizate şi conduse de cel mai devotat luptător al mişcării şahiste, d-l Ing. Inspector G-ral *Victor Costin* din Iaşi, d-l Sacchetti ese în ambele turneuri al II-lea, la un punct distanţă de primii.

După războiu, în 1918, într'un interesant match de 16 partide cu maestrul berlinez *Karl Ahuès*, d-l *Sacchetti* se consacră definitiv ca „*maestru*", câştigând matchul într'un mod strălucit cu 9 victorii, 4 perdute şi 3 remize.

In toamna lui 1921, începe un nou match prin corespondenţă cu renumitul maestru din Timişoara d-l *I. Schlarko*.

Matchul care probabil va fi de 10 partide, e în curs de joc. S'au terminat până acum 3 partide, în care d-l *Sacchetti* a jucat o lovitură de mult curaj, şi care dă naştere la frumoase analize. (Deschiderea italiană).

Partida a fost *remiză*.

D-l *Sacchetti* e în acelaş timp un vechiu şi cald sprijinitor al mişcării şahiste.

Când s'a format ultimul „cerc de şah" din Bucureşti, d-sa a fost ales cu unanimitate „*membru de onoare*" ca recunoştinţă pentru preţiosul sprijin ce-a adus mişcării şahiste şi ca semn de admiraţie pentru jocul său elegant şi superior.

O rectificare

In darea de seamă din numărul trecut asupra concursului de şah din Sibiu, primul aliniat din notiţa asupra *d-lui Valer Oniţiu* se va citi:

„Membru de onoare" al cercului de şah din Bucureşti, d-l Valer Oniţiu, e desigur cel mai de seamă problemist al nostru, după d-l W. Pauly, iar nu după d-nii W. Paully şi S. Herland, cum a apărut din greşală.

PARTIDA No. 51

Jucată în recentul concurs de şah din Bucureşti (Ian. 1923).

Alb: **S. Herland** *Negru:* **Ing. I. Arapu**

Gambitul lui Evans

1.	e2—e4	e7—e5	4.	b2—b4	Nc5×b4
2.	Cg1—f3	Cb8—c6	5.	c2—c3	Nb4—a5
3.	Nf1—c4	Nf8—c5	6.	d2—d4	e5×d4

7. 0—0 d7—d6?

Lovitură slabă, deoarece urmează 8.Dd1—b3. Lovitura corectă e 7... Na5—b6.

Partida de faţă e o nouă dovadă a stilului impresionant în care d-l *Herland*, de un şir de ani a ştiut să-şi afirme superioritatea aproape în toate concursurile.

D-l Inginer Arapu, a eşit acum un an I-ul în turneul de clasa II-a; iar acum deşi a eşit al VII-lea, a obţinut cel mai frumos succes faţă de premianţi, câştigând partidele contra d-lor *Jecu, Löwenton, M. Wechsler şi Fichner* şi perzând cu toţi cei mai slabi ca d-sa.

D-lui *Arapu* îi lipseşte *calmul* şi *puterea de concentrare*, condiţii esenţiale succesului într'un turneu.

Are însă spontaneitate în joc, multă imaginaţie şi combinaţii adesea sublime.

Alb continuă jocul cu alt atac.

8.	c3×d4	Na5—b6	10.	Cb1—d2	0—0
9.	Nc1—b2	Cg8—f6	11.	d4—d5	Cc6—a5

Calul se depărtează de centrul partidei. Mai bine era Ce7, apoi g6.

12.	Nc4—d3	h7—h6	13.	Ta1—c1	Tf8—e8

14. Nd3—b1 Nc8—g4

15. Dd1—c2, ameninţând e4—e5, spre a-şi deschide linia damei, pentru punctul h7.

15. Ng4—h5

16. Cf3—h4 Cf6×e4
17. Cd2×e4 Dd8×h4

Urmează o fină şi decisivă combinaţie.

18. Ce4—f6+! Rg8—f8

Dacă negrul joacă 18... g×f6, negru perde dama şi partida astfel: 19. Dh7+, Rf8; 20. D×h6+, Re7; 21 Nf6+, D×N; 22. Te1+ şi câştigă:

19.	Cf6—d7+	Rf8—e7	20.	Cd7×b6	c7×b6
21.	Nb2×g7	Ta8—c8	22.	Tf1—e1+	Re7—d8
23.	Dc2—f5.	*Cedează*			

Locot. Ion Gudju

Comunicare

Cu începerea numărului de faţă, rubrica de şah va fi redactată alternativ: un număr de d-l *Lt Gudju* (partide, analize etc,), iar alt număr de d-l *P. I. Negreanu* (probleme şi soluţii).

Tot ceeace priveşte partidele şi orice informaţii în legătura cu analize, studii, mişcarea şahistă, corespondenţa pentru «Cercul de şah» rugăm a se trimete pe adresa: *Locot. Ion Gudju*, secretarul general al «Cercului de şah» din Bucureşti, Principatele Unite 57.

Cealaltă corespondenţă, privitoare la probleme şi soluţii, rugăm a se trimete d-lui *P. I. Negreanu* pe adresa: Ziarul „*Adeverul Literar*" (pentru şah) Sărindar 11.